

Sborník

Zemského archivu
v Opavě

2017

Zemský
archiv
v Opavě

Obsah

Úvodem k novému sborníku 3

Z činnosti archivu

- Stav zveřejňování archivních pomůcek v Digitálním archivu
/Vademecu Zemského archivu v Opavě / Veronika Matrozsova 5**
- Od Archivního Vademeca k Digitálnímu archivu
Zemského archivu v Opavě / Jiří Šíl 10**
- Konzervace a restaurování archiválií v Zemském archivu v Opavě
/ Jarmila Štěrbová – Karel Müller – Jan Krásl 24**
- Katalogizace spolkových spisů v Zemském archivu v Opavě
/ Eva Hájková 30**

Studie, soupisy, edice

- Návrh pravidel pro inventarizaci a katalogizaci vyznamenání
/ Květoslav Growka 43**
- Soupis památníků četnických stanic / Zdeněk Kravar 54**
- Nansenovské pasy ve fondu Policejní ředitelství Moravská Ostrava
/ Alena Kráslová 128**
- Papírové pohřební štíty ve fondech Zemského archivu v Opavě
/ Karel Müller 157**
- Josef Zeithammel – umělec na bojištích I. světové války
/ Jaromíra Knapíková 172**
- Inventář knížecího zámku v Opavě z roku 1544 / Petr Kozák 182**

Drobnosti

- Nejstarší opavská matrika / Pavel Solnický – Petr Tesař 203**
- První slezský zemský archivář Gottlieb Kürschner
na dochovaných fotografiích / Jiří Peterka 211**
- Publikace Zemského archivu v Opavě za léta 2003–2017
/ Vanda Svobodová 217**

Zusammenfassungen 228

Úvodem k novému sborníku

Publikační činnost Zemského archivu v Opavě je poměrně bohatá (jak ostatně přesvědčivě dokládá přehled v závěru tohoto sborníku), přece jen zde již více než čtvrtstoletí chybělo centrální archivní periodikum, které by poskytovalo prostor pro prezentaci práce celého archivu, tak jak se ustavil správní reformou v roce 2002. Spolu se začleněním okresních archivů Moravskoslezského a Olomouckého kraje tehdy převzal zemský archiv též vydávání či spoluvydávání řady regionálních sborníků, v čemž samozřejmě hodláme i nadále pokračovat. Novým titulem však chceme svým způsobem navázat na Sborník Státního oblastního archivu v Opavě, vycházející v letech 1969–1987, a to včetně jeho primárního zaměření na archivní práci. Nehodláme rozšiřovat již tak pestré spektrum historických a vlastivědných periodik Slezska a severní Moravy. Nový sborník by měl především prezentovat výsledky odborné činnosti archivu a jeho pracovníků, zpřístupňovat archivní soupisy a drobné edice, vítány jsou i studie a články k dějinám archivu a archivnictví v našem regionu. Věříme, že odborný a publikační potenciál současného pracovního kolektivu Zemského archivu v Opavě je dostatečný, aby se z nového sborníku stalo každoroční periodikum. Jeho stránky jsou pochopitelně otevřeny i autorům z partnerských paměťových institucí a dalším badatelům, kteří mají co říci k výše zmíněným tématům. Doufáme, že náš nový sborník přispěje svým obsahem k větší informovanosti odborné i laické veřejnosti o archivní práci, povzbudí slezské a severomoravské archiváře v jejich odborných a publikačních aktivitách a možná také inspiruje kolegy z ostatních archivů naší republiky. Ad multos annos !

Karel Müller
ředitel Zemského archivu v Opavě

Z činnosti archivu

Stav zveřejňování archivních pomůcek v Digitálním archivu / Vademecu Zemského archivu v Opavě

Veronika Matroszsová

Zpracování archivních souborů (fondů a sbírek) a jejich zpřístupňování veřejnosti patří ke stěžejním úkolům archivu. Zpřístupňování se děje prostřednictvím archivních pomůcek, které slouží pro evidenci a orientaci v obsahu a rozsahu archivního souboru nebo jeho části, a které podávají informace o souvislostech mezi jednotlivými archiváliemi. Podle hloubky zpracování rozlišujeme několik typů archivních pomůcek. K těm základním patří prozatímní inventární seznam, manipulační seznam prvního a druhého typu, inventář, dílčí inventář a katalog. Základní archivní pomůcky se vytvářejí nejčastěji, jejich struktura má univerzální podobu, kterou lze aplikovat na většinu archivních souborů. Vyhotovovány mohou být také speciální archivní pomůcky, jako jsou rejstřík, tematický katalog, soupis archiválií a tematický rejstřík. Ty se však vyhotovují pouze ve speciálních případech tam, kde je to účelné. Mohou se vztahovat k jednomu (rejstřík, soupis archiválií) i více archivním souborům (soupis archiválií, tematický katalog, tematický rejstřík). Za platné archivní pomůcky se považují pouze ty, které byly schváleny a jsou evidovány v evidenci Národního archivního dědictví.¹

Prozatímní inventární seznam a manipulační seznam prvního a druhého typu jsou považovány za prozatímní pomůcky, to znamená, že se v delším časovém horizontu předpokládá jejich nahrazení pomůckami vyššího typu (in-

¹ WANNER, Michal a kol.: *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Druhé, opravené a rozšířené vydání, Odbor archivní správy a spisové služby MV, Praha 2015, s. 35-36.

ventář, katalog). Archiválie vedené v tomto typu pomůcek se považují za zpracované, ale neinventarizované. Jedná se o základní seznam všech inventárních jednotek archivního souboru nebo jeho části. V minulosti se jednalo o pomůcku vytvářenou ve velkých počtech. Od roku 2012 již však vyhotovována není a u takto zpracovaných fondů je doporučena jejich postupná reinventarizace a vytváření inventářů.

Manipulační seznam zpravidla vzniká jako výsledek práce archiváře provádějícího výběr archiválií. Manipulační seznam prvního typu se vytváří k jednomu přírůstku nebo jeho části na základě seznamu popisujícího přírůstek. Manipulační seznam druhého typu se vytváří na základě předávacího seznamu popisujícího přírůstek nebo na základě změn, které nastaly s archiváliemi uvnitř archivu. Manipulační seznam druhého typu obsahuje také na rozdíl od prozatímního inventárního seznamu a manipulačního seznamu prvního typu stručný úvod.² Manipulační seznamy jsou pomůckou poměrně novou, v rámci Zemského archivu v Opavě jsou vytvářeny jen velmi zřídka.

Nejčastěji vyhotovovanou pomůckou je inventář a vytváří se k archivnímu souboru. Dílčí inventář se vytváří k uzavřené části archivního souboru. V inventáři i dílčím inventáři jsou archiválie popsány v rámci inventárního seznamu. Inventář obsahuje také úvod se seznamem použitých pramenů a literatury, a pokud je to účelné také rejstříky. Úvod podává základní informace o původci archiválií, způsobu zpracování, přibližuje možnosti využití.³ V minulosti byly vytvářeny také sdružené a skupinové inventáře, v rámci kterých bylo evidováno několik fondů stejného typu.

Nejpodrobnějším typem archivní pomůcky je katalog. Ten se však vzhledem k časové i odborné náročnosti vytváří spíše výjimečně, zpravidla tam, kde existují speciální typy archiválií nebo jejich výjimečné části, které si zaslouží zvláštní pozornost. V katalogu jsou archiválie popsány pomocí katalogových záznamů a obsahuje rovněž úvod.

V rámci Zemského archivu v Opavě se můžeme setkat také se speciální archivní pomůckou - rejstříkem. Jedná se o abecedně uspořádaný jmenný (osobní, geografický nebo názvový) a věcný ukazatel, sloužící k podrobné orientaci po obsahu archivního souboru nebo jeho části.⁴

Archivní pomůcky (AP) se v Zemském archivu v Opavě vytvářejí a zpřístupňují badatelům jak v listinné, tak i digitální podobě. První programy umožňující vytváření elektronických archivních pomůcek i tematických databází vznikaly ve spolupráci firmy Bach systems, s.r.o. Olomouc a Státního okresního archivu Karviná ve 2. polovině 90. let 20. století. Po zrušení okresních úřadů a začlenění okresních archivů Moravskoslezského a Olomouckého kraje do působnosti Zemského archivu v Opavě k 1. lednu 2003 se začaly program Bach inventáře a jednotlivé tematické databáze používat ve všech těchto archivech.⁵ Od roku 2006 se stalo vytváření elektronických archivních pomůcek v rámci Zemského archivu v Opavě povinným. Nedlouho poté začaly být elektronické pomůcky také zpřístupňovány badatelům na internetových stránkách Zemského archivu v Opavě v rámci archivního Vademeca, dnes postupně na-

2 Tamtéž, s. 36

3 Tamtéž, s. 37

4 Tamtéž, s. 38

5 Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archivy Bruntál se sídlem v Krnově, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Šumperk

hrazovaného Digitálním archivem Zemského archivu v Opavě, které umožňují fulltextové vyhledávání napříč fondy i archivy.

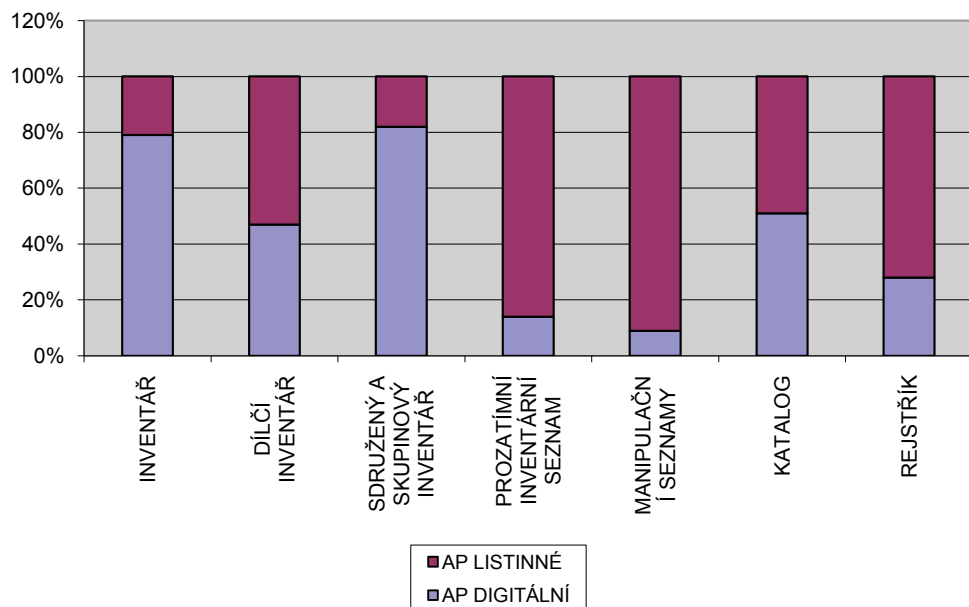
V roce 2006 byla taktéž podepsána smlouva s přerovskou firmou COMPUKO, která zajistila přepsání do elektronické podoby poměrně velké části pomůcek vzniklých před tímto rokem. Část archivních pomůcek však byla z přepisování vyňata. Především se jednalo o prozatímní inventární seznamy, inventáře neodpovídající svou kvalitou tehdejšími standardům a pomůcky k méně významným či méně využívaným fondům. V Zemském archivu v Opavě se jednalo např. o veškeré pomůcky k fondu Severomoravský krajský národní výbor Ostrava, pomůcky k fondům soudů, státních zastupitelství i dalších soudních institucí (pojišťovací soudy, soudy mládeže, věznice), velkostatkům zpracovaným před rokem 1960. Přepsána nebyla rovněž většina pomůcek zpracovaných v bývalých podnikových archivech k fondům převzatým do Zemského archivu. Obdobná situace byla také v okresních archivech. Zde zůstaly nepřepsány prozatímní inventární seznamy, nevyhovující inventáře a pomůcky ke v té době málo využívaným fondům (např. německé okupační fondy z let 1938-1945, spolky a společenské organizace, školy, jednotná zemědělská družstva). Tímto však převádění starších pomůcek do digitální podoby neskončilo. Každodenní praxe ukázala, že vzhledem k zájmu badatelů, je potřeba zveřejnit i pomůcky v první fázi z přepisu vyřazené. V Zemském archivu v Opavě jsou tak postupně přepisovány a zveřejňovány pomůcky k fondům velkostatků, v brzké době budou v digitálním archivu přístupny také prozatímní inventární seznamy k části fondu Severomoravský krajský národní výbor v Ostravě, v souvislosti se zpracováním fotografií a negativů podnikových fondů jsou vytvářeny i jejich digitální pomůcky. K přepisu jsou vytipovány také některé pomůcky k zemědělsko-lesnickým fondům. Starší archivní pomůcky jsou přepisovány a zveřejňovány v digitálním archivu také v některých okresních archivech. Ve Státním okresním archivu v Bruntále a Jeseníku plánují vzhledem k zvýšenému badatelskému zájmu přepis pomůcek k fondům skupiny Německá správa a organizace 1938-1948. V okresním archivu Prostějov by mělo být v letošním roce zveřejněno v digitálním archivu 23 starších pomůcek, z nichž část již byla přepsána firmou COMPUKO, ale vzhledem k velkému množství chyb nemohly být na internet umístěny. V okresním archivu v Přerově je k přepisu vybráno 73 pomůcek především k fondům škol. Revize a přepisy starších pomůcek probíhají také v okresním archivu Nový Jičín a Šumperk.

Přehled o celkovém počtu pomůcek a počtu pomůcek zveřejněných v digitálním archivu v rámci Zemského archivu v Opavě, včetně k němu náležejících okresních archivů, dle jednotlivých typů ukazuje tabulka č. 1. Graf č. 1. představuje procentuální poměr mezi pomůckami zveřejněnými v elektronické podobě a pouze listinnými dle jednotlivých typů. Graf č. 2 pak podává přehled o celkovém počtu archivních pomůcek dle jednotlivých archivů a množství pomůcek zveřejněných v digitálním archivu.

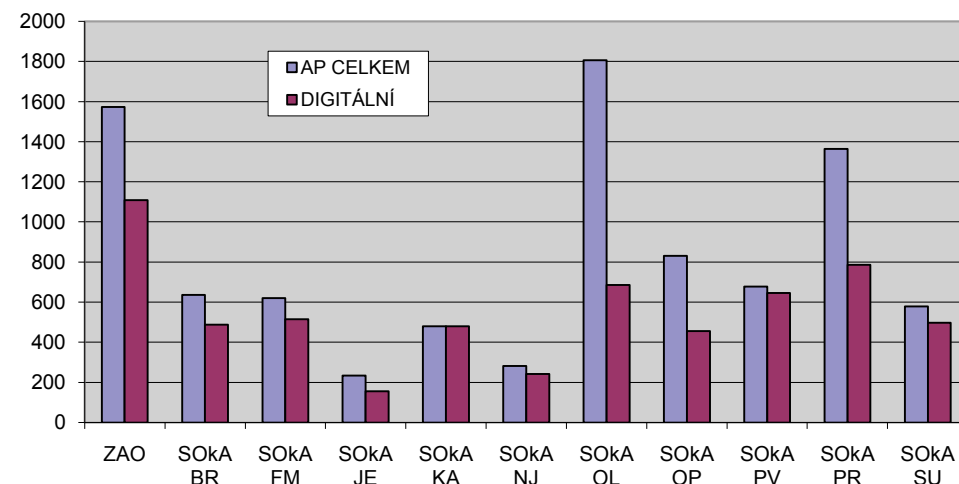
TABULKA Č. 1 – Přehled digitálních a listinných AP v celém ZAO podle typu AP

TYP POMŮCKY	AP celkem	digitální	pouze listinné
INVENTÁŘ	6398	5062	1336
DÍLČÍ INVENTÁŘ	360	169	191
sdužený a skupinový inventář	675	557	118
prozatímní inventární seznam	1521	219	1302
MANIPULAČNÍ SEZNAMY	11	1	10
KATALOG	101	52	49
REJSTRÍK	25	7	18

GRAF Č. 1 – Procentuální poměr digitálních a listinných AP v celém ZAO dle typu AP

GRAF Č. 2 – Počet digitálních AP k celkovému počtu AP v jednotlivých částech ZAO

Jak vyplývá z grafu č. 2 jediným archivem, který má k dnešnímu dni převedeny všechny archivní pomůcky do digitální podoby je Státní okresní archiv Karviná. Tohoto stavu by mělo být v průběhu roku 2017 dosaženo také u okresních archivů Nový Jičín a Šumperk. V prostějovském archivu zůstanou nepřepsány pouze pomůcky k fondům, u nichž je plánováno jejich nové zpracování. Rozdíl mezi celkovým počtem archivních pomůcek a pomůcek digitálních u okresních archivů Olomouc, Opava a Přerov je dán velkým množstvím prozatímních inventárních seznamů. U takto zpracovaných fondů se předpokládá jejich postupná reinventarizace a nahrazení stávajících pomůcek inventáři.⁶

Zemský archiv v Opavě zůstal dlouhá léta na své cestě zveřejňování archivních pomůcek prostřednictvím internetu v rámci České republiky osamocen. Na přelomu tisíciletí vznikaly kromě produktů firmy Bach systems i jiné pokusy o vytváření programů k tvorbě digitálních pomůcek (např. program Janus), ale k jejich zveřejnění v prostředí internetu již nástroj nevznikl. Některé archivy šly cestou zpřístupňování pomůcek formou PDF souborů. Vyhledávání v nich však má ve srovnání s možnostmi Archivního Vademeca (Digitálního archivu ZAO) jistá omezení. V poslední době tak přibývá archivů využívajících programy firmy Bach systems.

V letošním roce vznikla v Zemském archivu v Opavě pracovní skupina, jejímž cílem je ve spolupráci s firmou Bach systems vytvořit novou pořádací aplikaci, která umožní jak práci se stávajícími daty, tak implementaci Nových základních pravidel pro pořádání archiválií do každodenní praxe a samozřejmě také jejich následný export a publikování v Digitálním archivu Zemského archivu v Opavě.

6 Údaje poskytlé jednotlivé archivy na základě analýzy dat z databáze PEVA (Počítačová evidence archiválií) a webové aplikace Vademecum/Digitální archiv Zemského archivu v Opavě v lednu – únoru 2017.

Od Archivního Vademeca k Digitálnímu archivu Zemského archivu v Opavě

Jiří Šil

Rozvoj archivního bádání online a jeho dopad na Zemský archiv v Opavě

Zemský archiv v Opavě (dále jen ZAO) se dlouhodobě a koncepčně věnuje tvorbě a publikování digitálních dat k fondům, k archivním pomůckám a k jednotlivým typům archiválií, které spravuje.¹

Pracovníci ZAO a deseti jemu podřízených okresních archivů ve spolupráci s externími spolupracovníky z firmy BACH Systems s. r. o, Olomouc vytvořili v průběhu posledního desetiletí (od roku 2007) strukturované a vzájemně propojené virtuální prostředí pro zpřístupňování dokumentů, které umožňuje jejich studium online.

Tato platforma byla nazvána nejprve obchodním názvem firmy Bach Systems „Archivní Vademecum“, nověji pak srozumitelněji „Digitální archiv ZAO“. Tato webová aplikace poskytuje nejen základní informace o fondech archivu a příslušných archivních pomůckách, ale umožňuje i využití části archivního dědictví doslova v „domácí badatelně“.² Vychází se přitom

1 Tento příspěvek je přepracovanou a obecněji pojatou verzí autorova staršího textu. Je zaměřen přednostně na virtuální databáze digitálního archivu ZAO, které jsou naplněny daty opavského pracoviště Zemského archivu. ŠIL, Jiří: Digitalizace a zpřístupnění obrazových materiálů z fondů průmyslových podniků Zemského archivu v Opavě. In: *Hospodářské dějiny Moravy a Slezska: vybrané kapitoly z 20. století*, Brno: Technické muzeum, 2016, s. 204–213.

2 DOLEŽAL, Pavel: *Badatelna u vás doma aneb on-line studium archiválií Zemského archivu v Opavě*, in: *Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě*, Praha 2014, dostupné z <http://bulletin.skipcr.cz/prezentace/archivy-2014/Dolezal.pdf> (cit. 10. 2. 2017)

z principu, že co je přístupné online, je nežádoucí, kromě speciálních případů, předkládat fyzicky v archivních badatelkách. Počet objednávek do badatelny Zemského archivu tak klesl po spuštění online studia mezi lety 2009 a 2010 zhruba na polovinu (tj. z více než 10 tisíc na méně než 5000 objednávek ročně). Počet badatelů, jimž byly archiválie předloženy fyzicky, pak klesl ze 600–650 na cca 300–400 ročně. Počet badatelských návštěv z cca 2500 v roce 2009 klesl nejprve přibližně na polovinu a za poslední tři roky na třetinu.³

Úměrně tomu vzrůstá využití digitálního archivu. Průměrná roční návštěvnost Archivního Vademeca za léta 2012–2017 činila přes 500 tisíc návštěvníků, kteří zobrazili téměř 3,9 miliónů webových stránek. Cca 46% procent badatelů zaměřilo na web opakovaně. Průměrný návštěvník strávil v digitálním archivu cca 13,5 minuty. Svého vrcholu dosáhla oblíbenost Archivního Vademeca v letech 2014 (793 tisíc návštěvníků a 5,78 miliónů zobrazených stránek) a 2015 (773 tisíc návštěvníků a 6,33 miliónů zobrazených stránek). O rok později návštěvnost klesla na 688 tisíc návštěvníků a 5,32 miliónů zobrazených stránek v důsledku spuštění nové aplikace Digitální archiv ZAO na jaře 2016 (viz GRAF č. 1).

Nejčastějšími návštěvníky za poslední tři roky (2014–2017) byli badatelé z České republiky, kteří tvoří více než 79% uživatelů digitálního archivu ZAO. Na dalších pozicích v počtu přístupů online do „virtuální badatelny“ jsou badatelé z Německa (16,5%), Rakouska (3,6%), Spojených států amerických (3%), Polska (1,5%), Slovenska a Velké Británie (0,4%).⁴

Aktuálně (jaro 2017) Digitální archiv obsahuje ze všech fondů Zemského archivu a souvisejících okresních archivů (Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov a Šumperk) 1,7 miliónů záznamů a 15 miliónů obrazových příloh, přičemž před rokem (jaro 2016) to bylo 1,49 miliónů záznamů a 9 miliónů skenů a digitálních fotografií. V počtu digitalizovaných jednotek je tak ZAO dlouhodobě na špičce českého archivnictví. Pozornost je věnována nejen obsahu záznamů, ale též jejich vzájemným vazbám. Principiálně tedy nejde pouze o objem digitalizace, ale rovněž o propojení jednotlivých informačních databází.

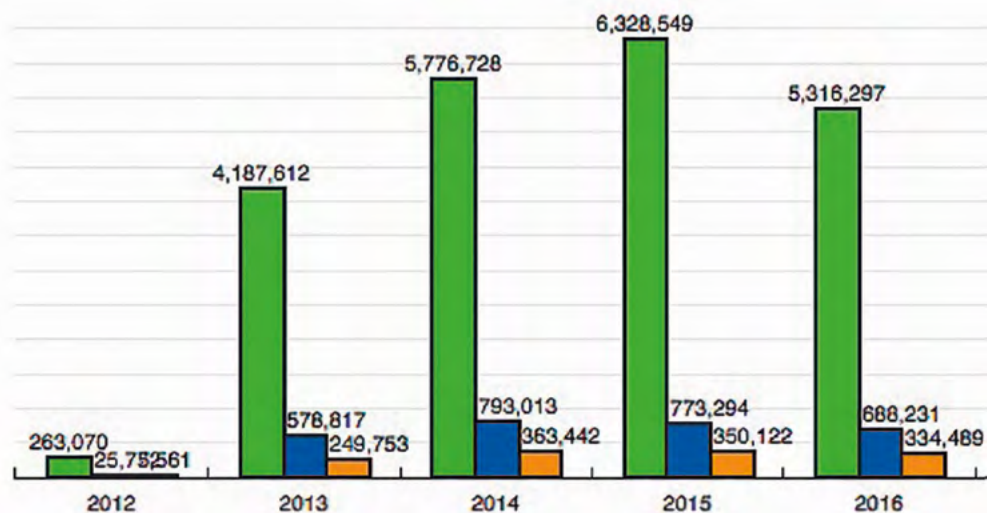
Digitální archiv představuje významnou pomůcku pro badatele i archiváře (a pro určité situace je základní a nejrychlejší informační pomůckou), ale je též vizitkou naší práce, kterou lze prezentovat kdekoli, kde existuje připojení na internet.

Historie digitálního archivu

Cílem archivářů a informatiků při tvorbě digitálního archivu pro ZAO je vytvořit ucelenou webovou aplikaci, určenou pro širokou odbornou i laickou veřejnost, která dokáže v jednotném prostředí integrovat veškeré zdigitalizované informace z fondů a sbírek ZAO, ať již textové (databázové), obrazové, případně i jiné (audio/video) povahy. Aplikace má splňovat požadavky kladené na moderní způsob prezentace takovýchto informací – pokročilé možnosti vy-

3 Za poskytnutí statistiky využití fondů a archiválií v badatelně Zemského archivu v Opavě děkuji Petru Tesařovi.

4 Za poskytnutí dat o návštěvnosti digitálního archivu ZAO děkuji Markovi Trojakovi ze Státního okresního archivu Karviná.

GRAF Č. 1 – Návštěvnost Archivního Vademeca v letech 2012–2016. Zeleně vyznačen počet zobrazených stránek, modře počet prvních návštěv, oranžově počet opakovaných návštěv webu

hledávání, standardní obslužné funkce tisku, stahování, „exportů“ apod.⁵

Digitální data byla zpřístupněna online nejprve pod názvem „Archivní Vademecum“ na webu ZAO <http://vademecum.archives.cz>. Vademecum startovalo v roce 2007 jako webová aplikace pro publikování dat z jednotlivých nepropojených informačních databází. Mezi badateli se nejprve rozšířila znalost o webu <http://matriky.archives.cz>, který byl široce využíván do té doby, než byl jeho obsah integrován do Archivního Vademeca. Zlomovým byl rok 2009, kdy pracovníci Zemského archivu představili koncepci nové podoby „Archivního Vademeca“, založenou na integraci mezifondových katalogů archiválií, archivních pomůcek a informací o fondech.⁶ Počítal s devíti oborovými virtuálními databázemi, a dále s databází pro inventáře a knihovny.

V abecedním pořadí to byly:

fotografické /obrazové/ dokumenty,
kroniky,
listiny,
mapy a plány,
matriky,
pečetě,
pečetidla,
spolky,
video/audio.

5 TROJAK, Marek – MICHNA, Radomír: *Archivní Vademecu : vývoj nové verze (ideální podoba)*. Opava 2009, 13 s. (interní materiál ZAO)

6 Tamtéž.

V roce 2012 byla přijata aktualizovaná interní směrnice, která je základním metodickým textem pro tvorbu digitálního obsahu v ZAO.⁷ Později na veřejném webu „Vademecum“ přibyla databáze Veduty a vývoj Archivního Vademeca byl dokončen v letech 2013–2014 zprovozněním databází Pozemkové knihy a Kartotéky. Tím počet oborových databází stoupl na dvanáct, plus informační databáze o fondech, inventářích a knihovních fondech.

Výše popsané členění obsahu „Vademeca“ pak přebral i Digitální archiv ZAO, nově vyvíjený v letech 2015–2017. Ten kromě obecně srozumitelnějšího názvu a přehlednější grafické podoby přinesl i několik vylepšení, patrných zejména v oblasti uživatelské práce s výsledky vyhledávání, statistik obsahu a využití statistik badateli.⁸ Tato aktualizovaná platforma pro online studium archiválií byla po testování archiváři v průběhu května 2016 zprovozněna pro badatele na adrese <http://digi.archives.cz>. V novém digitálním archivu byla rovněž zařazena databáze „Třídní výkazy“, čímž počet zveřejněných digitálních jednotek stoupl skokově na 13,4 miliónů připojených příloh a 1,6 miliónu evidenčních záznamů. Nové grafické rozhraní digitálního archivu je optimalizováno i pro užití na dotykových zařízeních – mobilních telefonech a tabletech. Nové databáze jsou již integrovány pouze do Digitálního archivu, který by měl v letošním roce zcela nahradit „Vademecum“ (viz OBR. č. 1.). Digitální archiv zobrazuje přílohy záznamů v oborových databázích též u jednotlivých záznamů v digitalizovaných inventárních pomůckách. Základem vazeb je propojení identifikačních údajů: evidenčního čísla NAD, čísla pomůcky, inventárního čísla, v některých případech i druhu a čísla evidenční jednotky.

Čas získaný poklesem badatelské agendy přímo ve studovně Zemského archivu v posledních osmi letech byl využit ke zvýšení badatelského komfortu. Kromě budování oborových databází jsou postupně přepisovány do digitální podoby a následně publikovány online archivní pomůcky.

Dálkové zveřejnění většiny archivních pomůcek Zemského archivu v Opavě i státních okresních archivů na internetu nesporně velmi přispívá k popularizaci fondů ZAO a lepší úrovni informovanosti o nich. Digitální archiv proto obsahuje i databázi Pomůcky (inventáře, katalogy, soupisy), z níž lze zobrazovat jednotlivé inventární záznamy buď přímým procházením struktury inventární pomůcky, nebo fulltextovým vyhledáváním.

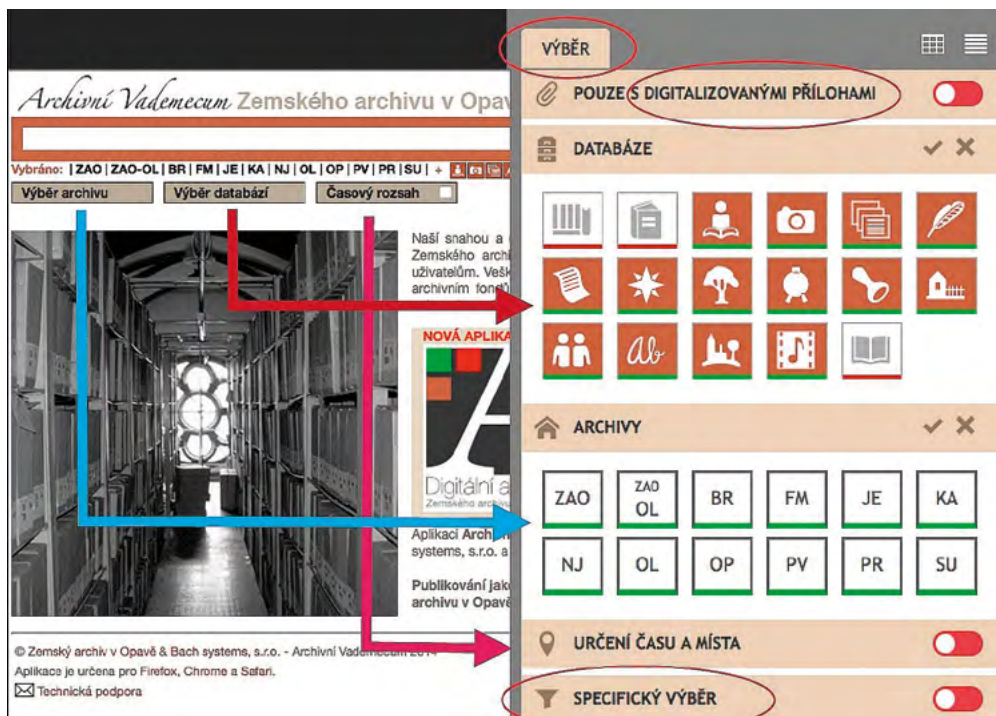
V současné době probíhá digitalizace pomůcek, které nebyly zařazeny do digitálního archivu v první vlně mezi léty 2010–2012. Jde zejména o starší inventáře fondů velkostatků, lesních závodů nebo průmyslových podniků. Speciálním případem je pak digitalizace dílčích inventářů nejrozsáhlejšího a často studovaného fondu ZAO – Severomoravského krajského národního výboru v Ostravě,⁹ kdy jsou zpřístupňovány prozatímní archivní pomůcky dosud zcela neuspořádaného fondu.

Též evidence archivních knihoven je plošně digitalizována. Jelikož je oborová databáze **Knihovna „nearchivní“** povahy, není obsahově propojena s ostat-

7 Pokyn ředitele Zemského archivu v Opavě č. 3/2012, kterým se s platností od 1. 4. 2012 stanoví metodika pro tvorbu digitálního archivu Zemského archivu v Opavě, Opava 2012 (interní předpis ZAO). Nahradil starší metodiku z roku 2009 (Příkaz ředitele ZAO č. 4/2009).

8 Digitální archiv ZA v Opavě <http://digi.archives.cz/da/> (cit. 10. 2. 2017).

9 Dle statistik nejčastějších objednávek z fondů do opavské badatelny ZAO (P. Tesař) byl fond „Severomoravský krajský národní výbor Ostrava 1960–1990“ za posledních deset let druhým až pátým nejvyužívanějším archivním fondem.

OBR. Č. 1 – Znárodnění změn v grafickém rozhraní aplikací Archívni Vademecum a Digitální archiv

ními součástími digitálního archivu a v základním nastavení vyhledávání DA ZAO je deaktivována.

Digitální archiv poskytuje uživatelům možnost mnohočetného výběru a rezervace archiválií, tisku, exportu do formátu PDF, a uchování tzv. permalinků (trvale platných webových odkazů) k jednotlivým záznamům.¹⁰ Obsah digitálního archivu je pravidelně automaticky aktualizován, vždy jednou týdně – v neděli.¹¹

Mimo digitální archiv ZAO jsou zpřístupněny tzv. indikační skici stabilního katastru, jejichž slezská část je uložena v opavském Zemském archivu.¹²

Asi nejlépe lze demonstrovat rozdíl mezi dnešním Digitálním archivem a původní podobou „Archivního Vademeca“ v letech 2007–2012 na oborové databázi „Veduty“. V jádru totožný textový i obrazový obsah, jak je prezentován v DA, najdeme pro Zemský archiv na webu <http://veduty.bach.cz/>, vyhotovenému „k soupisu vedut vzniklých do roku 1850, které jsou uloženy v českých a slovenských archivech“.¹³

10 TROJAK, Marek – MICHNA, Radomír: *Archivní Vademecum...* c. d.

11 DOLEŽAL, Pavel: *Badatelna u vás doma...* c. d.

12 <http://archivnimapy.cuzk.cz/> (cit. 10. 2. 2017)

13 Tento plošný soupis vyšel v osmi svazcích knižně v letech 1999–2015 péčí české archivní správy při Ministerstvu vnitra ČR. Internetová databáze <http://veduty.bach.cz/> je organizována dle jednotlivých svazků soupisu.

V obou případech jsou zpřístupněny jak evidenční údaje o těchto prameňech, tak jejich naskenované obrazy (viz OBR. 2 a 3). Digitální archiv se však zásadně liší od soupisu „archivních“ vedut pro celou Českou republiku způsobem vyhledávání a vazbou na další databáze. Celostátní soupis online je v podstatě internetovým přívěskem knižního kompendia organizovaným dle jednotlivých vytištěných svazků, kde je kladen důraz na maximální geografické pokrytí a reprezentativnost. Oborová databáze Veduty DA ZAO je jen jedním dílkem v mozaice informací zařazených a vyhledávatelných dle archivních evidenčních a identifikačních znaků.¹⁴

Zejména pro starší archiválie je určena jedna diplomatická (Listiny) a dvě sfragistické databáze (Pečetě a Pečetidla). Databáze pro pečetě má dvě varianty – a to pro pečetě na listinách a sbírky odlitků pečetí. Nejdále je v publikování výsledků digitalizace sfragistického materiálu Státní okresní archiv Olomouc s více než 2700 záznamy. Většina ostatních okresních archivů má v databázi stovky položek a Zemský archiv publikaci dat připravuje. Naopak v podstatě všechna pečetidla na opavském pracovišti Zemského archivu jsou digitálně publikována včetně obrazových příloh se snímky pečetních ploch a jejich zrcadlově otočenými obrazy umožňující lepší čitelnost nápisů.

Je příznačné, že v současnosti je nejkompexněji digitálně zpracován a virtuálně zpřístupněn obsah matrik a pozemkových knih, následkem čehož nastal prudký rozvoj „bádání z domova“. Předchozí soupisy matrik a pozemkových knih v listinné podobě byly revidovány a průběžně digitalizovány pomocí intranetové webové aplikace ArchAdmin a z ní exportovány do centrálního datového úložiště (tzv. repository/repozitáře) a digitálního archivu ZAO (viz obr. 4–6).¹⁵

Matriky, uložené na opavském a olomouckém pracovišti ZAO, tvoří základ genealogického bádání a byly před érou digitalizace nejčastěji předkládaným archivním materiálem v „klasických“ badatelkách. Databáze **Pozemkové knihy** byla zprovozněna později než matriky, ale obsahuje absolutně nejvíc tzv. digitalizátů, tedy počítačových souborů získaných skenováním nebo digitálním fotografováním. Zprovoznění databáze mezi květnem a zářím 2013 představovalo skokový moment ve zpřístupnění obrazových příloh k textovým metadatům, se kterým je srovnatelné pouze spuštění oborové databáze **Karotéky** (s evidencí obyvatelstva)¹⁶ státními okresními archivy a nyní probíhající

14 Jako názorný příklad odlišného způsobu publikace ve virtuální databázi můžeme vzít pohled na Cvilín s poutním kostelem Panny Marie Bolestné v záhlaví pergamenové listiny, kterou město Krnov dává pozemek ke stavbě kostela (8. červenec 1722). Viz Zemský archiv v Opavě, fond Minorité v Krnově, inv. č. 9. <http://www.veduty.cz/veduty/permalink?xid=dd3b1425a8c48613661d3adec41510ce> – zde textové odkazy na archiv a svazek meziarchivního soupisu vedut. <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=252295C35AB511E4B12A001167D6B623> – zde u veduty související odkazy na popis fondu, archivní pomůcku a listinu, v budoucnosti dále možno připojit záznam ve virtuální databázi s popisy pečetí.

15 Zájem odborné i laické veřejnosti o digitální kopie matrik do roku 1900 a o evidenci celé matriční sbírky v databázi Digitální archiv stále roste. Tato databáze je průběžně doplňována o další kopie matrik, které byly aktuálně převzaty do archivu i o další zatím nezveřejněné svazky. Záznamy jsou průběžně kontrolovány a stále zpřesňovány, především na základě upozornění ze strany uživatelů.

16 [Michna, Radomír:] *Evidence obyvatel – závazný postup pro přípravu k digitalizaci (metodika ZAO)*. Frýdek-Místek: ZAO, 2013, 5 s.

Úvod Procházet a hledat Nalezené záznamy Popis aplikace

Soupis vedut (12 070) > Veduty do roku 1850 (12 070) >

1-12 / 1-167 (167) Zobrazit seznam možnou detail

II/1-1414 • 1722 • Krnov - pohled na Cvilín s poutním kostelem Panny Marie Bolestné

Typ záznamu: veduta

Popis veduty: Krnov - pohled na Cvilín s poutním kostelem Panny Marie Bolestné

Země: ČR, okr. Bruntál

Druh dokumentu: záznamí pergaménové listiny, kterou město Krnov dává pozemek ke stavbě kostela (8. červenec 1722)

Datace: 1722

Technika: perokresba

Počet listů: 1

Rozměr dokumentu (v mm): 150 x 50

Stav zachování: dobrý

Archivní souboj: Minorité v Krnově (inv. č. 9)

Místo uložení: ZA Opavě

Zpracovatel záznamu: Müller K.

Lokality: Bruntál, okres Krnov Morava a Slezko

Svazek listinného soupisu: II/1

Číslo ve svazku: 1414

Archiv: Zemský archiv v Opavě

Číslo v archivu: 1

Rejstříková hesla

Místo: Bruntál, okres

Místo: ČR, okr. Bruntál

Místo: Krnov

Místo: Morava a Slezko

Copyright © 2017 bach.sopos.cz. Všechna práva vyhrazena. V současné době je zde prezentováno celkem 12 070 záznamů a 16 735 digitálních objektů. Aplikace je určena pro IE8 a vyšší, Firefox, Chrome, Safari a Opera. Ověřovací počet aktuálně připojených uživatelů: 5

OBR. Č. 2 – Náhled evidenční karty digitalizované veduty uložené v ZAO na webu <http://veduty.bach.cz>

Mgr. Jiří Šil, Ph.D. Hlavní menu Odhlásit

Úvod Navigátor Nastavení Nový původce Export Lokality Návoděda

Místo: - Období: - Typ matřky: -

Signatura: - Inventurní číslo: - Druh matřky: - Hledej Vynulovat formulář

- Zemský archiv v Opavě

1 / 603

- Albrechtice u Rýmařova, římskokat. f. ú.
- Albrechtický, římskokat. f. ú.
- Andělská Hora, římskokat. f. ú.
- Babice, římskokat. f. ú.
- Baborów, římskokat. f. ú., Římskokatolická fara Baborów
- Barnov, římskokat. f. ú.
- Bartošovice, římskokat. f. ú.
- Bedřichov, římskokat. f. ú.
- Bélotín, římskokat. f. ú.
- Bernartice, římskokat. f. ú.
- Bernartice nad Odrou, římskokat. f. ú.
- Bílá, římskokat. f. ú.
- Bílá Lhota, jiný pův. církev československá
- Bílá Lhota, římskokat. f. ú.
- Bílá Voda, římskokat. f. ú.

OBR. Č. 4 – Intranetová pořádací aplikace ArchAdmin pro digitální evidenci matrik

Digitální archiv Zemského archivu v Opavě

407 záznamů 483 obj. sř. obj. Vyhledat

HALEZENÉ ZÁZNAMY 7 Celkem: 407 (407)

VEDUTA

Číslo NAD: 124

Číslo pomůcky: 194

Fond: Minorité v Krnově

Značka fondu: Minorité v Krnově

Inventurní č.: 9

Typ evid. jedn.: grafický list

Datace: 1722

Popis veduty: Krnov - pohled na Cvilín s poutním kostelem Panny Marie Bolestné

Dopisující popis: záznamí pergaménové listiny, kterou město Krnov dává pozemek ke stavbě kostela (8. červenec 1722)

Země: ČR, okr. Bruntál

Druh dokumentu: záznamí pergaménové listiny, kterou město Krnov dává pozemek ke stavbě kostela (8. červenec 1722)

Technika: perokresba

Počet listů: 1

Rozměr dokumentu (v mm): 150 x 50

Stav zachování: dobrý

Lokality: Bruntál, okres - Krnov - Morava a Slezko

Svazek listinného soupisu: II/1

Číslo ve svazku: 1414

Číslo v archivu: 1

Uchí a zařadí: Müller K.

Datum aktualizace: 23.10.2014 15:04:29

Minorité Krnov • NAD 124

Minorité Krnov | 1833 - 1946

MINORITÉ V KRNOVĚ 1833 - 1941 • č. pom. 194

Církevní instituce římskokat. | 1833 - 1941

Pukmistr a městská rada v Krnově dávají minoritěském. NAD 124 • pom. 194 • inv. č. 9 | 8.7.1722

© Zemský archiv v Opavě & bach.sopos.cz, Archivní Vademecum 2017 Pravidelní aktualizace: 2017-02-27 07:01:21 Celkový počet záznamů: 1 608 944 Aplikace je určena pro Firefox, Chrome Publikování jakýchkoli textové i obrazové části databáze je podmíněno souhlasem Zemského archivu v Opavě a uvedením řádné citace. Celkový počet dig. obj.: 15 012 786 Technická podpora: Aktuálně připojených uživatelů: 154

OBR. Č. 3 – Náhled evidenční karty identické digitalizované veduty v Digitálním archivu ZAO

URBÁŘE A POZEMKOVÉ KNIHY

Beschreibung aller Hufen, Benken, Zünften, Hefen

AKTUÁLNÍ KNIHA | VYBRANÉ KNIHY | ROZŠÍŘENÝ VÝBER HLEDEJ

archiv: Zemský archiv v Opavě

fond: Velkostatek Frýdek

nad: 510 inv. číslo: - druh knihy: neurčeno

od: - do: - pořadové číslo: -

VYBER

OBR. Č. 5 – Intranetová pořádací aplikace ArchAdmin pro digitální evidenci pozemkových knih (úvod)

pořad. číslo.	nad.	inv. číslo.	sign.	od	do	název
4270	510	1	-	1646	1646	Urbář panství Horní Hlohov, Frýdek, Ratibůř
4271	510	2	A-170	1636	1636	Urbář panství Frýdek
4272	510	3	-	1641	1641	Urbář panství Frýdek
4273	510	4	A-171	1664	1664	Urbář panství Frýdek
14538	510	214	G 635	1830	1871	Kniha sirotčích aktiv pro obec Morávka
14539	510	213	G 524	1830	1870	Kniha sirotčích pasiv pro obec Dobrá a Nošovice
14574	510	120	G 571	1700	1750	Seznam držitelů poddanských gruntů pro obce panstv...
14575	510	121	G 576	1839	1869	Kniha luk pro panství Frýdek
14594	510	122	G 572	1665	1703	Luční registra úzká pro panství Frýdek
14595	510	123	G 574	1691	1864	Luční registra malých louček pro panství Frýdek
14596	510	124	G 575	1710	1872	Luční registra malých louček pro panství Frýdek
14609	510	125	G 573	1614	1860	Kniha velkých luk pro panství Frýdek
14610	510	126	G 577	1750	1750	Index o držitelích a platech z luk obcí panství fr...
14613	510	127	G 578	1780	1839	Index držitelů a platů z luk panství frýdeckého
14614	510	128	G 634	1800	1863	Kniha kupů dominikálních luk pro Morávku

OBR. Č. 6 – Intranetová pořádací aplikace ArchAdmin pro pozemkové knihy (výsledky vyhledávání)

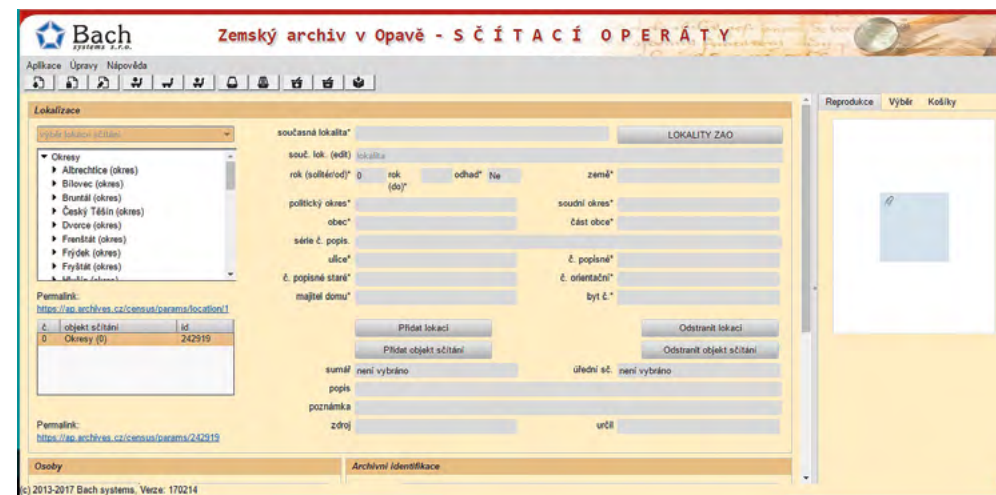
integrace **Sčítacích operátů** do digitálního archivu.¹⁷ Databáze **Lokality**, která není publikována v digitálním archivu, slouží jako zdrojová databáze geografických (místopisných) objektů, primárně sídel (sídelních útvarů) pro databázi Sčítací operáty a výhledově pro všechny pořádací aplikace v rámci Digitálního archivu ZAO (viz OBR. č. 7).¹⁸ Velké množství textových dat (přes 17 tisíc záznamů a 690 obrazových příloh) obsahuje oborová databáze **Spolky**, jejíž jádro bylo vytvořeno v Zemském archivu v letech 2011–2014.

Stále intenzivně probíhá digitalizace ideografických a obrazových archiválií, především map, plánů a fotografií. Tvorba těchto databází je dlouhodobým úkolem do budoucna. Zatímco strukturované textové informace ke „sbírce map, plánů a technických výkresů“ napříč fondy jsou velmi rozsáhlé (cca 10 tisíc záznamů a zhruba desetina digitalizovaných obrazových souborů) a další postup digitalizace je dán zejména možnostmi velkoplošného snímání obrazu náležejícího k textovým datům, virtuální fotoarchiv Zemského archivu v Opavě prochází teprve obdobím budování.¹⁹

17 Michna, Radomír: *Sčítací operáty: Metodika / Uživatelský manuál*. Frýdek-Místek: ZAO, 2015, 12 s.

18 Michna, Radomír: *Lokality ZAO: Metodika / Uživatelský manuál*. Frýdek-Místek: ZAO, 2015, 14 s.

19 http://www.archives.cz/zao/za_opava/fondy/index.php. Jiná situace je v okresních archívech regionu Slezska a severní Moravy, které spadají pod Zemský archiv (Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Šumperk).

OBR. Č. 7 – Intranetová aplikace pro digitalizaci sčítacích operátů

Digitální fotoarchiv začal být v Zemském archivu v Opavě ve větší míře naplňován online publikovanými daty teprve v roce 2015. Nyní (jaro 2017) sice obsahuje již přes 18100 skenů, ty jsou však napojeny pouze k 514 evidenčním kartám. Z toho vyplývá, že k jedné kartě s textovými informacemi je zpravidla napojeno několik desítek i set obrazových souborů. Ve zbývajících deseti pod ZAO spadajících okresních archivech je pak napojeno k 44 tisícům evidenčních karet digitálního fotoarchivu dalších cca 68 tisíc skenů.

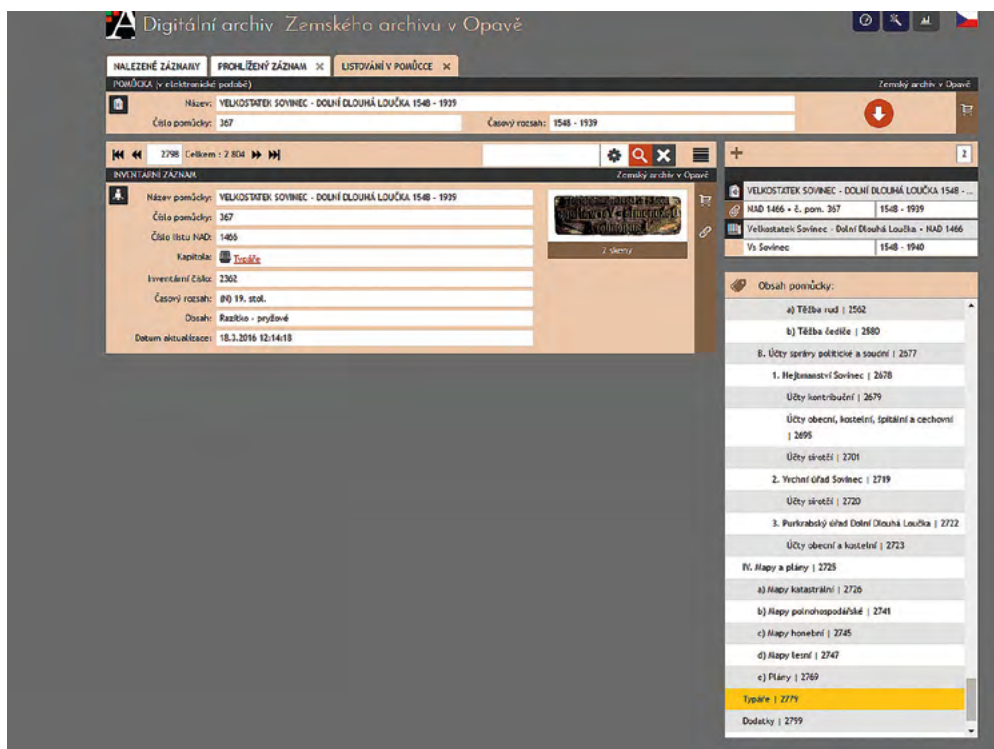
Způsoby publikování digitálních dat

Právě fotoarchiv nebo fondy starých katastrů poskytují dobrý příklad k osvětlení faktu, že digitalizovaných dokumentů určitého typu je v digitálním archivu ve skutečnosti mnohonásobně více, než ukazují číselné statistiky k oborovým databázím. Existují totiž dva způsoby zpřístupnění obrazových příloh v digitálním archivu ZAO, které můžeme pracovním nazvat „prozatímní“ a „systematický“ nebo též „inventářový/fondový“ a „mezifondový“ způsob.

Inventářový způsob spočívá v připojení digitalizovaného obrazu k evidenčním kartám inventárních jednotek v digitalizované archivní pomůcce (inventář). Zde je často velkou nevýhodou velmi stručná, nedostatečně strukturovaná a unifikovaná podoba zápisu obsahu inventární jednotky. Nemá-li tedy fond elektronický inventář a digitalizovanou archiválii nelze zařadit do stávajících oborových databází (zpravidla jde o nějaký významný aktový materiál nebo badatelům často předkládané archiválie z osobních pozůstalostí), je potřeba vytvořit minimálně elektronickou archivní pomůcku.²⁰ Obsah jednotlivých po-

Na špičce je Prostějov s více než 20 tisíci záznamů v databázi Fotoarchiv. <http://digi.archives.cz/da/> (cit. 10. 2. 2017).

20 Pokud má tedy digitalizovaná archiválie záznam pouze v inventáři (inventární záznam v elektronické pomůcce vytvořen v aplikaci BACH Inventáře), digitální reprodukce či externí dokument se připojuje k jednotlivým inventárním číslům do elektronického

OBR. Č. 8 – Zveřejnění fotografie úředního razítka v Digitálním archivu ZAO v databázi pro archivní pomůcky

ložek i s připojenými přílohami se pak zobrazuje v databázi **Inventurní záznamy** (viz OBR. č. 8).²¹

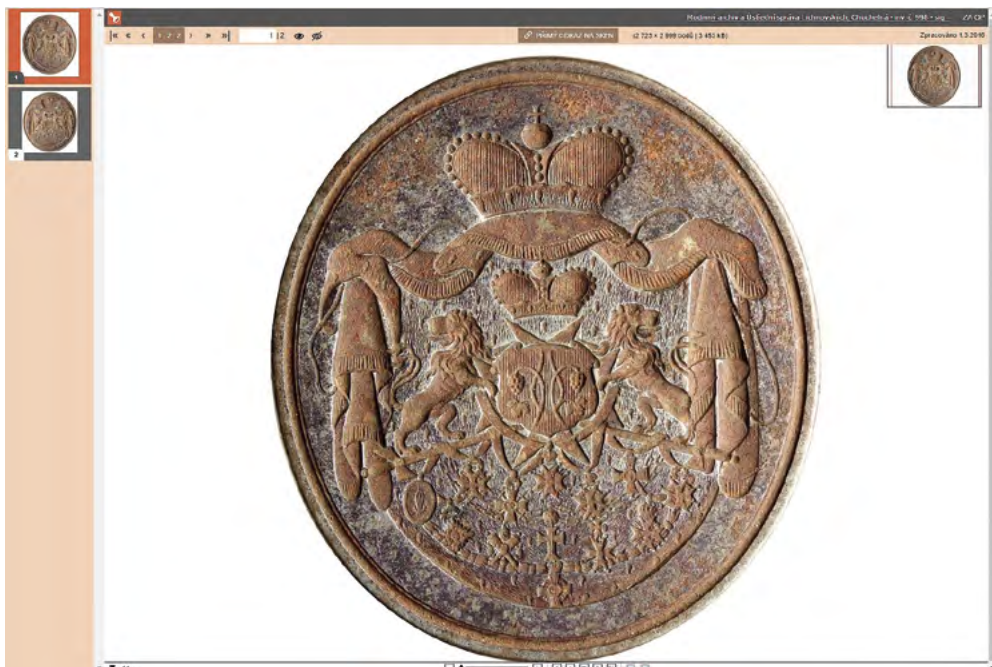
Druhý, mezifundový způsob zpřístupnění archiválie připojuje digitalizovaný obraz k co nejpodrobnějšímu a strukturovanému zápisu v některé ze zde popsaných specializovaných databází.²² Oborové databáze jsou, obecně řečeno **mezifundové katalogy**, určené pro zápis typově shodných archiválií z různých archivních souborů (fondů nebo sbírek v evidenci Národního archivního dědictví). Jde o elektronickou virtuální databázi – tisk jejího obsahu ani oficiální schvalování se nepředpokládá. Při zápisu do oborové databáze je potřeba mít hlubší znalosti o povaze digitalizovaného obrazového dokumentu, je to tedy způsob publikování kladoucí vyšší nároky na osobu zpracovatele. Každopádně se zde mají objevovat v jednotlivých kolonkách evidenční karty informace, které běžný inventurní soupis archivního fondu neobsahuje.

Jinak vyjádřeno – zapisování a připojování obrazového materiálu do informačního modulu „Inventáře“ lze tedy chápat jako **digitální inventarizaci**, naplňování tematické databáze pak jako **digitální katalogizaci**. Oborová databáze je průběžně tvořenou a publikovanou digitální obdobou specializovaného mezifundového katalogu, na němž může souběžně dle určené metodiky pracovat více archivářů. Připojené digitalizáty se zobrazují v prohlížeči pomocí aplikace Zoomify, která umožňuje i přiblížení detailů (viz OBR. č. 9 a 10).²³

U fondů dosud neuspořádaných může badatel nalézt v digitálním archivu často pouze jejich charakteristiku exportovanou z celostátní databáze archivních fondů nazvané PEVA. Ale i u neuspořádaných fondů lze nalézt digitalizáty určitých typů archiválií, **kteří nejsou dosud inventarizované, ale jsou zařazeny do oborových databází**. Typickým příkladem jsou např. kroniky u dosud neinventarizovaných archivů obcí, fondů spolků, škol či dalších institucí. Takto je možno publikovat v podstatě všechny typy archiválií, které jsou zařaditelné do specializovaných databází (listiny a sfragistický materiál, fotografické archiválie, mapy a plány...)²⁴ Podmínkou je, aby po uspořádání fondů byla doplněna inventurní čísla pro jednotlivé typy archiválií i do jejich záznamů v oborových databázích, aby se oba informační zdroje digitálně provázaly.

inventáře.

- 21 Dalšími typickými archiváliemi nezařazenými do oborové databáze jsou např. úřední razítka či jejich otisky (vyskytují se často ve fondech správních orgánů, velkostatků či průmyslových podniků) nebo ochranné známky (z oborových databází je lze s jistými výhradami zařadit do fotoarchivu. Nedigitalizovaný mezifundový katalog ochranných známek vypracovala ŠOPÁKOVÁ, Marta: *Ochranné známky firem dochované v archivních fondech firem uložených v Zemském archivu v Opavě /včetně pobočky v Olomouci/ 1884 – 1969 : Katalog*. Opava: Zemský archiv, 2002, 419 s.)
- 22 Pokud má digitalizovaná archiválie záznam v inventáři (inventurní záznam v pomůcce vytvořený v aplikaci Bach Inventáře) a zároveň v tematické databázi (katalogizační záznam v programu Bach Aplikace), digitální reprodukce či externí dokument se připojuje do tematické databáze. Digitální archiv pak automaticky vytvoří vazbu digitalizátů s evidenčními záznamy archivní pomůcky.
- 23 <http://www.archives.cz/vademecum-resources/napoveda/cs/vysledky/index.html> (zobrazeno 10. 2. 2017) – zde popisy čtyř režimů zobrazení záznamu v databázi.
- 24 Z technického hlediska nic nebrání jejich zařazení do specializované databáze, pokud je jejich obsah určitelný jinak než z archivní pomůcky (např. pomocí seznamu či kartotéky předané s fondem). Jindy se mohou naopak speciální archiválie stát díky jejich zařazení do digitálního archivu jediným badatelsky přístupným materiálem z nezpracovaného a nepřístupného archivního fondu.

OBR. Č. 9 – Zveřejnění typáře v „mezifondovém katalogu“ digitálního archivu ZAO (oborová databáze Pečetidla)

Cíle digitalizace archivních dokumentů jsou tedy v zásadě trojí:

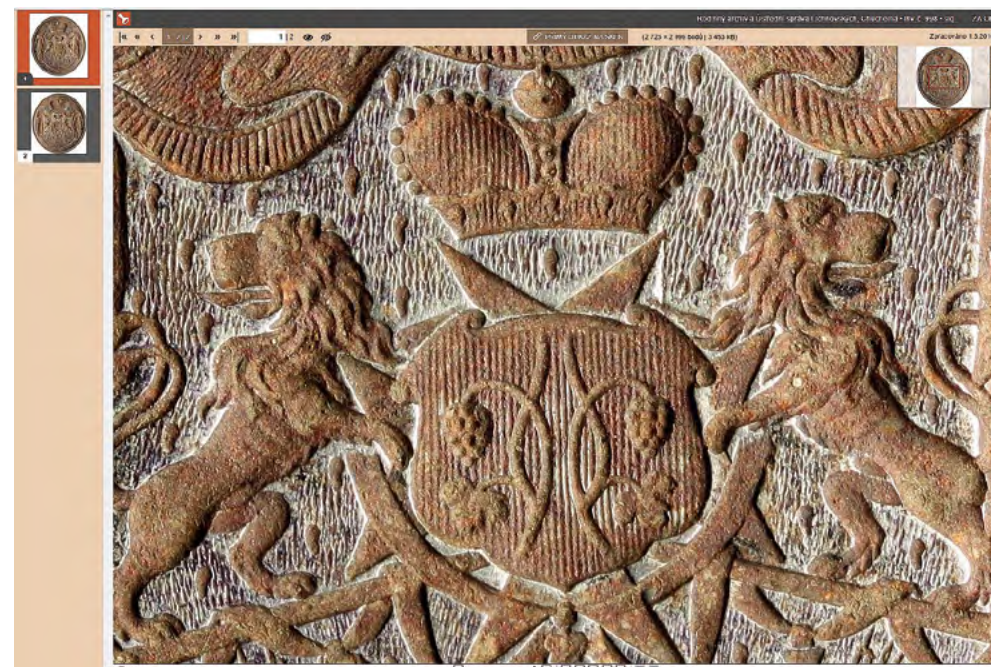
- 1) zpřístupnění často využívaných dokumentů online
- 2) prezentace obrazového materiálu vizuálně atraktivního (i pro neodborníka)
- 3) ochrana originálních dokumentů před poškozením²⁵

Plány do budoucnosti

V krátkodobém horizontu plánuje ZAO zpřístupnění obsahu všech listin včetně jejich digitálních kopií, zejména celého obsahu fondu Slezský stavovský archiv Opava (1318–1884). Současně se pracuje na integraci databáze sčítacích operátů do Digitálního archivu ZAO. Poté tato aplikace přejde z testovacího režimu do ostrého provozu a zcela nahradí Archivní Vademecum.

Dlouhodobé plány počítají s možností personalizace přístupu badatele do DA ZAO s možností zachování historie digitálního bádání, přizpůsobení obsahu, ukládání nastavení atd.

²⁵ Tato funkce je primární u tzv. bezpečnostních kopií, které jsou náročné na technické i personální zajištění. Ty však nejsou předmětem tohoto příspěvku. Z důvodů ochrany originálů nosičů jsou přednostně digitalizovány dokumenty obsahující obrazovou informaci na nestabilních nebo křehkých nosičích.

OBR. Č. 10 – Ukázka přiblížení detailu obrazové přílohy v prohlížeči Zoomify (DA ZAO)

Z technicko-právního hlediska je řešeno zpřístupnění databáze **audio/video**, kde jsou již připravena textová metadata s popisnými údaji, ale je potřeba nalézt optimální způsob publikace audiovizuálních souborů po stránce technické i v souladu s požadavky autorského práva.

Probíhá také postupná kontrola nevalidních dat, označených v digitálních databázích symbolem (N) a jejich oprava dle metodických pokynů k digitalizaci. Jedním z nejdůležitějších úkolů, který je před námi, je implementace nových základních pravidel pro zpracování archiválií. Tato implementace bude mít zcela jistě dopad na budoucí podobu Digitálního archivu.

Konzervace a restaurování archiválií v Zemském archivu v Opavě

Jarmila Štěrbová - Karel Müller - Jan Krásl

Ojedinelé a i v současné době stále patrné restaurátorské zásahy na archiváliích uložených v Zemském archivu v Opavě lze doložit pro období 1938 - 1945, kdy zde existoval říšský archiv pro opavský vládní obvod sudetské župy. Historie samostatné konzervátorské dílny Zemského archivu v Opavě se však začíná odvíjet až od konce července 1945 v souvislosti s nástupem prvního profesionálního konzervátora. Byl jím tehdy pětadvacetiletý knihař Josef Škrobánek (4. 7. 1920 - 12. 12. 1996), který s tímto archivem spojil celou svoji profesní kariéru zakončenou v 80. letech 20. století odchodem do výslužby. Dlouholetou praxí, samostudiem a dalším vzděláváním vyvrátil v průběhu let ve skutečného specialistu a jako jediný odborník ve svém oboru zajišťoval konzervátorské a restaurátorské práce nejen pro Státní archiv v Opavě s pobočkami v Olomouci a v Janovicích u Rýmařova, ale i pro deset okresních a řadu podnikových archivů z oblasti bývalého Ostravského a Severomoravského kraje. Na své pracoviště umístěné v 1. patře opavské centrály archivu přicházel pan Škrobánek den co den z archivního bytu v přízemí téže budovy, který se svojí početnou rodinou obýval po řadu let a do něhož se vcházelo dřevěnou verandou přímo ze vstupní haly.

Konzervátorská dílna zaujímal v této době dvě místnosti užívané v současné době badatelnou archivu jako kanceláře. Menší z nich sloužila jako sklad materiálu, případně archiválií vybraných k restaurátorskému zásahu, a také jako vstup do druhé, prostornější kanceláře, v níž probíhala většina pracovních úkonů. Vybavení tohoto pracoviště bylo velmi jednoduché a účelné a svým složením připomínalo spíše knihařskou dílnu. Dominovaly v něm malý a velký lis a ruční páková řezačka. V polovině 60. let doplnil vybavení dílny sterilizátor a pro bezpečnější práci s těkavými konzervačními látkami v ní byla instalována také digestoř. K přípravě destilované vody sloužila jednoduchá destilační kolona. Na počátku 70. let pořídil archiv pro dílnu prosvětlovací stůl,

Konzervační dílna v budově na Nádražním okruhu (2009). Foto J. Krásl

umožňující detailnější práci s konzervovanými prameny i s používaným materiálem. O desetiletí později přibýly další, na svou dobu již moderní přístroje - vakuový lis na mapy nebo archiválie většího formátu a také výkonná a přesná hydraulická řezačka od výrobce Adast v Blansku.

Do počátku 70. let 20. století, kdy bylo přemístěno o patro výše, navazovala na konzervátorské pracoviště malá místnost vyhrazená pro potřeby fotodílny a pak již následovaly archivní depozitáře. Často se stávalo, že fotograf nebo archivář, procházející kolem dílny, slyšeli intenzivní bušení kladívkem do kamenné desky, které signalizovalo, že pan Škrobánek právě připojuje proužky japonského papíru („japanu“) k odtrženým nebo poškozeným listům konzervované listiny nebo rukopisu. Tato pracovní ruční metoda opravy papírových dokumentů scelováním se používala před nástupem modernějších technologií formou dolévání papíroviny. Japonský papír byl v té době jeden z mála materiálů dovážených v období socialismu ze západních trhů, protože jej nebylo možné nahradit žádným z výrobků nabízených socialistickým sektorem. Pro konzervátorské dílny státních archivů jej centrálně zajišťovala a na tato pracoviště distribuovala archivní správa ministerstva vnitra. Ke zpevnění celých listů papírových dokumentů, které se drotily a rozpadaly, se v té době většinou využívala řídká tkanina - sítěnka - aplikovaná na restaurovaný podklad konzervátorským lakem. Při opravách vazeb i knižních bloků rukopisů se také neřídka používalo škrobové lepidlo, jehož základem byl pšeničný škrob a které si pan Škrobánek zhotovoval podle tradiční receptury na elektrickém

vařiči. Nevýhodou tohoto jinak neškodného preparátu na přírodní bázi byla silná schopnost vázat vodu. Pokud byla takto konzervovaná archiválie následně uložena v depozitáři se zvýšenou relativní vlhkostí nebo v prostoru, kde přirozeně necirkuloval vzduch, byla postupem času napadena plísní a musela být znovu ošetřena. Pod šikovnými rukama pana Škrobánka se nejčastěji ocitaly silně poškozené rukopisy, mezi nimiž převažovaly matriky a pozemkové knihy, v menší míře i papírové a pergamenové listiny, mapy i různé jednotliviny, které vyžadovaly konzervátorský zásah před zapůjčením na výstavu.

Restaurátorské ošetření rukopisů bylo obzvlášť pracné a zdlouhavé. Nejprve bylo zapotřebí vyjmout knižní blok z původní vazby, rozdělit jej na jednotlivé dvojlisty nebo listy a ty ostránkovat tak, aby nedošlo k narušení pořadí textu. Každý dvojlist byl vyčištěn měkkou gumou, jeho poškozené části ručně opraveny výše popsanými metodami a takto ošetřená materie byla podle foliace seřazena a vylisována do nového knižního bloku. Následovala renovace původní vazby nebo zhotovení nové a poté byl celý rukopis rukodělně svázán tradiční knihvazačskou metodou šitím na pravé vazy. Za více než čtyři desítky let prošly dílnou bez nadsázky tisíce poškozených archiválií a na jejich obnovu bylo vynaloženo obrovské množství práce. Některé konkrétní případy si zaslouží naši pozornost. V 50. a 60. letech 20. století byly v dílně postupně restaurovány všechny desky zemské (knihy přední, zadní i další typy právních rukopisů) kmenového fondu Slezský stavovský archiv a také urbáře z fondů velkostatků. Každý svazek byl poté opatřen ochranným lepenkovým pouzdrzem. Zajímavé objevy přineslo zejména ošetření původních kožených, případně sametem nebo pergamenem potažených vazeb těchto rukopisů, z nichž konzervátor vypreparoval zlomky různých středověkých tisků, notových partitur a dokonce vzácný otisk středověkých karet z roku 1547 (uloženy ve Sbírce listin, listů a aktového materiálu Zemského archivu v Opavě), který byl jako rarita s oblibou prezentován při exkurzích do archivu a v roce 2016 dokonce vystavován v muzeu v Roztokách u Prahy. V době vzniku rukopisů byly tyto zlomky textů využívány dobovými knihaři ke zhotovování lepenkových desek jako nepotřebná makulatura. K časově velmi náročným úkolům patřila mimo jiné konzervace purkrechtní knihy Brušperku z let 1561–1768 (originál uložen ve Státním okresním archivu Frýdek-Místek) prováděná v letech 1968–1969. Vazba této úřední knihy o 1331 listech se v důsledku velkého rozsahu knižního bloku zkroutila do půlkruhu, a proto byl rukopis již v době svého vzniku vložen do neobvyklého obalu ve tvaru válce. Aby mohla být tato abnormálně rozsáhlá a tvarově deformovaná archiválie uspokojivě konzervována a příležitostně i badatelsky využívána, musela být nakonec rozdělena do tří svazků, které byly opatřeny deskami potaženými pergamenem z kozí kůže.

K povinnostem konzervátora patřilo pravidelné sledování mikroklimatu v archivních depozitářích. K tomuto účelu byla dílna vybavena Assmannovým aspiračním psychrometrem – přístrojem pro měření vlhkosti vzduchu pomocí dvou teploměřů, z nichž jeden byl uměle zvlhčován kouskem mokré textilie. Poměrně těžké zařízení se uvádělo do chodu natažením hodinovým klíčkem a po dobu měření je bylo nutné v daném prostoru ručně držet nebo upevnit závěsným háčkem na dřevěný regál. Výsledná vlhkost se zjišťovala pomocí přiložené tabulky porovnáním hodnot naměřených „suchým“ a „mokrým“ teploměrem. Přístroj je dodnes funkční a i přes to, že zastaral a byl postupně nahrazen jinými metodami sledování mikroklimatu pomocí stacionárních ter-

mohyografů, digitálních přenosných měřičů i průběžného on-line měření, byl v dílně ponechán jako technická památka.

Stejný rozsah a kvalita vybavení dílny, tradičně používané restaurátorské postupy a způsob péče o fyzický stav archiválií v zásadě přetrvávaly i v 80. letech 20. století, kdy první archivní konzervátor pan Škrobánek dovršil důchodový věk a v dílně i nadále vypomáhal do roku 1987 již jako pracující důchodce. Na jeho pozici nastoupil v roce 1981 absolvent oboru restaurování a konzervace Střední průmyslové školy grafické v Praze Karel Sedláček, působící v archivu se čtyřletou přestávkou v letech 1984 – 1988 dodnes. Potřeba péče o poškozené archiválie rok co rok stoupala a po nenadálé havárii v depotních prostorách centrály archivu, k níž došlo v lednu roku 1984, narostla do té míry, že jediný odborný pracovník, byť s výpomocí pana Škrobánka, nebyl schopen zvýšený nápor práce zvládnout. Svízelná situace napomohla vedení archivu k tomu, aby prosadilo rozšíření personálního stavu dílny o další systemizované místo, na které pak byla přijata Ester Olšáková, čerstvá absolventka téhož studijního oboru jako K. Sedláček. Po jejím sňatku (provdaná Miniariková) a následném odchodu z Opavy ji na této pozici vystřídal další dvě pracovnice – Monika Hlučnicková (provdaná Hanzlíková) a od roku 1993 až doposud Renáta Rohanová (provdaná Soldánová). Vítaná byla také pomoc Jana Krásly, který po maturitě na Střední průmyslové a umělecké škole v Opavě v oboru grafický design docházel do konzervátorské dílny v letech 2000–2002 v rámci tzv. prezenční vojenské služby. Od počátku roku 2005 posílil stav zaměstnanců dílny jako třetí stálý pracovník.

Prostorová kapacita místností vyhrazených pro dílnu v 1. patře budovy na Sněmovní přestala postupně stačit. Vhodné prostory se podařilo najít a pronajmout v jedné z budov spravovaných Slezským zemským muzeem, a tak se konzervátorská dílna na konci roku 2003 přemístila se vším vybavením do přízemního podlaží objektu na Nádražním okruhu v Opavě (Grauerova vila) a stala se samostatným detašovaným pracovištěm archivu. Díky tomu, že tento prostor původně sloužil pro veterinární účely a byl zařízen i pro mokré procesy, nebyla jeho úprava příliš komplikovaná. Velmi pracné však bylo nastěhování původního vybavení dílny do nových prostor. Těžký knihařský lis a řezačka musely být před transportem rozmontovány a na místě znovu sestaveny, k převozu a instalaci na milimetr přesné hydraulické řezačky byli přizváni specializovaní montéři firmy Adast Blansko. Přesun do větších a lépe situovaných prostor znamenal velký impuls pro rozšíření technického vybavení dílny i pro využití nových restaurátorských metod a postupů. Mezi nejdůležitější investice patřilo zřízení malé dezinfekční komory k ošetření plísněmi napadených dokumentů, pořízení stolu k dolévání narušených částí archiválií tekutou papírovinou nebo hmotou nahrazující pergamen, vzduchová „bublina“ určená k vyrovnávání pergamenových listin vlhkou cestou a řada dalších menších pomůcek k usnadnění a urychlení převážně ruční práce, na niž konzervace archiválií byla, je a i v budoucnu zůstane stále založena. Po přijetí služebního zákona se po více než deseti letech podařilo v rámci tzv. druhé systemizace rozšířit k 1. 1. 2016 personální stav tohoto pracoviště o další, v pořadí již čtvrté místo, na které byla po několikaměsíčním zácviku přijata MgA. Daniela Josefusová.

Detašované pracoviště na Nádražním okruhu se však nestalo posledním působištěm opavské konzervátorské dílny. Do její nejnovější historie se zapsal ještě jeden přesun, který proběhl ve druhé polovině roku 2016 do budovy

Konzervační dílna v budově na Březinově ul. (2017). Foto J. Krásl

situované v dolní části Březinovy ulice v Opavě. Objekt využívaný do té doby opavským pracovištěm Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových byl převeden do vlastnictví Zemského archivu v Opavě a jeho prostory adaptovány pro účely Státního okresního archivu v Opavě a pro konzervátorskou a restaurátorskou dílnu zemského archivu. Pracovna konzervátorů byla při této příležitosti osazena novými stoly a dalším účelovým nábytkem k uložení materiálu a její technické vybavení doplněno o druhé pákové nůžky.

Po dokončení výstavby nové účelové archivní budovy pro Státní okresní archiv v Olomouci a pro olomouckou pobočku Zemského archivu v Opavě v roce 1995 nebyla již opavská konzervátorská a restaurátorská dílna jediným pracovištěm svého druhu pro celý široký region. K péči o fyzický stav archiválií byla v Olomouci zřízena další specializovaná dílna se dvěma pracovníky a krátce na to v novostavbě Státního okresního archivu ve Frýdku-Místku obdobné pracoviště se systemizovaným místem jednoho konzervátora. Další možnosti pro rozvoj tohoto oboru se naskytly po správní reformě v roce 2002, v rámci níž došlo k reorganizaci územně správního uspořádání, zániku dosavadních okresů a vzniku nových krajů. Změna dosavadní správní struktury měla dopad na postavení i teritoriální kompetenci Zemského archivu v Opavě, do jehož organizační struktury byl začleněn i Státní okresní archiv v Prostějově, disponující nově renovovanou budovou včetně prostorné a moderně vybavené konzervátorské dílny se dvěma pracovníci. V roce 2012 bylo v Opavě zrušeno místo domovníka a přeměněno v místo již druhého konzervátora ve

Frýdku – Místku. V současné době tedy Zemský archiv v Opavě disponuje čtyřmi konzervátorskými a restaurátorskými dílnami, fungujícími v Opavě, Olomouci, Prostějově a ve Frýdku-Místku, a zaměstnává deset odborně vzdělaných konzervátorů, z nichž čtyři mají vysokoškolské vzdělání. K zajištění základních konzervátorských úkolů je navíc vyčleněn jeden pracovník ve Státním okresním archivu Karviná. Všichni archivní konzervátoři jsou vyškoleni na restaurování pergamenu, papíru, pečeti a kůže, při výskytu jiného materiálu, například textilu, dřeva nebo kovu, spolupracují s restaurátorskou dílnou Slezského zemského muzea v Opavě. Netypické případy ošetření archiválií, vyžadující použití speciálních technik a konzervačních prostředků, mají možnost konzultovat s odborníky konzervátorských a restaurátorských laboratoří Národního archivu v Praze.

Fungující síť odborných pracovišť je v současné době schopna pokrýt aktuální potřebu ošetření a ochrany dokumentů ze všech archivů začleněných do kompetence Zemského archivu v Opavě. Od počátku roku 2017 bylo ze všech archivních dílen vytvořeno samostatné oddělení pro konzervaci a restaurování a do jeho čela byla postavena restaurátorka z frýdeckomísteckého pracoviště BcA. Lucie Janáčková. Práce dílen je důsledně koordinována a úkoly jsou mezi nimi rozdělovány tak, aby se dostalo i na archivy, které vlastní konzervátory nemají. Příkladem tohoto postupu je komplexní ošetření všech archiválií listinné povahy, které zemský archiv zahájil v roce 2005 a postupně do něj zapojil všechny již existující a nově vznikající konzervátorské dílny. V rámci této akce jsou veškeré pergamenové a papírové listiny z jednotlivých fondů státních okresních archivů i zemského archivu jednotlivě ošetřeny a v rozloženém stavu uloženy do speciálních ochranných krabic vyráběných firmou EMBA nebo do obalů z nekyselého přešpánu zhotovovaných v jednotlivých konzervačních dílnách na míru. V návaznosti na restaurátorský zásah probíhá jejich bezpečnostní mikrosnímkování a digitalizace, provázená vložení digitálních dat na webové stránky archivu. Z 21 tisíc evidovaných listin jsou takto ošetřeny a zabezpečeny již dvě třetiny.

Po více než sedmdesáti letech existence se konzervování a restaurování archiválií v Zemském archivu v Opavě vyvinulo od skromných začátků do dynamicky se rozvíjejícího oboru, jehož význam pro další směřování našich archivů již nelze pominout.

Katalogizace spolkových spisů v Zemském archivu v Opavě

Eva Hájková

Úvod

V devadesátých letech postupně vzrůstal zájem badatelů o studium v našem archivu, až natolik, že bylo zapotřebí rozšířit badatelnu. Spolky se v té době tematicky jevily jako velmi atraktivní a badatelsky žádaný materiál, patrně z toho důvodu, že spolková činnost byla v našem státě před rokem 1989 po čtyřicet let utlumena. Uvažovalo se tedy o důkladnějším zpracování spolkových spisů - o katalogizaci - a přihlíželo se také k tomu, že nadchází věk počítačů.

Ke katalogizaci spolkových spisů jsem se dostala, aniž jsem v tom směru projevovala nějakou iniciativu a aniž jsem předtím disponovala jakýmikoliv zkušenostmi. Tuto práci mně navrhla vedoucí oddělení pro evidenci archivních fondů asi v roce 1994 jako doplňkovou práci vedle hlavního úkolu starat se o provoz studovny.

Co jsou spolkové spisy?

Spolkové spisy jsou archiválie vzešlé z dohlédací agendy úřadů I. a II. instance nad zakládáním spolků, nad jejich právním ukotvením, jejich činností a veřejným vystupováním. V centrále opavského zemského archivu se nachází několik fondů obsahujících spolkové spisy. Tyto archiválie pocházejí z činnosti politických úřadů I. a II. instance, působících na území Slezska a severní Moravy. Jedná se o následující fondy: Zemská vláda slezská Opava, Policejní ředitelství Moravská Ostrava, Severomoravský krajský národní výbor Ostrava, Moravkoslezský zemský národní výbor - expozitura Ostrava a Státní policejní úřad Krnov.

Podrobnější informace o vedení spolkových spisů podávají úvody k archivním pomůckám fondů Policejní ředitelství Moravská Ostrava - rejstřík ke spolkovému oddělení a Zemská vláda slezská - katalog spolkových spisů..

V době od poloviny 19. do poloviny 20. století existovalo nesmírné množství spolků, nicméně některé z nich trvaly jen velmi krátkou dobu, jiné ani nezačaly činnost, přesto spolkový spis existuje, protože jsou v něm uloženy stanovy a povolení k činnosti.

Fondy Zemského archivu v Opavě obsahují tisíce spolkových spisů. Samostatnými spolky byly i okresní a místní skupiny zemských spolků nebo spolků s celostátní působností a úřady s nimi jako se samostatnými spolky nakládaly. Proto je spolkových spisů takové množství.

Jejich obsah se v některých případech dubluje - týž spolek mohl být veden jak u Zemské vlády slezské v Opavě (úřad II. instance), tak například u Policejního ředitelství Moravská Ostrava nebo u Státního policejního úřadu Krnov (obojí úřad I. instance).

Co obsahují spolkové spisy?

Převážná většina spolkových spisů, nacházejících se v našem archivu, obsahuje oznámení, že byl založen spolek, dále úřední výměr o vzetí spolku na vědomí a jeden nebo více exemplářů stanov. Některé spolkové spisy nejsou tvořeny ničím víc, než tímto, někdy dokonce chybí i jedna z těchto základních věcí (například stanovy).

Spolkové spisy mohou obsahovat i další úřední záznamy, které se pak stávají cenným historickým pramenem pro dějiny spolkové činnosti - ohlašování valných hromad a protokoly z nich, ohlašování změn názvu a stanov spolku, popřípadě jiných změn, různá odvolání k ministerstvům, záznamy o státních subvencích na spolkovou činnost, informace o funkcionářích, relace ze schůzí, úřední zastavení činnosti spolku pro porušení spolkového zákona, oznámení o dobrovolném rozpuštění aj.

Dále se ve spisech mohou vyskytovat různé tiskoviny, jako například členské průkazy, plakáty, letáky, pozvánky na spolkové akce, brožurky a jiné drobné tisky (převážně úředně zabavené), noviny nebo novinové výstřižky, jednotlivé výtisky Úředního listu (s oznámením o rozpuštění spolku). Někdy spisy obsahují texty přednášek, básní, písní, krátké divadelní scénáře, noty (například zvukové signály, jimiž se dorozumívali hasiči při požárech, eventuálně pochody, doprovázející spolkové průvody), stavební plány pomníků, hřišť, budov, které si spolky zřizovaly, fotografie, soupisy majetku spolku. Výjimečně se v nich mohly nacházet dokonce písemnosti spolku, úředně zabavené, včetně pokladní knihy nebo knihy zápisů z valných hromad a jiných materiálů. Podobné dokumenty byly během pořádacích prací nebo generálních inventur ze spolkových spisů odebrány, zvláště pokud jich bylo větší množství, a byly z nich vytvořeny samostatné fondy nebo byly delimitovány do jiných archivů.

Obrazový materiál ve spolkových spisech

Nejatraktivnějším obsahem spolkových spisů je obrazový materiál různého charakteru. K obrazovému materiálu spolkových spisů se počítají následující

jednotliviny: Návrhy uniforem či stejnokrojů (kresby nebo fotografie), návrhy doplňků k uniformám, výložek aj. (kresby), návrhy praporů (kresby, výjimečně fotografie), návrhy odznaků (kresby), návrhy nebo plány pomníků, hřbitů, budov apod.

Dále byl nebo zůstal součástí spisů ilustrační materiál, který by bylo lépe než obrazovým nazvat trojrozměrným. Patří sem především kovové originály odznaků a vzorky látek použitých na uniformy, prýmký nebo stuchy používané místo odznaku. Zatímco odznaky byly ze spisů vyjmuty, vzorky látek v nich byly ponechány.

a) Návrhy uniforem či stejnokrojů

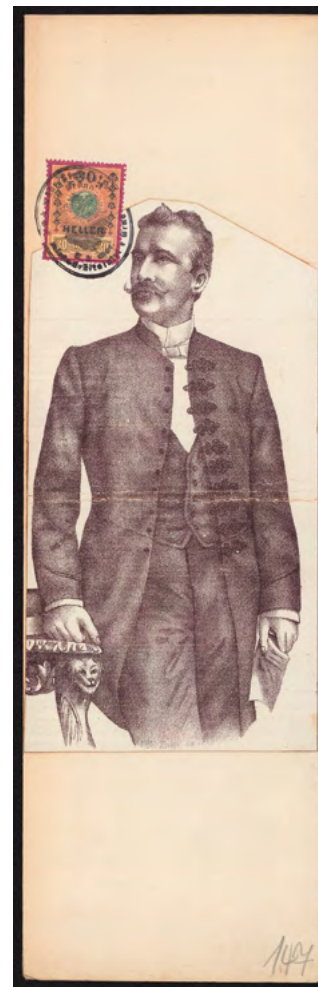
Některé spolky užívaly stejnokrojů, které bývaly oblékány zejména při slavnostních příležitostech (průvody, veřejná vystoupení). Spolek nenabýval při svém vzniku automaticky práva užívat ani praporu, ani odznaku ani stejnokroje. O tyto náležitosti se muselo žádat zvláštním podáním. Zároveň bylo třeba předložit zemskému úřadu detailní popis a graficky ztvárněné návrhy, eventuálně fotografie. Při schvalování odznaků se často předkládaly hotové exempláře, které se pak staly součástí spolkových spisů.

Existovaly celostátní spolky, které užívaly jednotného stejnokroje - například sokolská obec - jehož vzezření bylo všeobecně známo a schváleno celorepublikově. V těchto případech patrně nebyly místní skupiny povinny předkládat vlastní návrhy. Někdy se však ve spolkových spisech objevují návrhy tiskem vydané. Jako příklad lze uvést spolkový spis PŘMO, sign. 278, kart. 2111 (Tělocvičná jednota Sokol Michálkovice) a týž fond, sign. 736, kart. 2128 (Tělocvičná jednota Sokol Nová Bělá).

Jednotnou uniformu měly za Rakouska-Uherska i veteránské spolky organizované v říšském veteránském svazu (Kriegerkorps). Tiskem vydaná brožurka „Adjustierungs-Vorschrift für die k.k. Österr. Kriegerkorps angegliederten Kriegervereine« s obrázky muže v uniformě, pohled zepředu i zezadu, s pláštěm i bez pláště, v klobouku i v čepici, včetně šavle, opasku, knoflíků a distinkcí, a s podrobným popisem, byla kompletně oskenována a nachází se u záznamu spolkového spisu Militär-Veteranen-Verein Michálkovice (PŘMO, sign. 26/1, kart. 880). Táž brožurka se sice nachází ve více spolkových spisech, ale v ostatních případech nebyla oskenována celá, abychom se zbytečně neopakovali.

Některé veteránské spolky (a bylo jich dost) si ovšem dávaly schválit vlastní návrhy. Za zmínku stojí také to, že ve spolkových spisech Zemské vlády slezské se nachází návrh uniformy pro české veteránské spolky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Ústřední sbor spolků vojenských vysloužilců v království Českém, markrabství Moravském a vévodství Slezském Praha (ZVIS, sign. 23466/1903, kart. 1392). Spolky se často sdružovaly ve svazech na ochranu svých společných zájmů. Veteránské spolky musely žádat velitelství vojenských útvarů o schválení návrhu uniformy z důvodu jasného rozlišení detailů (výložek, knoflíků, atd.), aby veřejnost nebyla uváděna v omyl a nezaměňovala veterány v uniformě s vojáky.

Některé spolky nedisponovaly pouze uniformou vycházkového typu, ale například též pracovním stejnokrojem (hasiči, ošetřovatelky) nebo sportovním dresem – viz německý Sportklub Stonava (PŘMO, sign. 585/2, kart.

Návrh uniformy Zábavného spolku Omladina v Hrabůvce (1902). ZAO, PŘMO, sign. 67/1, kart. 890

Návrh uniformy Spolku vojenských vysloužilců v Hrabové. ZAO, PŘMO, sign. 248/1, kart. 957

1029) nebo také Polskie Towarzystwo gimnastyczne Sokół Horní Suchá (PŘMO, sign. 821/1, kart. 1057).

Mnohé spolky řešily podání návrhu na stejnokroj tím, že jednoduše předložily jeho fotografii. Fotografie mužů v uniformě namísto grafického návrhu stejnokroje se nacházejí v následujících spolkových spisech:

- Střelecká župa Bezručova pro Mor. Ostravu a okolí (ZNV, exp. Ostrava, kart. 242)
- /Erzherzog Friedrich/ Militär-Veteranen-Verein Přívoz, (PŘMO, sign. 189/1, kart. 940)
- Střelecká župa Bezručova pro Mor. Ostravu a okolí (PŘMO, sign. 1508, kart. 1114)
- Podpůrný a hudební spolek Moravskoslezských evangelíků Moravská Ostrava (PŘMO, sign. 661, karton 2125)
- Svaz lidových hudebníků Vítkovice (KNV Ostrava, kart. 557)
- Spolek uniformovaných hutníků železáren v Třinci (KNV Ostrava, kart. 393)
- Jägerndorfer Schützengesellschaft Krnov (SPÚ Krnov, sign. 3, kart. 2)
- Czytelnia Katolicka Vendryně (ZVIS Opava, sign. XII-1060, kart. 4764)

Návrhy na stejnokroje bývaly někdy doplněny vzorky látky, aby byl obraz o stejnokroji přesnější. Vzorky látek se vyskytují v následujících spolkových spisech:

- Hruschauer Militär-Veteranen-Verein (PŘMO, sign. 9, kart. 876)
- Tělocvičná jednota Sokol Vítkovice (PŘMO, sign. 86, kart. 901)
- /Erzherzog Friedrich/ Militär-Veteranen-Verein Přívoz (PŘMO, sign. 189/1, kart. 940)
- Towarzystwo gimnastyczne Sokół Petřvald (PŘMO, sign. 783/1, kart. 1053)
- Scharfschützenkorps Přívoz (PŘMO, sign. 959/1, kart. 1071)
- Spolek vojenských vysloužilců Místek (KNV Ostrava, kart. 425)
- Selská jízda Nový Jičín (KNV Ostrava, kart. 480)
- Ústřední sbor spolků vojenských vysloužilců v království Českém, markrabství Moravském a vévodství Slezském (ZVIS Opava, sign. 23466/1903, kart. 1392)
- Politická sociálně demokratická organizace Bílovec (ZVIS Opava, sign. XII-2213, kart. 4719)
- Jugendorchesterverein Oderberg-Bahnhof Nový Bohumín (ZVIS Opava, sign. XII-1621, kart. 4773)
- Polskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół Karviná (ZVIS, Opava, sign. XII-317, kart. 4753)
- Polskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół Třinec (ZVIS, Opava, sign. XII-1453, k. 4765)

Některé spolky se namísto uniformy spokojily pouze s jednotnou čepicí, která se stávala symbolem jejich stavu. Tento poznávací znak preferovaly

u svých členů především německé studentské spolky. Nákres čepice se objevuje například v následujících spolkových spisech:

- Verein deutscher Hochschüler Teutonia Nový Bohumín (PŘMO, sign. 1300/1, kart. 1101),
- Verband Silingia ehemaliger Handelschüler Opava (ZVIS, sign. XII-1248, kart. 4756)
- Verein deutscher absolvierter Handelschüler „Alania“ Moravská Ostrava (PŘMO, sign. 1434/3, kart. 1110)
- Ferialverbindung deutscher Hochschüler „Montania“ Moravská Ostrava (PŘMO, sign. 1619/2, kart. 1120)
- Alter-Herren-Verband Arminia Moravská Ostrava (PŘMO, sign. 2095, kart. 1145)
- Studentenschaft Nibelungentreue Krnov (SPÚ Krnov, sign. 125, kart. 11)

b) Návrhy praporů a odznaků

Spolky si s velkou oblibou pořizovaly prapory a opatrovaly je jako jakýsi svůj vývěsní štít. Po jeho pořízení, které mohlo být podle možností spolku dost nákladné, se často konal obřad slavnostního svěcení praporu. Sokolové svůj prapor nesvětili, tak místo toho pořádali slavnost „rozvinutí“ praporu.

Grafická ztvárnění praporů bývala předkládána k úřednímu schválení v různé výtvarné kvalitě. Totéž ostatně platí také pro návrhy uniforem či odznaků. Opět záleželo na možnostech spolků, jaký návrh předložili – zda amatérský náčrtek nebo dokonalý barevný a detailně propracovaný návrh. V Opavě se grafickým zpracováním návrhů praporů zabývala tiskárna „Das Volk“, Paramenten- und Devotionalien Abteilung na Rybím trhu. Původ návrhů se dá určit podle razítka tiskárny.

Mnohé firmy, které vyráběly na zakázku spolkové prapory, zřejmě zhotovovaly zároveň i jejich grafické návrhy. Na návrzích, které byly nalezeny ve spolkových spisech, se objevují razítka firem jako například *Niederlage Car-Gianischer Kunststickereien und Webereien Fellingner und Hassinger* ve Vidni, popřípadě *Robert Klier, Kunst-Anstalt für Goldstickereien und Kirchen-Paramente* tamtéž nebo *Fahnen-Manufaktur W. Stedry* v Chomutově. Razítka s názvem výše jmenovaných vídeňských firem je vidět zejména na praporech církevních spolků, zatímco razítka firmy Robert Klier se objevuje na návrzích veteránských praporů.

Symbolika barev i motivů užívaných na praporech a odznacích byla pestrá. Jak je vidno z návrhů, na samotných praporech se kromě nejrůznějších obrazů svatých (časté u katolických a veteránských spolků) vyskytují též státní, zemské nebo městské znaky. O možnost užívat jich bylo zapotřebí žádat příslušné úřady. Ty posoudily oprávněnost užívání. Jak lze vyčíst ze spisů, spory v jednání spolků s úřady se vyskytovaly okolo znaku červeného kříže, jehož užívání podléhalo mezinárodním dohodám. Některým hasičským záchranným spolkům bylo povoleno užívat ženevský kříž, ale v jiném tvaru nebo v jiné barvě.

Problémy byly také s některými německými spolky, například pěveckými, které si navrhovaly odznaky v říšskoněmeckých barvách, tj. černo-červenozluté. Československé úřady to většinou zakazovaly a naléhaly v takových pří-

padech na změnu aspoň jedné z barev. I toto lze vyčíst ze spolkových spisů. Nelze však zjistit, zda v praxi členové spolků zamítnuté odznaky nenosili i přes úřední zákaz.

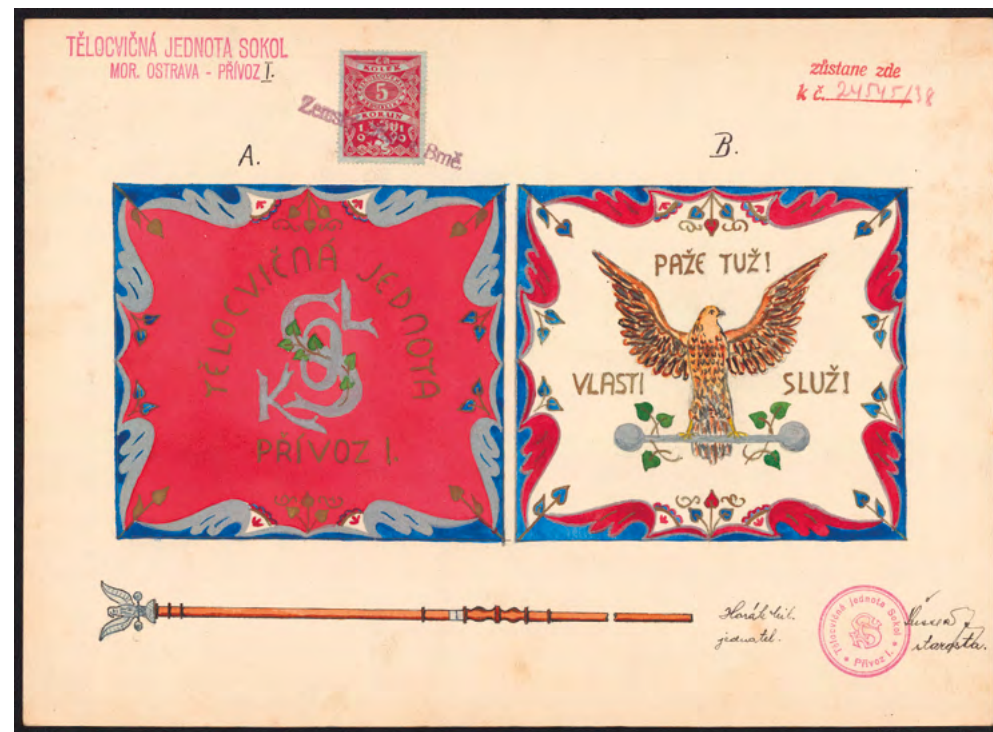
Podle záznamů ve spolkových spisech, následující spolky obdržely úřední zákaz odznaku kvůli symbolice barev: Männergesangverein Eintracht Česká Ves (ZVIS, XII-248, kart. 4733), Gesang- und Musikverein Vlčice (XII-160, kart. 4744), Männergesangverein Úvalno (ZVIS, XII-1641, kart. 4708). U tohoto spolkového spisu je přiložen vcelku neumělý nákras odznaku v říšsko-německých barvách, zatímco druhý spis téhož spolku, vedený u SPÚ Krnov (sign. 124, kart. 18), obsahoval originál odznaku, kde žlutá barva v německé trikolóře byla nahrazena barvou zelenou. Odznak s říšskými barvami předložil (a se zákazem se setkal) též spolek Barzdorfer Deutscher Radfahrer-Verein Bernartice (ZVIS, sign. XII-1943, kart. 4726).

c) Ostatní přílohy

Z jiných příloh kromě těch, které byly uvedeny v bodu a) a b), lze jmenovat notové zápisy různých signálů, pochodů apod. (asi ve 13 spisech), jen o něco málo více (asi ve dvaceti spisech) se vyskytují situační plánky a nákresy různých objektů, souvisejících s daným spolkem. Mezi spolkovými spisy se ně-

Návrh odznaku Klubu českých velopedistů ve Staré Bělé. ZAO, PŘMO, sign. 598, kart. 1032

Návrh praporu Tělocvičné jednoty Sokol v Přívoze (1938). ZAO, KNV Ostrava, kart. 547

Odznak Pěveckého a hudebního spolku ve Vlčicích (1923). ZAO, ZVIS, sign. XII-160, kart. 4744

kolikrát objevují plánky sportovních zařízení, z nichž některé pravděpodobně ani nebyly realizovány. Jmenovitě: hřiště a tribuna SK Slovan v Moravské Ostravě, letiště v Krnově a letiště v Přívoze, zahradní střešnice Židovské tělocvičné jednoty Makkabi v Hrušově, stadion FDTJ v Moravské Ostravě, cvičiště a plovárna TJ Sokol v Porubě u Orlové. Z jiných projektů namátkou situační plán vodovodní a plynové sítě v Bielsku-Bialé, plány na zřízení kina v Kateřinkách TJ Sokol, plán ke stavbě hasičské zbrojnice v Koblově, plány pomníků padlým v Ludgeřovicích, v Dolní Lutyni a v Bohumině.

Zhruba ve dvoustech spisech byly nalezeny plakáty, popřípadě letáky, často politického charakteru. Méně často se zde nacházejí různé propagační a informační brožurky, popřípadě výroční zprávy, asi v padesáti spisech jsou přiloženy nějaké noviny nebo části novin.

Postup při zpracovávání spolkových spisů

a) v době před zavedením výpočetní techniky

První katalog spolkových spisů byl vypracován v roce 1956. Byl to katalog ke spolkovému oddělení fondu Policejní ředitelství Moravská Ostrava. Vyhledávalo se v něm podle věcného rejstříku. Vyhledávání bylo neobyčejně zdoluhavé, protože rejstřík spolky tématicky klasifikoval do skupin. Pokud badatel hledal například libovolný hornický spolek, musel si nejprve v rejstříku najít: II. – spolky nepolitické, A). Odborové, 1). Dělnické, g). Hornické, načež musel postupně projít zhruba 400 odkazů na pořadová čísla, než našel, co potřeboval. Pak bylo nutné dohledat v inventáři číslo kartonu, příslušející k danému číslu spolkového katastru. Teprve potom se mohlo jít do depozitáře. Vyhledávání bylo usnadněno v roce 1999 vytvořením abecedního místně-spolkového rejstříku, obsahujícího zároveň číslo kartonu.

Ke spolkovým spisům KNV a ZNV- expozitury byl v roce 1975 vypracován místně-spolkový rejstřík (bez popisu obsahu jednotlivých spisů). Spolky v rejstříku byly řazeny abecedně podle obcí a doplněny číslem kartonu. V pomůcce bylo možné orientovat se také pomocí abecedního rejstříku spolků.

Spolkové spisy Státního policejního úřadu Krnov, Zemské vlády slezské a Zplnomocněného komisaře republiky Československé pro Ratibořsko nebyly katalogizovány ani k nim neexistoval žádný přehledný rejstřík. Ve spolkových spisech ZVIS se dalo vyhledávat jen díky starým registraturním pomůckám – původním spolkovým katastrům, podacím protokolům a indexům. Vyhledávání bylo zdoluhavé a pracné, archivář se musel vyzbrojit značnou trpělivostí, aby nakonec v některých případech zjistil, že spolkový spis byl po roce 1928 převzat Zemským úřadem Brno. Proto jsme se k tomuto způsobu vyhledávání uchýlili teprve po zvážení situace a pouze ve zvláštních případech, když vznikla nějaká mimořádná a naléhavá potřeba. Nebylo to součástí běžných archivních služeb. Spolkové spisy Zemské vlády tak zůstávaly z větší části nepřístupné a badatelsky nevyužité.

b) po zavedení výpočetní techniky

Na začátku devadesátých let se do archivů začínaly zavádět počítače. Archiváři je přivítali jako možnost rozšířit a prohloubit způsob evidence a zpraco-

vání archiválií, ačkoliv internet byl pro nás ještě hudbou budoucnosti. Spolky byly v té době badatelsky velmi aktuální, jak už bylo řečeno v úvodu. Z archivních materiálů byly k dispozici jak spolkové fondy, čili písemnosti pocházející z činnosti spolků, tak spolkové spisy, pocházející z činnosti výše uvedených politických úřadů.

Zajímaly nás především spolkové spisy, protože dosavadní katalogizace, jak bylo zmíněno výše, nedostačovala a neumožňovala se ve spisech dostatečně rychle orientovat. Při zpracovávání spolkových spisů jsme chtěli vyjít ze struktury katalogizačního záznamu navrženého Státním ústředním archivem pro mezifondový katalog. Plánovala se společná koncepce, protože původně se myslelo, že archiváři v celé republice budou postupovat jednotně. Nakonec bylo všechno jinak. Archiv města Prahy se rozhodl zpřístupnit své spolkové spisy jinou cestou – knižním vydáním soupisu spolků na základě zápisů v katastru pod názvem Pražské spolky (1998), zatímco my v Opavě jsme se rozhodli jít cestou elektronické katalogizace, přičemž jsme vyšli ze struktury záznamu spolkového spisu, jak ji navrhl Státní ústřední archiv.

Struktura obsahovala položky: Archiv, číslo archivu, název a značka fondu, manipulační období, inventurní číslo, signatura, číslo jednací, kmenové číslo, číslo katastru, karton, časový rozsah, název spolku, název střešní organizace, sídlo spolku, typ spolku – podle obsahu činnosti, podle sociálního složení, podle národnosti, obsah dokumentu, vznik spolku – faktický, povolení úřadem, potvrzení stanov, zánik spolku – faktický, dobrovolné rozpuštění, úřední rozhodnutí o rozpuštění, poznámka. Z organizačních důvodů jsme plánovali nejprve katalogizaci na papírové lístky, které pak měly být přepisovány do počítačového programu. K důvodům předběžné „papírové“ katalogizace patřily například následující: nedostatky software, nedostatek počítačů, střídání služeb ve studovně, skutečnost, že zpočátku nebyla k dispozici síť, z čehož plynula nutnost neustále používat diskety aj. Počítalo se s tím, že hotové záznamy se budou postupně přepisovat z papírových lístků do počítačového programu, jakmile nastanou vhodné podmínky. Začalo se tím nejjednodušším – spolkovými spisy KNV, které už byly zpracované pomocí zmíněného rejstříku z roku 1975, a mělo se postupovat ke složitějšímu – ke spolkovým spisům Zemské vlády slezské.

Po spolkových spisech KNV přišly na řadu spisy z fondu Státní policejní úřad Krnov, který byl krátce předtím uspořádán, průběžně jsem pokračovala s KNV, načež jsem přešla k evidenci spolkových spisů Zemské vlády slezské a dodatků spolkových spisů PŘMO. Potom jsem procházela a zapisovala spolkové spisy z fondu Zemský národní výbor – expozitura v Ostravě a zatím neevidované spisy z fondu Zplnomocněný komisař republiky Československé pro Ratibořsko. Nakonec jsem databázi dokončila záznamy zbývajících spisů PŘMO, které byly už dříve poměrně dobře zpracované v papírovém katalogu. Přesto jsem vše znovu procházela fyzicky. Nyní počítačově zpracovávám spolkové spisy KNV Olomouc.

Mezi spolkovými spisy KNV Ostrava se nacházelo velké množství těch, které evidovaly místní a závodní skupiny ROH. Zpočátku totiž měly status spolku. Na začátku katalogizace byly všechny skupiny ROH, jejichž spisy KNV evidoval, zapsány do programu. Později už zapisovány nebyly, pro jejich veliké množství a předpokládané nízké badatelské využití, ač se vyskytovaly i v přírůstcích PŘMO. Podobně se postupuje u zpracovávání KNV Olomouc.

Soubor Upravy Vyhledávání Rejstříky

Evidenční karta spolku

Evidenční karta spolku

Evidenční číslo:

Archiv: Cislo archivu:

Název fondu: Cas.rozsah fondu:

Zn. fondu: Karta JAF: M. období:

Inventurní č.: Signatura: Č. jednaci:

Kmenové č.: Č.katastru: Karton:

Časový rozsah:

Název spolku:

Název střešní organizace:

Sídlo spolku:

Prohlížení spolků

< >

Stránka dolů

Evidenční karta spolku v databázi BACH (stav před rokem 2005)

Program, do něhož se zapisovaly údaje o spolcích, se několikrát změnil. Databáze spolkových spisů byla jednou z prvních databází v našem archivu. První záznamy jsou datovány rokem 1998, ale zapisovat se začalo už dříve. U starších záznamů se datum zápisu, bohužel, vymazalo, patrně při převádění na vyšší formu softwaru. Struktura spolkového záznamu zůstala zhruba táž, i když brzy došlo k formálnímu sjednocení s ostatními archivními aplikacemi firmy Bach. Další společné úpravy archivních aplikací se děly kolem roku 2005 a nyní se připravuje nová verze.

Po zavedení intranetu se aplikace Spolky stala přístupnou ze všech počítačů v budově archivu a někdy kolem roku 2008 se objevila i na internetu, jako součást archivního Vademeca, dnes Digitálního archivu.

Vynětí obrazového materiálu ze spisů

Část návrhů praporů byla vyňata již během katalogizace spolkových spisů PŘMO, další část až během počítačové katalogizace, v letech 1998-2014. Návrhy měly převážně větší rozměr, kvůli formátu se nevešly do spolkového spisu, a proto musely být (i několikrát) přeloženy, což neprospívalo jejich fyzickému stavu. Od doby, kdy byly vyňaty, jsou uchovávány rozložené, v přespánových obalech. Do příslušných spisů byla místo originálu vložena jeho barevná reprodukce.

Naproti tomu originály odznaků uložením ve spisech nijak netrpěly, pouze způsobovaly „boule“ na spisech. Hlavním důvodem pro vynětí odznaků ovšem byla skutečnost, že se jednalo o předměty sběratelské povahy, navíc malého rozměru, takže zde existovalo relativně velké nebezpečí jejich odcizení. Z tohoto důvodu byly uloženy v trezoru a do spisů byly místo nich vloženy barevné reprodukce.

Ostatní obrazový materiál se ze spisů nevyjímal.

Závěr

Většina spolkových spisů prošla mými rukama. Začínala jsem je zpracovávat před více než dvaceti lety, téměř s nulovými vědomostmi o spolcích. Po celou dobu jsem v nich dělala opravy nebo různá doplňování. Leccos by se dalo ještě vylepšit. Dnes má databáze Spolky zhruba 17 000 záznamů, které poskytují základní informace o spolku z příslušného spisu. Databáze je přístupná on-line. K více než 340 záznamům jsou připojeny z důvodu badatelského komfortu i ochrany zajímavého archivního materiálu snímky návrhů stejnokrojů, praporů, odznaků a jiných doplňků. Vše je možné prohlížet si na internetu a v případě potřeby požádat archiv o zhotovení kopie.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY.

Průkaz č. 8903/a

Ministerstvo zahraničních věcí potvrzuje, že

Studie,
soupisy,
edice

ing. Apollinar
narozen 23. srpna roku 1875.

v
zaměstnaním inženýr

jest ruským uprchlíkem
a že není námitek proti jeho pobytu na území
Československé republiky, jakož i volnému ce-
stování v jejích hranicích. Pobyt v Praze pod-
míněn je svolením policejního ředitelství.

Průkaz má platnost po dobu jednoho roku
ode dne vydání odvolatelně.

V Praze, dne 7. srpna 1929.

Referent :

5
Jelínek

Návrh pravidel pro inventarizaci a katalogizaci vznamenání

Květoslav Growka

Úvodem

V archivech jsou často uloženy trojrozměrné předměty vážící se k určitému právnímu aktu, správnímu rozhodnutí atd. v písemné podobě, například vyznamenání. S určováním tohoto materiálu nejsou doposud velké zkušenosti. Naukou o vyznamenáních je pomocná věda historická zvaná faleristika. Zahrnuje v sobě jak činnost sběratelskou (časově starší, tj. zájem o vyznamenání z hlediska typologického, výtvarného a hmotného), tak historickou (tj. na základě konkrétního materiálu, literatury a archivních pramenů zkoumá poznatky o zakládání a způsobu udělování vyznamenání, o jejich nošení, vyznamenaných osobách atd.). Proto má faleristika interdisciplinární charakter, využívá poznatků historie, estetiky, etiky, heraldiky, signistiky, numismatiky a medailérství.

Vyznamenání jsou nositelné symboly – čestná znamení, která veřejně označují hrdinské a záslužné činy nositele – jedince i skupiny. Prvním projevem odměny tohoto typu v naší civilizační oblasti byly faléry, kotouče z drahých kovů zdobené symboly, udělované římským válečníkům a jejich legiím. Vznik rytířských řádů v době křížáckých výprav přinesl označení křížem (v různých podobách) skupiny osob se stejným posláním. Kříž převzaly i světové rytířské řády, ovšem jen jako výlučné organizace v čele s panovníkem. Jejich členové již byli hierarchicky uspořádáni do tříd: proto i kříže, později i jiné dekorativní symboly, jako např. „zlaté rouno“ (řádkové odznaky nazývané podle jejich honosného provedení z drahých kovů a smaltovaných u 1. třídy klenoty) byly nošeny v odstupňované podobě (na řetězech, na velikostuže, nákrční či náprsní stuze). V 17. - 19. století vznikly záslužné řády (vojenské a civilní) jako nejvyšší forma vyznamenání a vedle nich dekorace (vojenské, civilní a pamětní) dělené

podle formy ztvárnění na kříže, medaile a odznaky, ražené vesměs z prostých kovů v jednoduchém provedení. Společným znakem vyznamenání (tj. řádů a dekorací) je určení jejich vnitřní hodnoty, jež je dána názvem vyznamenání při jeho založení státoprávními či veřejnými institucemi a orgány na podkladě zákona či vládního nařízení a rovněž forma udělování.

Vyznamenání (tj. řády a dekorace) jsou na rozdíl od předmětů numismatické a medailérské povahy vždy artefakty určenými k nošení.¹ Neznalost těchto základů faleristiky přináší četné obtíže terminologické povahy.² Naprostým paskvilem je definice předmětů faleristické povahy v Základních pravidlech pro zpracování archiválií – kupř. vágně jmenované ceny, skulptury, plakety v kazetách etc. rozhodně nepatří do faleristického materiálu!³ A navíc použité termíny jsou naprosto zmatečné, které svědčí o faktické neznalosti letité české faleristické terminologie.⁴

Přetrvává stále konzervativní názor, který do faleristiky zanáší překonané představy heraldiků⁵ a neuznává faleristiku jako samostatnou pomocnou vědu historickou.⁶ Je pravdou, že objektivním důvodem k tomu byla i společenskopolitická situace v Československu v letech 1948–1989. Promyšlenou soustavu vyznamenání totiž značně narušily laické představy spojené se vznikem socialistických vyznamenání podle sovětského vzoru.⁷ Proto je velice nutné při zpracovávání faleristického materiálu opírat se o základní literaturu.

Pořádání

Vyznamenání zařazujeme podle provenienčního principu k příslušným fondům, v jejichž rámci tvoří samostatnou evidenční jednotku Jiné – Předměty faleristické povahy (17. 2. pfp). Pokud jsou vyznamenání doprovázena písemnostmi – dekrety v jejich různých formách (průkazy, vlastní dekrety)⁸ a statuty,

- 1 Nejnověji se této problematice věnuje slovenská archivistika, viz GRAUS, Igor: K niektorým aktuálnym problémom faleristiky. *Slovenská archivistika XL*, 2005, 1, s. 103-125; týž: Kontinuita a diskontinuita vo vývoji štátnych vyznamenání na území Slovenskej republiky. In: *Kontinuita a diskontinuita genealógie a heraldiky*. Red. Drahošová, Š., Martin 2010, s. 102-116; týž: Nomina sunt substantia rerum alebo Niekoľko poznámok k terminológii súčasných slovenských vojenských vyznamenání. *Vojenská história 2012*, 1, s. 117-124.
- 2 Terminologický zmatek zasáhl i jinak potřebnou práci Františka Lobkowicze (LOB-KOWICZ, František: *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha 1995), jak je patrné již ze samotného názvu, který implikuje, že řád není vyznamenáním! Řešit tento rozpor existencí vyznamenání v užším a širším slova smyslu je neodůvodnitelným. Jediným vysvětlením by snad byla existence cenzury a autocenzury, protože v 50. letech, v době vzniku chybně pojmenovaného ocenění typu „vyznamenání Za zásluhy o výstavbu“ (namísto správného „medaile Za zásluhy o výstavbu“), nešlo tento proces korigovat.
- 3 WANNER, Michal a kol.: *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Praha 2015, s. 34.
- 4 Viz SVOBODA, Zbyšek: *Vyznamenání a jejich názvosloví*. Muzejní a vlastivědná práce, 1965, č. 4, s. 214-223; týž: *Faleristika a její problémy*. Historie a vojenství, 1965, č. 3, s. 405-413; KNÁPEK, Zdeněk: *Rukověť starožitníka a sběratele*. Olomouc 1998.
- 5 Viz SCHWARZENBERG, Karel: *Heraldika*. Praha 1941, reprint 1992.
- 6 HLAVÁČEK, Ivan – KAŠPAR, Jaroslav - NOVÝ, Rostislav: *Vademecum pomocných věd historických*. Jinočany 1997.
- 7 K tomu viz GROWKA, Květoslav: *Sovětská faleristika, její východiska, systém a její vliv na faleristiku socialistických zemí*. *Folia numismatica 25/1*, 2011, s. 25-40.
- 8 GROWKA, Květoslav: *Písemné prameny faleristiky*. In: *Sršatý Prajz Erich Šefčík*

kteří tvoří v podstatě podle „pravidel“ spisový materiál, lze je evidovat i jako karton (balík). To znamená, že vyznamenání je zde zapsáno v registru spolu se spisovým materiálem pod jedním inventárním číslem. Ovšem tento přístup s sebou nese několik úskalí, o nichž lze diskutovat.

a) Vzhledem k tomu, že některá vyznamenání patří k sběratelsky vyhledávanému a finančně ceněnému materiálu, je nutno ve zvýšené míře dbát na jejich ochranu. Případů, že se ze spisů (kartonů) přiložená vyznamenání „jaksi vytratila“, známe z minulosti mnoho. Mnohdy proto, že skutečnost, že se jedná o trojrozměrný předmět doprovázený dekretem, nebyla zvýrazněna, jak např.:

Inv. číslo	Obsah	Čas. rozsah	Karton číslo
1. Udělení Čs. válečného kříže 1939 div. gen. Bočkovi		1946	1

Proto lze doporučit oddělené uložení s vhodným zabezpečením. Tím pádem i evidence by měla být co nejpřesnější. Příklad: vyznamenání bude evidováno jako Jiné, dekret jako spisový materiál (karton) pod dvěma inventárními čísly s přesným označením uložení. Zápis do elektronických archivních pomůcek to totiž umožňuje.

Inv. číslo	Obsah	Čas. rozsah	Karton číslo
1. Čs. válečný kříž 1939, 3x udělený, na stuze 2 lipové ratolesti, náprsní stužka, etue		1946	
Jiné (pfp), uloženo v kartonu č. 1 ⁹			
2. Dekret k Čs. válečnému kříži, div.gen. Bohumil Boček		1946	1

b) Z vývojového hlediska měly písemnosti k vyznamenáním podobu jak honosných listin, tak i kancelářských formulářů, byly stvrzeny pečetěmi různého typu nebo jejich moderní náhradou – razítky. Tyto formální parametry podléhaly jednak hierarchii vyznamenání (zda se jednalo o řád či prostou dekoraci), jejich výlučnosti či masovosti (např. značný rozdíl mezi dynastickým řádem, záslužným řádem a jubilejní medailí), právní vymahatelnosti a kontrole (existence průkazů, legitimací) i dobové módě. Valná většina dekretů sice nese znaky, které by je opravňovaly zařadit do kategorie evidenčních jednotek Listiny, ovšem v případě udělení vysokých řádů či státních vyznamenání tomu tak často je. V případě Československa i současné České republiky se s listinami setkáme, a proto by tomu mělo odpovídat i jejich přiřazení k této kategorii evidenčních jednotek. Příklad: vyznamenání bude evidováno jako Jiné, dekret jako listina pod dvěma inventárními čísly s přesným označením uložení.

(1945-2004). *Sborník k nedožitým 65. narozeninám historika a archiváře*. Eds. J. Hanzal a O. Šefčík, NLN, Praha 2010, s. 135-150.

9 Bohužel tiskový výstup inventáře systému Bach neumožňuje identifikovat evidenční jednotku kromě přednastaveného kartonu. Proto je tento údaj součástí registru.

Inv. číslo	Obsah	Čas. rozsah	Karton číslo
1.	Čs. válečný kříž 1939, 3x udělený, na stuze 2 lipové ratolesti, náprsní stužka, etue	1946	
Jiné (přp), uloženo v kartonu č. 1			
2.	Dekret k Čs. válečnému kříži, div.gen. Bohumil Boček	1946	
Listina po roce 1850, uložena v kartonu č. 1			

Návrh inventarizace

Inventární záznam obsahuje tyto údaje:

1. Inventární číslo
2. Lokalita, vydavatel
3. Název
4. Popis
5. Časový rozsah

Komentář:

ad 1. Vyznamenání řadíme typologicky a podle doby udělení, čímž se respektují pořádky v jejich nošení (schematismy) v konkrétní době. Obecně se řadí následovně: řády domácí - řády cizí - dekorace domácí - dekorace cizí. Odlišné uspořádání, kupř. zjištěné podle fotografie nositele, respektujeme.

ad 2. Název státu, popř. instituce (ministerstva, politické společenské organizace, spolky etc.) z doby udělování vyznamenání.

ad 3. Z deketu či odborné literatury určíme název vyznamenání v českém jazyce.¹⁰

ad 4. Popisujeme nejdříve řádový odznak, dekoraci (kříž, medaile, odznak), jeho třídu či stupeň, případně typ, poté stuhu. Uvádíme, je-li doplněna miniaturoou, náprsní stužkou, zda je vyznamenání uloženo v originální etui.

ad 5. Časový rozsah je dán rokem udělení, v případě neznalosti tohoto údaje lze v literatuře nalézt časové rozmezí udělování vyznamenání pro kvalifikovaný odhad.

Při inventarizaci uvádíme v registru jen stručný popis, resp. výčet, viz příklad:

Inv. číslo	Obsah	Čas. rozsah	Karton číslo
1.	Čs. válečný kříž 1939, 3x udělený, na stuze 2 lipové ratolesti, náprsní stužka, etue	1946	
Jiné (přp), uloženo v kartonu č. 1			
2.	Francie, Řád čestné legie, rytíř, stuha, 1870	/1945/	
Jiné (přp), uloženo v kartonu č. 1			

I když v současnosti neexistuje specializovaná databáze pro zpracování vyznamenání, jaké používáme např. pro listiny, mapy a technické výkresy, jejichž kontinuální součástí je fotodokumentace, alespoň výběrově (zvláště historicky cenných exemplářů) by zpracovatel inventáře měl k danému záznamu v elektronické podobě připojit fotografie vyznamenání.

¹⁰ Řídíme se pravidly českého pravopisu, protože ne vždy zakladatel vyznamenání napsal název správně.

Návrh katalogizace

Katalogizační záznam se od inventárního liší větší mírou detailních popisů, odpovídajících muzejní praxi popisu vyznamenání jako trojrozměrného předmětu. Metodika popisu zde má za cíl seznámit archiváře se základy faleristické terminologie.¹¹

1. Pořadové (inventární číslo)
2. Lokalita
 - a) vydavatel
 - b) autor, výrobce
3. Název
 - a) skupina
 - b) podskupina
4. Časový rozsah
5. Popis
 - a) averz, reverz, stuha
 - aa) ouško
 - ab) závěs
 - b) materiál
 - c) rozměry
6. Poznámky
 - a) náležitosti
 - aa) etue
 - ab) stužka (náprsní stužka, rozeta, miniatura)
 - ac) doklad o udělení (dekret, listina, legitimace, statuta)
 - b) nositel
 - c) způsob nabytí
 - d) literatura

Komentář:

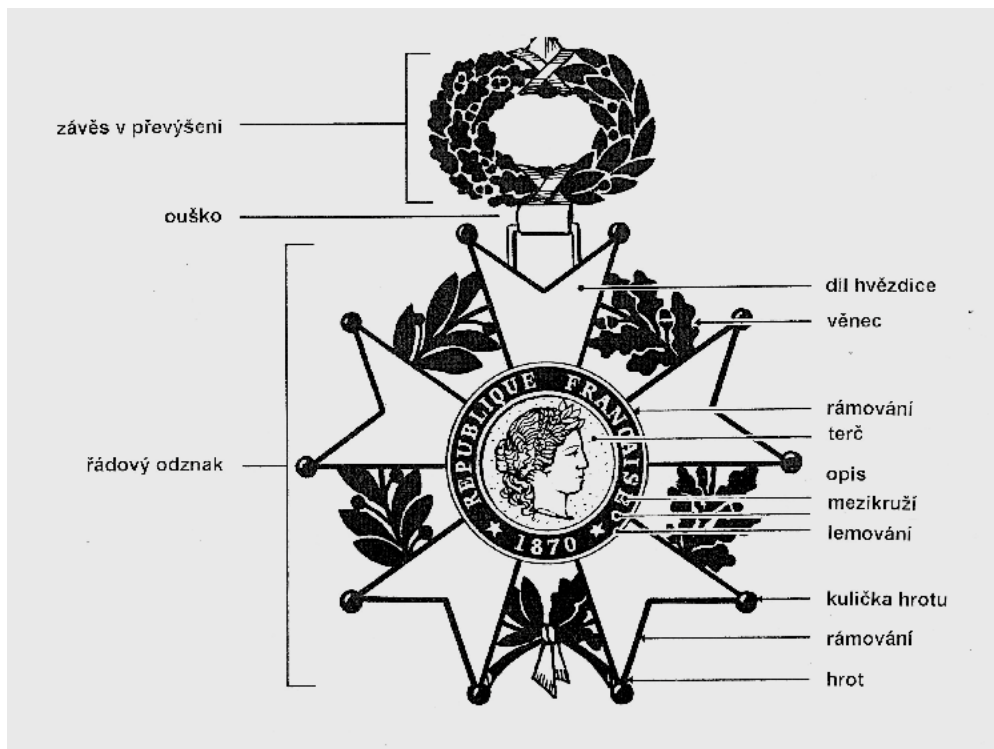
ad 2. K českému názvu uvádíme navíc skupinu – jedná-li se o řád nebo dekoraci – a podskupinu (kříž, medaile, odznak), protože vydavatelé vyznamenání se často neřídili přesnou terminologií.¹² U zahraničních vyznamenání uvádíme navíc původní cizojazyčný název v prepise latinkou - v komplikovaných případech exotických zemí apod. je lépe uvést název v některém ze světových jazyků podle dostupné literatury.

ad 3. Vzhledem k tomu, že vydavatelem nemusí být jen stát, lze zde uvést další osvětující údaje. Vyznamenání vydávají různé instituce, např. ministerstva, politické společenské organizace, spolky etc. Zde je možné též uvádět autora vyznamenání, který bývá často znám z literatury, či jeho signaturu najdeme přímo na medailích, popř. firmu, která vyznamenání zhotovila.

ad 4. Časový rozsah je dán rokem udělení, v případě neznalosti tohoto údaje

¹¹ Je zcela jasné, že katalogizace vyznamenání není v archivech na pořadu dne. Na druhé straně i archivnictví musí reagovat na vývoj v soukromém sektoru, kdy řada IT firem nabízí programy pro správu numismatických, resp. i faleristických sbírek, viz POVAŽAN, Vladimír: *Faleristika pre každého*. Slovenská faleristická spoločnosť 2014.

¹² Kupř. Řád Slovenského národního povstání I. třídy, vyznamenání Za zásluhy o výstavbu nebo Čestný odznak Za službu míru v misi SFOR jsou ve skutečnosti svou formou medailemi!

Názvosloví

Ize v literatuře nalézt časové rozmezí udělování vyznamenání pro kvalifikovaný odhad.

ad 5. Při popisu postupujeme od celkové formy k detailům, heraldicky zprava doleva (tj. zleva doprava podle pozorovatele). Přitom používáme následující terminologii:

KŘÍŽ – rozlišuje se podle tvaru ramen, ve faleristice (na rozdíl od heraldiky) se nejčastěji používají tyto typy: 1. řecký, 2. latinský, 3. ondřejský, 4. tlapatý, 5. rovný, 6. leopoldský, 7. tereziánský, 8. rupertský, 9. klíčový, 10. jetelový, 11. liliový, 12. kotvicový, 13. maltézský, 14. šípový, 15. trojúhelníkový, 16. berlíčkový, 17. křížkový, 18. jeruzalémský. Ramena kříže jsou mnohdy rámována (vně, kovem) a lemována (uvnitř plochy, většinou smaltem).

MEDAILE – jedno či dvoustranná převážně kruhového tvaru (mj. oválná). Nosí se na stuze, na rozdíl od pamětních nenositelných, tzv. „stolních“ medailí či plaket, které do faleristiky nepatří. Terminologie používaná při jejich popisu je však stejná:

hrana – obvodový plášť medaile či plakety, nese často opis

kartuše – ozdobný štít, nejčastěji barokní, v němž bývá zpravidla umístěn erb, znak či nápis

nápis – text v rovných (vodorovných nebo svislých) či zakřivených řádcích neopisujících zakřivení okraje medaile

opis – text vedený po obvodě nebo opisující jeho zakřivení, písmena směřují základnou ke středu medaile. V obráceném opise písmena směřují základnou k okraji medaile.

obvod – okrajová část medaile nebo plakety navazující na hranu, mnohdy zvýšená nebo ohraničená ozdobnými prvky (linka, perlovec, provazec), plocha mezi nimi též mezikruží

pole – plocha averzu a reverzu

signatura – značka autora nebo výrobce

úseč – zpravidla dolní část medaile oddělená od obrazového pole vodorovnou čarou

ODZNAK – dekorace nejrůznějšího tvaru (obdélníky, štíty, kartuše, kombinované s kříži, hvězdicemi apod.) a pojmenování, mohou, avšak nemusí být zavěšeny na stuze.¹³

HVĚZDICE – zásadně se nosí na stuze, může být nekolikadílná¹⁴ (dvouhroté či tříhroté) či nekolikacípá (jeden hrot). Výjimku při popisu mohou tvořit vyznamenání socialistických států, kde se symbolem stala pěticípá rudá HVĚZDA (tento termín byl použit i v názvech, kupř. Řád rudé hvězdy práce).

HVĚZDA – zásadně se nenosí na stuze, ale samostatně na prsou. Bývá součástí I. a 2. třídy klasických řádů nebo samostatným řádem. Určujeme počet jejich cípů. Cíp může být tvořen svazkem paprsků (paprsková hvězda) s mezipaprsky, které oddělují jednotlivé cípy. Na střed hvězdy bývá často položen řádový odznak (ve tvaru kříže nebo medailonu) nebo jeho detail.

Na střed vyznamenání bývá položen kruhový či oválný terč se zpodobněním řádu, světce, iniciálou, korunou, nápisem, číslicí apod. s mezikružím nesoucím opis (řádové heslo, název státu, účel vyznamenání apod.).

Uvedeme materiál - použitý kov (v případě drahých kovů bývá značen puncem), jeho úpravu (kupř. zlacení), smaltování. Rozměr uvádíme podle typu, u křížů a odznaků je rozměr vyjádřen: výška x šířka, u medailí, hvězd a hvězdíc průměrem. V případě, že je řád či dekorace převýšena kupř. korunou, meči, věncem, uvádí se ještě celková výška. U stuh uvádíme šíři.

STUHY dělíme na velkostuhy, nošené přes rameno k boku (levému či pravému), náhrdelní stuhy a nejčastěji použité stuhy jsou k zavěšení na prsou - náprsní stuhy. Ty se podle zvyklostí dělí na stuhy: průvlečné, trojúhelníkové, pentagonální, ráhnové, motýlové zv. dámské apod.¹⁵ U moderních vyznamenání bývají velice barevně složitě stuhy, proto je popisujeme heraldicky zprava doleva (zleva doprava podle pozorovatele).

Stuhy se k řádovému odznaku či dekoraci připevňují ouškem a závěsným kroužkem. Ouško bývá většinou naletováno na horní okraj medaile, odznaku,

13 Jde vždy o nositelné vyznamenání, např. odznak Čs. partyzána, odznak Vzorný voják atd. Příležitostné odznaky (měst, podniků, sportovních klubů atd.), služební odznaky a pamětní odznaky do faleristiky nepatří, těm se věnuje signistika, viz KROUMAN, Josef Pavel: *Sbíráme odznaky*. Mladá fronta, Praha 1969; HRDÝ, Josef: *Odznaky a jejich třídění*. In: Signum 86. Brno 1986, s. 1-8.

14 V některých soupisech se ne zcela správně používá místo pojmu díl pojem rameno, tak jako u křížů. V úsilí o terminologickou čistotu by se tyto pojmy neměly zaměňovat.

15 GROWKA, Květoslav: *Typologie stuh československých vyznamenání*. Signum, Brno 2016, č. 13, s. 617-619.

kříže. Je-li přiletováno kolmo k rovině vyznamenání, mluvíme o kolmém oušku. Dle tvaru může být kruhové, polokruhové, kulovité, soudkovité, s výstupkem apod.¹⁶

Řády i dekorace mohou být převýšeny speciálním závěsem ve formě věnce, koruny, zkřížených mečů, též ve formě dekorativní závěsné spony (ráhno, ratolesti, obilné klasy), u nákrčních dekorací v podobě zdobného prstence.

K oděvu se vyznamenání upevňují jehlicemi (vodorovné, svislé, dvojité, zapichovací, zavírací, pérové, sklopné) či šroubovou maticí.

ad 6. Náprsní stužka je zmenšená stuha o výšce cca 10 mm, která se používá, pokud se nenosí vyznamenání „in natura“, zejména na uniformách. Lze nosit i několik stužek upevněných na liště (spojka stužek). Rozeta je stužka svinutá do kruhu, která se nosí v knoflíkové dírcce klopky společenského oděvu. Někdy ji nahrazují miniatury vyznamenání, nejčastěji upevněné na svislém zapichovacím špendlíku, nebo i na miniaturní stuze. Soukromá luxusní vydání miniatur mohou mít podobu ražeb na zlatém řetízků k nošení na fraku.

Příklad katalogizace:

1. ČSR, londýnská emigrace 1939-1945, Československý válečný kříž 1939 - 3x udělený (dekorace, kříž)

av: řecký kříž se šípově zakončenými a půlenými rameny, mezi nimi zkřížené římské meče, ve středu štít s plastickým malým státním znakem ČSR (stojící lev se srdečním štítkem Slovenska na kolmo rýhovaném poli)

rv: ve středu štít kolmo rýhovaný s letopočtem v rozích 1939, uprostřed něj kruh se znakem Čech, na hrotu kolmého horního ramena kruh se znakem Slovenska, dole Podkarpatské Rusi, na levém vodorovném rameni znak Moravy, vpravo Slezska

Stuha červená s 5 bílými 5 mm širokými pruhy, které jsou ve středu prořaty modro-fialovými proužky. Na stuze jsou dvě měděné lipové ratolesti, dvojitá svislá zapichovací jehlice. Ouško soudečkové na ploché stopce, závěs kruhový.

Bronz červenavého odstínu, 44x44 mm, stuha 38 mm široká.

Původní etue, stužka se třemi malými zlacenými ratolestmi, nositel gen. Bohumil Boček (1894-1952), aukce Nummus Olomouc 27. 9. 1992

Lit.: Měřička III/11-A (Londýn)

2. Francie, 3. a 4. republika 1870-1958, rytířský stupeň Řádu čestné legie, (řád)

av: stříbrná zlatě rámovaná pětidílná dvouhrotá bíle smaltovaná hvězdička, hroty ukončeny zlatými kuličkami, mezi rameny zeleně smaltovaný věnec ze dvou svázaných ratolestí - vpravo vavřínové, vlevo dubové, zlatý středový terč nese plastickou hlavou ženy (Marianna - symbol republiky), opis v modře smaltovaném a zlatě rámovaném mezikruží nahoře REPUBLIQUE FRANCAISE, dole datace mezi hvězdičkami 1870

16 Je to kupř. důležité u rakouských medailí Za statečnost, kdy ouška rozlišují rok vydání, u československých vyznamenání z let 1. a 2. světové války tento detail rozlišuje jednotlivé varianty vyznamenání podle místa vydání (Paříž, Londýn, Praha).

Československý válečný kříž 1939, avers

Československý válečný kříž 1939, revers

rv: v stříbrném terči dva zkřížené barevně smaltované modro-bílo-červené prapory, opis v modrém mezikruží HONNEUR ET PATRIE

Stuha průvlečná červená zavěšená na zeleně smaltovaném zleva dubovém, zprava vavřínovém převázaném věnci, opatřeném dole válečkovým ouškem, nahoře kulovitým se závěsným kruhem. Ouško mezi hroty hvězdičky pevně třmínkové. Dvojitá svislá zapichovací jehlice.

Stříbro, zlato, smalt, průměr hvězdičky 39 mm, celková výše 59 mm, stuha široká 37 mm.

Původní etue, sign. ARTHUS BERTRAND / PARIS, I. aukce fy Vandas Praha, 17. 11. 1991, pol. č. 1057.

Lit.: Kounovský I/H

Literatura

a) základní

SVOBODA, Zbyšek: *Vyznamenání a jejich názvosloví*. Muzejní a vlastivědná práce 1965, s. 214-223.

TÝŽ: *Faleristika a její problémy*. Historie a vojenství 1965, č. 3, s. 405-413.

Řád čestné legie, avers

Řád čestné legie, revers

MĚŘIČKA, Václav: *Faleristik. Ein Buch über Ordenskunde*. Praha 1976.

TÝŽ: *Orden und Auszeichnungen*. Praha 1969.

HIERONYMUSSEN, Paul: *Handbuch europäischer Orden in Barwe*. Berlin 1966.

NIMMERGUT, Jörg: *Orden Europas*. Augsburg 1991.

SCHARFENBERG, Gerd – THIEDE, Günter: *Lexikon der Ordenskunde. Von Adlerschild bis Zitronenorden*. Regensburg 2010.

LOBKOWICZ, František: *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha 1995.

KNÁPEK, Zdeněk: *Rukověť starožitníka a sběratele*. Olomouc 1998.

b) specializovaná

Uvádíme jen výběr literatury k vyznamenáním s nejčastějším výskytem: Československo, Rakousko, Německo, Sovětský svaz. V obecných příručkách jsou další tituly uvedeny. Lze je získat mnohdy obtížně prostřednictvím Státních vědeckých knihoven. Proto je vhodné obrátit se o pomoc na Historický ústav Armády ČR, numizmatické oddělení Národního muzea, Českou numizmatickou společnost či Českou společnost přátel drobné plastiky.

MĚŘIČKA, Václav: *Československá vyznamenání. I.- V/a,b,c*. Hradec Králové 1973–1988.

PULEC, Vladivoj: *Československá státní vyznamenání, státní čestná uznání a ceny*. Praha 1980.

SUKENÍK, Ludvík – NOVOTNÝ, Vladislav: *Československá vyznamenání. I. (1918-1948), II. 1948-2000*. Hodonín 1997, 1999.

KRUBL, Zdeněk: *Československé a české vojenské odznaky (1922–1997)*. Praha 1999.

KOLÁČNÝ, Ivan: *Řády a vyznamenání habsburské monarchie*. Praha 2006.

MĚŘIČKA, Václav: *Rakouské, rakousko-uherské vojenské a občanské záslužné a pamětní medaile*. Praha 1976.

TÝŽ: *Rakouská, rakousko-uherská záslužná pamětní vojenská a občanská vyznamenání*. Praha 1976.

PROCHÁZKA, Roman v.: *Österreichisches Ordenshandbuch*. München 1974.

KOUNOVSKÝ, Josef: *Vyznamenání Francouzské republiky 1870–1999*. Praha 2000.

HERFURTH, Dietrich: *Militärische Auszeichnungen der UdSSR*. Berlin 1987.

GREBENNIKOVÁ, G. I. – KATKOVÁ, R. S.: *Orděna i medali SSSR*. Moskva 1982.

NIMMERGUT, Jörg: *Deutsche Orden und Ehrenzeichen 1800–1945*. Regensburg 2010.

c) webové stránky

www.vyznamenani.net (soukromé stránky zaměřené na československá vyznamenání)

www.valka.cz (server o vojenství a historii)

prazskyhradarchiv.cz/archivKPR/cz (Archiv Kanceláře prezidenta republiky)

<http://www.mondvor.narod.ru> (stránky zaměřené na sovětská vyznamenání)

sfs.sk (Slovenská faleristická společnost)

www.ordenskunde.at (Österreichische Gesellschaft für Ordenskunde)

Soupis památníků četnických stanic

Zdeněk Kravar

Počátky četnictva v Rakouském císařství spadají do doby po Vídeňském kongresu, kdy byl jako první zřízen četnický pluk v Lombardii. Fungoval v letech 1815–1849. Podle jeho vzoru byl v roce 1849 zřízen četnický pluk v Uhrách. Náplní činnosti četnictva v době míru bylo zajišťování bezpečnosti, v době války byly četnické jednotky začleněny do armádních složek.¹

V bouřlivých letech 1848–1850, kdy prošla výraznými změnami celá státní správa v monarchii, bylo četnictvo rozšířeno na veškeré území státu na základě nařízení o organizaci četnictva ze dne 8. června 1849 (č. 272/1849 ř.z.) a jeho prováděcího nařízení ze dne 18. ledna 1850 (č. 19/1850).² Četnictvo bylo složkou armády, podléhalo ministerstvu války a vojenské jurisdikci. V některých případech, kdy šlo o výkon služby související s civilní správou, podléhalo také ministerstvu vnitra. Obecně bylo četnictvo definováno jako „vojenský organizační strážní sbor určený k udržování veřejné bezpečnosti, klidu a pořádku“.

Organizačně se četnictvo dělilo na pluky, eskadrony, křídla, čety, sekce a desátnictva o pěti až osmi mužích. Početní stav pluku byl asi 1000 mužů. V roce 1850 vzniklo 16 četnických pluků, z nichž pluk č. 3 byl pro Moravu a Slezsko, pluk č. 2 pro Čechy. V čele sboru stál generální inspektor četnictva Johann svob. pán Kempen von Fichtenstamm (do r. 1862).

Počet pluků byl v roce 1854 zvýšen na 19, po ztrátě Lombardie byly zbytky zdejšího pluku č. 14 přeřazeny k benátskému pluku č. 15. V roce 1860 byl snížen počet četnických pluků na 10, přičemž pluk č. 2 zahrnoval území Čech, Moravy a rakouského Slezska. V celé monarchii sloužilo tehdy přibližně 8 000 četníků. Organizace byla zjednodušena, pluky se dělily na křídla, dále na čety a stanice.

K významné reorganizaci četnictva došlo v roce 1866. Na základě nařízení z 28. ledna a 4. února byly dosavadní pluky zrušeny a na jejich místě zřízena zemská četnická velitelství (ZČV). Pro Moravu a Slezsko bylo zřízeno ZČV č.

1 MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526–1918)*. Praha 1997, s. 64–81, přehledné tabulky s. 141–147.

2 VOJÁČEK, Ladislav: *Československé četnictvo*. Historický obzor 8, 1997, č. 5–6, s. 123.

4 se sídlem v Brně a dvěma křídelními velitelstvími v Brně a Opavě. ZČV č. 2 pro Čechy mělo sídlo v Praze.

Po rakousko – uherském vyrovnání bylo četnictvo vyňato z kompetence říšského ministerstva války a podřízeno ministerstvu pro zemskou obranu. Velitel veškerého četnictva měl titul četnický inspektor. V Předlitavsku fungovalo sedm ZČV označených čísly 1–5, 7 a 9, přičemž č. 6 zůstalo neobsazeno. Pro uherské četnictvo byla vyhrazena čísla 8 a 10.

Poslední velká reorganizace četnictva proběhla v roce 1873, kdy bylo v každé korunní zemi zřízeno ZČV. V Předlitavsku jich bylo celkem 14 (označena čísla 1–7, 9, 11–16), v Zalitavsku dvě (č. 8 a 10, Chorvatsko a Sedmihradsko), kdy ovšem v samotných Uhrách bylo četnictvo v letech 1867–1881 zrušeno. ZČV pro Čechy neslo číslo 2 (sídlo v Praze), pro Moravu číslo 4 (sídlo v Brně) a pro Slezsko číslo 15 se sídlem v Opavě.³

Na základě zákona č. 19/1876 ř.z. ze dne 26. února 1876 bylo četnictvo vyňato z armády a podřízeno politickým úřadům.⁴ Pouze v záležitostech administrativních, vojenských a ekonomických podléhalo armádě. Četnický inspektor působil jako nejvyšší orgán četnictva při ministerstvu zemské obrany. V Předlitavsku dostala ZČV nová průběžná čísla 1–14, ZČV pro Slezsko neslo číslo 10. ZČV měla sídla v sídlech zemských správních úřadů, kde bylo také doplňovací oddělení pro výchovu nových četníků. V sídlech okresních hejtmánství působila okresní četnická velitelství. Jednotlivé stanice měly sílu 2–16 mužů podle velikosti okrsku.⁵

Po vzniku Československa nový stát v podstatě převzal dosavadní systém. Na základě přípisu zemského velitele gen. Řezáče ze dne 29. října 1918 bylo četnictvo dislokované na území republiky podřízeno národnímu výboru. Dekretem NV z 31. října 1918 byl zřízen úřad generálního velitele četnictva, kterého jmenoval prezident republiky. Podle zákona č. 1/1895 ze dne 25. 12. 1894 (poslední zákon o četnictvu) podléhalo četnictvo ministerstvu pro zemskou obranu. Na základě nařízení z 27. listopadu 1918 bylo četnictvo zařazeno do resortu ministerstva vnitra (MV), i když jistou dobu trvaly tendence ze strany ministerstva národní obrany (MNO) o získání této složky.⁶

Definitivní podobu získalo československé četnictvo zákonem č. 299/1920 Sb. ze dne 14. dubna 1920, který měl 27 paragrafů a byl novelizován v roce 1928 zákonem č. 28. V čele stál generální velitel četnictva. V zemích působila ZČV s podřízenými četnickými odděleními (do r. 1924 číslovány, pak s místními názvy) pro několik politických okresů. V okresech působila okresní velitelství s četnickými stanicemi jako nejnižšími složkami. Kromě toho byly zřízeny některé speciální jednotky. Až do správních změn v roce 1928 fungovalo v ČSR pět ZČV, a to č. 1 pro Čechy se sídlem v Praze, č. 2 pro Moravu se sídlem v Brně, č. 3 pro Slezsko se sídlem v Opavě, č. 4 pro Slovensko se sídlem v Bratislavě a č. 5 pro Podkarpatskou Rus se sídlem v Užhorodu. Po sloučení Moravy a Slezska klesl počet ZČV na čtyři. U každého ZČV bylo doplňovací oddělení četnictva.⁷

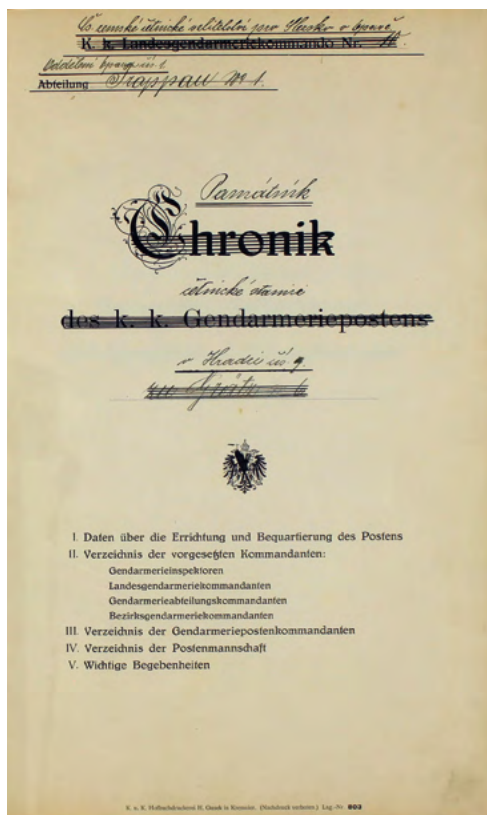
3 MACEK, P. – UHLÍŘ, L.: *Dějiny policie a četnictva I*, s. 67.

4 VOJÁČEK, L.: *Československé četnictvo*, s. 124.

5 MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír.: *Dějiny policie a četnictva I*, s. 665–66; Vojáček, L.: *Československé četnictvo*, s. 124.

6 MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír.: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918–1939)*. Praha 1999, s. 52–58.

7 Vojáček, L.: *Československé četnictvo*, s. 124.

Titulní strana památníku četnické stanice v Hradci nad Moravicí. SOkA Opava, Četnická stanice Hradec, inv. č. 1. Repro V. Pavlíčková

Titulní strana památníku četnické stanice v Mladecku. SOkA Opava, Četnická stanice Mladecko, inv. č. 1. Repro V. Pavlíčková

Po odstoupení československého pohraničí v roce 1938 Německu byl na území Sudetské župy zaveden říšskoněmecký policejní a četnický systém. Německé četnictvo bylo organizováno na základě zákona o policejní správě v Prusku z 1. července 1931 a na základě výnosu Říšského vedoucího SS z 1. června 1936 o jednotné organizaci četnictva. Na území Protektorátu fungovaly vedle okupační policie také protektorátní bezpečnostní složky, které se dělily na protektorátní uniformovanou a protektorátní neuniformovanou policii. K výraznější reorganizaci protektorátní policie došlo v rámci Heydrichových správních reforem, dokončených 1. července 1942, a naposledy v roce 1944 (nařízení č. 77/1944 z 28.3.1944).⁸

Ještě před koncem války byla vypracována koncepce bezpečnostního aparátu pro osvobozenou republiku. Podle dekretu prezidenta republika o národních výborech č. 18 ze 4. prosince 1944 byly zemské a okresní NV vybaveny velkými pravomocemi při zajišťování bezpečnosti. Na čtvrtém zasedání vlády dne 17. dubna 1945 byl na návrh ministra vnitra Václava Noska přijat návrh s názvem „Hlavní zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu“. Národní

8 MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a Slovenský stát (1939–1945)*. Praha 2001, s. 84–86, 91–93.

bezpečnostní služba (N.B.S.) byla výnosem MV z 2. června 1945 přejmenována na Sbor národní bezpečnosti (SNB). Byl vytvořen jednotný bezpečnostní aparát, četnictvo a policie zrušeny. Zásady organizace SNB byly specifikovány výnosem č. 3700/26/6-45-V/4, kterým byl vyhlášen Sbor národní bezpečnosti jako výkonný orgán správních úřadů. Měly s ním splynout dosavadní složky – četnictvo, státní policie a obecní výkonná policie. Zanikla zemská četnická velitelství a velitelství četnických oddělení.⁹

První pokyny pro výkon služby četníků byly vydány v roce 1851 pod názvem „Požadavky na všechny četníky“. Dále byly upřesněny v zákonech a nařízeních z let 1860 (Organizační statut), 1876 a 1895. Po vzniku ČSR upravoval zákon o četnictvu č. 299 výnos MV z 8. června 1920, který obsahoval také služební přísahu. Organizační předpisy a služební instrukce z roku 1895 s pozdějšími úpravami byly převzaty v českém překladu takřka v úplnosti. Četnické kroniky v monarchii byly zavedeny sborovým rozkazem č. 9 z 3. července 1914, ovšem vzhledem k válečné situaci nebyly zavedeny ve většině stanic.¹⁰ Vedení památníků československého četnictva bylo nařízeno výnosem MV ze dne 7. ledna 1924 číslo 77.382-13, který zde citujeme v úplném znění¹¹:

Památníky čs. četnictva; založení a vedení.

Četnictvo přispělo značně k vybudování a upevnění základů čs. státu a zůstane i v budoucnu důležitou nepostradatelnou složkou státní správy. Aby jeho bezpečnostní služby se týkající činnost neupadla v zapomenutí a aby v budoucnu na základě pravdivých a spolehlivých záznamů se dal sestavit přehled důležitých událostí týkajících se četnictva, jednotlivých velitelství, jejich obvodů a všech příslušníků četnictva, budtež založeny u všech velitelství počínaje dnem 28. října 1918 památníky; do nich budtež dodatečně zapsány tyto významné události až dosud se přihodivší. Zvláštní pozornost budiž však věnována vylíčení událostí ze dne 28. října 1918 a ve dnech dalších až do té doby, kdy nastaly normální poměry. Za příčinou přesného a podrobného zápisu budtež případně vyžádána vyjádření tehdejších velitelů. Budoucně budtež prováděny zápisy ihned, jakmile se nějaká zpráva uvedená událost přihodí.

Události, které nutno do památníků zapisovati, nelze přesně vyznačiti a jest v prvé řadě povinností všech velitelů, aby – majíce na mysli účel, pro který vedení těchto památníků bylo nařízeno – pečovali o jejich správné a věcné vedení.

Jelikož se jedná o zápisy pro budoucnost, třeba se vyvarovati zapisování událostí pro ní bezvýznamných. Nebudiž přihlíženo k tomu, jak se na některou událost v přítomné době pohlíží, nýbrž zda i po několika letech čtenář památníků bude ji považovati rovněž za tak významnou, jako se jeví v přítomné době.

Zápisy velitelství četnických stanic a okresních četnických velitelství budtež předem koncipovány a předloženy při přehlídkách veliteli četnického oddělení ke schválení.

9 VOJÁČEK, L.: *Československé četnictvo*, s. 128.

10 MIKULKA, Jiří: ...aby na každé četnické stanici byla založena kronika. Památníky četnických stanic (respektive velitelství SNB) se zvláštním zřetelem k jejich existenci po II. světové válce. In: *Vyškovský sborník*, sv. X, Slavkov u Brna 2014, s. 181–204.

11 *Věstník četnictva státu československého*, r. III, 1921, č. 3, s. 9.

Jako památníku budiž dále upotřebeno kronik zavedených sborovým rozkazem č. 9 ze dne 3. července 1914 býv. rak. četnického inspektora. Případné dřívější zápisy budtež v knize ponechány, rovněž zůstane při dosavadním uspořádání avšak s tím rozdílem, že ve druhé části knihy povede každé velitelství seznam jmen pouze nejbliže představeného velitele. Seznam podřízeného mužstva povedou pouze velitelství četnických stanic.

U nově zřízených velitelství, kde těchto kronik není, budtež až do opatření nových českých památníků z kancelářského paušálu, uspořádaných dle vzoru uvedených kronik, zápisy do památníku připraveny jako koncepty a vhodné sešity.

Rubrikované památníky tiskla firma J. Gusek, knihtiskárna v Kroměříži, cena jednoho kusu byla stanovena na 20 Kč.

Památníky měly pevně stanovenou strukturu, která sestávala z pěti oddílů:

- I. Údaje o zřízení a umístění velitelství
- II. Jméno nejbliže představeného velitele
- III. Seznam velitelů
- IV. Seznam podřízeného mužstva
- V. Důležité události

Vypovídací možnosti četnických památníků jsou různé, závisí na pečlivosti a zodpovědnosti jejich pisatelů. První čtyři skupiny podávají informace o situaci stanice, jejím zřízení a stavu mužstva, ovšem po prostudování námi shromážděného souboru je třeba konstatovat, že v některých případech obsahují neúplné údaje. Nejzajímavější a rozsahem největší část památníků tvoří oddíl IV. Jeho náplň byla různorodá, u některých stanic obsahuje podrobné vylíčení významných událostí z historie stanice, kronikářským způsobem zachycené podstatné údaje ze společenského života v oblasti (významné návštěvy, oslavy atd.), nehody a neštěstí, živelné pohromy. V regionech se silným zastoupením dělnictva (hornické revíry) tvoří značnou část popis zásahů četnictva při dělnických nepokojích a stávkách. Nezřídka jsou v památnících zachyceny důležité kriminální případy v obvodu stanice, přičemž největší zájem je pochopitelně soustředěn na případy, při nichž četníci přišli o život nebo byli zraněni. Ve výjimečných případech obsahují památníky i obrazovou dokumentaci. Většinou jde o záběry z návštěv představených či politických špiček, případně fotografie četníků, kteří přišli o život.

Mezi písemnostmi četnické provenience zaujímají četnické památníky důležité místo, někdy jen proto, že jsou často jediným písemným pozůstatkem z činnosti stanice. Dochovanost písemností četnických stanic na území Moravy a Slezska /Československa/ je všeobecně velmi torzovitá.

Přístupnost těchto archiválií byla do nedávné doby omezena a značná jejich část nebyla uložena v oblastních a okresních archivech, ale ve speciálních archivech ministerstva vnitra. Opakované delimitace písemností četnické provenience z archivů ministerstva vnitra ČR oblastním a okresním archivům v nedávné době vedly k tomu, že byla zjištěna existence velkého množství památníků četnických stanic, které byly zatím jako archivní prameny z objektivních důvodů badatelsky nevyužitelné. To bylo prvotním impulzem k sestavení

přehledu všech památníků, již evidovaných i nových přírůstků. Výsledkem byl soubor celkem 88 jednotlivin (z 87 stanic), pro jejichž nejhodnější způsob zpřístupnění byla zvolena forma soupisu.

Podle stanoveného schématu byly pracovníky Archivu města Ostravy a devíti státních okresních archivů (z okresů Jeseník a Nový Jičín není zachován žádný památník) vyplněny soupisové listy, k nimž byly doplněny listy popisující památníky v ZA a všechny záznamy pak byly v Opavě sjednoceny do definitivní podoby soupisu.

Jednotlivá regesta soupisu mají následující schéma:

- Číslo:
- Místo:
- Název:
- Časový rozsah
 - a. vedení památníku
 - b. zahrnuté období
- Jazyk:
- Počet popsaných stran:
- Rozměry:
- Fyzický stav:
- Obsah památníku
- Velitelství:
- Představení, mužstvo:
- Důležité události
 - a. historie stanice:
 - b. politické události:
 - c. významné kriminální případy v obvodu:
- Fotografie:
- Poznámky:
- Archivní uložení:

V poznámce jsou šířeji rozvinuty některé body, zejména ze skupiny IV. Dále se zde objevují některé další doplňující informace o památníku, jako např. vlepěné dokumenty atd.

Soupis byl uspořádán abecedně a je doprovázen přehledem fondů všech četnických oddělení a stanic uložených v zahrnutých archivech. Každé místo je určeno současným okresem, dále pak bývalým okresem, resp. zemí. V případě památníků zasahujících před rok 1928, tedy do doby samostatné existence země Slezské, je určení poplatné stavu před tímto rokem. U mladších památníků je respektován stav, kdy byly obě historické země sloučeny v zemi Moravskoslezskou.

Určit přesně časový rozsah období, po které byl památník veden, není vždy možné. Zápisy byly nezřídka vedeny zpětně, proto je rok založení památníku často určen je orientačně. Ve většině případů mají památníky časový záběr přesahující dobu, po kterou byl památník veden, a to směrem do minulosti i s přesahy do poválečné doby. Doba, jíž památník zahrnuje, zasahuje buď do samotných počátků stanice, nebo do historie obce či oblasti působnosti stanice. Při volbě struktury soupisu byla tato skutečnost vzata v potaz, proto každý zápis obsahuje údaje o období vedení památníku, jakož i doby, kterou kniha postihuje.

Fyzická podoba památníků četnických stanic byla rovněž pevně stanovena, přesto vykazují jednotlivé svazky dílčí rozdíly v rozměrech, který kolísá mezi 20–23 cm na šířku a 31–34 cm na šířku.

Jazyk četnických památníků je v drtivé většině český, a to už s ohledem na místa původu. Přesto v některých případech, zvláště z oblasti pohraničí s německou menšinou, zaznamenáváme památníky vedené po určitou dobu německy.

Počty památníků podle okresů: Bruntál (6), Frýdek – Místek (12), Jeseník (0), Karviná (20), Nový Jičín (0), Olomouc (19), Opava (6), Ostrava (5), Prostějov (12), Přerov (1), Šumperk (4)

Jak napovídá charakteristika památníků, nabízí se jejich mnohostranné využití, které nemusí být bezpodmínečně omezeno jen na oblast policejní a kriminální. I když se jedná o pamětní knihy, tedy ne o přísně a pravidelně vedené úřední dokumenty, představují památníky četnických stanic doplňkový pramen, jenž lze využívat při studiu širokého spektra témat z dějin regionálních i širěji zaměřených.

Použitá literatura:

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526–1918)*. Praha 1997.

TÍŽ: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918–1939)*. Praha 1999.

TÍŽ: *Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a Slovenský stát (1939–1945)*. Praha 2001.

MIKULKA, Jiří: ...aby na každé četnické stanici byla založena kronika. Památníky četnických stanic (respektive velitelství SNB) se zvláštním zřetelem k jejich existenci po II. světové válce. In: *Vyškovský sborník*, sv. X., Slavkov u Brna 2014, s. 181–204.

Věstník četnictva státu československého, r. III, 1921, č. 3, s. 9; č. 10, s. 54.

Věstník četnictva státu československého, r. VII, 1925, č. 6, s. 26.

VOJÁČEK, Ladislav: *Československé četnictvo. Historický obzor 8*, 1997, č. 5-6, s. 123–128.

Jméno	Hodnost	Přišel kdy a odkud?	Odešel kdy a kam?	Poznámka
Josef Pius	plukovník	28. 11. 1918 z Polska	2. 2. 1920 na stanici v Bruntálu	
Josef Vedeček	rotmistr	14. 12. 1918 přijal k vypravování	3. 4. 1919 na stanici v Jablčanech	
Franziska Bonifacia	rotmistr	14. 12. 1918 přijal k vypravování	4. 11. 1919 k dopl. novému rotnému vedlejšímu	
Alain Vokoun	rotmistr	2. 8. 1918 z dopl. vedlejší	1. 4. 1928 na sta. v Melci	
Franziska Meneš	rotmistr	5. 4. 1920 z dopl. vedlejší	23. 3. 1922 na stanici v Kladovské	
Josef Kuchárek	" "	7. 8. 1920 z dopl. vedlejší	11. 11. 1922 na stanici v Bělčanech	
Franziska Hele	" - - -"	1. 10. 1921 z dopl. vedlejší	23. 3. 1922 na stanici v Kladovské	
Josef Černý	rotmistr	23. 3. 1922 na stanici v Kladovské	5. 7. 1920 na stanici v Opavě	
Josef Kuchař	rotmistr	4. 5. 1922 z stanice v Melci	15. 11. 1923 na stanici v Kladovské	na stanici v Kladovské a v Bruntálu
Franziska Budař	rotmistr	28. 6. 1922 z dopl. vedlejší	14. 1921 na stanici v Melci	rotmistr v Bruntálu
Franziska Kuchař	rotmistr	27. 3. 1923 z dopl. vedlejší	1. 10. 1925 na stanici v Kladovské	
Josef Kuchař	rotmistr	30. 6. 1924 z dopl. vedlejší	24. 12. 1925 k rotm. vedlejšímu v Kladovské	
Josef Kuchař	rotmistr	15. 2. 1930 z dopl. vedlejší	1. 5. 1934 na stanici v Kladovské	rotmistr v Kladovské
Josef Kuchař	rotmistr	30. 4. 1931 z dopl. vedlejší	7. 10. 1938 v S. O. S.	
Josef Kuchař	rotmistr	1. 5. 1932 z dopl. vedlejší	1. 10. 1933 na stanici v Kladovské	rotmistr v Kladovské
Josef Kuchař	rotmistr	1. 10. 1933 z dopl. vedlejší	7. 10. 1938	
Josef Kuchař	rotmistr	15. 11. 1933 z dopl. vedlejší	7. 10. 1938	
Josef Kuchař	rotmistr	1. 10. 1936 z dopl. vedlejší	7. 10. 1938	
Josef Kuchař	rotmistr	1. 10. 1936 z dopl. vedlejší	7. 10. 1938	
Dnem 7. 10. 1938 na základě mnichovského ujednání se dne 30. 9. 1938 obsazeno zdejší území říšskoněmeckým vojskem a území, takzvané „Ludety“ - přivtěleno k německé říši.				
Dnem 6. 5. 1945 osvobozeno území RA. a opět přivtěleno opět Česko-slovenské republice. Četnictvo jako nově utvořený sbor národní bezpečnosti dne 28. května 1945 opět napočalo vykonávat bezpečnostní službu. Zařazen na zdejší stanici:				
Procházka	rotmistr	28. 5. 1945 z dopl. vedlejší		
Nestroj	rotmistr	28. 5. 1945 z dopl. vedlejší	24. 5. 1946 k dopl. novému rotnému vedlejšímu v Olomouci	

Seznam mužstva četnické stanice v Neplachovicích. SOkA Opava, Četnická stanice Neplachovice, inv. č. 1. Repro V. Pavlíčková

Přehled četnických fondů uložených v Zemském archivu v Opavě, začleněných státních okresních archivech a v Archivu města Ostravy.

(Stanice označené hvězdičkou mají dochován památník a číslo odkazuje na pořadové číslo v soupisu.)

ZA V OPAVĚ

Zemské četnické velitelství pro Slezsko, Opava

Četnická oddělení

Krnov

Místek

* Moravská Ostrava (50)

Nový Jičín

* Opava (57)

* Slezská Ostrava (68)

ZAO – POBOČKA OLOMOUC

Četnická oddělení

* Hranice (28)

* Olomouc (55)

Prostějov

Šternberk

SOKA BRUNTÁL

Okresní četnická velitelství

Bruntál

Moravský Beroun

Četnické stanice

* Horní Benešov (23)

Horní Moravice

Karlov pod Pradědem

Karlova Studánka

* Karlovice (33)

* Leskovec nad Moravicí (45)

Lichnov

Liptaň

Malá Morávka

Nové Heřmínovy

* Rýmařov (67)

Široká Niva

* Valšov (80)

* Vrbno pod Pradědem (86)

Německá četnická stanice Hošťálkovo

SOKA FRÝDEK-MÍSTEK

Okresní četnická velitelství

* Frýdek (18)

* Místek (47)

Četnické stanice

* Brušperk (9)

* Bystřice nad Olší (10)

Čeladná

Dolní Lomná

Frýdek

* Jablunkov (32)

* Krásná (41)

* Krmelín (42)

Kunčice pod Ondřejníkem

Ostravice

* Raškovice (64)

* Ropice (65)

* Třinec (77, 78)

* Vratimov (85)

SOKA JESENÍK

Četnické stanice

Jeseník

Mikulovice

Písečná

Zlaté Hory

Četnický inspektorát Jeseník

SOKA KARVINÁ

Okresní četnická velitelství

* Fryštát (19)

Četnické stanice

* Albrechtice (1)

* Bohumín (4)

* Český Těšín (11)

* Darkov (12)

* Dolní Bludovice (13)

* Dolní Lutyně (14)

* Dolní Marklovice (15)

* Dolní Suchá (16)

* Doubrava (17)

* Fryštát (20)

* Horní Lutyně (24)

* Horní Suchá (25)

* Horní Těrlicko (26)

* Karviná (34)

* Karviná - Jáma Barbora (35)

* Karviná - Jáma Jindřich (36)

* Lazy (44)

Louky

Orlová

Petřvald

* Poruba (58)

* Rychvald (66)

Četnická stanice obvodu Landrátu Těšín

Četnické stanoviště (říšské) Fryštát

SOKA NOVÝ JIČÍN

Četnické stanice

Butovice

Frenštát pod Radhoštěm

Hladké Životice

Hodslavice

Mniší

Odry

Příbor

Trnávka – Kateřinice

Četnická zemská stráž Životice

SOKA OLOMOUC

Okresní četnická velitelství

Litovel

Olomouc

Šternberk

Okresní četnické velitelství (říšské) Šternberk

Četnické stanice

* Bílá Lhota (3)

* Bohuňovice (5)

* Bouzov (6)

Dolany

Dolní Dlouhá Loučka

Drahanovice

Dub nad Moravou

Hlubočky

* Hněvotín (21)

Hnojice

Holice

* Horka nad Moravou (22)

* Charváty (30)

* Cholína (31)

Laštany

* Litovel (46)

Lutín

Mladeč

* Náměšť na Hané (53)

Olomouc

Olomouc – Hodolany

Olomouc – Nová Ulice

Přovice

Přáslavice

* Příkazy (61)

Střelice

* Svatý Kopeček (73)
* Štěpánov (74)
Šumvald
* Tršice (76)
* Unčovice (79)
Vacanovice
* Velká Bystřice (81)
* Velká Střelná (82)
Velký Týnec
Velký Újezd
* Vilémov (83)

Prozatímní četnická stanice Přáslavice, Kocourovce

SOKA OPAVA

Obvodní četnické velitelství Vítkov

Četnické stanice

Děhylov
Hlučín
* Hradec nad Moravicí (27)
Kravaře
* Mladecko (49)
* Neplachovice (54)
Opava
Šilheřovice
Vávrovice
Velké Hoštice
Vítkov

SOKA PROSTĚJOV

* Okresní četnické velitelství Prostějov (59)

Četnické stanice

* Bedihošť (2)
* Brodek u Konice (7)
* Brodek u Prostějova (8)
Buková
Doloplazy

Drahany
Horní Štěpánov
* Hvozd (29)
Jednov
Jesenec
* Kladky (37)
* Konice (38)
* Kostelec na Hané (40)
Němčice nad Hanou
* Olšany u Prostějova (56)
Plumlov
Prostějov
Prostějovičky
Protivanov
Přemyslovice
* Ptení (63)
* Smržice (69)
Stichovice
* Stražisko (71)
Určice
Vrbátky

SOKA PŘEROV

Četnické stanice

Bělotín
Beňov
Brodek u Přerova
Černotín
Domaželice
Drahotuše
Horní Moštěnice
Hrabůvka
Hranice
Hustopeče nad Bečvou
Kojetín
* Lipník (46)
Loučka
Olšovec
Pavlovice u Přerova

Fotografická dokumentace případu strážmistra Josefa Jaška z roku 1930 v památníku četnického oddělení v Moravské Ostravě. ZAO, Četnické oddělení Moravská Ostrava, inv. č. 5. Repro V. Pavlíčková

Potštát
 Prosenice
 Předmostí
 * Přerov (60)
 Soběchleby
 Střítež nad Ludinou
 Tovačov
 Troubky
 Veselíčko
 Vlkoš
 * Všechnovice (87)

SOKA ŠUMPERK

Četnické stanice

Bludov
 Branná
 Brníčko
 Mohelnice
 * Kosov (39)
 Loštice
 Pavlov
 * Sudkov (72)
 Štítý
 * Šumperk (75)
 Úsov
 * Zábřeh (88)

Četnické hejtmanství (říšské) Zábřeh

AM OSTRAVY

* Okresní četnické velitelství Moravská Ostrava (51)

Četnické stanice

Bartovice
 * Kunčičky (43)
 * Moravská Ostrava (51)
 * Přívoz - město (62)
 * Stará Bělá (67)
 * Vítkovice (81)

Velitelství četnické eskortní stanice Moravská Ostrava

1

Místo: Albrechtice, o. Karviná

býv. okres Těšín, Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Albrechticích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1912/-1932 (1948)

b. období: 1587-1948

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 66

Rozměry v cm: 33,5 x 21

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1904-1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1912-1938

Důležité události:

a. historie stanice: 1912-1948

b. politické události: 1914-1948

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy strojopisy podkladů pro vedení památníku z let 1946-1948

- vylíčena problematika plebiscitu na Těšínsku v roce 1920

SOKA Karviná, Četnická stanice Albrechtice /1912/-1945 (1948), nezpr.

2

Místo: Bedihošť, o. Prostějov

býv. okres Prostějov, země Moravskoslezská

Název: Památník četnické stanice v Bedihošti

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1918/-1945 (1950)

b. období: 1911-1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 16

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1913-1945

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911-1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1918-1945

b. politické události: 1918-1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Prostějov, Četnická stanice Bedihošť 1906-1945, inv. č. 8

3

Místo: Bílá Lhota, o. Olomouc

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Bílé Lhotě

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1919-1945 (1949)

b. období: 1893-1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 36

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1893-1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1893-1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1918-1946

b. politické události: 1918-1946

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie:

- št. stržm. v.v. František Lacina, popraven v Praze 15.2.1945 (1 ks)

Poznámky: -

SOKA Olomouc, Četnická stanice Bílá Lhota 1919-1945 (1949), nezpr.

4

Místo: Bohumín, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Bohumíně č. 19

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1926-1938 (1948)

b. období: 1100-1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 85

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1874–1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1874–1938

Důležité události:

a. historie stanice: 1874–1948

b. politické události: 1914–1948

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 22.1.1922 provedlo 30 pruských lupičů útok na budovu Okresního soudu v Bohumíně

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Karviná, Četnická stanice Bohumín 1924–1945 (1948), nezpr.

5

Místo: Bohuňovice, o. Olomouc

býv. okres Šternberk, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Laštanech okr. Šternberk

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1922–1945 (1952)

b. období: 1918–1952

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 26

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1922–1952

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1939

Důležité události:

a. historie stanice: 1922–1945

b. politické události: 1922–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- ČS zřízena v Laštanech 1.8.1922 a přeložena do Bohuňovic 30.9.1926

SOKA Olomouc, Četnická stanice Bohuňovice 1922–1945 (1952), nezpr.

6

Místo: Bouzov, o. Olomouc

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Bouzově

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1945 (1950)

b. období: 1875–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 24

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1875–1950

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1875–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1921–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- 1924 parcelace velkostatku Řádu německých rytířů, 1929 návštěva prezidenta Masaryka, zápis o vypálení vsi Javoříčko 5.5.1945

SOKA Olomouc, Četnická stanice Bouzov 1875–1945 (1950), nezpr.

7

Místo: Brodek u Konice, o. Prostějov

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Brodku u Konice

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1945 (1946)

b. období: 1875–1946

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 18

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1875–1945

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1903–1946

Důležité události:

a. historie stanice: 1875–1946

b. politické události: 1918–1939
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky: -
SOKA Prostějov, Četnická stanice Brodek u Konice 1921–1945 (1946), inv. č. 2

8

Místo: Brodek u Prostějova, o. Prostějov
býv. okres Prostějov, země Moravská
Název: Památník čs. četnického stanoviště v Brodku u Prostějova
Časový rozsah:
a. vedení památníku: 1921–1942
b. období: 1866–1942
Jazyk: čeština
Počet popsaných stran: 27
Rozměry v cm: 20,5 x 33
Fyzický stav: chybí vazba
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1901–1938
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1888–1942
Důležité události:
a. historie stanice: 1866–1929
b. politické události: 1918–1927
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky: -
SOKA Prostějov, Četnická stanice Brodek u Prostějova 1918–1945 (1951), inv. č. 13

9

Místo: Brušperk, o. Frýdek–Místek
býv. okres Místek, země Moravská
Název: Památník četnické stanice v Brušperku
Časový rozsah:
a. vedení památníku: 1923–1945 (1949)
b. období: 1871–1949
Jazyk: čeština
Počet popsaných stran: 26

Rozměry v cm: 21,5 x 33,5 x 1

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1939

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1871–1939

Důležité události:

a. historie stanice: 1871–1949

b. politické události: 1914–1947

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 17.2.1896 vražda Jana Rymly z Fryčovic

- 24.9.1922 Alois Klečka zavraždil pro majetkové spory bratra Jiřího

- 9.11.1946 Anna Kořínková zavraždila svého manžela štržm. v.v. Jana Kořínka

- 14.9.1947 Milan Menšík zavraždil svou milenku a pak spáchal sebevraždu

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Brušperk 1923–1945 (1949), nezpr.

10

Místo: Bystřice nad Olší, o. Frýdek–Místek

býv. okres Těšín, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Bystřici

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1924–1945 (1950)

b. období: 1918–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 88

Rozměry v cm: 21 x 32,5 x 1

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1920–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1920–1948

b. politické události: 1918–1948

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 19.4.1924 zavražděna Eva Matulová, protože nechtěla prodat své pozemky

- 30.9.1933 ohlášena vražda v Písku, pachatel zadržen policejní fenou Astou 1. října

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Frýdek–Místek, Četnická stanice Bystřice 1924–1945 (1950), nezpr.

11

Místo: Český Těšín, o. Karviná

býv. okres Těšín, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Českém Těšíně

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1920–1938 (1947)

b. období: 1872–1947

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 89

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1937 (1948)

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1920–1937 (1945)

Důležité události:

a. historie stanice: 1872–1945

b. politické události: 1920–1947

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- zahrnuje období od vzniku stanice v roce 1872, popis oslav a výročí, smutečních aktů (narozneniny prezidenta, výročí B. Smetany, Jana Žižky apod.), 28.10.1924 slavnostní otevření Masarykovy školy

SOkA Karviná, Četnická stanice Český Těšín 1920–1945 (1948), nezpr.

12

Místo: Darkov, o. Karviná

okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Darkově č. 31

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1920–1937 (1948)

b. období: 1910–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 64

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1920–1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1920–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1910–1948

b. politické události: 1918–1948

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- jmenování prezidenta Masaryka čestným občanem obce, průjezd prezidenta okresy Fryštát a Těšín, před- a poválečná historie jodobromových lázní Darkov

SOkA Karviná, Četnická stanice Darkov 1920–1945 (1948), nezpr.

13

Místo: Dolní Bludovice, o. Karviná

býv. okres Těšín, země Slezská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1924–1938 (1948)

b. období: 1921–1947

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 66

Rozměry v cm: 20,5 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1920–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1924–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1924–1948

b. politické události: 1924–1947

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy strojopisy podkladů pro vedení památníku SNB z roku 1946

- výstřižky k úmrtí prezidenta Beneše z novin Obrana lidu a Nová svoboda z roku 1948

SOkA Karviná, Četnická stanice Dolní Bludovice 1924–1945 (1949), nezpr.

14

Místo: Dolní Lutyně, o. Karviná

dříve Německá Lutyně, býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Německé Lutyni

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1918/-1938 (1949)

b. období: 1918-1949

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 67

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918-1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918-1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1893-1945

b. politické události: 1918 - 1949

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Karviná, Četnická stanice Dolní Lutyně /1918/-1945 (1949), nezpr.

15

Místo: Dolní Marklovice, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Moravskoslezská

Název: Památník Četnické stanice v Dolních Marklovicích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1929/-1938

b. období: 14. st.-1937

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 34

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1920-1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1920-1938

Důležité události:

a. historie stanice: 1920-1938

b. politické události: 1918-1937

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vlepěn Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921)

- popis plebiscitu a průběhu hospodářské krize na Těšínsku

SOKA Karviná, Četnická stanice Dolní Marklovice /1929/-1938, nezpr.

16

Místo: Dolní Suchá, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Dolní Suché

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1917/-1938 (1948)

b. období: 1909-1948

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 123

Rozměry v cm: 21,5 x 33

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1904-1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918-1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1910-1948

b. politické události: 1918-1948

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 25.10.1924 atentát spáchaný dynamitem na rodině hostinského J. Kobierského z D. Suché, vlepěn článek

Fotografie: -

Poznámky:

- vlepěn Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921)

- vlepěny články z roku 1922 týkající se loupežného přepadení zámečnického mistra Františka Šnyrycha z D. Suché a článek týkající se krádeže v domě J. Kobierského v Prostř. Suché z roku 1925

- 25.8.1946 průjezd předsedy vlády K. Gottwalda Suchou

SOKA Karviná, Četnická stanice Dolní Suchá /1917/-1945 (1948), nezpr.

17

Místo: Doubrava, o. Karviná

dříve Dombrová, býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Dombrové

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1918/-1937

b. období: 1891–1937

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 41

Rozměry v cm: 21,5 x 33

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1871–1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1891–1945

Důležité události:

a. historie stanice: 1891–1945

b. politické události: 1914–1937

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy podklady pro zápis do památníku z roku 1947

SOkA Karviná, Četnická stanice Doubrava /1918/-1945 (1947), nezpr.

18

Místo: Frýdek, o. Frýdek–Místek

býv. okres Frýdek, země Slezská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1916–1937

b. období: 1423–1937

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 94

Rozměry v cm: 21,5 x 33,5 x 2

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1871–1936

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1872–1924

Důležité události:

a. historie stanice: 1938 (zřízení)

b. politické události: -

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- v úvodu popsána historie politického okresu Frýdek (vznik okr. hejtmanství, obyvatelstvo atd.), významná data z dějin města (1423–1912), vznik četnické stanice ve Frýdku a dalších stanic v okolí

SOkA Frýdek–Místek, Okresní četnické velitelství Frýdek 1916–1937, nezpr.

19

Místo: Fryštát, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Moravskoslezská

Název: Památník Okresního četnického velitelství ve Fryštátě

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1935–1938 (1945)

b. období: 14. st.–1945

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 22

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1860–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1860–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1868–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 22.1.1931 napadení a oloupení vrch. stržm. z Horní Lutyně, pachatelé odsouzeni k 12–20 letům odnětí svobody

Fotografie:-

Poznámky:

- vloženy podklady pro pokračování zápisů do památníku z let 1947–1948

SOkA Karviná, Okresní četnické velitelství Fryštát 1935–1945 (1948), nezpr.

20

Místo: Fryštát, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

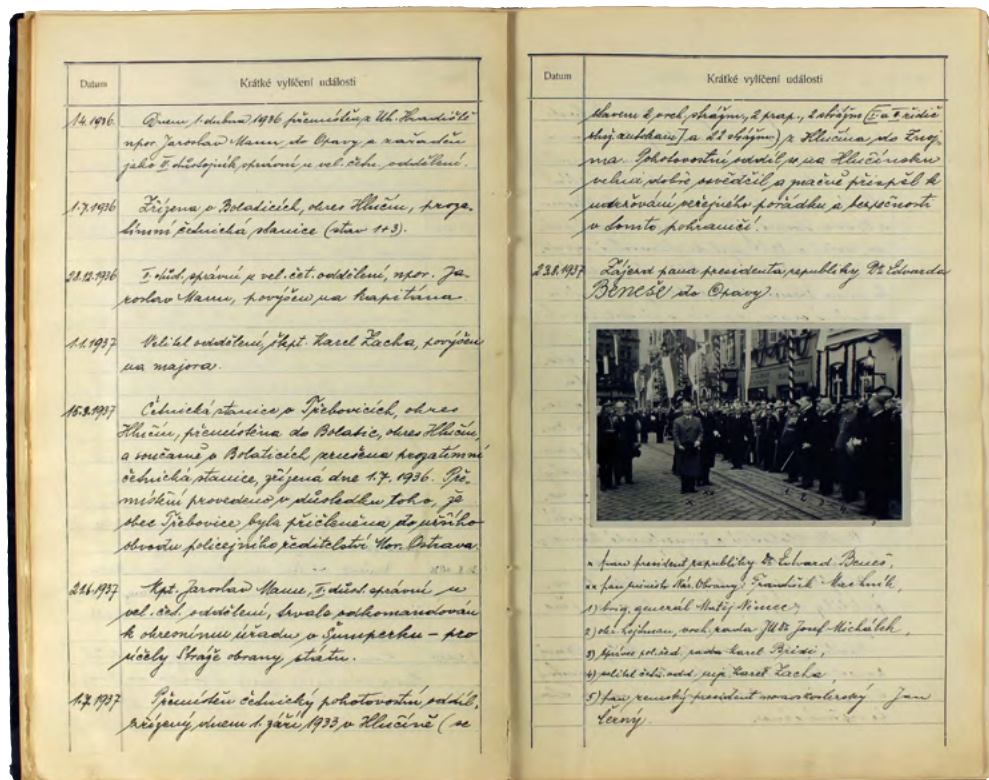
Název: Památník Četnické stanice ve Fryštátě

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1914/-1938 (1948)

b. období: 13. st.–1948

Jazyk: čeština, němčina

Záznam o návštěvě prezidenta Beneše v Opavě 23.8.1937 v památníku četnického oddělení v Opavě. ZAO, Četnické oddělení Opava, inv. č. 1. Repro V. Pavličková

Počet popsaných stran: 211

Rozměry v cm: 21,5 x 33

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1850–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1850–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1850–1945

b. politické události: 1914–1948

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 27.10.1922 zadržen ozbrojený lupič Karel Wachtarczyk, odsouzen k 12 letům těžkého žaláře

- 9.2.1932 zastřelen Rudolfem Dzierzawou při výkonu služby stržm. Otakar Dyr z Karviné, pachatel odsouzen k smrti provazem

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Karviná, Četnická stanice Fryštát /1914/–1945 (1948), nezpr.

21

Místo: Hněvotín, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Hněvotíně

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1945 (1947)

b. období: 1893–1947

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 24

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: částečně uvolněná vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1893–1946

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1893–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1921–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- stanice zřízena 1.3.1893 a od 1.1.1939 přeložena do Přáslavic, protože v německém Hněvotíně převzala službu státní policie, 1.7.1942 se stanice vrátila do Hněvotína

SOKA Olomouc, Četnická stanice Hněvotín 1893–1945 (1949), nezpr.

22

Místo: Horka nad Moravou, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Horce n/M.

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1948)

b. období: 1902–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 26

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1902–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1914–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1920–1946
b. politické události: 1918–1946
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky:
- stanice zřízena 1.1.1902 v Nové Ulici a 1.1.1920 přemístěna do Horky nad Moravou
SOkA Olomouc, Četnická stanice Horka nad Moravou (1902) 1920–1945 (1948), nezpr.

23

Místo: Horní Benešov, o. Bruntál
býv. okres Bruntál, země Slezská
Název: Památník četnické stanice Horní Benešov
Časový rozsah:
a. vedení památníku: 1919–1927
b. období: 1241–1927
Jazyk: němčina (titulky přepsány do češtiny)
Počet popsaných stran: 43
Rozměry v cm : 22 x 33,2
Fyzický stav: listy uvolněny z vazby
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1850–1925
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1872–1928
Důležité události:
a. historie stanice: 1850–1919
b. politické události: -
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky: -
SOkA Bruntál, Četnická stanice Horní Benešov 1872–1927, nezpr.

24

Místo: Horní Lutyně, o. Karviná
dříve Polská Lutyně, býv. okres Fryštát, země Slezská
Název: Památník četnické stanice v Polské Lutyni
Časový rozsah:
a. vedení památníku: /1920/-1938 (1948)
b. období: 1230–1948

Jazyk: němčina
Počet popsaných stran: 79
Rozměry v cm: 21 x 33,5
Fyzický stav: dobrý
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1904–1939
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911–1948
Důležité události:
a. historie stanice: 1911–1948
b. politické události: 1910–1948
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky:
- četnická stanice přemístěna v l. 1938–1939 do Kateřinic (o. Nový Jičín)
- vylíčení událostí v letech 1918, 1920, sčítání lidu 1921 a 1930
SOkA Karviná, Četnická stanice Horní Lutyně /1920/-1945 (1948), nezpr.

25

Místo: Horní Suchá, o. Karviná
okres Fryštát, země Slezská
Název: Památník četnické stanice v Horní Suché
Časový rozsah:
a. vedení památníku: /1918/-1938 (1948)
b. období: 1902–1949
Jazyk: čeština
Počet popsaných stran: 59
Rozměry v cm: 21 x 33,5
Fyzický stav: dobrý
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1917–1938
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1908–1946
Důležité události:
a. historie stanice: 1902–1949
b. politické události: 1918–1949
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky:
- vlepěn Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921)
- těžiště tvoří vylíčení událostí v letech 1918, 1920 a 1935
SOkA Karviná, Četnická stanice Horní Suchá /1918/-1945 (1949), nezpr.

26

Místo: Horní Těrlicko, o. Karviná

býv. okres Těšín, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Horním Těrlicku

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1907/-1937 (1947)

b. období: 12. st.–1947

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 152

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1894–1936

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1907–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1907–1947

b. politické události: 1914–1947

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy strojopisy podkladů pro vedení památníku z let 1948–1949

- vylíčený česko – polské spory o Těšínsko

SOKA Karviná, Četnická stanice Horní Těrlicko /1907/-1945 (1949), nezpr.

27

Místo: Hradec nad Moravicí, o. Opava

býv. okres Opava, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Hradci

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1913/-1928

b. období: 1059–1928

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 34

Rozměry v cm: 21,5 x 33

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1889–1920

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1889–1928

Důležité události:

a. historie stanice: 1889–1928

b. politické události: 1905–1927

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Opava, Četnická stanice Hradec /1913/-1928, inv. č. 1.

28

Místo: Hranice, o. Přerov

býv. okres Hranice, země Moravská

Název: Památník četnického oddělení v Hranicích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1938

b. období: 1630–1938

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 25

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1936

Představení (seznam velitelů), mužstvo: -

Důležité události:

a. historie stanice: 1904–1938

b. politické události: 1919–1938

c. významné kriminální případy v oblasti: 1918–1938

- 1919–1924 stručné záznamy o pokusech o vraždu (2) a dokonaných vraždách (13)

- 27.4.1921 zastřelení stržm. Fr. Vlkovského při služebním zákroku zlodějem Fr. Suchánkem z Lipníka, přičemž byli zastřeleni a postřeleni další dva lidé, pachatel spáchal sebevraždu vlastnoručně vyrobenou pumou

- 20.6.1922 zastřelení stržm. Jana Voborného při revizi dráteníků, dva pachatelé odsouzeni k trestu smrti

- 30.6.1937 zabití dvou strážmistrů při vyšetřování drobných krádeží, oba pachatelé spáchali sebevraždu zastřelením

Fotografie:

- mj. vztahující se k případu stržm. Josef Knolla (1937), náhrobní kameny portášů, žijící vnuk posledního portášského velitele (celkem 24 ks)

Poznámky:

- exkurz do historie portášů (1638–1830 ke stému výročí zrušení portášského sboru na Moravě, vydána publikace št. kap. Aloise Ševčíka, velitele ČO)

- 20.11.1923 zřícení letadla při letecké akrobacii nad Rožnovem, pilot za-

hynul, srpen 1925 povodně v obvodu ČO, 1924, 1928 návštěvy prezidenta Masaryka v Hranicích a na Pustevnách, 12.7.1931 vzpomínková slavnost u portáškých hrobů na hřbitově ve Valašské Bystřici
ZAO, pobočka Olomouc, Četnické oddělení Hranice (1900) 1904–1945, inv. č. 1.

29

Místo: Hvozd, o. Prostějov

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Bohuslavicích nyní ve Hvozdu

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1945 (1950)

b. období: 1918–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 16

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1923

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: --

Poznámky:

- vlepny Sborový rozkaz č. 2 (1921) a č. 3 (1923) gen. velitele četnictva

SOKA Prostějov, Četnická stanice Hvozd 1918–1945 (1950), inv. č. 4

30

Místo: Charváty, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Charvátech

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1945 (1950)

b. období: 1917–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 18

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1919–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1917–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1919–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- do roku 1919 se stanice nacházela v Hodolanech, které byly připojeny v tomto roce k Olomouci, od 1.1.1920 přemístěna do Charvát

- zápis o zastřelení 14 občanů obce v květnu 1945

SOKA Olomouc, Četnická stanice Charváty 1918–1945 (1950), nezpr.

31

Místo: Cholína, o. Olomouc

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice Cholína

Velká Senice (*přeškrtnuto*)

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1922–1945 (1950)

b. období: 1922–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 22

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý, částečně uvolněná vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1922–1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1922–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1922–1945

b. politické události: 1922–1945

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1928 zatčení továrníka Leopolda Kašpara, býv. majitele továrny na mlýnské stroje v Senici na Hané, a jeho společníků pro zločin podvodu a krádeže

Fotografie: -

Poznámky:

- do roku 1925 stanice umístěna v Senici na Hané.

- 1926 stávka kovodělníků v Senici, 1929 návštěva prezidenta Masaryka

SOKA Olomouc, Četnická stanice Cholína 1922–1945 (1950), nezpr.

32

Místo: Jablunkov, o. Frýdek–Místek

býv. okres Těšín, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Jablunkově

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1923/-1945 (1950)

b. období: 1875–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 111

Rozměry v cm: 21 x 34 x 1

Fyzický stav: mírně poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1875–1950

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1875–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1914 (zřízení), 1918–1949

b. politické události: 1918–1949

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 6.4.1936 odhalena v Písku penězokazecká dílna na 10, 5 a 1 Kč mince, pachatel Fr. Byrtus osvobozen

Fotografie: -

Poznámky:

- vylíčení sporu o Těšínsko v letech 1918–1920

SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Jablunkov 1923–1945 (1950), nezpr.

33

Místo: Karlovice, o. Bruntál

býv. okres Bruntál, země Moravská

Název: Památník četnické stanice Karlovice

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1935

b. období: 1895–1936

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 18

Rozměry v cm : 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1895–1935

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1896–1936

Důležité události:

a. historie stanice: 1896–1935

b. politické události: 1896–1935

c. významné kriminální případy v oblasti: 1896–1935

Fotografie: -

Poznámky:

- vlepěn Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921)

- část památníku věnována obci Adamov a vzniku její četnické stanice, vylíčení také historie obce Karlovice

SOKA Bruntál, Četnická stanice Karlovice 1918–1935, nezpr.

34

Místo: Karviná, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Karvině

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1918/-1937 (1946)

b. období: 13. st.–1949

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 146

Rozměry v cm: 21 x 33

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1882–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1882–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1882–1946

b. politické události: 1914–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy strojopisy pro vedení památníku SNB z let 1947 a 1949 a 5 výtisků

Obrany lidu, Nové svobody a Rudého práva z roku 1949

- těžišťe tvoří vylíčení událostí v letech 1918–1921 a 1945

SOKA Karviná, Četnická stanice Karviná /1918/-1945 (1949), nezpr.

35

Místo: Karviná, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník četnické stanice Jáma Barbora v Karvině

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1914/-1938 (1947)

b. období: 12. st.-1947

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 125

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1904-1946

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911-1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1911-1945

b. politické události: 1914-1947

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- těžiště tvoří události v letech 1918 - 1920, 1938, volba prezidenta 1934

SOKA Karviná, Četnická stanice Jáma Barbora Karviná /1914/-1945 (1947), nezpr.

36

Místo: Karviná, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice Jáma Jindřich č.18 v Karvině

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1913/-1945 (1948)

b. období: 1894-1945

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 63

Rozměry v cm: 21,5 x 33

Fyzický stav: mírně poškozený

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1873-1946

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911-1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1911-1948

b. politické události: 1918-1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy strojopisy podkladů pro památník SNB z roku 1946

SOKA Karviná, Četnická stanice Jáma Jindřich Karviná /1913/-1945 (1948), nezpr.

37

Místo: Kladky, o. Prostějov

býv. okres Moravská Třebová, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Kladkách č. 12.

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923-1945 (1946)

b. období: 1918-1946

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 28

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918-1943

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918-1946

Důležité události:

a. historie stanice: 1918 - 1946

b. politické události: 1918 - 1946

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Prostějov, Četnická stanice Kladky 1923-1945 (1949), inv. č. 4

38

Místo: Konice, o. Prostějov

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Konici

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918-1945

b. období: 1916-1945

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 35

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): -

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1916–1939

Důležité události:

a. historie stanice: 1922–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vložen Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921)

SOKA Prostějov, Četnická stanice Konice 1918–1945 (1946), inv. č. 6

39

Místo: Kosov, o. Šumperk

býv. okres Zábřeh, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Kosově čís. 43

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1937

b. období: 1918–1937

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 20

Rozměry v cm: 21 x 33,5 x 1,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1906–1920

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1937

Důležité události:

a. historie stanice: -

b. politické události: 1918–1923

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1929 loupežná vražda u Drozdova

- 1930 pokus o vraždu četníka

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy 4 listy A3 s krátkými dějinami a památkostmi obcí Drozdov, Hoštejn, Hněvkov, Dolní Hynčina, Hynčický Dvůr, Kosov a Pivotín

SOKA Šumperk, Četnická stanice Kosov 1918–1937, nezpr.

40

Místo: Kostelec na Hané, o. Prostějov

býv. okres Prostějov, země Moravská

Název: Památník četnické stanice Kostelec na Hané č. 9.

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1945 (1948)

b. období: 1886–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 18

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1886–1912

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1909–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Prostějov, Četnická stanice Kostelec na Hané 1918–1945 (1948), inv. č. 4

41

Místo: Krásná, o. Frýdek–Místek

býv. okres Frýdek, země Slezská

Název: Památník četnické stanice Krásná

Chronik des k.k. Gendarmeriepostens Krásná (*přeškrtnuto*)

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1916–1945 (1949)

b. období: 9. století–1949

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 66

Rozměry v cm: 21,5 x 33,5 x 2,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1871–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1911–1949

b. politické události: 1914–1949

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- v úvodu stručná historie oblasti a obcí (poloha, založení, obyvatelstvo apod.), založení stanice v roce 1911
SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Krásná 1916–1945 (1949), nezpr.

42

Místo: Krmelín, o. Frýdek–Místek

býv. okres Moravská Ostrava, země Moravskoslezská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1946

b. období: 1938–1945

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 9

Rozměry v cm: 22 x 29,5 x 2

Fyzický stav: vytrženy některé listy

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): -

Představení (seznam velitelů), mužstvo: -

Důležité události:

a. historie stanice: 1938 (zřízení)

b. politické události: 1939–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- stránky s uvedením velitelství a mužstva jsou vytrženy, zůstal pouze díl IV.

SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Krmelín 1946, nezpr.

43

Místo: Kunčičky, o. Ostrava

býv. okres Frýdek, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Malých Kunčicích č. 5,
„četnické stanice v Kunčičkách“ (*přelepeno*)

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1937

b. období: 1911–1939

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 27

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: povolující vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1911

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1919–1939

Důležité události:

a. historie stanice: 1928–1937

b. politické události: 1918–1937

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1929 vražda Arnošta Kubečky, vrahem jeho žena, která později spáchala sebevraždu, vražda a sebevražda milenců

- 1933 záhadná sebevražda na statku Ferdinanda Mojžíška, případ po rekonstrukci vyšetřován jako vražda, ukončeno v roce 1936, dva tresty ve výši 20 let

- 1934 nárůst krádeží uhlí z vlaků, tzv. „uhlaři“

- 1935 vražda sběračky uhlí Emilie Kubické, sebevražda nezaměstnaného skokem do šachty jámy Alexandr

Fotografie: -

Poznámky:

- 25.6.1924 návštěva prezidenta Masaryka, projížděl Kunčičkami vlakem, 31.3.1925 hornická stávka „Pokusili se komunisté, plující pod falešnou vlajkou humanity o uspořádání puče..“, 1.9.1926 uzavření jámy Alexandr, každoročně sledována nezaměstnanost a zhodnoceny bezpečnostní poměry

AM Ostravy, Četnická stanice Kunčičky 1918–1937, nezpr.

44

Místo: Lazy, o. Karviná

okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Lazích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1919–1937 (1945)

b. období: 1918–1945

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 22

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1894–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1902–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1902–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Karviná, Četnická stanice Lazy 1919–1945 (1947), nezpr.

45

Místo: Leskovec nad Moravicí, o. Bruntál

býv. okres Bruntál, země Slezská

Název: Památník četnické stanice Leskovec nad Moravicí

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1897–1945 (1947)

b. období: 1872–1950

Jazyk: němčina (titulky přepsány do češtiny)

Počet popsaných stran: 56

Rozměry v cm : 21,5 x 33,3

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1872–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1897–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1897–1947

b. politické události: 1897–1947

c. významné kriminální případy v oblasti: 1897–1947

Fotografie: -

Poznámky:

- historie obcí Leskovec, Slezská Harta, Rázová a Bohdanovice od nejstarších zmínek

- 1927 popis povodně

SOkA Bruntál, Četnická stanice Leskovec nad Moravicí 1897–1945 (1947), nezpr.

46

Místo: Lipník nad Bečvou, o. Přerov

býv. okres Hranice, země Moravská

Název: Památník četnické stanice Lipník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1923/–1945 (1954)

b. období: 1854–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 74 (67 stran událostí, 7 stran přehledů)

Rozměry v cm : 21 x 34

Fyzický stav: poškozená vazba knihy

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1854–1954

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1952

Důležité události:

a. historie stanice: není soustavně zaznamenána

b. politické události: 1918–1935, 1936–1945 dopsáno zpětně, 1946–1948 (vznik republiky, oslavy výročí, průjezd státníků obvodem stanice, hospodářská situace, mobilizace, život v protektorátu, poválečný vývoj)

c. významné kriminální případy v oblasti: 1918–1926

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Přerov fond Četnická stanice Lipník n. Bečvou 1891–1944, nezpr.

47

Místo: Litovel, o. Olomouc

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Chronika četnické stanice v Litovli

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1920/–1945 (1948)

b. období: 1850–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 86

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: částečně uvolněná vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1850–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1910–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1850–1946

b. politické události: 1918–1946

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 6.11.1937 vražda továrníka Emanuela Marka, majitele mlékárny a sýrárny v Chudobíně

Fotografie:

- vrchní stržm. Josef Funěk, bývalý velitel stanice v Unčovicích, popraven 3.10.1944 ve Vratislavi (1 ks)

- stržm. Jan Loučný z četn. stanice v Pňovicích, zastřelen u Stavenic 1.5.1945 (1 ks)

- vrchní stržm. Arnošt Krčmář, velitel ČS v Pňovicích, zemřel 9.4.1945 ve věznici ve Flossenbürgu (1 ks)

Poznámky:

- 1920–1921 vznik církve československé a náboženský boj v Litovli, 1926 povodně, 1929 návštěva prezidenta Masaryka, zapojení litovelských četníků do odboje, seznam obětí nacistické perzekuce, osvobození Litovelska

- připojeny záznamy o událostech v letech 1938–1945 v obvodech ČS Střelice a Pňovice, zrušených v červnu 1945

SOKA Olomouc, Četnická stanice Litovel /1850/ 1928–1945 (1948), nezpr.

48

Místo: Místek, o. Frýdek–Místek

okres Místek, země Moravská

Název: Památník okresního četnického velitelství v Místku

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1923/–1945 (1948)

b. období: 1878–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 41

Rozměry v cm: 21 x 34 x 1

Fyzický stav: mírně poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1904–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: -

Důležité události:

a. historie stanice: 1878 (zřízení)–1948

b. politické události: 1918–1948

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 9.2.1923 zabit na prahu četnických kasáren ve Frýdlantě n. O. stržm. Josef Svoboda

Fotografie: -

Poznámky:

- informace o zatčených četnících v době okupace, chování četnictva v okrese v tomto období, popsány události do 6.5.1945, další pokračování na vložených strojopisných listech do roku 1948

SOKA Frýdek–Místek, Okresní četnické velitelství Místek 1923–1945 (1948), nezpr.

49

Místo: Mladecko, o. Opava

býv. okres Opava, země Slezská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1919–1930 (1938)

b. období: 1228–1938

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 50

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1932

Důležité události:

a. historie stanice: 1919–1930

b. politické události: 1918–1930

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 25.2.1921 zatčen četn. stržm. Ferdinanda Brudera pro podezření z několika násobné vraždy (přidělen krátce na místní ČS), oběšen v Odrách na Velký pátek 1922

- 20.6.1921 zatčen Jan Červinka z Deštného pro zločin nedovoleného najímání vojska pro německé ochranné sbory v Horním Slezsku proti Polákům

- 2.11.1925 zatčen dobrodruh, ruský běželec bez dokladů Alexandr Kněžov ovládající 9 jazyků, stíhaný v r. 1926 jako vyzvědač a nebezpečný bolševický agent

- 14.12.1926 nalezena v lesích lhotských bezhlavá mrtvola pohřešovaného cestáře Františka Lhotského ze Lhoty, podle posudku lékaře šlo o násilnou smrt, soudní komise konstatovala sebevraždu použitím třaskaviny vložené do úst

Fotografie: -

Poznámky:

- historie obcí obvodu zahrnuje údaje o vzniku významných budov, mj. o zámku v Mladecku

SOKA Opava, Četnická stanice Mladecko 1919–1930 (1938), inv. č. 1

50

Místo: Moravská Ostrava, o. Ostrava

býv. okres Ostrava, země Moravská

Název: Památník velitelství četnického oddělení Moravská Ostrava

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1938

b. období: 1850–1938

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 66

Rozměry v cm: 21,5 x 34 x 0,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): -

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1894–1937

Důležité události:

a. historie stanice: 1850–1938

b. politické události: 1866–1938

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1876 pětinasobná vražda ve Štramberku

- 1917 případ vraha a zběha Ludvíka Všeského, nedopaden

- 1923 případ šestičlenné loupežnické bandy

- 1927 případ zločince Leciána

- 25.12.1930 sebevražda stržm. Josefa Jaška, zavraždil kuchařku na stanici a sám se zastřelil, když se mu nepodařilo sestrojít perpetuum mobile

Fotografie:

- případ sebevraždy stržm. Josefa Jaška (6 ks)

Poznámky:

- 1866 Prusové v zemi, 1896 průjezd cara Ostravou, 1898 nepokoje ve vápenkách, 1899 protižidovské bouře ve Vsetíně, 1902 sjezd Sokola v Mor. Ostravě, 1906 císař v Ostravě, 1909 obecní volby, odboj za války, 1921–1923 dělnické nepokoje, 1923 srážka vlaků, 1924 návštěva prezidenta Masaryka na Ostravsku, 1925 exploze v elektrárně v Paskově, letecký den v Mor. Ostravě, 1936 průjezd prezidenta Beneše a rumunského krále Ostravou, 1937 návštěva prezidenta Beneše v kraji, 1938 obsazení hranic vojskem v květnu ZAO, Četnické oddělení Moravská Ostrava 1917–1942, inv. č. 5

51

Místo: Moravská Ostrava, o. Ostrava

býv. okres Moravská Ostrava, země Moravská

Název: Památník okresní četnického velitelství v Mor. Ostravě

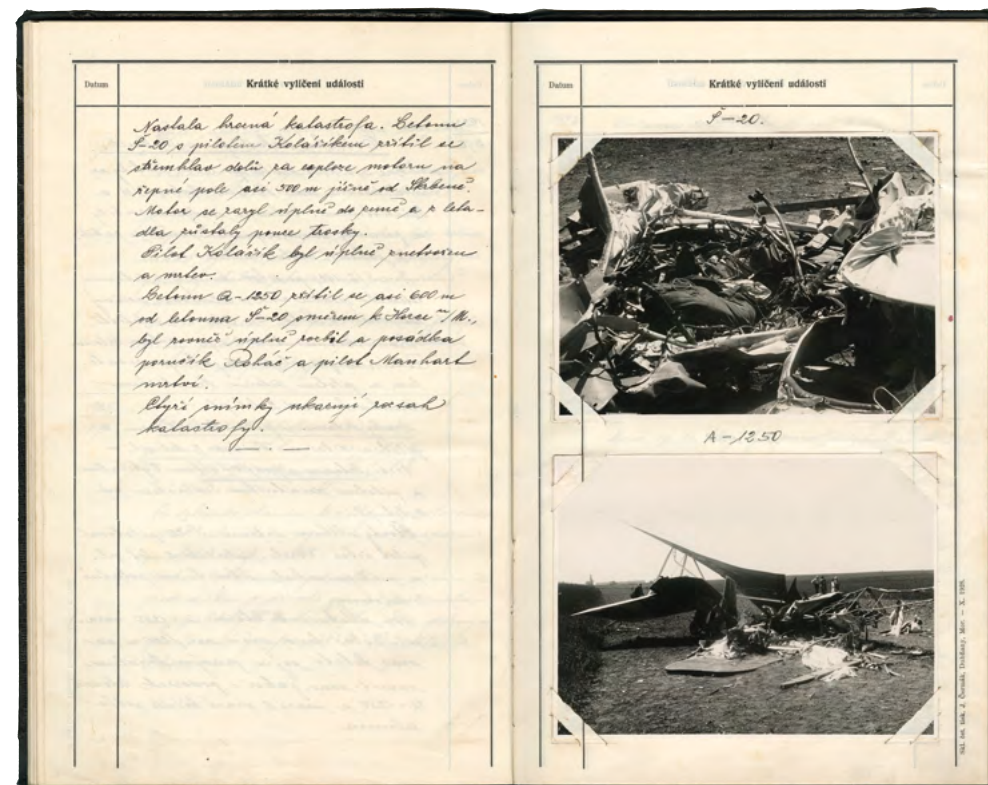
Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1938

b. období: 1900–1939

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 26

Dokumentace letecké katastrofy u Skrbeně 3.6.1927 v památníku četnické stanice v Příkazích. SOkA Olomouc, Četnická stanice Příkazy, nezpr. Repro T. Hrubý

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1914

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1913–1939

Důležité události:

a. historie stanice: 1910–1938

b. politické události: 1918–1938

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- 25.6.1924 návštěva prezidenta Masaryka v Mor. Ostravě, 15.4.1925 stávka horníků na Ostravsku, 23.8.1937 návštěva prezidenta Beneše

AM Ostravy, Okresní četnická stanice Moravská Ostrava 1882–1938, nezpr.

52

Místo: Moravská Ostrava, o. Ostrava

býv. okres Moravská Ostrava, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Mor. Ostravě

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1937

b. období: 1229–1942

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 61

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1903–1942

Důležité události:

a. historie stanice: 1870–1929

b. politické události: 1919–1937

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie:

- 1924 návštěva prezidenta Masaryka v Ostravě, uvítání děvčátky s kyticí (1 ks)

Poznámky:

- 1870–1930 stav četnické stanice, tabulkový „Přehled úspěchů četnické stanice“ v letech 1886–1929

- vysvětlen pojem „chachar“

- 25.6.1924 návštěva prezidenta Masaryka v Mor. Ostravě, 1925 stávka horníků na Ostravsku, 23.8.1937 návštěva prezidenta Beneše

AM Ostravy, Četnická stanice Moravská Ostrava č. 1 1921–1942, nezpr.

53

Místo: Náměšť na Hané, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice Náměšť na Hané, okres Olomouc

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1945 (1948)

b. období: 1918–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 20

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1921–1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1921–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1921–1946

b. politické události: 1918–1946

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Olomouc, Četnická stanice Náměšť na Hané 1921–1945 (1948), nezpr.

54

Místo: Neplachovice, o. Opava

býv. okres Opava, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Neplachovicích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1935 (1948)

b. období: 1876–1948

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 70

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: mírně poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1876–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1876–1945

b. politické události: 1918–1944

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 4.5.1931 stržm. Adolf Polánka použil zbraň proti nebezpečnému zločinci Ferdinandu Mikulenkovi při pokusu o útěk a ten na následky zranění zemřel v opavské zemské nemocnici, použití zbraně bylo uznáno za oprávněné

Fotografie: -

Poznámky:

- 1939 památník použit německým četnictvem v Bílovci jako podací protokol, v říjnu 1945 nalezen a vrácen místní stanici

- vložen strojopis zápisu do památníku SNB Neplachovice zachycující události v letech 1935–1944

SOkA Opava, Četnická stanice Neplachovice 1918–1935 (1948), inv. č. 1.

55

Místo: Olomouc, o. Olomouc

okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník velitelství četnického oddílu č. 2 v Olomouci

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1945 (1947)

b. období: 1905–1945

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 7

Rozměry v cm : 21 x 34,2

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1945

Důležité události:

a. historie stanice: -

b. politické události: 1938–1939

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vložen rozkaz ministerstva vnitra č. I/IV-14340/45-V/6 ze dne 12.12.1945 o vedení památníků SNB, 1 list) a odpověď SNB – Oblastní velitelství II, Olomouc ze dne 27.6.1946 (4 listy), zde je kromě všeobecného popisu událostí z let 1938 – 1945 v republice i obvodu původce fondu také informace o zapojení četnictva do odboje, perzekuci, obětech (s úpravami byla čtvrtina odpovědi přepsána do památníku)

ZAO, pobočka Olomouc, Četnické oddělení Olomouc (1874) 1906–1945 (1947), inv. č. 1

56

Místo: Olšany u Prostějova, o. Prostějov

býv. okres Prostějov, země Moravská

Název: *bez titulního listu*

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1923/-1945 (1950)

b. období: 1880–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 11

Rozměry v cm: 20,5 x 33

Fyzický stav: zlomek na volných listech

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): -

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1880–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1908–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- dochován pouze zlomek památníku

SOkA Prostějov, Četnická stanice Olšany u Prostějova 1905–1945 (1950), inv. č. 19

57

Místo: Opava, o. Opava

býv. okres Opava, země Slezská

Název: Památník četnického oddělení I Opava

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1926/-1937 (1946)

b. období: 1866–1946

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 46

Rozměry v cm: 21,5 x 34 x 0,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1873–1937

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1873–1936

Důležité události:

a. historie stanice: 1866–1946

b. politické události: 1918–1923

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie:

- 23.8.1937 návštěva prezidenta Beneše v Opavě (1 ks)

Poznámky:

- vlepny Sborový rozkaz č. 2 (1921) a č. 3 (1923) gen. velitele četnictva

- vylíčení událostí v roce 1918, 1938 a osvobození Opavska v r. 1945

ZAO, Četnické oddělení Opava 1918–1945 (1946), inv. č. 1

58

Místo: Poruba, o. Karviná

býv. okres Fryštát, země Slezská

Název: Památník Četnické stanice v Porubě u Orlové

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1919/-1937 (1947)

b. období: 1776-1947

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 96

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918-1948

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911-1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1911-1945

b. politické události: 1919-1947

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vloženy strojopisy podkladů pro vedení památníku SNB z roku 1949

SOkA Karviná, Četnická stanice Poruba /1919/-1945 (1949), nezpr.

59

Místo: Prostějov, o. Prostějov

býv. okres Prostějov, země Moravská

Název: Památník okresního četnického velitelství Prostějov

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1914/-1945 (1949)

b. období: 1868 - 1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 37

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1868-1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911-1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1919-1931

b. politické události: 1918-1949

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Prostějov, Okresní četnické velitelství Prostějov 1878-1945 (1949), inv. č. 2-3

60

Místo: Přerov, o. Přerov

býv. okres Přerov, země Moravská

Název: Památník okresního četnického velitelství Přerov

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1923/-1945 (1946)

b. období: 1877-1935

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 36 (32 stran událostí, 4 strany přehledů)

Rozměry v cm : 21 x 34

Fyzický stav: poškozená vazba knihy

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): rok založení 1877, 1921-1929

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918-1946

Důležité události:

a. historie stanice: není zaznamenána

b. politické události: 1918-1935, 1938-1945 (vznik republiky, oslavy výročí vzniku republiky aj., průjezd státníků obvodem stanice, významné události v životě města, mobilizace, situace v protektorátu, zápisy o událostech 1938-1945 dopsány zpětně)

c. bezpečnostní situace a některé kriminální případy v obvodu 1918-1931

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Přerov fond Četnická stanice Přerov 1918-1947, nezpr.

61

Místo: Příkazy, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Příkazech

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1925-1945 (1948)

b. období: 1885–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 24

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1885–1941

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1902–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1920–1945

b. politické události: 1918–1946

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie:

- 3.6.1927 následky letecké katastrofy u Skrbeně (4 ks)

- 3.11.1931 následky požáru v Hynkově (1 ks)

Poznámky:

- podrobně vyličen požár ve Skrbeni 8.3.1920 a letecké neštěstí tamtéž, požár v Hynkově, 1935 oslavy padesátiletého trvání stanice, podíl příslušníků stanice v odboji a na osvobození

SOKA Olomouc, Četnická stanice Příkazy 1917–1945 (1948), nezpr.

62

Místo: Přívoz, okres Ostrava,

býv. okres Moravská Ostrava, země Moravská

Název: Památník velitelství četnické stanice v Přívoze-městě

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1924–1925

b. období: 1910–1925

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 11

Rozměry v cm: 21,5 x 33,5

Fyzický stav: povolující vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1910–1919

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1910–1925

Důležité události:

a. historie stanice: 1910–1925

b. politické události: 1917–1924

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- státní převrat 28. 10. 1918, návštěva TGM 25. 6. 1924, oslava 75 let prezidenta republiky 7. 3. 1925 na stanici.

- dělnické stávky a hladové bouře 1917, stávka zedníků 25.7.–8.8.1923, stávka horníků 20. 8.–8.10.1923.

AM Ostravy, Četnická stanice Přívoz-město 1910–1925, nezpr.

63

Místo: Ptení, o. Prostějov

býv. okres Prostějov, země Moravská

Název: Památník stanice Ptení

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1921/-1945 (1949)

b. období: 1906–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 16

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1906

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1920–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vložen koncept zápisu z památníku z období 1945–1949

SOKA Prostějov, Četnická stanice Ptení 1906–1945 (1949), inv. č. 9

64

Místo: Raškovice, o. Frýdek-Místek

býv. okres Frýdek, země Slezská

Název: Památník četnické stanice Raškovice

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1947)

b. období: 1912–1947

Jazyk: čeština
Počet popsaných stran: 63
Rozměry v cm: 21 x 34 x 1
Fyzický stav: dobrý
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1901–1933
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1913–1939
Důležité události:
a. historie stanice: 1912 (zřízení), 1918–1947
b. politické události: 1918–1947
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky: -
SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Raškovice 1923–1945 (1947), nezpr.

65

Místo: Ropice, o. Frýdek–Místek
býv. okres Těšín, země Moravskoslezská
Název: Památník
Časový rozsah:
a. vedení památníku: 1946–1949
b. období: 1918–1949
Jazyk: čeština
Počet popsaných stran: 17
Rozměry v cm: 21,5 x 29,5 x 2
Fyzický stav: dobrý
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1945–1948
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1948
Důležité události:
a. historie stanice: 1918–1948
b. politické události: 1918–1948
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky:
- vylíčeny národnostní spory na česko–polské hranici
SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Ropice 1946–1949, nezpr.

66

Místo: Rychvald, o. Karviná
býv. okres Fryštát, země Slezská
Název: Památník Četnické stanice v Rychvaldě č. 16
Časový rozsah:
a. vedení památníku: /1917/–1937 (1948)
b. období: 16. st.–1948
Jazyk: čeština, němčina
Počet popsaných stran: 63
Rozměry v cm: 21,5 x 33
Fyzický stav: dobrý
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1894–1947
Představení (seznam velitelů), mužstvo: -
Důležité události:
a. historie stanice: 1902–1945
b. politické události: 1918–1948
c. významné kriminální případy v oblasti: -
Fotografie: -
Poznámky:
- těžiště tvoří vylíčení událostí v letech 1938–1945
SOKA Karviná, Četnická stanice Rychvald /1917/–1945 (1948), nezpr.

67

Místo: Rýmařov, o. Bruntál
býv. okres Rýmařov, země Moravská
Název: Památník četnické stanice Rýmařov
Časový rozsah:
a. vedení památníku: 1891–1938
b. období: 1850–1938
Jazyk: němčina, čeština
Počet popsaných stran: 43
Rozměry v cm: 21 x 33
Fyzický stav: dobrý
Obsah památníku
Velitelství (nejbližší představený velitel): 1850–1937
Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1886–1938
Důležité události:
a. historie stanice: 1886–1938

b. politické události: 1850–1935

c. významné kriminální případy v oblasti: 1850–1935

- 1897 neúspěšný atentát na hraběte Harracha

- 1920 vražda čet. stržm. v Janušově, vrah Rudolf Schinze z Edrovic odsouzen k trestu smrti oběšením

Fotografie: -

Poznámky:

- památník dopisován zpětně, historie města Rýmařova od prvních zmínek do 1890, kronikářské záznamy 1891–1935 (česky od roku 1918)

SOKA Bruntál, Četnická stanice Rýmařov 1891–1945 (1950), nezpr.

68

Místo: Slezská Ostrava, o. Ostrava

býv. okres Slezská Ostrava, země Slezská

Název: Památník velitelství četnického oddělení Sl. Ostrava č. 5

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1921–1928 (1930)

b. období: 1918–1930

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 21

Rozměry v cm: 21,5 x 34 x 0,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): -

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1918–1928

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1928 (1930)

b. politické události: 1918–1928

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vlepěn Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921)

- vylíčení událostí kolem plebiscitu na Těšínsku, stávkový horníkův

ZAO, Četnické oddělení Slezská Ostrava 1914–1928 (1930), inv. č. 2.

69

Místo: Smržice, o. Prostějov

býv. okres Prostějov, země Moravská

Název: Památník četnické stanice ve Smržicích čís. 7.

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1949)

b. období: 1922–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 14

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: uvolněná vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1922–1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1922–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1923–1945

b. politické události: 1938–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Prostějov, Četnická stanice Smržice 1923–1945 (1949), inv. č. 5

70

Místo: Stará Bělá, o. Ostrava

býv. okres Moravská Ostrava, země Moravská

Název: Památník četnického stanoviště ve Staré Bělé č. 6

Chronik des k.k. Gendarmeriepostens Altbiela N.6 (přeškrtnuto)

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1914–1945 (1948)

b. období: 1889–1948

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 29

Rozměry v cm: 21,5 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1889–1938

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1889–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1943

b. politické události: 1914–1945

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 30.11.1900 krádež monstrance z kostela, nalezena po 12 letech v místním lese ženami hrabajícími listí

- 16.7.1910 zavražděn a oloupen v den výplaty dělník vítkovických železáren, vrah nebyl dopaden

- 4.1.1928 zavražděn domkář František Choleva, když přistihl zloděje při krádeži drůbeže, vrah odsouzen k trestu smrti provazem

- 23.5.1928 pokus o vyloupení kostela, zloději přistiženi při činu

Fotografie: -

Poznámky:

- 1889–1904 zdržování cikánů v lese Palesek, oslavy 28. října 1918 ve Staré Bělé, 1921 – náboženské nepokoje, 1/3 obyvatel přestoupila k církvi česko-slovenské bratrské, 25.12.1930 sebevražda stržm. Josefa Jaška, když se mu nepodařilo po 14 letech sestavit perpetuum mobile, předtím ještě zastřelil kuchařku ČS

AM Ostrava, Četnická stanice Stará Bělá 1889–1945 (1948), nezpr.

71

Místo: Stražisko, o. Prostějov

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice ve Stražisku

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1922/–1945 (1948)

b. období: 1902–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 21

Rozměry v cm: 21 x 34

Fyzický stav: poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1921

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1902–1948

Důležité události:

a. historie stanice: 1922–1945

b. politické události: 1923–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Prostějov, Četnická stanice Stražisko 1918–1945 (1948), inv. č. 9

72

Místo: Sudkov, o. Šumperk

býv. okres Zábřeh, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Sudkově

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1902–1937

b. období: 1902–1938

Jazyk: čeština, němčina (do 1918)

Počet popsaných stran: 30

Rozměry v cm: 21 x 33,5 x 0,8

Fyzický stav: poškozený, utržená vazba, chybí kapitola I

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1902–1937

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1902–1938

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1931

b. politické události: 1918–1937

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1931 vražda na cikánské svatbě

- 1936 vražda u Klášterce

- 1933, 1936 pokusy o vraždu

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Šumperk, Četnická stanice Sudkov 1902–1938, nezpr.

73

Místo: Svatý Kopeček, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1950)

b. období: 1900–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 9

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1900–1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1917–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1923–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- vložen Sborový rozkaz č. 2 gen. velitele četnictva (1921) a volný dvoulist se záznamem událostí osvobození Svatého Kopečku a okolí v květnu 1945

SOKA Olomouc, Četnická stanice Svatý Kopeček 1911–1945 (1950), nezpr.

74

Místo: Štěpánov, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice ve Štěpánově

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1922–1945 (1947)

b. období: 1868–1947

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 18

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1868–1946

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1877–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1868–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1922 zatčení „nebezpečné tlupy lupičů pokladen a kostelů“ pod vedením Karla Bednáře ze Štěpánova a Osvalda Bednáře

Fotografie: -

Poznámky:

- vylíčení podílu štěpánovských četníků na odbojové činnosti

SOKA Olomouc, Četnická stanice Štěpánov 1921–1945 (1947), nezpr.

75

Místo: Šumperk, o. Šumperk

býv. okres Šumperk, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Šumperku

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1945 (1950)

b. období: 1918–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 50

Rozměry v cm: 21 x 33,5 x 1,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1918–1946

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1919–1950

Důležité události:

a. historie stanice: -

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1921 loupežné přepadení, vražda a spálení mrtvol manželů

- 1923 pokus o úkladnou vraždu v Temenici

- 1924 vloupání do tabákového skladu, vražda majitele domu

Fotografie: -

Poznámky:

- 1918–1919 dění na Šumpersku v období Sudetenlandu

- 1920 násilnosti dělnictva a rabování, nepokoje při odvozech německých branců, zpráva o průběhu prosincové generální stávkou v Šumperku

SOKA Šumperk, Četnická stanice Šumperk 1918–1945 (1950), nezpr.

76

Místo: Tršice, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Tršicích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1950)

b. období: 1872–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 41

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1922–1950

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1920–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1872–1949

b. politické události: 1918–1949

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- stanice zřízena 1.2.1872 a 1.2.1880 přeložena do Velkého Újezda, 5.11.1922 znovu zřízena v Tršicích

- vlepen pamětní zápis Rudé armády z května 1945

- vyličení živelných pohrom, sebevražd, 1931 oslav stého výročí zrušení sboru portášů, zákřovské tragédie v dubnu 1945

SOkA Olomouc, Četnická stanice Tršice 1922–1945 (1950), nezpr.

77

Místo: Třinec, o. Frýdek–Místek

býv. okres Těšín, země Slezská

Název: Památník četnické stanice v Třinci

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1916–1937

b. období: 1877–1937

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 109

Rozměry v cm: 22 x 33 x 1,5

Fyzický stav: mírně poškozená vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1920–1936

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1877–1937

Důležité události:

a. historie stanice: 1877–1935

b. politické události: 1918–1935

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 24.2.1932 zatčena pro podvod Anna Rabová, vylákala 250 000 Kč pod slibem vysokého zúročení

Fotografie: -

Poznámky:

- zmínky o neštěstích, smrtelných úrazech a stávkách v Třineckých železárnách

SOkA Frýdek–Místek, Četnická stanice Třinec 1916–1945 (1952), nezpr.

78

Místo: Třinec, o. Frýdek–Místek

okres Těšín, země Moravskoslezská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1946–1949

b. období: 1938–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 47

Rozměry v cm: 21,5 x 29,5 x 2

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1945–1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1945–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1938–1949

b. politické události: 1938–1949

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOkA Frýdek–Místek, Četnická stanice Třinec 1916–1952, nezpr.

79

Místo: Unčovice, o. Olomouc

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Unčovicích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1949)

b. období: 1911–1949

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 30

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1911–1949

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1911–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 24.9.1931 sebevražda štb. stržm. Jana Hekeleho

Fotografie: -

Poznámky:

- 1926 vyličení povodně, parcelace lichtenštejského velkostatku Papůvka

u Pňovic, 1929 krupobití, 1937 návštěva prezidenta Beneše v roce
SOKA Olomouc, Četnická stanice Unčovice 1923–1945 (1949), nezpr.

80

Místo: Valšov, o. Bruntál

okres Rýmařov, země Moravská

Název: Památník četnické stanice Valšov

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1915–1945 (1946)

b. období: 1915–1947

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 24

Rozměry v cm : 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1915–1945

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1915–1947

Důležité události:

a. historie stanice: 1919–1946

b. politické události: 1918–1946

c. významné kriminální případy v oblasti: 1918–1946

- případ rozkradení masa z důvodu hladu a nedostatku potravin, maso bylo
dodáváno řezníky z okolí Valšova pro Moravskou Ostravu, řezníci rozhodli
o naložení masa ve Valšově místo ve Frýdlantě, po zadržení davu (asi 300
lidí) byl vagon úspěšně dopraven do cíle

Fotografie: -

Poznámky:

- památník dopisován zpětně, historie z let 1938–1946 taktéž dopsána zpět-
ně.

SOKA Bruntál, Četnická stanice Valšov 1915–1945 (1946), nezpr.

81

Místo: Velká Bystřice, o. Olomouc

býv. okres Olomouc, země Moravská

Název: Památník četnické stanice ve Velké Bystřici č. 7

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1950)

b. období: 1874–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 27

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: částečně uvolněná vazba

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1874–1950

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1917–1950

Důležité události:

a. historie stanice: 1918–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- 1923 odhalení pomníku prezidenta Masaryka

SOKA Olomouc, Četnická stanice Velká Bystřice 1874–1945 (1950), nezpr.

82

Místo: Velká Střelná, o. Olomouc

býv. okres Moravský Beroun, země Moravskoslezská

Název: Památník

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1945–1950

b. období: 1938–1950

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 9

Rozměry v cm: 21,5 x 30

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1945–1950

Představení (seznam velitelů), mužstvo: -

Důležité události:

a. historie stanice: 1938–1946

b. politické události: 1938–1946

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky: -

SOKA Olomouc, Četnická stanice Velká Střelná 1938–1945 (1950), nezpr.

83

Místo: Vilémov, o. Olomouc

býv. okres Litovel, země Moravská

Název: Památník četnické stanice ve Vilímově

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1924/-1945 (1946)

b. období: 1885–1946

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 18

Rozměry v cm: 21,5 x 34

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1885–1946

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1885–1946

Důležité události:

a. historie stanice: 1892–1945

b. politické události: 1918–1945

c. významné kriminální případy v oblasti: -

Fotografie: -

Poznámky:

- zápis o obětech nacistické perzekuce a průběhu osvobození v květnu 1945

SOkA Olomouc, Četnická stanice Vilémov 1924–1945 (1946), nezpr.

84

Místo: Vítkovice, o. Ostrava

okres M. Ostrava, země Moravská

Název: Památník

Sbor národní bezpečnosti velitelství stanice Ostrava – Vítkovice (*razítko*)

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1939–1948

b. období: 1926–1948

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 26

Rozměry v cm: 21,5 x 29,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1926

Představení (seznam velitelů), mužstvo: nedatováno

Důležité události:

a. historie stanice: 1939–1945

b. politické události: 1938–1948

c. významné kriminální případy v oblasti: -

- 16.9.1945 postřelil stržm. z Vítkovic staršího seržanta Rudé armády, když ten na něho vytasil pistoli, stržm. byl vězněn a bit vojáky RA ve sklepě domu na Ruské ul. č. 39, přestože byl v právu, což potvrdilo i další vyšetřování

- 27.8.1945 zatčení dvou občanů Vítkovic, kteří při správě tábora pro Němce zpronevěřili 280 kg margarínu a 40 kg másla

- prosinec 1948, zpráva o zabavení zboží v rámci akce na potlačení černého obchodu.

Fotografie: -

Poznámky:

- retrospektivně zápisem v roce 1945 zachyceny osudy strážníků, kteří zahynuli během války nebo se zapojili do odboje

- 15.8.1945 návštěva gen. Svobody, 26.9.1945 návštěva gen. Píky ve Vítkovicích AM Ostravy, Četnická stanice Vítkovice 1938–1945 (1948), nezpr.

85

Místo: Vratimov, o. Frýdek–Místek

okres Frýdek, země Slezská

Název: Památník velitelství četnické stanice ve Vratimově

Chronik des k.k. Gendarmeriepostens Rattinau (*přeškrtnuto*)

Časový rozsah:

a. vedení památníku: /1916/-1945 (1949)

b. období: 1780–1949

Jazyk: čeština, němčina

Počet popsaných stran: 105

Rozměry v cm : 21,5 x 34x2

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1871–1947

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1890–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1891–1948

b. politické události: 1914–1948

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 18.11.1926 vražda a dva pokusy o vraždu a sebevraždu, Rudolf Petroš zavraždil svou ženu, postřelil švagrovou, střílel na svědky a dvakrát se neúspěšně pokusil o sebevraždu, odsouzen k trestu smrti

Fotografie: --

Poznámky:

- v úvodu krátké vylíčení historie obcí v působnosti stanice (Vratimov, Horní Datyně, Řepiště), informace o založení stanice a změnách obvodu, sociálních nepokojích a stávkách v továrně na celulózu ve Vratimově

SOKA Frýdek–Místek, Četnická stanice Vratimov 1916–1945 (1949), nezpr.

86

Místo: Vrbno pod Pradědem, o. Bruntál

býv. okres Bruntál, země Slezská

Název: Památník četnické stanice Vrbno pod Pradědem

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1869–1937

b. období: 1869 – 1937

Jazyk: němčina (titulky přepsány do češtiny)

Počet popsaných stran: 65

Rozměry v cm : 21,7 x 33,2

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1869–1937

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1869–1933

Důležité události:

a. historie stanice: 1869–1917

b. politické události: 1867–1917

c. významné kriminální případy v oblasti: 1893–1917

Fotografie: -

Poznámky:

- historie obcí Vrbno (1241–1889), Karlovice (1527–1869), Mnichov (do 1850), Ludvíkova (1700–1909), Železná (1795–1900) a Adamov (1710–1900)

- 1903 povodeň, 1909 epidemie neštovic, uprchlí Židé z Haliče a z Bukoviny – ubytování v obci, samostatná část věnována 1. sv. válce.

SOKA Bruntál, Četnická stanice Vrbno pod Pradědem 1869–1937, nezpr.

87

Místo: Všechnovice, o. Přerov

býv. okres Přerov, země Moravská

Název: Památník četnické stanice ve Všechnovicích

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1923–1945 (1949)

b. období: 1878–1939

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 15

Rozměry v cm: 21 x 33,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1878–1933

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1878–1949

Důležité události:

a. historie stanice: 1886–1939

b. politické události: 1914–15.3.1939

c. významné kriminální případy v oblasti: 1886–1938

Fotografie: -

Poznámky:

- 1886–1911 vylíčeny pouze kriminální případy, poslední zápis je o zřízení protektorátu

SOKA Přerov, Četnická stanice Všechnovice 1923–1945 (1949), nezpr.

88

Místo: Zábřeh, o. Šumperk

býv. okres Zábřeh, země Moravská

Název: Památník četnické stanice v Zábřehu

Časový rozsah:

a. vedení památníku: 1918–1937

b. období: 1872–1938

Jazyk: čeština

Počet popsaných stran: 24

Rozměry v cm: 21 x 33,5 x 1,5

Fyzický stav: dobrý

Obsah památníku

Velitelství (nejbližší představený velitel): 1850–1937

Představení (seznam velitelů), mužstvo: 1850–1938

Důležité události:

a. historie stanice: 1850–1937

b. politické události: 1918

c. významné kriminální případy v oblasti:

- 1929 loupežná vražda u Drozdova

- 1930 vražda cizince v hostinci v Zábřehu

Fotografie: -

Poznámky:

- svěcení zvonu ve Svěbohově

SOKA Šumperk, Četnická stanice Zábřeh 1918–1938, nezpr.

Nansenovské pasy ve fondu Policejní ředitelství Moravská Ostrava

Alena Kráslová

Nansenův nebo Nansenovský pas byl doklad totožnosti pro uprchlíky, používaný rovněž jako cestovní dokument.¹ Původně byl určen pro emigranty ze Sovětského svazu. Mnohem později se používal také pro židovské uprchlíky z Německa. Byl vydáván zeměmi, které přijaly úmluvu iniciovanou vysokým komisařem pro uprchlíky Společnosti národů Fridjofem Nansenem² v roce 1922. Institut Nansenova pasu byl proložen řadou mezinárodních úmluv, naposledy Úmluvou o mezinárodním postavení uprchlíků z 28. října 1933. Držitelé Nansenova pasu mohli volně cestovat, aniž by jim hrozilo vydání do země původu. Platnost pasu byla jeden rok a zájemci o něj museli žádat v místě, kde byli přihlášení k pobytu. Označení Nansenův pas se přestalo používat v roce 1951 poté, co vstoupila v platnost ženevská Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. 7. 1951. Odhaduje se, že do té doby bylo vydáno na 450 000 tzv. Nansenovských pasů.³

Nansenovy pasy našly u nás uplatnění především v souvislosti s uprchlickou vlnou z Ruska v roce 1920 po porážce tzv. Bílé armády. Ta byla vytlačena na pobřeží Černého moře, odkud byla postupně evakuována. Evakuace probíhala 11. – 14. listopadu za pomoci anglického a francouzského

1 V některých případech, např. v Německu bylo Nansenovo jméno přímo v názvu dokladu – Nansenausweis.

2 Fridjof Nansen (1861-1930), polárník, vědec a diplomat. V roce 1921 se podílel na založení Hlavní komise pro uprchlíky Společnosti národů. Problematice a pomocí uprchlíků se věnoval až do své smrti v roce 1930. Díky Nansenově neúnavné práci bylo přijato několik mezinárodních úmluv upravujících status uprchlíků. Jím připravovaného založení Mezinárodního úřadu pro uprchlíky se již nedožil. Na jeho počest byl úřad pojmenován Nansenovým mezinárodním úřadem pro uprchlíky. Viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Fridtjof_Nansen (cit. 13. 4. 2017).

3 Přehledně viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Nansen%C5%AFv_pas (cit. 13. 4. 2017)

Zrušený nansenovský pas/průkaz totožnosti ing. Apolináře Semenovského (1929). ZAO, PŘMO, kart. 1919

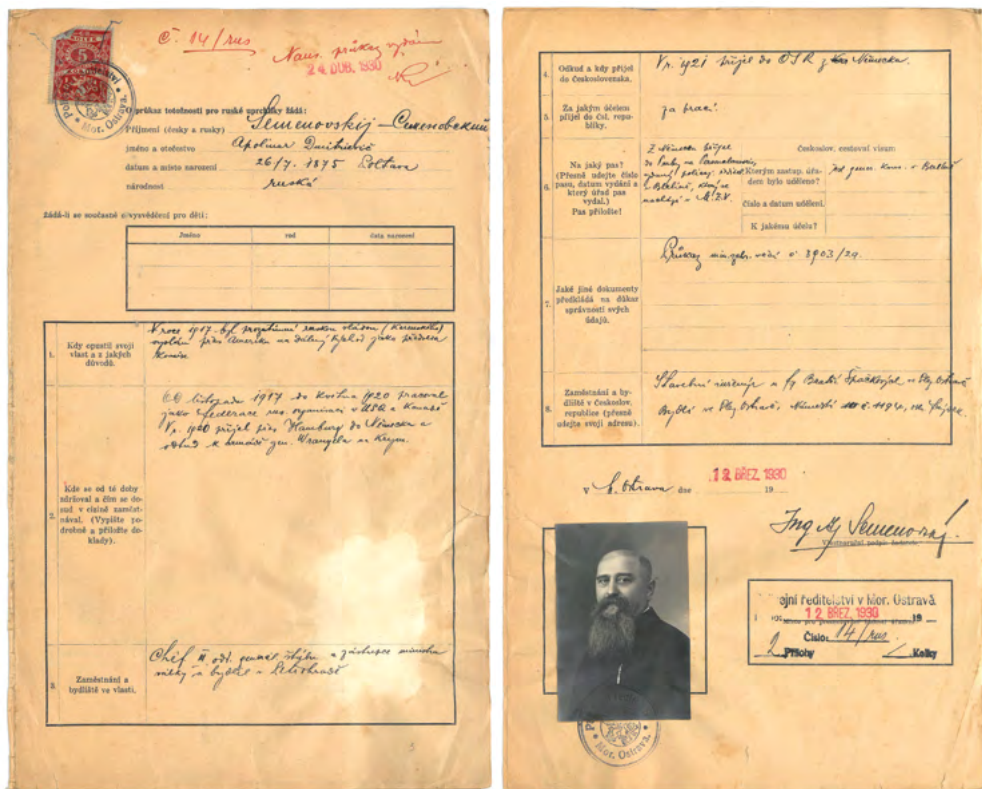
lodstva. Během čtyř dnů bylo z černomořských přístavů odvezeno na 150 000 osob. Jednalo se nejen o vojáky a důstojníky, ale také o jejich rodinné příslušníky, civilní zaměstnance, inteligenci, umělce, studenty, aristokraty. Jako poslední odplula loď s generálem Pjotrem Nikolajevičem Wranglem, který se se zbytky své armády uchýlil do Istanbulu.

Vlády evropských států i USA nabídly uprchlíkům azyl, a to včetně Československa. Exulantům mělo být zajištěno bydlení, praceschopným vhodné zaměstnání a studentům možnost dostudovat na československých školách. Zajištěna byla také péče o nemocné, invalidy, starce a děti.⁴ Pro ilustraci počet emigrantů z území budoucího Sovětského svazu byl Československu v roce 1921 okolo 23 tisíc., do roku 1926 poklesl na 17 tisíc a i v dalších letech postupně klesal.⁵

Tzv. Nansenovy pasy vydávala v Československu jednotlivá policejní ředitelství a zájemci o ně museli žádat v příslušném obvodu, ve kterém měli bydliště. Platnost pasu byla jeden rok. Poté museli žádat o nový doklad totožnosti.

4 KOPŘIVOVÁ, Anastasie: Osudy ruské emigrace v Československu. *Paměť a dějiny* 02/2015, s. 28. K problematice ruské meziválečné emigrace se věnovali dále především: Zdeněk Sládek, Světlana Tejchmanová a Václav Veber.

5 TEJCHMANOVÁ, Světlana: Politická činnost ruské emigrace v Československu v letech 1920-1939. *Slovanský přehled* 4/1991, s. 273-274.

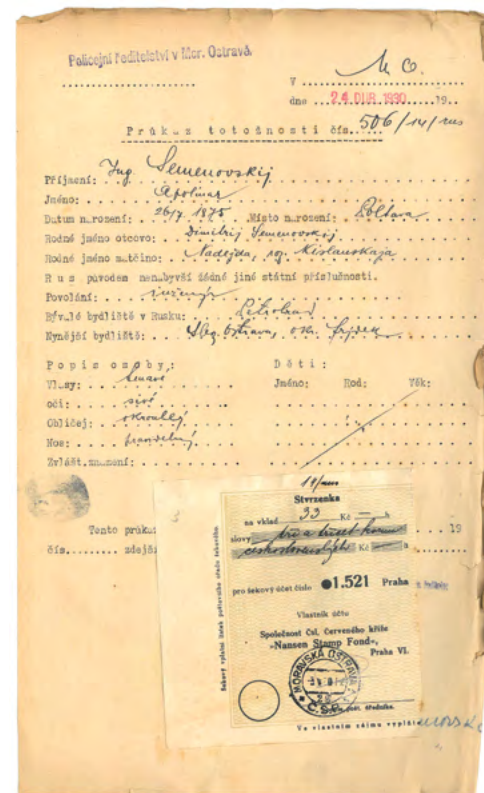

První a druhá strana žádosti o vydání průkazu totožnosti (1930). ZAO, PŘMO, kart. 1919

Z obvodu Policejního ředitelství Moravská Ostrava se dochovaly spisy 215 žadatelů z let 1930–1938, které jsou uloženy v kartonech č. 1919–1922 ve fondu Policejní ředitelství Moravská Ostrava. Součástí spisu je podrobná žádost s fotografií, zrušený doklad totožnosti a rozhodnutí o novém dokladu totožnosti.

Mezi žadateli u Policejního ředitelství v Moravské Ostravě se jedná téměř výhradně o Rusy, v menší míře o Ukrajince. Největší část tvoří náhodní uprchlíci, kteří ve víru občanské války ztratili domov. Druhá nejpočetnější skupina se skládá z politických emigrantů a tzv. bělogvardějských vojáků. Mnohem méně je případů osob vypovězených z politických důvodů a v nejmenší míře se jednalo o ruské válečné zajatce, kteří zde setrvali kvůli práci.⁶ Mnozí z ruských uprchlíků byli příslušníci armády generála Wrangela a do Československa přišli z Istanbulu přes Rumunsko a Maďarsko. Naproti tomu ukrajínští uprchlíci bojovali povětšinou v armádě Symona Petljury za svobodu Ukrajiny, po jeho porážce byli internováni v Polsku a odtud se pak dostali do Československa. Vedle vojáků zde tvořila velmi významnou část ruská inteligence a studenti. Výjimku mezi žadateli v agendě ostravského policejního ředitelství

⁶ Koresponduje to se skladbou ruské emigrace v ČSR definované Světlanou Tejchmanovou. Tamtéž.

Registrační list k průkazu totožnosti (1930). ZAO, PŘMO, kart. 1919

tvoří Mataniah Rudnik a Abraham Davidovič Krutschan, kteří nejsou uprchlíky před rudou, ale před hnědou totalitou.

Většina ruských a ukrajinských emigrantů, která si našla nový domov v Ostravě, se uplatnila ve zdejších důlním a železářském průmyslu na dělnických či inženýrských pracovních pozicích. Najdeme je ale samozřejmě i v jiných profesích. Mnozí z nich se v nové vlasti oženili s českými dívkami a založili rodiny, které rovněž často žádaly o vydání Nansenova pasu. Ale ne vždy bylo jejich žádostem vyhověno. Žádosti rodinných příslušníků tvoří pětinu z celkového počtu.

Níže přiložený soupis žádostí má za cíl doplnit někdejší soupis pramenů v českých, moravských a slezských archivech k tématu Emigrace z Ruska v meziválečném Československu. Autoři stejnojmenné publikace sami nebo za přispění archivářů na bezmála čtyřech stovkách stran shromáždili základní prameny k této problematice.⁷ Bezesporu nedopatřením se agenda nansenovských pasů pro ruské emigranty z Policejního ředitelství v Moravské Ostravě v regestech soupisu neobjevila, protože odkaz na organizační záležitosti k této

⁷ PODANÝ, Václav - BARVÍKOVÁ, Hana: *Emigrace z Ruska v meziválečném Československu: prameny v českých, moravských a slezských archivech*. Praha: Archiv Akademie věd České republiky, 2000, s. 101-113.

agendě v kartonu 346 uvedeny jsou. Je to však nesporně škoda, protože spisy obsahují množství podrobných informací o důvodech a době odchodu žadatelů do emigrace, o jejich původu, sociální skladbě ruské a ukrajinské emigrace na Ostravsku apod. Právě vysoká informační a vypovídací hodnota spisů je důvodem zhotovení soupisu žadatelů pro potřeby laické i odborné veřejnosti. Excerptovány byly následující údaje: příjmení, jméno, datum a místo narození, národnost, zaměstnání ve vlasti, kdy a proč odešel z vlasti, příchod do ČSR, účel příchodu, stávající zaměstnání, datum podání první žádosti a číslo kartonu, ve kterém je spis uložen.

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Abašin	Grigorij Iljičev	17.11.1886 Berdjanske	ruská	---	---	---	---	samostatný strojník	25.4.1933	1920
Andrijevská	Marie	30.3.1894 Jekatěrinoslav (Rus)	polská	---	---	---	---	---	21.10.1937	1922
Apelbaum	David Samoilovič	1.1.1904 Soroky	ruská	student hudební školy v Oděse	žil v Sorokách, které připadly Rumunsku	1924	studovat konzervatoř	kapelník v kavárně Elektra	13.5.1932	1919
Apelbaumová	Jarmila	15.4.1905 Náchod	česká	---	manželka ruského emigranta	---	---	bez zaměstnání	13.5.1932	1919
Archipov	Sergej Vasiljevič	16.4.1889 Vladikavkaz	ruská	aktivní důstojník u dělostřelectva	1915 upadl do německého zajetí	1924	za prací	úředník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1920
Basilevská	Olga	11.1.1906 Lipsko	ukrajinská	---	---	---	---	bez zaměstnání	7.12.1932	1921
Bazikalov Ing.	Boris Ivanovič	25.5.1893 Markovka	ruská	---	---	---	---	pomoc. montér Škodových záv. na elektrárně v Třebovících	21.4.1933	1922
Bazikalovová	Ludmila	15.8.1910 Mor. Ostrava	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	21.3.1935	1922
Bazilevskij	Nikolaj	8.1.1893 Kyjev	ruská	---	---	---	---	obchodní cestující	7.12.1932	1921
Beketov	Petr Jegorovič	14.9.1893 Tarská	ruská	samostatný zemědělec	1920 uprchl s Wrangelovou armádou do Čaňhradu	1921	za prací	vozač na dole Suchá	12.3.1930	1919
Bělošická	Helena	29.11.1897 Mor. Ostrava	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	20.2.1933	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Bělošickij	Parfenij Nikitovič	7.11.1888 Bělošice Ukrajina	ukrajinská	soukromý zemědělec	1918 padl do zajetí v Polsku jako příslušník ukrajinské armády	1918	za práci	koč v Novém Bohumíně	10.12.1930	1919
Bělošickij	Parfenij Nikitovič	7.9.1888 Bělošice	ruská	---	---	---	---	koč v Novém Bohumíně	4.1.1932	1922
Bělošickij	Jan	28.12.1922 Bravantice	česká	---	---	---	syn ruského emigranta	školák	3.1.1938	1922
Blagonravov	Leonid Sergejevič	16.4.1894	ruská	---	---	---	---	zaměstnán jako montér fy Škoda v elektrárně v Třebovicích	7.7.1933	1920
Blindmann Dr.	Arnold Vladimirovič	16.2.1889 Oděsa	ruská	advokátní koncipient	1914 upadl do rakouského zajetí	1930	---	samostatný obchodník	25.11.1931	1921
Blindmannová	Božena	5.11.1897	česká	---	manželka rus. emigranta obchodníka	---	---	bez zaměstnání	25.11.1931	1921
Bosenko	Sergej Spirido novič	17.8.1892 Čamlynské	ruská	zemědělec	1920 uprchl z Ruska před bolševickým režimem	1922	za práci	elektrotechnik ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1922
Bratčenko	Ivan Illarionovič	15.1.1904 Morozovskaja	ruská	student gymnázia	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1921	studium	horník na jámě Terezie	12.3.1930	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Butkov	Muchail Alexandrovič	7.11.1898	ruská	---	---	---	---	inženýr-volontér	9.7.1931	1922
Butumi de Kacman	Anna Fedorovna	24.4.1902	ruská	---	---	---	---	dělnice	4.5.1931	1919
Cibulská	Marie	30.7.1905 Bartovice	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	21.8.1935	1922
Cibulskij	Nikolaj Fedorovič	9.5.1894 Kyjev	ruská	aktivní důstojník	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1921	za práci	obch. zástupce fy Količ Praha	3.7.1930	1922
Cion	Nikolaj	17.12.1899 Petrohrad	ruská	---	---	---	---	řidič	23.4.1933	1922
Cionová	Valentina	17.2.1910 Petrohrad	ruská	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	29.1.1937	1922
Cymjanskaja	Eugenie Valentinovna	2.8.1900 Vladivostok	ruská	absolventka učitelského ústavu ve Vladivostoku	1920 přijela s bývalým manželem československým občanem	1920	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	29.4.1932	1921
Cymjanskij	Ivan Pavlovič	2.9.1892 Naurskaja st.	ruská	student vojenské školy v Tiflisu	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1922	dokončení studii	zaměstnán na dole Oskar	12.3.1930	1921
Daškevič	Vsevolod Evstratjevič	28.12.1901 Sinferopol	ruská	student střední školy	1920 z politických důvodů	1921	studovat	baňský inženýr	22.4.1930	1919

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Davidovič Ing.	Alexandr Semenovič	10.4.1892 Novozubkov	ruská	---	---	1921	---	úředník v Petřvaldě na dole Evžen	5.3.1931	1919
Davydov Ing.	Andrej Michajlovič	2.6.1896 Petrohrad	ruská	student techniky	1920 uprchl s Wrangelovou armádou z Ruska	1921	pokračovat ve studích	úředník ve Vítkovických	12.3.1930	1919
Demčinskij	Grigorij Dimitrijevič	25.11.1880 Starý Konstantinov	ukrajinská	řehník ve St. Konstantinově	1910 odejel do Ameriky za prací, 1914 se vrátil do Evropy a usadil v ČSR v Třebovických	1914	za prací	kovodělník	16.6.1933	1922
Diževská	Anežka	19.6.1893 Malé Karlovice	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	12.3.1930	1922
Diževskij	Ivan Jakobovič	22.10.1900 Suvorovskaja	ruská	rolník	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1922	za prací	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1922
Dronov	Petr Fedorovič	4.9.18901 Poljana	ruská	student	1920 opustil Rusko jako důstojník armády generála Kolčaka	1920	studovat	student stavebního inženýrství	3.7.1930	1922
Dronová	Pavla	1.5.1891 Mor. Ostrava	německá	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	3.7.1930	1922
Dudík	Konstantin Feodat	25.12.1900 Kobrin	ruská	---	---	1924	studium	na stavbě středomoravské elektrárny	4.5.1932	1921

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Dudiková	Evženie Vasiljevna	25.11.1909 Varšava	ruská	dítě	1923 přicestovala s rodiči	1923	provádána za ruského emigranta K. Dudíka	bez zaměstnání	6.5.1932	1921
Dunkel Ing.	Georgij Osipovič	3.9.1897 Minsk	ruská	student	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	pokračovat ve studích	dělník ve Vítkovických železárnách	4.4.1930	1922
Dunkelová	Zinajda	1.11.1905 Mor. Ostrava	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	27.12.1932	1921
Fesenko	Sergej Ivanovič	25.9.1889 Čamlikskaja	ruská	ošetřovatel v Labinské vojenské nemocnici	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1926	studovat	figurant u fy bratří Špačků	9.5.1930	1919
Flinder	Samuel Jakubovič	22.7.1900 Tomašov	ukrajinská, židovská	zubní technik v Kovně (PL)	1918 odešel do Německa	1923	za prací	zubní technik	9.5.1930	1922
Flinderová	Olga	8.10.1902 Biala (PL)	židovská	---	---	1923	manželka ukrajinského emigranta	bez zaměstnání	9.5.1930	1922
Gavruščenko	Andrej Gavrilovič	15.9.1896 Podonecké	ukrajinská	zemědělec	1915 upadl do rakouského zajetí	1916	za prací	stavební dělník u fy Kreuz v Mor. Ostravě	12.3.1930	1919
Gerasimov Ing.	Michail Alexejevič	28.10.1888 Maršansk	ruská	student vysoké školy báňské	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	pokračování ve studiu	báňský inženýr na d. František	9.5.1930	1919

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Cerasimovová	Lidia Petrovna	28.11.1893 Sack	ruská	studentka univerzity v Petrohradě	1920 opustila Rusko se svým manželem	1921	doprovázela manžela	manželka důlního inženýra	9.5.1930	1919
Gladilin	Georgij Alexandrovič	23.4.1895 Jermolovskaja	ruská	zemědělec	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1924	za prací	dělník vv Vítkovických železárnách	27.9.1930	1922
Gladilinová	Žofie	12.4.1898	ruská	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	25.7.1933	1922
Corbatěnková	Helena	22.6.1907 Mor. Ostrava	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	25.11.1931	1922
Grünberg MUDr.	Boris Mojsij	18.12.1893 Jevpatorie	ruská	student medicíny	1921 uprchl z Krymu před bolševickým režimem	1921	pokračování ve studiu	praktický lékař v Mor. Ostravě	12.3.1930	1919
Grünbergová	Ester Michajlovna	17.9.1899 Sevastopol	ruská	magistra farmacie	1920 uprchla z Krymu do Cañhradu a New Yorku	1924	návštěva, sňatek	manželka lékaře	12.3.1930	1919
Hajtotin Ing.	Danylo Jakovlevič	24.12.1901	ukrajinská	---	---	1925	studovat na zemědělské akademii	obchodní zástupce fy Pragotextilia	15.6.1932	1919
Hajtotinová	Libuše	28.7.1888 Poděbrady	česká	---	manželka emigranta Danilo Hajtotina	---	---	bez zaměstnání	15.6.1932	1919
Haluška	Andrej Pavlovič	14.8.1892 Dubosary	ukrajinská	kovář	1915 upadl do rakouského zajetí a internován	1921	za prací	na dole Jan v Karvině	12.3.1930	1921

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Halušková	Zuzana	5.10.1892 Roztropice (PL)	polská	---	---	---	manželka ukrajín. emigr.	bez zaměstnání	6.10.1936	1921
Hapaněnko	Nikolaj Ivanovič	10.8.1893 Nová Majačka	ruská	samostatný obuvník a majitel hospodářství	1915 upadl do rakouského zajetí přičten jako obuvník k velitelsví 9. rakouské armády v Příboře	1918	jako zajatec	horník na jámě Jiří	4.4.1930	1919
Hapaněnko	Nikolaj Ivanovič	10.6.1893 Nová Majačka	ukrajinská	obuvník	1915 upadl do rakouského zajetí	---	---	horník	9.12.1931	1920
Hapaněnková	Aloisie	22.3.1899 Oschatze Německo	česká	manželka	---	---	---	---	4.4.1930	1919
Hapaněnková	Aloisie	22.3.1899 Oschatz (D)	česká	---	manželka emigranta	---	---	bez zaměstnání	9.12.1931	1920
Horulko	Hrihorij Ananijevič	8.8.1895 Horulky	ukrajinská	student průmyslové školy	1919 opustil Rusko s Petljurovskou armádou	1920	pokračovat ve studiu	strojný montér ve Vítkovických železárnách	9.5.1930	1922
Horulková	Emilie	27.1.1895 Kunčičky	česká	---	---	---	manželka ukraj. emigranta	bez zaměstnání	2.6.1930	1922
Hrejňuk	Bohdan	20.4.1892 Skibence	ukrajinská	---	---	---	---	soukromý učitel jazyků	19.7.1938	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Huhn	Alfred Karlovič	3.10.1884 Riga	ruská	kapelník v Tiflisu na Kavkaze	1919 jako příslušník armády generála Děnikina musel uprchnout před sovětskou mocí	1920	za práci	kapelník na různých místech v Českosloven- ské republice	19.9.1933	1920
Huhnová	Erna	31.7.1908 Riga	ruská	---	1918 uprchla před sovětskou mocí	1920	s matkou jako dítě	hudebnice v Novém Bohumíně	19.9.1933	1920
Huhnová	Marie	1.8.1888 Riga	německá	hudebnice v Tiflisu na Kavkaze	1918 před ruskou revolucí a kvůli manželovi příslušníku Děnikinovy armády	1920	za práci	hudebnice v Novém Bohumíně	19.9.1933	1920
Chirijakov	Nikolaj Pavlovič	22.7.1892 Samar kand	ruská	---	---	---	---	geometr	7.7.1936	1921
Chmelev Ing.	Vsevolod Ivanovič	16.5.1897 Moskva	ruská	student vysoké školy technické v Moskvě	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1923	pokračování ve studii	elektroinže- nér Moravsko slezských elektráren	4.4.1930	1920
Chmelevová	Anna Marie Josefa	15.4.1901 Brno	česká	---	manželka emigranta V. Chmeleva	---	---	bez zaměstnání	4.4.1930	1920
Cholodovová	Albina	15.12.1898	česká	---	manželka ruského emigranta	---	---	bez zaměstnání	12.3.1930	1920
Idzikovská	Melanie	28.10.1904 Praha- Smíchov	česká	---	manželka ruského emigranta Sergeje Idzkovského	---	---	bez zaměstnání	9.5.1930	1919
Idzikovskij	Sergij Sergejevič	2.8.1902 Cherson	ruská	student gymnázia v Chersonu	1920 opustil Rusko Wrangelovou armádou	1925	pokračovat ve studii	inženýr u fy E. Ženary a spol.	9.5.1930	1919

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Ivanov	Nikolaj Filipovič	5.12.1899 Radomysl	ruská	poštovní úředník	V r. 1920 opustil s oddílem protibolševického plukovníka Jakovleva Rusko do Polska tam internován ve Vadovicích	1921	za práci	hutník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1919
Ivanov	Sergej Ivanovič	5.5.1905 Samara	ruská	---	---	---	---	cukrářský pomocník	7.5.1938	1922
Ivanovová	Marie	5.10.1890	česká	manželka	---	---	---	---	12.3.1930	1919
Ivasyšin	Zachar Jevtichovič	1.10.1895	ukrajinská	---	---	---	---	bez zaměstnání	7.11.1932	1919
Jakušin	Roman Pimenovič	18.11.1887	ruská	ředitel hotelu Metropol v Moskvě	1919 uprchl před sovětským režimem	1919	za práci	dělník na kovárně Karolina v Mor. Ostravě	12.3.1930	1919
Janovskij	Anastasij Vasiljevič	9.1.1893	ruská	student university v Oděse	jako voják ruské armády upadl do rakouského zajetí	1915	jako zajatec	lektor ruského jazyka	9.5.1930	1921
Jefremenko	Hrihorij Josefovič	24.12.1898 Starý Žuravice	ukrajinská	student, později voják	jako účastník protisovětského odboje musel uprchnout	1924	za účelem studii	pracuje na statku svého tchána ve St. Běle	27.9.1930	1919
Jevsikov	Pantelej Matvejevič	5.1.1887 Ladožskaja	ruská	zemědělec	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1922	za práci	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Jordan Ing.	Konstantin Konstantinovič	16.10.1897 Samara	ruská	student horní školy v Petrohradu	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1921	za práci	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1921
Jordanová	Lydie	14.9.1901 Komarovec	ruská	---	---	---	manželka rus. emigranta	bez zaměstnání	2.12.1932	1921
Kibalov	Viktor Petrovič	20.10.1900 Tarasovce	ruská	student obchodní školy v Rostově	1920 odešel s Wrangelovou armádou	1922	studovat	úředník ředitelství vítkovických dolíů	3.7.1930	1919
Kibalovová	Pavla	29.6.1904 Mor. Ostrava	česká	manželka	---	---	---	---	3.7.1930	1919
Kizievč	Josef Longinovič	19.3.1892 Augustov	ruská	kovář	1914 upadl upadl do rakouského zajetí	1914	transportován jako zajatec na práci do Olomouce kde zůstal	kovář u fy Jan Jan Sýkora v Mor. Ostravě	12.3.1930	1920
Klemenčev, Ing.	Benjamin Tichan	18.12.1902	ruská	---	---	---	---	bez zaměstnání	18.5.1931	1919
Klimčuk	Kalenin	29.7.1898 Tatarisky	ruská	poštovní úředník	1919 opustil Rusko s Petljurovskou armádou	1921	za práci	elektrotechnik ve Vítkovických dolech	12.3.1930	1921
Klimčuková	Valerie	2.11.1903 Muglinov	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	12.3.1930	1921
Kolb	Georgij Dmitrijevič	26.3.1904	ruská	---	---	---	---	umělecký malíř		1920

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Kolbasová	Anděla	25.8.1916 Stonava	polská	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	16.6.1933	1922
Kolbová	Galina Dim.	25.7.1906	ruská	---	---	---	---	akad. malířka	1934	1921
Kolesnikov	Artem Trofimovič	2.6.1889 Otradhaja	ruská	zemědělec	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1921	za práci	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1922
Kondratjev	Vladimír Alexandrovič	18..10.1907 Charkov	ruská	student gymnázia	přijel ke svému strýci do Prahy	1923	pokračovat ve studiu	inženýr u stavitele Gajovského v MO - Hulákách	4.4.1930	1919
Kormienko- vová	Pavla	29.6.1902 Kroměříž	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	8.3.1932	1922
Kornienko, Ing.	Michail Alexandrovič	11.11.1894 Jurky	ruská	student reálky	1915 upadl do rakouského zajetí	1918	za práci a pokračo- vat ve studiu	elektrikář ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1919
Kotenko	Maxim Pavlovič	23.3.1900 Kočerov	ukrajinská	zemědělec	1920 byl jako příslušník Petljurovské armády internován ve Vadovicích (PL)	1921	uprchl ze zajateckého tábora	stavební dělník	12.3.1930	1922
Kozyrev	Ivan Fedorovič	14.9.1889 Kazanské	ruská	1920	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1921	za práci	zemědělský dělník	12.3.1930	1922
Krajovskij- Kukel	Georgij Julianovič	2.5.1904 Alexandrie	ruská	---	---	---	---	hutní inženýr v Petřkovicích	23.3.1931	1919

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Krasnonis	Petro Overkovič	16.6.1901	ukrajinská	---	---	---	---	volontér na dole Ignát	20.7.1931	1919
Kruczanová	Magdalena Vítkovice	23.7.1903	německá	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	22.7.1936	1921
Krušin	Alexandr Nikolajevič	28.4.1893 Bolchov	ruská	cukrář	1915 upadl do rakouského zajetí	1921	za práci	samostatný cukrář v Olřavě	12.3.1930	1921
Krušinová	Žofie	9.1.1894 Doubrava	česká	---	manželka ruského emigranta	---	---	bez zaměstnání	12.3.1930	1921
Krutschan	Abraham Davidovič	12.12.1911 Kyjev	ruská	žák obecné školy	1920 opustil Rusko s rodiči, kteří prchali z politických důvodů	1933	uprchl z Německa před hitlerovským režimem	zlatník zaměstnán židovský pomocným komitétem	27.12.1934	1921
Kryštof	Jakub Matvějevič	7.10.1900 Melence	ukrajinská	---	---	---	---	dělník	30.11.1931	1921
Kryštofová	Petronilla	31.5.1900 Vlastiboř	česká	---	manželka ruského emigranta	---	---	bez zaměstnání	2.12.1931	1920
Kuplevackij	Ivan	23.2.1897 Vladikavkaz	ruská	---	---	---	---	akviziční úředník Zbrojovky Brno zastoupení ve Sl. Ostravě	10.4.1934	1920
Lagunov Ing.	Viktor Viktorovič	24.1.1908 Mulin - Charbin	ruská	---	---	1925	studovat	vozač na dole Václav v Porubě	9.5.1932	1919
Lavruško Ing.	Alexander Ivanovič	Symferopol	ruská	student střední školy	1920 s Wrangelovou armádou uprchl s Ruska	1921	dokončení studia	v chemické laboratoři	12.3.1930	1920

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Lazarev	Ivan Georgijevič	11.11.1898	ruská	student technologické školy	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	pokračování ve studiu	laborant na dole Michal	9.5.1930	1921
Levandovskij	Benjamin Sergejevič	13.11.1896 Sumy	ruská	student obchodní školy v Charkově	1920 odejel z Ruska s Wrangelovou armádou	1923	pokračování ve studiu	dělník u města Mor. Ostrava	4.4.1930	1920
Lomšakov	Alexej Pavlovič	24.10.1900 Sevastopol	ruská	student gymnázia	1921 utekl před bolševickým režimem	1921	studovat	obchodní cestující fy Žadník Praha	4.4.1930	1919
Lozinskij	Alexandr Dimitrijevič	15.3.1898 Oděsa	ruská	student vysoké školy technické v Oděse	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	studovat	zaměstnanec fy Klimeš v Mor. Ostravě	12.3.1930	1919
Makašov	Fedor Petrovič	10.6.1888 Bolšoj Karaj	ruská	samostatný zemědělec	1920 uprchl s Wrangelovou armádou z Ruska	1921	za práci	dělník ve Vítkovických železárnách	4.4.1930	1920
Makašová	Barbora Karviná	29.11.1892 Karviná	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	4.4.1930	1922
Malinová	Pavla Bánov	14.2.1906 Bánov	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	9.8.1937	1922
Malučenková	Hedvika Třebovice	21.8.1919 Třebovice	česká	---	---	---	dcera ruského emigranta	služebná	1.10.1937	1921

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Malučenková	Marie	19.11.1917 Kozmice	česká	---	---	---	dcera ruského emigranta	pomocnice v domácnosti	8.6.1937	1922
Malyna	Pavel Josefovič	8.3.1901 Vičkov	ukrajinská	rolník	1919 opustil Rusko s Petljurovskou armádou a zajat a internován v Polsku	1919 z Polska	za prací	silniční dělník	25.11.1931	1922
Měščaninov	Alexandr Nikitovič	30.8.1885 Barsurovska	ruská	učitel	1920 uprchl z Ruska neuznal sovětskou vládu	1920	studovat	u Vítkovického horního a hutního těžářstva	29.4.1930	1919
Michajlov	Georgij Dmitrijevič	4.4.1898	Smolensk	student vysoké školy polytechnické v Petrohradě	1923 z politických důvodů	1924	k zajištění lepší existence	inženýr při zaměřovacích pracích	18.5.1930	1919
Michajlov	Jindřich	23.7.1915	česká	---	---	---	---	herce	26.6.1931	1921
Milov	Izák Borisovič	28.3.1902 Marinpole	ruská	student gymnázia	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	studium	dělní inženýr - volontér	12.3.1930	1921
Mogiljanská	Ludmila Josifovna	22.5.1895 Akmangit	ruská	manželka aktivního důstojníka	1918 uprchla s manželem z Ruska do Rumunska	1924	přijela za manželem	bez zaměstnání	4.4.1930	1922
Mogiljanskij Ing.	Anatolij Vikentijevič	12.11.1896 Oděsa	ruská	aktivní důstojník v Kyjevě	1918 uprchl z Ruska před sovětským režimem do Rumunska	1921	studium	inženýr ve Vítkovických železárnách	4.4.1930	1922
Moroz Dr.	Pavel Matvějovič	4.3.1898 Poltava	ruská	---	---	1922	za účelem studia	sekundární lékař v Bohumině	31.10.1932	1920

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Morozová	Valentina Petrovna	23.7.1902 Borischlebsk	ruská	---	---	1922	manželka lékaře	bez zaměstnání	31.10.1932	1920
Moskalenko	Michail Alexejevič	17.10.1892 Galugajev- skaja	ruská	zemědělec	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1922	za prací	elektrikář ve Vítkovických železárnách	27.9.1930	1922
Moskalenková	Anežka	11.12.1898 Mor. Ostrava	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	27.9.1930	1922
Možajská	Blanka	22.4.1911 Třinec	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	17.7.1935	1921
Možajskij Ing.	Vladimír Ivanovič	12.7.1900 Brjansko	ruská	---	---	1923	studium	inženýr u fy Gobiet M.O.	25.3.1931	1921
Müller	Pejsach Vulfovič (Benjamin Abrahamo- vič)	30.3.1891 Dvinsk	ruská	obuvník v Dvinsku	1914 upadl do rakouského zajetí jako ruský voják a žil v Nitře	1914	internován v Nitře	obuvník ve Fryštátu	4.4.1930	1922
Müller	Viktor	10.1.1923 Nitra	židovská	---	---	---	syn ruského emigranta	krejčovský učeň	14.10.1936	1922
Müllerová	Žofie	23.10.1903 Nitra	polská	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	4.4.1930	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Musatov Ing.	Ivan Jakovlevič	18.10.1897 Slavjansk	ruská	---	---	---	---	technický úředník ve stavební kanceláři	1.4.1938	1922
Nedělo	Nikolaj Nikolajevič	12.2.1887 Perejeslav	ukrajinská	aktivní důstojník v Sandoměři	1919 upadl do polského zajetí jako příslušník ukrajinské armády	1920	s ukrajinským transportem	obchodní cestující	12.3.1930	1920
Obozněnko	Vladimir Nikolajevič	8.5.1902	ruská	---	---	---	---	tech. úředník		1921
Obozněnko	Ludmila	15.4.1910 Ostrava - Přívoz	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	28.5.1932	1921
Osovskij Ing.	Ivan Filipovič	14.9.1902 Bendery	ruská	student reálky v Benderách	uprchl z Ruska přes Rumunsko před bolševickým režimem	1920	pokračovat ve studiu	stavební inženýr u fy Rozhon	13.5.1930	1919
Ostrogorskij	Michail Jefimovič	16.1.1888 Vozněšenskaja	ruská	úředníkem železnice Irkutsko	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1922	studium	měřič u fy bří Špačků	9.5.1930	1921
Palladij	Gregorij Jeleozarovič	24.1.1900 Berezovka	ruská	student průmyslové školy v Nikolejevě	1922 uprchl z Ruska před sovětským režimem	1923	za prací	zámečník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1919
Panasjuk	Ivan Jevtichi jevič	11.5.1898 Voronkov	ukrajinská	zemědělec	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1922	za prací	horník na jámě Terezie	12.3.1930	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Paškov	Jiří	21.2.1911 Oděsa	ruská	nezletilý	1919 přijel do ČSR s matkou a nevlastním otcem českým zajatcem v Rusku	1919	--	horník	12.3.1930	1921
Paškovová	Františka	12.8.1912 Lázy	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	7.5.1936	1921
Pětucho	Georgij Ivanovič	24.4.1898 Perejaslavská	ruská	samostatný zemědělec	1920 s Wrangelovou armádou do Cañhradu	1922	za prací	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1919
Pilin	Mikuláš	3.3.1902 Ljatyčiv	ukrajinská	---	---	---	---	úředník	14.11.1936	1921
Pilinová	Ludmila	7.1.1906 Doubravice n. Svitavou	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	29.1.1936	1921
Pisarenko	Josef	15.11.1914	slovenská	žil s matkou v Budapešti	---	---	---	---	15.10.1934	1920
Pišňak	Afanasij Emiljanovič	23.10.1900 Popovka	ukrajinská	rolník v Popovce	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1921	za prací	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1919
Pišňáková	Emilie	22.10.1904 Hlučín	česká	---	manželka ukrajinského emigranta	---	---	bez zaměstnání	13.5.1932	1919
Pohribná	Marie	10.4.1904 Kouřim	česká	---	manželka herce Arsena Pohribného	---	---	bez zaměstnání	12.3.1930	1920
Pohribnyj	Arsen Alexandrovič	2.3.1892 Kyjev	ukrajinská	aktivní důstojník	1919 uprchl s ukrajinskou armádou z Ruska do Polska	1921	za prací jako herce	herce Moravsko- slezském národ- ním divadle	12.3.1930	1920

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Poljuch	Semen Adamovič	18.10.1895 Sosnovce	ruská	samostatný kovář	v roce 1916 upadl do německého zajetí u Tamopole v roce 1918 vstoupil do Petjurovské armády	1920	za práci	zámečník ve Vítkovických železárnách	4.4.1930	1919
Poljuchová	Štěpánka	29.4.1905 Mor. Ostrava	česká	---	vдова po ruském emigrantovi	---	bez. zaměstnání	---	15.11.1932	1920
Popov	Štěpán Nikolajevič	5.6.1904 Novočerkask	ruská	student gymnázia	1920 uprchl s Wrangelovou armádou	1921	za studiem	volontér v drátovnách v N. Bohumině	12.3.1930	1922
Porchovič	Georgij Vasiljevič	20.11.1902 Perekop	ruská	student reálky v Rostově	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1925	chtěl pokračovat na Ukrajinu	spisovatel	19.12.1932	1921
Prozrecký	Alexandr Alexandrovič	13.3.1892 Vologda	ruská	student	1919 před bolševickým režimem	1923	dokončit studia	geometr u fy Schindler	11.6.1930	1919
Pryščenko Ing.	Hryc Kononiv	8.8.1901 Ladysině	ukrajinská	---	---	---	---	bez zaměstnání	2.3.1934	1921
Pryščenková	Marie	12.11.1898 Příbram	česká	---	---	---	manželka rus. emigranta	bez zaměstnání	11.3.1937	1921
Puchalský	Vladimír Vladimirovič	20.2.1898 Šibly	ruská	---	---	---	---	obchodní cestující	8.2.1933	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Reltov	Kostantin Fridrichovič	6.7.1899 Radzivilov	ruská	student gymnázia	1920 opustil Rusko s Petjurovskou armádou internován v Polsku	1922	pokračování ve studiu	staveb. inženýr ve fy Akmos	11.7.1930	1921
Reltovová	Ema	30.12.1910 Mor. Ostrava	polská	---	---	---	provádána za ruského emigranta ing. Konst. Reltova	bez zaměstnání	4.11.1934	1921
Rudník	Mataniah	17.8.1920 Mariánské Lázně	německá	---	---	---	---	soustružnický učeh	27.11.1937	1921
Rýtkov	Ivan Matvjevič	20.7.1883 Vladimírská	ruská	zemědělec	1919 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1922	za práci	dělník ve Vítkovických železárnách	4.4.1930	1922
Ryžkov	Konstantin Semenovič	26.11.1911 Charkov	ruská	---	---	---	---	tanečník v hotelu Palace	18.9.1935	1921
Sacharov Ing.	Pavel Nikolajevič	8.1.1900 Jekatěrinodar	ruská	---	---	1922	pokračování ve studii	volontér ve Vítkovických železárnách	13.4.1931	1922
Semenov Ing.	Pavel Alexejevič	14.5.1904 Jekatěrinodar	ruská	---	---	---	---	inženýr-volontér na dole Barbora v Karvině	18.2.1936	1921
Semenovová	Galina	18.6.1910	ruská	---	---	---	---	bez zaměstnání	6.6.1936	1921
Semenovská	Marie Georgijevna	18.1.1900 Moskva	ruská	manželka	1917 s manželem	1921	s manželem	---	12.3.1930	1919

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Semenovskij	Apolinar Dmitrievič	26.7.1875 Poltava	ruská	šéf 3. Odd. generál. štábu, zástupce ministra války	1917 vyslán Kerenského vládou na Dálný východ, přes Ameriku a Německo k armádě gen. Wrangela	1921	za práci	stavební inženýr u fy bratří Špačkových Slezská Ostrava	12.3.1930	1919
Sidorin	Mojsej Michajlovič	28.8.1895 Voronež	ruská	student baňské vysoké školy v Petrohradě	1920 s Wrangelovou armádou opustil Rusko	1921	pokračovat ve studiu	volontér – baňský inženýr na jámě Michal	12.3.1930	1919
Sidunov	Vladimir Matvějevič	9.9.1886 Michalovce u Samary	ruská	zemědělský dělník	1910 opustil Rusko	1911	za práci	kočí na velkostatku hraběte Wilczka	4.4.1930	1919
Sidunová	Melanie	Firlejuvka Polsko	ukrajinská	manželka	1911 s manželem	1911	--	--	4.4.1930	1919
Sidunovová	Olga Vladimirovna	22.7.1911 Krnov	ruská	--	dcera ruského emigranta Vladimira Sidunova	--	--	služka v Mor. Ostravě	4.4.1930	1919
Skugarevská	Anna	21.4.1905 Bučovice	česká	--	manželka emigranta Nikolaje Skugarevského	--	--	bez zaměstnání	12.3.1930	1920
Skugarevskij	Nikolaj Konstanti- novič	3.12.1895 Vilno	ruská	studoval v Moskvě stavební inženýrství	1920 opustil Rusko jako důstojník Wrangelovy armády	1921	dostudovat na technice v Praze	stavební inženýr u fy Kraulich	12.3.1930	1920
Sokiranskij	Benzion Osipovič	25.9.1887 Termovka	ruská	žil u svého bohatého otce v Ternovce	1915 upadl jako ruský voják do rakouského zajetí	1921	za práci	akademický malíř	12.3.1930	1921

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Solovej	Ivan Ilijč	24.5.1891 Baranoviče	ukrajinská	zemědělec	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	za práci	zámečnick ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1921
Solovejová	Stanislava	18.12.1899 Volica	ukrajinská	--	1919 přijela s byvalým manželem rakouským zajatcem v Rusku	1919	doprovázela manžela	bez zaměstnání	12.3.1930	1921
Sovinská	Vlastimila	16.12.1909	česká	--	manželka ruského emigranta D. Sovinského	--	--	bez zaměstnání	15.2.1933	1920
Sovinskij	Dimitrij Josefovič	14.12.1892	ruská	--	--	--	--	zaměstnán jako montér u fy Škoda v elektrárně v Třebovicích	22.12.1932	1920
Stalinská- Volková Dr.	Jelizaveta Karpovna	22.9.1895 Melitopol	ruská	manželka ruského důstojníka	1920 opustila Rusko s manželem důstojníkem Wrangelovy armády	1922	studium medicíny	lékařka	19.5.1932	1921
Stalinskij	Alexandr Vasiljevič	22.1.1895 Dubno	ruská	student vysoké školy technické	1920 uprchl s Wrangelovou armádou	1923	pokračování ve studiu	pomocný technik zemědělský	4.4.1930	1921
Straková	Ljubov	13.9.1898 Caricyn	ruská	--	--	--	manželka inženýra Vítkovických železáren	bez zaměstnání	27.8.1936	1922
Stukaněv	Ivan Vasiljevič	31.1.1900	ruská	--	--	--	--	bez zaměstnání	9.7.1935	1921
Sviderstij	Michail Osipovič	29.10.1898 Kamenec Podolský	ruská	--	--	--	--	bez zaměstnání	30.3.1931	1919

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Šepelská	Josefa	26.10.1896 Orlová	česká	manželka	---	---	---	---	12.3.1930	1919
Šepelský	Felix Ivanovič	24.8.1888 Starý Konstantinov	ruská	zámečník	1915 upadl do rakouského zajetí	1915	za prací	řidič	12.3.1930	1919
Škurenko Ing.	Georgij Petrovič	5.2.1896 Jekatěrinoslav	ruská	student vysoké školy baňské	1920 s Wrangelovou armádou uprchl z Ruska	1921	pokračovat ve studiu	zaměstnán jako inženýr u ty Gobiet stavitelství	12.3.1930	1920
Škurenková	Ludmila Illiadorovna	25.11.1900 Omsk	ruská	žila u rodičů	1924 přijela na sovětský pas	1924	za účelem léčení, provádala se zde	manželka ing. Škurenka emigranta	12.3.1930	1920
Šmid	Josef Georgijovič	10.9.1892 Moskva	ruská	dělník v Moskvě	1915 upadl do rakouského zajetí jako ruský vojin	1917	za prací	dělník v cihelně	12.3.1930	1920
Šopin	Pavel Semenovič	29.6.1886 Michaljovskaja	ruská	rolník	1920 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1922	za prací	dělník ve Vítkovických železárnách	4.4.1930	1922
Šoptěnko Ing.	Georgij Ivanovič	17.11.1902 Bělopolje	ruská	student gymnázia	1920 opustil Rusko s Wrangelovou armádou	1921	studium	inž. volontér na dole Nové v Lazích	28.4.1931	1921
Šved – Ševcov Ing.	Alexej	17.3.1896 Nov. Oskol	ruská	---	---	---	---	majitel reklamní kanceláře	5.6.1935	1921
Tajmerová	Anna	5.7.1910 Alma	česká	navštěvovala školu v Alexandrovce	1923 opustila Rusko na základě hromadného pasu	1923	usadit se v ČSR	pomocnice v domácnosti	27.11.1933	1920
Terpilo Mg.Ph.	Petr Ivanovič	15.1.1883 Trypillja	ukrajinská	---	---	---	---	bez zaměstnání	21.2.1935	1921

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Těšínová	Anna	3.11.1904 Ostravice	česká	---	manželka ruského emigranta Evdokima Těšina	---	---	bez zaměstnání	6.5.1933	1920
Tišín	Evdokim Erastovič	3.6.1887 Kamenobrod- ská	ruská	samostatný zemědělec	1920 uprchl s Wrangelovou armádou z Ruska	1922	za prací	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1920
Vasilčenko Ing.	Ivan Afanasijevič	23.9.1892 Bělopolje	ruská	---	---	---	---	zemědělský konzultant fy Melkus Brno	27.10.1934	1922
Vasilkov	Michajlo Michajlovič	9.4.1900	ukrajinská	---	příslušník ukrajinské brigády gen. Krause	1920	přišel spolu s brigádou	bez zaměstnání	31.5.1932	1920
Venecká	Věra	25.3.1894 Simferopol	ruská	---	1920 opustila Rusko	1931	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	9.10.1938	1922
Veneckij	Ivan	7.1.1895 Čita	ruská	---	---	---	---	---	20.10.1938	1921
Verbickij	Andrej Kozmič	17.10.1894 Veljaminovka	ruská	student vinařské školy	1920 uprchl z Ruska před bolševickým režimem	1922	za prací	dělník ve Vítkovických železárnách	9.5.1930	1922
Vetlická	Zdeňka	27.4.1909 Kunčický	česká	---	manželka emigranta Borise Vetlického	---	---	bez zaměstnání	28.4.1932	1920
Vetlickij Ing.	Boris Feodorovič	24.9.1896 Kamenec Podolský	ruská	studoval	1921 uprchl před bolševickým režimem	1921	za prací	inženýr chemie v laboratoři	12.3.1930	1920
Vilpert	Nikolaj Ivanovič	25.7.1896 Petrohrad	ruská	student gymnázia v Petrohradu	1916 upadl do německého zajetí jako ruský voják	1917	---	učitel ruštiny	4.4.1930	1920
Vilpertová	Aloisie	12.6.1904 Mor. Ostrava	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	10.4.1937	1922

Příjmení Titul	Jméno	Datum a místo narození	Národnost	Zaměstnání ve vlasti	Kdy a proč odešel z vlasti	Příchod do ČSR	Účel příchodu	Stávající zaměstnání	Datum podání první žádosti	Kart.
Voičenskov	Anton Ivanovič	17.1.1873 Vladimírskaja	ruská	zemědělec	1920 uprchl s Wrangelovou armádou z Ruska	1921	za práci	dělník ve Vítkovických železárnách	12.3.1930	1922
Volkovinská	Lydie	19.9.1904 Nový Bohumín	česká	---	---	---	manželka ruského emigranta	bez zaměstnání	5.8.1937	1922
Volkovinskij	Antonín Konradovič	7.8.1893 Iznokovo – Kočanovka	ruská	aktivní důstojník osobní gardy husarské v Carském Sele	1919 uprchl z Ruska s Wrangelovou armádou	1923	za účelem studia	dělník v cihelně	9.5.1930	1922
Zacharov	Ivan Tichonovič	19.7.1882 Saratov	ruská	plukovník, velitel pluku	1920 se zbytky Wrangelovy armády opustil Rusko	1928	za práci	dělník telegrafního stavebního úřadu	4.4.1930	1920
Zacharovová	Naděžda	9.1.1893 Videň	česká	žena plukovníka	spolu s manželem uprchla před sovětskou mocí	1928	na návštěvu příbuzných	bez zaměstnání	4.4.1930	1920
Zelenkov	Viktor Alexandrovič	9.9.1914 Kazaň	ruská	---	1921 odjel z Ruska s matkou provdanou za čsl. příslušníka	1921	syn ruské emigrantky	stolařský pomocník	10.2.1933	1922
Zlotnikov MUDr.	Naum Ovsejevič	3.6.1902	ruská	---	---	1920	studium	výpomocný lékař	30.7.1932	1920
Žurkinová	Alexandra Semenovna	2.1.1896 Izjum	ruská	učitelka tělocviku	1920 se svým manželem opustila Rusko před sovětskou mocí	1921	doprovázela manžela	bez zaměstnání	9.5.1930	1920
Žurkin Ing.	Grigorij Sergejevič	25.1.1897 Ust Běloka- litvinské	ruská	studoval báňskou akademii v Petrohradě	1920 uprchl s Wrangelovou armádou	1921	pokračovat ve studiu	inženýr volontér na dole Pokrok	12.3.1930	1920

Papírové pohřební štíty ve fondech Zemského archivu v Opavě

Karel Müller

Zásluhou Kláry Woitschové, která zpřístupnila v českém prostředí unikátní Wunschwitzovu sbírku papírových pohřebních štítů, se tento pozoruhodný pramen dostal do většího povědomí českých archivářů. Až dosud pohřebním štítům věnovali pozornost většinou jen historikové umění či heraldikové, a to ještě se zaměřením na trojrozměrné artefakty zavěšené v kostelích či přemístěné do muzejních sbírek. Plasticky provedené erby sloužící k vystavování během smutečních slavností jako projev reprezentace pochovaného nebožtíka a jeho rodu jsou známy v Evropě již od 15. století. Nákladné dřevěné vyřezávané a malované desky, pro jejich obvykle oválný tvar nazývané ve staré češtině též rundace, byly od poloviny 17. století nahrazovány malbou na listu papíru, která byla mnohem levnější a umožňovala též pořízení většího počtu exemplářů. Ty pak byly připevňovány přímo na vystavenou rakev, nebo ji obklopovaly zavěšené na speciálních stojácích, či byly součástí větší architektonické kompozice tvořící tzv. castrum doloris. Zvyk prezentování erbů během pohřbů šlechtických osob nebo vyšších církevních hodnostářů se u nás udržel až do konce monarchie, přičemž podoba papírových pohřebních štítů se proměnila za celou dobu jen nepatrně. Starší exempláře jsou většinou podmalovány černě a nesou vedle obligatorního data úmrtí iniciály zemřelého, kusy vytvářené od 2. poloviny 19. století již registrují plné jméno nebožtíka včetně případných titulů a řádů a namísto obdélného tvaru mají mnohdy podobu štítu.¹

¹ Pro úsporu místa odkazujeme na obsáhlou pasáž věnovanou pohřebním štítům v knize WOITSCHOVÁ, Klára: *Gottfried Daniel Wunschwitz, sběratel, heraldik a genealog*. Praha 2011, s. 161 – 178, v níž je citována starší česká i zahraniční literatura k tomuto tématu. Z novějších titulů ještě doplňujeme články KERESTEŠ, Peter: *Papierové a textilné mortuária (smrtné štíty) ako zaujímavý genealogicko-heraldický prameň. Genealogicko-heraldický hlas* 22, 2012, č. 2, s. 24 – 34; MÜLLER, Karel: *Dva šlechtické pohřební štíty z Koryčan. Východní Morava* 3, 2013, s. 179 – 180. Největší sbírka pohřebních štítů na Slovensku byla v letošním roce zpřístupněna reprezentativním a vzorovým katalogem HRDINOVÁ, Martina a kol.: *Mortuária zo zbierok Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica 2017.

Po skončení exequií byly štíty zavěšovány v hrobkách, ponechávány v kostelích, nebo ukládány do rodových archivů. Zatímco v hrobce či na panské oratoři většinou časem podlehly zkáze, nebyly-li odtud zavčas přeneseny například do muzea², uložení v archivu vytvářelo nejvhodnější podmínky pro jejich uchování. Dodnes se tedy nacházejí v řadě fondů, aniž však byly v minulosti identifikovány jako pohřební štíty. Ve starších inventářích jsou většinou označeny jen pojmem „papírový erb“ či „malovaný znak“, neboť inventarizující archiváři neměli o existenci pohřebních štítů žádné ponětí. Cílem předkládaného katalogu³ je odstranit alespoň v Zemském archivu v Opavě tento nedostatek, podrobně evidovat pohřební štíty a přispět tak k hlubšímu poznání tohoto svébytného sepulkrálního, resp. heraldického pramene. V našich fondech rodových archivů a velkostatků se nám podařilo nalézt celkem 12 různých pohřebních štítů, přičemž tento počet nepovažujeme za konečný.

- 2 Slezské zemské muzeum v Opavě tak uchovává v historické sbírce (H 7/1977) tři exempláře pohřebního štítu Marie hraběnky Blücherové, rozené kněžny z Lobkovic (zem. 7.10.1870) nebo torzo pohřebního štítu Marie kněžny Blücherové, rozené hraběnky Larisch-Mönnich (zem. 6.3.1889). Na zámku v Kuníně vystavují pohřební štít Charlotty lankraběnky z Fürstenberka, rozené hraběnky ze Schlablendorfu. Silně poškozený pohřební štít Artura hraběte Sprinzensteina (zem. 27.1.1905) byl nedávno nalezen v kostele ve Velkých Hošticích.
- 3 Genealogické údaje jsme čerpali z různých šlechtických almanachů a tam, kde to bylo možné, ověřovali i v matrikách. Větší pozornost jsme věnovali heraldické stránce pohřebních štítů, která vykazuje značné kvalitativní rozdíly, přičemž chybné zobrazování erbu je patrné především u starších exemplářů (Firmian, Desfours-Walderode, Bartenstein).

Katalog

1.
z Küenburka, Marie Terezie hraběnka, roz. hraběnka Firmian
(nar. 20.11.1718, provd. 14.11.1737 Salzburg – František Josef hrabě z Küenburka, zem. 5.11.1790 Tovačov)
Papírový list, černě podmalovaný; 65 x 48 cm.
Alianční oválné štíty ve zlaté barokní kartuši. Pravý štít čtvrcený, v 1. a 4. červeno-stříbrně polceném poli kotouč opačných tinktur, ve 2. a 3. černo-stříbrně děleném poli vztyčená veřej opačných tinktur. Levý štít červeno-modře čtvrcený se stříbrným středním štítkem, v něm na červeném polštáři se zlatými třapci zlatá koruna; v 1. a 4. poli dvě břevna, a devět (3, 3, 3) půloblouků vynikajících z břevna a ze spodního okraje pole, vše stříbrné; ve 2. a 3. poli kosmý stříbrný paroh s pěti výsadami, na každé zlatá hvězda. Na horním okraji kartuše zlatá listová koruna.
Dochovány tři shodné exempláře, beze stop po způsobu připevnění.
Velkostatek Tovačov, inv. č. 321 (č. 18, 19, 20).

2.

Desfours-Walderode, František Antonín hrabě

(nar. 5.11.1773, zem. 29.7.1831)

Papírový list, černě podmalovaný; 62 x 48 cm.

1 / 8 // 3 / 1.

Ve zlato-modře děleném anglickém štítě nahoře černý korunovaný orel, dole červená krokev držená ze stran dvěma gryfími pařáty a provázená dole hvězdou, vše zlaté. Štít podložený stříbrným, zlatě lemovaným maltézským křížem a převýšen hraběcí korunou.

Patrné stopy po přišpendlení.

Velkostatek Potštát, neinvent

3.

Desfours-Walderode, Josef hrabě

(nar. 22.3.1772, zem. 20.11.1838)

Papírový list, černě podmalovaný; 63 x 48,5 cm.

1 / 8 // 3 / 8.

Polcený novoanglický štít. Pravé pole zlato-modře dělené, nahoře černý korunovaný orel, dole červená krokev držená ze stran dvěma gryfími pařáty a provázená dole hvězdou, vše zlaté. Levé pole zlato-modře čtvrcené se stříbrno-modře děleným středním štítkem, nahoře vyrůstající červený patriarší kříž, dole zlatá přezka; v. 1. a 4. poli hlavního štítu černý orel, ve 2. a 3. poli dvě zlatá břevna přeložená do středu obráceným červeným lvem. Na horním okraji štítu hraběcí koruna.

Patrné stopy po přišpendlení.

Velkostatek Potštát, neinvent

4.

z Bartensteina, Alžběta svobodná paní, roz. svobodná paní Rodenová z Hirzenau

(nar. 29.1.1776, provd. 3.9.1798 – Emanuel svobodný pán z Bartensteina, zem. 9.6.1844 Jindřichov)

Papírový list, černě podmalovaný; 47 x 37 cm.

Pod erbem: **E: Lib: B: de B.** /první písmeno přemalováno, původně zde bylo **A**/

V rozích: **1 / 8 // 4 / 4** /poslední číslice byla domalována místo jiného čísla/

Nad erbem: **Obiit 9. Juni.** /číslice byla domalována místo jiného čísla/

Modro-černě čtvrcený, zlatě lemovaný francouzský štít se zlatým středním štítkem, v něm černá orlice. V 1. a 4. poli muž v hnědém šatě držící ve zdvižené levici sekyru přirozené barvy, ve 2. a 3. poli snížená stříbrná krokev provázená třemi (2, 1) zlatými pětihracími hvězdami. Na horním okraji štítu koruna s pěti viditelnými perlami, nad ní tři turnajské korunované helmy s klenoty: 1. mezi rozevřenými, modro-stříbrně a naopak dělenými křídly hůl obtočená hadem,

obojí zlaté, na jejímž vrcholu sedí doleva obrácená holubice přirozené barvy; 2. černá orlice s červeným zobákem; 3. černá rozevřená křídla, na obou a mezi nimi po zlaté pětihrací hvězdě. Přikryvadla: 1. modro-stříbrná; 2. modro-stříbrná a černo-zlatá; 3. černo-zlatá.

Dochovalo sedm shodných exemplářů. Všechny nahoře i dole vyztuženy dřevěnou lištou, připojeny černé nitě k zavěšení. Z přepsaných údajů je zřejmé, že pohřební štít vznikly pro exequie jiného člena rodu, který zemřel v červnu v rozmezí let 1840 – 1843 a jehož křestní jméno začínalo písmenem A. Zatím se nám jej nepodařilo identifikovat.

Velkostatek Jindřichov, inv. č. 32

5.
ze Žerotína, Arnoštka Marie hraběnka, roz. svobodná paní Skrbenská z Hříště

(nar. 17.11.1777 Šenov, provd. 5.9.1804 Brno – František Josef hrabě ze Žerotína, zem. 2.9.1854 Bludov)

Papírový list, černě podmalovaný; 61,5 x 47,5 cm

1 / 8 // 5 / 4

Alianční francouzské štíty, v pravém červeném na skalnatém trojvrší přirozené barvy černý korunovaný lev, v levém stříbrném červený kůl provázený po obou stranách zrcadlem vynikajícím z koruny, obojí zlaté.

Dochovány čtyři shodné exempláře. Všechny nesou stopy po zavěšení na černých nitích, jeden je znečištěn voskem. Na jednom zezadu nalepen štítek „Grf: Zierotin: Bibl: / Abtheilung XI / Werk 2“. Na jiném zezadu napsáno „10 Stück Zierotin Skrbenskysche Wappen“.

Rodinný archiv Žerotínů Bludov, inv. č. 288

6.
Desfours-Walderode, Františka Gabriela hraběnka, roz. z Mayersbachu

(nar. 20.11.1819 Křečovice, provd. 16.10.1837 Praha – František Vincenc hrabě Desfours-Walderode, zem. 3.11.1879 Horní Bečkovice)

Papírový list, černě podmalovaný; 62 x 45 cm.

1 / 8 // 7 / 9.

Alianční francouzské štíty. V pravém modrém štítě stříbrné kosmé břevno provázené nahoře zlatou hvězdou a dole s přiléhající polovinou kotvy přirozené barvy. Levý štít polcený; pravé pole zlato-modře dělené, nahoře černý korunovaný orel, dole červená krokev držená ze stran dvěma gryfími pařáty a provázená dole hvězdou, vše zlaté; levé pole čtvrcené s černým středním štítkem se zlatým břevnem; v. 1. a 4. stříbrném poli hlavního štítu černý korunovaný orel, 2. a 3. pole pětkrát modro-stříbrně dělené s červeným korunovaným lvem odvráceným od středu. Na horním okraji štítů hraběcí koruna.

Patrné stopy po přišpendlení.

Velkostatek Potštát, neinvent

7.

Larisch-Mönnich, Johann hrabě

(nar. 30.5.1821 Dolní Životice, zem. 3.6.1884 Lamport-Hall)

Papírový list, černě lemovaný; 68 x 53 cm.

Johann Graf Larisch-Mönnich / k. k. Obersthofmarschall, Geheimer Rath, Ritter des Ordens vom Goldenen Vliese / etc. etc. etc. / Gestorben zu Lamport-Hall am 3. Juni 1884.

Zlatě lemovaný, červeno-modře čtvrcený francouzský štít se zlato-stříbrně čtvrceným středním štítkem. V 1. a 4. poli hlavního štítu zlaté žezlo provázené dvěma přivrácenými stříbrnými vinařskými noži-kosíři se zlatými rukojetmi; ve 2. a 3. poli dva propletené zelené stonky, každý s jedním svěšeným zlatým vinným hroznem. Štít je podložen stříbrným maltézským křížem, obtočen kolanou Řádu zlatého rouna a převýšen hraběcí korunou.

Ze zadu nalepena stuha pro zavěšení.

Velkostatek Karviná, neinvent.

8.

Kleinová z Wisenberka, Amalie svobodná paní, roz. Langerová

(nar. 14.5.1820 Damašek, provd. 22.2.1841 Třemešná - Albert Klein, 25.12.1889 Vídeň)

Papírový štít, šedě tónovaný a černě lemovaný; 66 x 51 cm.

Amalie Freiin Klein von Wiesenberg / geborene Langer. // Gestorben am 25. December 1889.

V bronzové kartuši zlatý renesanční štít, z jeho rohů vynikají z oblak přirozené barvy čtyři ruce v modrých rukávech, držící se uprostřed. Na horním okraji kartuše koruna svobodných pánů.

Dochovány tři shodné exempláře. Všechny nesou stopy po přišpendlení.

Velkostatek Sobotín, neinvent.

9.

Kinský ze Vchynic a Tetova, August Leopold hrabě
(nar. 25.6.1817 Chlumeck nad Cidlinou, zem. 18.4.1891 Lešná)
Papírový štít, šedě tónovaný a černě lemovaný; 65,5 x 51 cm.

August Leopold Graf Kinsky / zu Wchinitz und Tettau / k. u. k. Kämmerer und Rittmeister a. D. // Gestorben am 18. April 1891.

V bronzové kartuši červený renesanční štít, v něm tři zleva vynikající stříbrné vlčí zuby.

Dočovanými dva shodné exempláře. Oba nesou stopy po přišpendlení.

Velkostatek Lešná, inv. č. 84.

10.

Desfours-Walderode, Teodor Gabriel hrabě

(nar. 25.4.1841 Hrubý Rohozec, zem. 1.5.1894 Křetín)

Papírový list, černě lemovaný; 50 x 42 cm.

1 / 8 // 9 / 4.

Polcený renesanční štít. Pravé pole zlato-modře dělené, nahoře černý orel, dole červená krokev se dvěma ratoolestmi po stranách, provázená dole hvězdou, vše zlaté. Levé pole zlato-modře čtvrcené s černým polceným středním štítkem, nahoře vyrůstající stříbrný patriarší kříž, dole zlatá přezka; v 1. a 4. poli hlavního štítu černý orel, ve 2. a 3. poli dvě stříbrná břevna přeložená do středu obráceným červeným lvem. Na horním okraji štítu hraběcí koruna.

Ze zadu připevněna černá tkanice na zavěšení.

Velkostatek Potštát, neinvent

11.

Klein z Wisenberka, JUDr. Hubert svobodný pán

(nar. 24.10.1848 Praha, zem. 6.10.1911 Sobotín)

Papírový štít, černě lemovaný; 66 x 51 cm.

Dr. Hubert Freiherr Klein v. Wisenberg / gestorben am 6. Oktober 1911.

Zlatý renesanční štít, z jeho rohů vynikají z oblak přirozené barvy čtyři ruce v modrých rukávech, držící se uprostřed. Na horním okraji štítu koruna svobodných pánů.

Dochovány dva shodné exempláře, beze stop po způsobu připevnění.

Velkostatek Sobotín, neinvent.

12.

Klein z Wisenberka, Vilém svobodný pán

(nar. 29.6.1851 Praha, zem. 25.10.1913 Vídeň)

Papírový štít, černě lemovaný; 66 x 51 cm.

Wilhelm Freiherr Klein von Wisenberg // Gestorben am 25. Oktober 1913.

Zlatý renesanční štít, z jeho rohů vynikají z oblak přirozené barvy čtyři ruce v modrých rukávech, držící se uprostřed. Na horním okraji štítu koruna svobodných pánů.

Dochovány tři shodné exempláře. Všechny nesou stopy po přišpendlení.

Velkostatek Sobotín, neinvent.

Josef Zeithammel – umělec na bojištích I. světové války

Jaromíra Knapíková

Josef Zeithammel (od listopadu 1946 Zahořanský) byl absolventem grafické speciálky u profesora Akademie výtvarných umění Maxe Švabinského.¹ Přímo z ateliéru jej v červenci 1914 povolali do rakouské armády. Jeho následnou vojenskou kariéru – z jednoročního dobrovolníka se postupně stal nadporučíkem – názorně ilustrují fotografie uložené v osobním fondu Josefa Zeithammela Zahořanského v Zemském archivu v Opavě.² Zde se též nachází povzbuzující pozdrav profesora Švabinského, odeslaný svému žákovi před nástupem do bojových linií.

Protože Josef Zeithammel Zahořanský byl především umělcem, z těžkostí, se kterými se musel při nasazení svého pluku č. 8 „Praha“ do bojové linie rakouské armády v Haliči a Itálii vyrovnat, si pomáhal tvůrčím způsobem – kreslil a ve vojenské nemocnici i maloval. Byl také autorem ilustrace na titulní straně časopisu Český svět, který v zimě roku 1917 přinesl aktualitu z války. Později šestašedesát kreseb svých přátel a podřízených ze střeleckého pěchotního pluku č. 8, který si též říkal „Pražské děti“, z podnětu pamětníka, generála Ferdinanda Janka, vystavil v Praze u příležitosti X. všesokolského sletu pod záštitou ministerstva národní obrany a celý cyklus nazval „Naše děti v poli“.

Tyto příležitostné kresby tužkou Josefa Zeithammela jsou o to cennější, že je doprovází popisky znázorněných válečných situací s upřesněním místa a data, kde a kdy se ta která znázorňovaná událost uskutečnila. Je třeba dodat, že názvy lokalit v tehdejší Ruské Polsku, Ukrajině a Slovinsku si u kreseb většinou poznamenal foneticky, tak jak je jako Čech slyšel. V osobním fondu v Zemském archivu v Opavě se nachází pouze v kopiích, protože syn umělce ing. Ladislav Zahořanský od sebe oddělil pozůstalost uměleckou a písemnou.

1 Max Švabinský (1873-1962) začal jako pedagog na AVU působit v roce 1910 a tehdy založil tzv. grafickou speciálku, kterou vedl do roku 1928. Josef Zeithammel byl tedy jedním z prvních žáků tohoto významného českého grafika.

2 V pozůstalosti Josefa Zeithammela-Zahořanského se z mezidobí 1914-1920 jedná o 47 fotografií.

J.Z. před II.odjezdem do pole 1916

Fotografie poručíka Josefa Zeithammela (1916). ZAO, Zeithammel-Zahořanský Josef, inv. č. 5

A uměleckou poté odevzdal do sbírek státního zámku Raduň u Opavy.³ Přesto spojení fotografií dokumentujících vojenskou dráhu Josefa Zeithammela a re-produkovaných kreseb působí autenticky, plasticky představují každodenní život a strážně rakouských (českých) vojáků na bojištích prvního z velkých válečných konfliktů dvacátého století mezi Rakouskem a Ruskem případně Rakouskem a Itálií na řece Soči. Josef Zeithammel zde zachytil únavu až vyčerpání svých soupeřů, budování pěchotních zákopů, vypětí válečných zvířat v bitvách i chvíle odpočinku v zázemí při rekonvalescenci.

Jak se odvíjela vojenská kariéra Josefa Zeithammela, případně jeho další životní osudy? Josef Zeithammel (*13. 3. 1891) pocházel z Roudnice nad Labem z početné rodiny se sedmi dětmi ševce Jana Zeithammela, a tak ho na studiích spíše podporoval a jeho talentu si spíše vážil otec kamaráda – kníže Ferdinand Lobkowicz.⁴ Některé své drobné zakázky mu též, když se seznámil s nelehkou sociální situací studenta, přenechával profesor Švabinský. Nicméně 28. července 1914 musel Josef Zeithammel v rámci mobilizace před vyhlášením války Srbsku narukovat do pražských kasáren, kde do konce roku 1914 prodělával základní výcvik. Na Nový rok 1915 se celý útvar přemístil do Salcburku, hlavní východní stanice na frontu. Zeithammel měl v Salcburku hodnost velitele čety a dostal na starost nováčky, které do května cvičil jako kadet (posléze štábní šikovatel). Zde ho též zastihl žertovný dopis jiného spolužáka z roudnického gymnázia, básníka Josefa Hory.⁵ Vojáci se v Salcburku též nechali vyfotografovat na památku svým rodinám. Uvědomovali si, že klidné časy výcviku v zázemí brzy skončí. A opravdu, náhle přišel rozkaz k fasování výstroje a „Marschbatalion“ se za ovací obyvatel města vydal k nádraží za doprovodu hudby hrající pochod Radeckého.

Až na místě v Haliči si vojáci uvědomili – viděli vypálené a rozbité domy, polámané stromy, kříže padlých – co je to válka. Pěšky se s plnou polní vydali k frontové linii a v noci je ihned nasadili, aby vystřídali unavené kolegy a na bitevní čáře doplnili prořídle formace. Tady se střídalo „na ostro“, prošli křtem a také oni pohřbívali své první padlé. Jak jsme již předdeslali, Josef Zeithammel byl velitelem čety. Snažil se u mužstva udržet disciplínu a docílit co nejmenších ztrát. Fronta v Haliči se rozprostírala v rovině na těžké orné půdě. Když přišlo, vše se proměnilo v bažiny, zákopy byly plné vody a bláta. Mezi vojáky začal řádit tyfus. Ten také postihl Josefa Zeithammela, a tak byl s velkými horečkami a jinými obtížemi v srpnu 1915 odsunut do polní nemocnice a po ní na přeléčení do vojenské nemocnice v tzv. Ferdinandových kasárnách v Praze-Karlíně.⁶ Do pražské nemocnice mu byla zaslána stříbrná medaile I. třídy za statečnost

3 V Raduni u Opavy se v prostorách zámku v roce 1990 uskutečnila komorní výstava umělce. Posléze zde bylo deponováno 533 uměleckých artefaktů Josefa Zeithammela-Zahořanského. Písemná pozůstalost předaná v letech 2006 až 2008 Zemským archivu v Opavě má rozsah 0, 55 bm.

4 Ferdinand 10. kníže z Lobkowicz (1858-1938). Na gymnáziu se Josef Zeithammel seznámil a přátelil s jeho synem, pozdějším významným československým diplomatem Maxem Lobkowiczem.

5 Český básník, novinář Josef Hora (1891-1945), autor ikonické básně „Zpěv rodné zemi“ (1938) se se svým spolužákem z gymnázia v Roudnici stýkal nadále, když oba studovali v Praze – Zeithammel na akademii a Hora na právech. Josef Zeithammel tedy vytvořil několik portrétů Josefa Hory z mládí, vlastní jej potomci básníka a jsou příležitostně vystavovány.

6 Pozdně klasicistní kasárna v Praze-Karlíně původně projektovaná pro 2 tisíce mužů do dnešních dnů využívá armáda. Do literatury vstoupily jako kasárna, kde sídlil útvar Josefa Švejka.

v bojích u Lubartova (Lubartów, Polsko). Ač to z fotografií z nemocnice není příliš zřejmé, protože byly pořízeny spíše v uvolněné atmosféře, Zeithammel musel dodržovat přísnou dietu a zahálku zaháněl kreslením nemocných kolegů a ošetřujícího personálu. K 1. lednu 1916 byl povýšen na poručíka v záloze a v březnu 1916 dostal rozkaz k výcviku náhradníků, právě povolovaných rekrutů, opět v Salcburku. Odtud se snažil přilepšit rodičům a něco ušetřit a peníze poslat domů. Až 15. srpna 1916 se vrátil na ruskou frontu ke svému původnímu útvaru, který tehdy ležel u města Stanislav (v současnosti Ivano-Frankivsk, Ukrajina). Zde se fronta ustálila, a tak bojová aktivita obou válečných stran značně polevila. Podle vzpomínek pamětníků se vojáci (Rusové a Rakušané) mezi sebou dokonce navzájem navštěvovali. Na velitelství, ale pojali kvůli podezřelému klidu a nízkým ztrátám podezření, a tak českou jednotku z první linie stáhli a nahradili jí jednotkou německých vojáků z říše.

Léto roku 1917 Josef Zeithammel strávil v Uhrách, kde absolvoval kulometný kurz. Potom ho jako velitele setniny zařadili do předsunuté části pluku na italské frontě u Bolzana a Tridentu. Severoitalská krajina byla ale zcela jiná než v Haliči – kopcovitá s holými strmými kamenitými srázy. Protivník byl doma, rakouští vojáci se necítili v bezpečí ani ve svých těžce vybudovaných zákopech, stále byli pod palbou a trpěli horkem i žízni. 1. května 1917 byl Josef Zeithammel povýšen na nadporučíka a opět se ocitl v Haliči, kde jeho původní pluk ležel u Rozvadova (dnes Rozvadiv, Ukrajina). K dispozici získal služebního koně. V tomto období už vojáci citelně pociťovali nedostatek jídla a munice. Na všem se tvrdě šetřilo. Rozmohly se krádeže, které byly trestány exemplárně. Konec války nadporučíka Zeithammela zastihl v zázemí, protože jej jako velitele kulometné čety vybrali k výcviku nových odvedenců v Salcburku. Čeští vojáci v Salcburku se po oznámení mírového stavu ihned odebrali na nádraží a vyrazili do Prahy. Jen při srovnání fotografií z odchodu na frontu a z návratu domů je zřejmé, že se jich zpátky do Čech vrátila stěží jedna třetina.

Z vojenské služby byl Josef Zeithammel propuštěn do civilu po své žádosti v únoru 1920, když získal (po doplnění vzdělání na pražské technice) dekret středoškolského učitele a tedy konečně perspektivu stálého místa. Nejprve učil v Klatovech, po půl roce přišel pracovní příkaz do Litoměřic. Až od září 1921 nastoupil na místo gymnaziálního profesora kreslení, krasopisu, matematiky a deskriptivní geometrie na českém reálném gymnáziu v Opavě. Zde našel svou životní partnerku Boženu Cihelkovou z Háje ve Slezsku a mezi žáky si povšiml výjimečného talentu Laetitie Valáškové (Dytrychové).⁷ Ač byl limitován povoláním středoškolského učitele, stále se věnoval volné tvorbě – portrétoval své kolegy a rodinu, zaujala jej příroda v okolí Hrabyně a Háje na Opavsku, kde bydlel.⁸ Vytvořil také cyklus vedut Opavy a ochotně se podílel na českých vlasteneckých podnikcích (jako výtvarník pracoval pro českou vojenskou posádku, při jubileích českého gymnázia). Ve Slezsku Josef Zeithammel působil do Mnichova 1938, kdy bylo opavské gymnázium přestěhováno do Valašského Meziříčí. Další životní osudy Josefa Zeithammela jsou proto spoje-

7 Viz ŠVIHÁLEK, Milan: *Jak se rodí zvony. Putování brodecké zvonářky dvacátým stoletím*. Brno 1997. Umělecká zvonářka Laetitie Dytrychová (1919-2006) vzpomíná, jak profesor Zeithammel marně přesvědčoval jejího otce statkáře Augustina Valáška, aby dceru poslal na výtvarnou akademii.

8 Akvarel Ostré hůrky a olejomalba Hrabyně reprodukovány v katalogu *Neklidné století. České Slezsko a Ostravsko od první světové války do listopadu 1989*, Slezské zemské muzeum. Opava 20015, s. 706-708.

ny se středoškolskými ústavami Moravy – gymnázii v Brně, Jevíčku, Boskovicích a Třebíči. Po válce, v roce 1946 Josef Zeithammel zažádal o změnu příjmení na Zahořanský. V Třebíči 13. ledna 1952 zesnul.

Použité prameny a literatura

Zemský archiv v Opavě, fond: Zeithammel – Zahořanský Josef, inv. č. 5 – složka kopií kreseb a fotografií k cyklu „Naše děti v poli“.

<http://www.svetova-valka.estranky.cz/clanky/hodnosti-rakousko-uherske-armady.html>

ŠOPÁK, Pavel a kol.: Neklidné století. České Slezsko a Ostravsko od první světové války do listopadu 1989. Opava 2015, s. 706-708.

ŠVIHÁLEK, Milan: Jak se rodí zvony. Putování brodecké zvonáčky dvacátým stoletím. Brno 1997.

ZAHOŘANSKÝ, Ladislav: Pozdní světlo I-III. Životopis Josefa Zeithammela-Zahořanského. Rkp. Brno 2006, uloženo v Zemském archivu Opava (Pz Zeithammel-Zahořanský inv. č. 1-3).

Soupis kopií kreseb Josefa Zeithammela „Naše děti v poli“ v Zemském archivu v Opavě

Označení kreseb soupisu vychází z autorových vlastnoručních popisů. Upřesnění námětu Ladislavem Zahořanským bylo umístěno do kulaté závorky (). Kresby neoznačené či bez dostatečného označení obsahově upřesnila autorka do hranaté závorky [].

Kuchaři 25. X. 1914

(Kuchaři Halič) 1915

(Vojenský povoz Halič 1915)

(Kůň Halič 1915)

[Pasoucí se kůň Halič 1915]

Koně v útoku Halič 1915

Myslívna „Czermna“⁹. 7. VI. 1915 s přípisem „hejt.¹⁰ Holna dal vyvalit sud piva“

Deba 12. 6. 1915 [odpočinek před stanem] s přípisem „Můj gfr¹¹ Medřický“

[uvnitř haličského domku, Majdan]¹² 14. VI. 1915

Majdan u Kolbaszowa [uvnitř haličského domku] 14. VI. 1915

„Špekouni“ [polní kuchyň] 17. VI. 1915 Rakszava¹³

17. VI. 1915 Rakszava. Lager¹⁴

9 město Czermna, Kladsko (Polsko)

10 Hejt.-hejtman-kapitán

11 Gfr.-Gefreiter – svobodník

12 obec Majdan Królewski (Polsko)

13 obec Rakszawa (Polsko)

14 Lager-vojenské ležení

Josef Zeithammel: Flákači. Blažek 2. 7. 1915. ZAO, Zeithammel-Zahořanský Josef, inv. č. 5

Josef Zeithammel: Četař Liška 2. 7. 1915. ZAO, Zeithammel-Zahořanský Josef, inv. č. 5

18. VI. 1915 Piskorowice¹⁵ [hra v karty před stanem] Gfr. Juna, starý kaprál Padevěď
 Dobropol¹⁶ [odpočinek za vsí ve stanovém táboře] 20. VI. 1915
 Wola Rożaniecka¹⁷ 27. VI. 1915. U trénu¹⁸
 „Flákači“. Blažek 2. VII. 1915
 2. VII. 1915 E.F. Zgs.¹⁹ Liška [portrét]
 Blažek R. P. 2. VII. 1915, Fhr.²⁰ Galli, Fhr. Rublič, Kdt.²¹ Schmidt + 7. VI. 1915 u Lubartóva²² [portréty]
 3. VII. 1915 Kaczynice²³ [odpočinek za vsí]
 Kdt. Jos. Ulmann [portrét] u Krasníka 8. VII. 1915 – Pulankovice²⁴ [v krytu]
 11. VII. 1915
 Pulankovice u Krasníka²⁵ [stavba zákopu svépomocí] 11. VII. 1915
 Stellung²⁶ u Pulankovic 10. VII. 1915 – Pulankovice 12. VII. Stellung „Der heilige Wenzel“ Lt.²⁷ Freund
 Ve stellunku mého zugu²⁸ u Pulankovic 12. VII. 1915
 U Pulankovic 12. VII. 1915 Korp.²⁹ A. Zrosta
 Sturm.³⁰ Niedzwica Mała³¹ 20. VII. 1915 – Po sturmu. Niedzwica Mała 20. VII. 1915
 Ruský „Tonda“ praskl nad námi. Annabor u Lubartova 6. VIII. 1915
 „Eingraben!“³² – 6. VIII. 1915 u Lubartova u kříže + padl Pepa Jirsa
 [Jízda v útoku] 16. září 1915
 září 1915 [vojenský orchestr v Praze-Karlíně]
 [Totěž, detail hry basisty] 1915
 [hudebníci vojenského orchestru, jednotlivé studie]
 23. IX. 1915 [Totěž, detail hry flétnisty]
 „Treff“ z Hofstallu³³ [studie ležícího psa 1916]

- 15 obec Piskorowice (Polsko)
 16 město Dobropol'ye (Ukrajina)
 17 obec Wola Rożwienicka (Polsko)
 18 U zásobování, v týlu
 19 Zgs.-Zugsführer – četař
 20 Fhr.-Fähnrich-praporčík
 21 Kdt.-Kadettaspirant-aspirant
 22 město Lubartów (Polsko)
 23 obec Kaczynice (Polsko)
 24 obec Pulankowice (Polsko)
 25 město Krašnik (Polsko)
 26 Stellung-vojenská pozice, poloha
 27 Lt.-Leutenant – poručík
 28 Poloha mé čety
 29 Korp.- Korporal-desátník
 30 Sturm-útok
 31 město Niedzwica Mała (Polsko)
 32 rozkaz k zakopání vojska
 33 ulice Hofstallgasse, Salzburg (Rakousko)

Josef Zeithammel: Sturm. Po sturmu Niedzwica Mała 20. 7. 1915. ZAO, Zeithammel-Záhořanský Josef, inv. č. 5

„Treff“ [studie ležícího psa 1916]

Verbindungsgraben³⁴ u Packówa (u Stanislavi) 23. říj[na]. 1916

Alarmpost³⁵ 12. prosince 1916 Zagwozd³⁶ u Stanislavi

Alarmpost v muldě³⁷ před Zagwozdí 12. 12. 1916 X. komp.

[voják v zákopu] 27. list. 1916 Stanislav³⁸

Alarmpost u Stanislavi leden 1917

Fhr. Havlůj u Humarje (Isonzo)³⁹ [Itálie] 1917 – (Štefan Mandink Zagwozd u Stanislavi 13. 12. 1916)

Reserva Sielec⁴⁰ u Stanislavi 25. květen 1917

[les] Sielec 29. V. 1917

[zámek] Huda Južna⁴¹ červen 1917 II.

26. červenec [19]17. Stráň nad Isonzem kóta 665

Moje komando. list. 1917. Villa Ronchi u Asiaga⁴²

[borovice na kraji lesa] Rozvadov⁴³ květen 1918

Josef Zeithammel: Ve stělnku mého zugu u Pulankovic 12. 7. 1915. ZAO, Zeithammel-Záhořanský Josef, inv. č. 5

34 Spojovací zákop

35 Na hlídce

36 město Zahvizdya (Ukrajina)

37 Mulde-prohlubeň

38 město Ivano-Frankivsk (Ukrajina)

39 ital. řeka Isonzo - Soča, odtud boje na Soči

40 Záloha u obce Sielec (Polsko)

41 obec Hudajužna (Slovinsko)

42 město Asiago (Itálie)

43 Rozvadiv (Ukrajina)

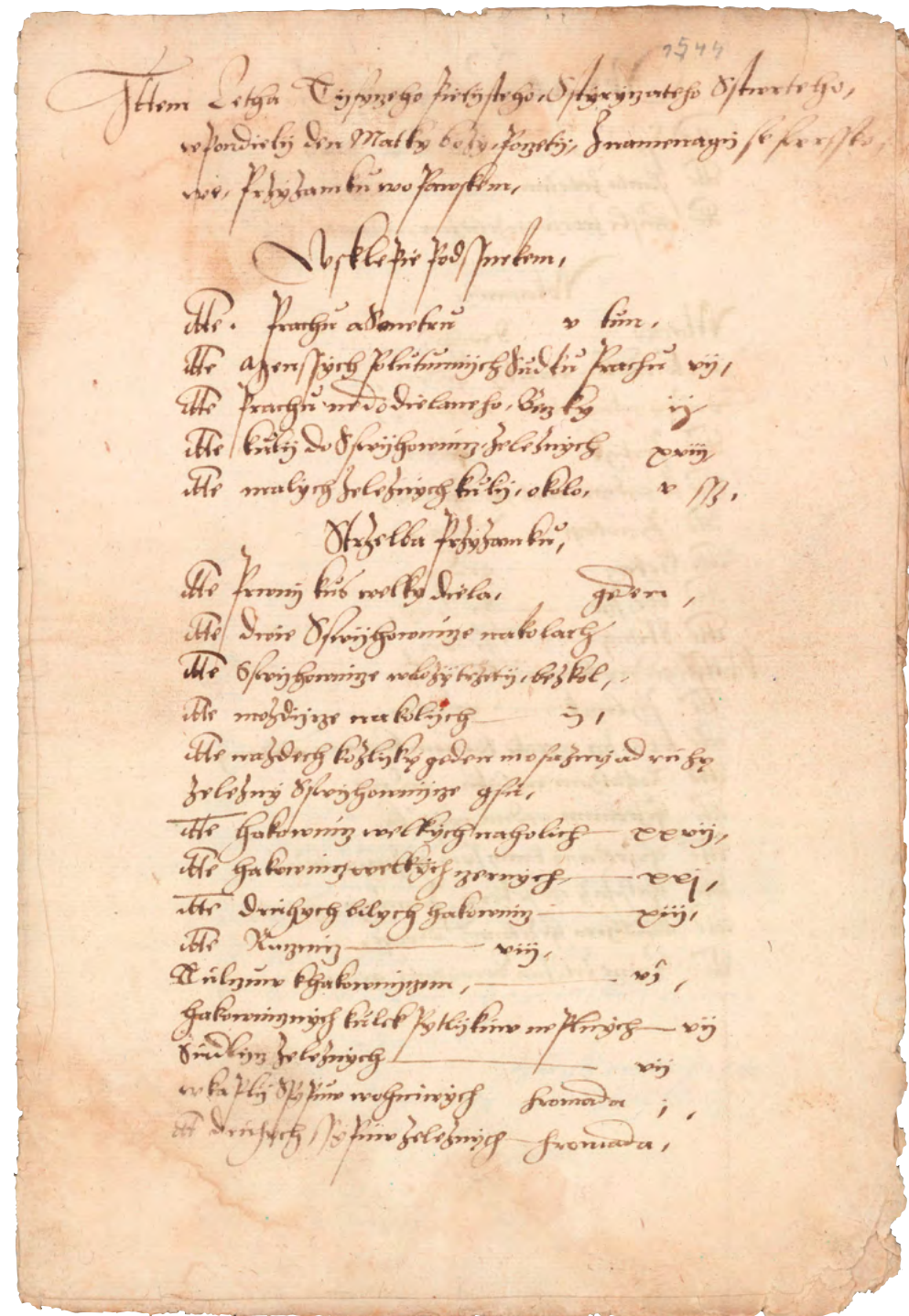
Inventář knížecího zámku v Opavě z roku 1544

Petr Kozák

Inventář opavského knížecího zámku a k němu příslušejícího komorního zboží, jenž byl roku 1544 sestaven pod dohledem komise, v níž se sešli zástupci stavů Opavského knížectví a české královské komory, není pramenem neznámým.¹ Doposud se však nedočkal kritického vydání, ačkoli se jedná o vzácnou památku na objekt staré rezidence opavských Přemyslovců, která v závěru 19. století podlehla modernizačním tlakům a mezi prosincem 1891 a dubnem 1892 byla demolována. Podrobný inventář z roku 1544 je totiž nejstarším popisem zámku a jeho provozního zázemí.²

Starší doklady se omezují toliko na nečetné zmínky o objektu samém, kdy dokládají de facto pouze jeho holou existenci,³ nebo (vzácněji) sice odkazují na některé konkrétní hradní, resp. zámecké prostory, ovšem spíše mimochodem v textech, jejichž určení bylo primárně odlišné.⁴ Předkládanou práci, kte-

- 1 Inventář z roku 1544 znala ho a využívala řada badatelů žijících v 19. i 20. století. Na některé z prací těchto autorů bude odkazováno na následujících řádcích (v nich je poté zpravidla možno dohledat též citace starší literatury). Ostatně výtah toho nejpodstatnějšího z obsahu inventáře se dochoval např. v pozůstalosti Josefa Zukala, jak viz Zemský archiv v Opavě (dále ZAO), fond: Josef Zukal, inv. č. 181 (Knížectví opavské. Korespondence a akta z let 1444–1643), nefol.
- 2 Doposud nejpodrobnější dějiny opavského hradu (zámku) sepsal DRKAL, Stanislav: Historie opavského zámku. In: *Opava. Sborník k 10. výročí osvobození města*. Red. Andělín Grobelný a Bohumil Sobotík, Ostrava 1956, s. 134–164. Tento text, ačkoli v mnoha ohledech zastarávající, nedokázala pro období raného novověku a novověku antikvovat ani nejnovější publikace MIKETOVÁ, Hana – MÜLLER, Karel a kol.: *Opavský zámek*. Opava 2012. Středověké dějiny objektu nově analyzovali KOUŘIL, Pavel – PRIX, Dalibor – WIHODA, Martin: *Hrady českého Slezska*. Brno – Opava 2000, s. 284–292.
- 3 Přehledný sumář těchto zmínek nabídl KOUŘIL, P. – PRIX, D. – WIHODA, M.: *Hrady*, s. 284–285.
- 4 Dne 17. 12. 1432 zasedl „in novo castro in stuba familie“ a tedy ve velkém reprezentativním sále (v inventáři z roku 1544 se hovoří o „veliké světnici panské“) zemský soud Opavského knížectví, jak viz KAPRAS, Jan (ed): *Pozůstatky knih zemského práva knížectví opavského I. Knihy přední 1 (1413–1484)*. Praha 1906, s. 17, č. 147. Dále pak srov. zmínku

První strana inventáře (1544). ZAO, Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského, inv. č. 45, kart. č. 2

rá představuje edici zmíněného pramene,⁵ je proto možno vnímat jako splátku určitého dluhu.

Pramen vlastně není zevrubným popisem zámeckých interiérů, tedy jednotlivých místností, ať již obytných nebo sloužících k jiným účelům. Záměrem komisařů bylo pořídit soupis zaznamenaných věcí – v první řadě movitých, ovšem nikoli výlučně – jak na zámku samém, tak také v jeho hospodářském a provozním zázemí. Lapidárně řečeno, v hledáčku se ocitlo vše, co mělo nějakou cenu a co by mohlo zajímat budoucí držitele zámku a zámeckého panství. Zájem opavských stavů o starou knížecí rezidenci byl motivován v první řadě neekonomickými důvody, neboť zámek či spíše hrad, jehož středověký vzhled tehdy ještě zdaleka nebyl setřen renesančními přestavbami, byl v polovině 16. věku stále ještě vnímán jako výrazný symbol legitimacy zeměpanské moci v knížectví a místo, z něhož měla být vykonávána knížecí vláda nad zemí. Stav z 30. let 16. století, kdy sídlo opavských knížat držel díky přízni vládnoucího českého krále v zástavě rytířský rod Cetrysů z Kynšperka, byl proto v Opavě vnímán jako krajně nežádoucí až nebezpečný. Fakt, že stavové samotní záhy zámecké panství dále zastavili opavskému zemskému sudímu Janu Planknarovi z Kynšperka na Vladislavi a městu Opavě, nebyl s výše řečeným v rozporu. Napříště to totiž měli být právě stavové, kdo rozhodoval o faktickém uživateli zboží. Planknar i město Opava byli obyvateli knížectví, zámecké panství se jim dostalo do rukou proto, že to byli oni, kdo zapůjčil 20 000 zlatých, za které opavské straně postoupil zámek král Ferdinand I.⁶

Byli to bezpochyby především oba budoucí reální uživatelé zámku a přílehlých komorních statků, tedy Jan Planknar a město Opava, kdo měl konkrétní zájem na návratnosti vložených investic a inventarizaci aktuálního stavu nabyvané nemovitosti. Věcný obsah inventáře, který roku 1544 definoval skladbu zboží a detailně podchytil jeho vybavenost, lze rozdělit do čtyř sevřenějších skupin: 1. zámek a předhradí; 2. hospodářský dvůr; 3. mlýny; 4. rybníky.

Původní gotický hrad, s jehož stavbou započal opavský kníže Přemek někdy v polovině 80. let 14. století,⁷ byl relativně nevelkou kamennou stavbou

ze 17. 12. 1485, kdy se lze ve výpovědi opavského zemského komorníka Jindřicha Donáta z Velké Polomi, Albrechta Kavana z Dědibab na Raduni, a Aleše Bitovského z Hrabyně dočíst, kterak se 26. 12. 1484 sešli s tehdejší opavským knížetem Viktorinem z Poděbrad „v malej světnici na hradě v Opavě“, aby projednali způsob řešení sporu o sirotčí správu statku Klimkovic. Viz Moravský zemský archiv v Brně, fond: Nová sbírka [G 2], sign. 696, složka 5ch.

5 Originál uchovává ZAO, fond: Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského, inv. č. 45, kart. č. 2, nefol.

6 Tehdejší dění nově interpretoval ČAPSKÝ, Martin: „...okna sklenná, ale některá kolečka od povětří vybita...“. Reflexe rozpadu zeměpanské rezidenční sítě na pozdně středověkém Opavsku. In: *Rezidence a správní sídla v zemích České koruny ve 14.–17. století*. Red. Lenka Bobková a Jana Konvičná, Korunní země v dějinách českého státu III, Praha 2007, s. 187–206 (srov. zejména s. 201–203). Opavský zámek s přílehlým komorním zbožím získal roku 1531 od krále Ferdinanda I. zástavou Oldřicha Cetrysů z Kynšperka a Lorenzdorfu. Pocit znejistění uvnitř opavské stavovské společnosti prohloubilo souběžné odvolání opavského zemského hejtmána Hynka Bruntálského z Vrbna, jehož v úřadě nahradil – proti vůli stavů, ovšem s protekcí panovníka – Oldřichův bratr Jiřík Cetrys z Kynšperka. Srov. k tomu alespoň TUREK, Adolf: *Fulnecko*, Publikace Vlastivědy moravské II, Brno 1940, s. 56–57.

7 ČAPSKÝ, Martin: *Vévoda Přemek Opavský (1366–1433). Ve službách posledních Lucemburků*. Brno – Opava 2005 (zmínky o hradu průběžně). Dále srov. kapitulu „Opevnění a vévodská rezidence“ z pera Dalibora Prixe v monografii MÜLLER, Karel – ŽÁČEK, Rudolf a kol.: *Opava*. Praha 2006, s. 369–370.

pravidelného čtvercového půdorysu připojenou na jihovýchodní straně k obvodu městského areálu. Severní stranu hradního prostoru zaujímal obytný palác, dominantu protější strany hradu tvořila dvojice nárožních věží. Hradní opevnění bylo napojeno na městský fortifikační systém,⁸ hrad sám byl ovšem obehnán vodním příkopem a opevněn i směrem k městu. Vodním příkopem a vnitřním valem bylo obehnáno rovněž hospodářské předhradí, jež knížecí rezidenci oddělovalo od města. Postupná přeměna gotického hradu v renesanční zámek je spojena právě s obdobím zástavní držby rodem Cetrysů z Kynšperka. Přinejmenším Oldřich Cetrys do objektu investoval nemalé sumy, nechal provést úpravy paláce a snad již s jeho jménem lze spojit zástavbu prostoru mezi oběma věžemi zděnou provozní budovou.⁹ Stavební aktivity v místě obytného paláce dokládá výslovně rovněž editovaný inventář, v němž se hovoří o „*nových pokojích, kde dal stavěti pan Voldřich Cetrys*“. Inventarizační komise nechala sepsat mobiliář obytných pokojů (stoly, lůžka, almáry, svícny, ale též skleněnou výplň oken, mechanické zámky dveří a kachlová kamna včetně vestavěného cínového a tedy luxusního umyvadla, které se nacházelo v hlavním reprezentačním prostoru staré knížecí rezidence, v tzv. „*světnici panské*“). Významné místo zaujímal soupis palných zbraní včetně děl, zásob střelného prachu a munice. Zachycena byla rovněž existence hradní kaple, tehdy však již prokazatelně nesloužící k liturgickým účelům, neboť v ní byla uskladněna „*šípův vohnivých hromada*“. Vlastní hrad-zámek doplňovalo předhradí plnící roli bezprostředního provozního zázemí rezidence. Nacházela se zde kovárna, pekárna, kuchyně, maštale pro koně. Nejspíše je třeba k předhradí počítat i některé z evidovaných stodol. Na hradě nebo v domku na předhradí bydleli hradský, který zodpovídal za každodenní technický provoz areálu, a fišmajstr, do jehož gesce spadal dozor nad knížecími rybníky a jejich údržba.

Centrální výrobní zařízení komorního zboží reprezentoval hospodářský dvůr, jehož jednotlivé komponenty jsou v inventáři od vlastního hradu-zámku s předhradím důsledně odlišovány. Lapidárně řečeno, areál hradu-zámku je v prameni vždy označován slovy „*zámek*“, resp. „*předhradí*“ a za jeho provoz je odpovědný hradský, zatímco pro hospodářský dvůr je zde užíváno slova „*dvůr*“. Správou dvora byl pak pověřen šafář. Jak ovšem dokládá editovaný inventář, zastávala tuto pozici přinejmenším roku 1544 žena-šafářka. Knížecí pozemková doména v zázemí Opavy byla původně spravována ze dvou hospodářských dvorů – správu levobřežní (severní) části knížecích pozemků zajišťoval tzv. Malý dvůr položený v dnešních Kateřinkách. Druhou polovinu pozemků obhospodařoval tzv. Velký dvůr, jenž stál na pravém břehu řeky Opavy, na předměstí nedaleko knížecí rezidence. Malý dvůr byl ovšem roku

8 Srov. k tomu KOLÁŘ, František – KANIOVÁ, Petra – ROSOVÁ, Romana – ZEZULA, Michal: Opevnění města Opavy (současný stav výzkumu). In: *Forum urbes mediū aevi V. Městské fortifikace ve vrcholně středověkých zeměpanských městech střední Evropy*. Brno 2008, s. 174–249.

9 Viz KOUŘIL, P. – PRIX, D. – WIHODA, M.: *Hrady*, s. 288–289. Předpokládané stavební aktivity Oldřicha Cetryse v areálu opavského zámku dokládá též vzácně dochované torzo erbovní desky, na níž je spolu se znakem Oldřicha Cetryse vyobrazen erb jeho manželky Barbory z Rottalu. Pískovcová deska, která je dnes součástí sbírek Slezského zemského muzea, pochází pravděpodobně přímo ze zbořeného zámku. Viz MÜLLER, Karel: A2.4. Erbovní deska Oldřicha Cetryse z Kynšperka a Barbory z Rottalu. In: *Paměť Slezska. Památky a pamětové instituce českého Slezska v 16. až 19. století*. Red. Pavel Šopák, Opava 2011, s. 32.

1511 králem Vladislavem darován Václavovi Olšanskému z Olšan a do rukou opavských zeměpánů, resp. držitelů zámeckého zboží se (s výjimkou několika měsíců roku 1522) již nikdy nevrátil. „Dvůr“ z inventáře je tudíž nesporně oním Velkým dvorem, jehož počátky lze zasadit až do 14. století.¹⁰

Dichotomii zámek (včetně předhradí) – dvůr odpovídá i vybavení obou areálů, kde v případě prvního převládá technicko-provozní mobiliář, aby v případě druhého dominovalo nářadí a náčiní využívané při polnohospodářských pracích i chovu dobytka, či předměty sloužící k výrobě mléčných produktů a jiných potravin nebo krmiva. Pramen sice neobsahuje výčet jednotlivých pozemků (polností, luk, zahrad), které ke dvoru náležely. Podává však detailní svědectví o počtu ustájených koní, hovězího, skopového i vepřového dobytka a drůbeže (kačen a hus). Dozvídáme se také leccos o stavební podobě dvora – vedle domu šafáře (šafářky) se zde nacházely pokoje pro děvečky a pacholky a především chlévy, stáje, stodoly a kůlny, v nichž byly uskladněny specifikované zásoby obilí (pšenice, ječmene, žito, pohanky), konopí, sena, řepy či kádě s kysaným zelím. Pozornosti komise zastupující opavské stavy a královskou komoru neuniklo ani obilí již vyseté.¹¹

Zajímavé příjmy plynuly právě opavského zámku již od pozdního středověku z mlýnů. Inventář z roku 1544 zmiňuje celkem dva mlýny, z nichž tamní mlynáři odváděli peněžité a naturální platy. Nejdůležitějším byl tzv. Velký mlýn nazývaný v pramenech též mlýnem knížecím. Stál nedaleko hradu-zámku při mlýnské strouze přibližně v místech dnešního opavského zimního stadionu (poblíž ulice nesoucí dnes název Zámecký okruh) a byl vybaven mlýnským složením o deseti kolech, což ho skutečně řadilo k velkým zařízením tohoto typu. Údaje v inventáři dokládají, že Velký mlýn podléhal tehdy zámecké vrchnosti bezprostředně a jeho mlynář byl pouhým nájemcem. Naproti tomu druhý z mlýnů, tzv. Fortenský mlýn (dnes se jedná o areál bývalé opavské tržnice, ulice U fortny číslo popisné 4–6), spadal sice po stránce majetkoprávní též do kompetenční oblasti opavské knížecí komory, byl však nejpозději od konce 15. století považován za zakoupený a tato situace platila i pro polovinu 16. věku. Také Fortenský mlýn patřil mezi zařízení vystavěná na mlýnské strouze vyvedené z říčky Velké až do blízkosti opavských městských hradeb, ve srovnání s Velkým mlýnem se ovšem jednalo o zařízení přibližně poloviční velikosti vybavené složením s celkem pěti koly. Mlynáři z Velkého i Fortenského mlýna přináležela vedle odvodu smluvních platů tradičně rovněž povinnost vykrmovat určitý počet prasat ze zámeckého hospodářství, což samozřejmě písař pověřený vyhotovením inventáře neopomenul zdůraznit.¹²

10 Vývoj knížecí pozemkové domény v bezprostředním zázemí města Opavy podrobně analyzoval POHANKA, Viktor: Proměny zeměpanské domény v prostoru středověkého Ratibořského předměstí Opavy. *Slezský sborník* (dále SLSb) 109, 2011, s. 5–32 (ke knížecím dvorům srov. zejména s. 19–21, 24, 26–27). Minuciózní rozbor dochovaných pramenů provází jediná drobná nepřesnost, neboť autor mylně soudil, že inventář z roku 1544 nezahrnuje Velký (či jakýkoli) hospodářský dvůr.

11 Podoba dvora z roku 1544 se tak nejspíš příliš neodlišovala od stavu, který na základě urbáře z roku 1586, popsal MATĚJEK, František: Městské a zámecké panství opavské koncem 16. a v první polovině 17. století. *SLSb* 63, 1965, s. 344–359 (srov. zejména s. 349–350).

12 Za výnosnou složku zámeckého hospodářství považoval mlýny na základě analýzy urbářů z let 1586 a 1604 rovněž MATĚJEK, F.: Městské a zámecké panství opavské, s. 350–352. Základní údaje o obou mlýnech snesl SOLNICKÝ, Pavel: *Vodní mlýny na Moravě a ve Slezsku. 1. díl. Bílovecko, Bruntálsko, Hlučínsko, Krnovsko, Novojičínsko, Odersko-Fulnecko, Opavsko a Vítkovsko*. Praha 2007, s. 131–132. Historii Fortenského mlýna podrobněji pojednali KOZÁK, Petr – ZEZULA, Michal: Mlýnský náhon a fortenský mlýn. In: *Opav-*

Na závěr se zastavme u chovných rybníků, jež generovaly podstatný díl zisku komorních statků navázaných na objekt opavského knížecího zámku. V editovaném inventáři byla proto soustavě rybníků věnována náležitá pozornost. Celkem se jednalo o osm větších rybníků, které doplňovala trojice menších mělkých děl sloužících k pěstování rybního plůdku. V roce 1544 odhadovala komise kapacitu rybníků na přinejmenším 782 kop kaprů (u jednoho z rybníků se písař uchýlil k obecnější formulaci, že v něm „zůstalo více než 150 kop“), všechny byly plně nasazeny, většina pak dokonce připravena k výlovu. Většina rybníků ležela na Hradeckém předměstí Opavy a na území vsi Kylešovice. Nejjakostnějším z nich byl tzv. Velký rybník vybudovaný roku 1485 z iniciativy knížete Viktorina z Poděbrad, jehož severní hráz tvořil vrch Šibeničnický s opavskou šibenicí. Nedaleko Velkého rybníka se rozprostírala další dvě díla – rybníky prostřední a menší, které lze ztotožnit s jádrem rybníční soustavy založeným v první třetině 15. století knížetem Přemkem. Inventář z roku 1544 dokládá dále existenci rybníků „nad městem“ a „pod městem“ Opavou, tzv. „křížového rybníka“ a zmiňuje rovněž dvojici rybníků „za Moravicí“, které je možno lokalizovat do pásu knížecích pozemků na horním (tj. od města Opavy vzdálenějším) konci vsi Kylešovice za řekou Moravicí, jenž bezprostředně sousedil s hranicemi obcí Raduň a Chvalíkovic.¹³ Rybníční síť, na jejíž chod dohlížel fišmajstr sídlící na opavském zámku, dosáhla v polovině 16. století maxima svého rozvoje. V dalších letech došlo vinou nízkých investic k pozvolné stagnaci druhdy výnosného podniku, takže zatímco pro rok 1562 se výnos opavského zámeckého rybníkářství odhadoval ještě na 702 kop kaprů, roku 1586 vydaly poškozené a bahnem zanesené rybníky pouze 338 kop. Na prahu 17. století již byla hospodářsky využívána jen dvě nejvýnosnější díla – rybníky Velký a prostřední, ostatní se nechaly zpustnout.¹⁴

ské hradby. Red. František Kolář, Opava – Ostrava 2013, s. 154–163.

13 Srov. k tomu přehledně POHANKA, V.: Proměny zeměpanské domény, s. 11, 18.

14 Obraz úpadku opavské rybníční soustavy načrtl MATĚJEK, F.: Městské a zámecké panství opavské, s. 350.

Ediční poznámka

Práce, která se tímto dostává čtenáři do rukou, je standardní vědeckou edicí připravenou s respektem k nejnovějším poznatkům na poli zpřístupňování historických písemných pramenů doby 16. století. Ambicí editora nicméně bylo učinit publikovaný materiál přístupný co nejširší obci uživatelů, což se odrazilo především v rozhodnutí opatřit editovaný text psaný dobovou češtinou funkční lexikografickou přílohou. V ní jsou formou stručných slovníkových hesel osvětleny významy nejen slov dnes již neexistujících, ale i výrazů, které sice formálně vyhlížejí shodně se slovy stále běžně užívanými, či se jim velmi podobají, ve skutečnosti však byly ve své době nositeli často velmi odlišných významů.

Určujícím metodickým přístupem ediční práce se stala transkripce, tedy kritický přepis textu za užití aktuálně platné grafické soustavy písma (tj. české abecedy), současně však s respektem k fonetickým a morfológickým zvláštnostem daného jazyka, jímž je humanistická čeština, resp. tedy její regionální podoba.¹⁵ Pokud jde o grafickou stránku výsledné práce, bylo určující snahou editora narušit co možná nejméně vzhled originálního rukopisu. Bylo proto důsledně zachováno rubrikování inventáře s tím, že názvy jednotlivých rubrik byly vysázeny tučně. Respektu došly rovněž vložené prázdné řádky, které text zpřehledňují. Požadavek na větší srozumitelnost vedl naproti tomu k odmítnutí původní interpunkce, důsledně byl naopak aplikován dnes obvyklý syntakticko-logický přístup k členění komplikovanějších souvětí. Aktuální ortografii bylo podřízeno rovněž psaní velkých a malých písmen. Do souladu

15 Při stanovení zásad transkripce jazykově českých textů byly konzultovány teoreticky zaměřené studie či směrnice ŠTOVÍČEK, Ivan a kol.: *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*. Praha 2002 (zde zejména s. 53–57); VINTR, Josef: *Zásady transkripce českých textů z barokní doby. Listy filologické* 121, 1998, s. 341–346; Ústřední archiv ČSAV – Komise pro soupis a studium rukopisů. *Zásady popisu rukopisů. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – literární historie* 28, 1983, s. 49–95 (na s. 81–87 formulovala Irena ZACHOVÁ *Pravidla pro přepis latinských, českých a německých textů*); KOPECKÝ, Milan: *Úvod do studia starých rukopisů a tisků*. Praha 1978, s. 116; HÁDEK, Karel: *K transkripci česky psaných památek 16.–17. století. Studia Comeniana et historica* (dále SCeH) 7, 1977, s. 28–37; ŠLOSAŘ, Dušan: *Poznámky ke dvěma edičním otázkám. SCeH* 7, 1977, s. 65–69; ROUBÍK, František: *Pravidla pro vydávání pramenů k novějším dějinám (16.–20. století). Archivní časopis* 7, 1957, s. 59–65, vždy se tak ovšem dělo s ohledem na specifika editovaného pramene. Současně bylo přihlíženo k ediční praxi moderních vydavatelství z poslední doby, z nichž si výslovnou zmínku zasluhují JANIŠOVÁ, Jana (ed.): *Zřízení zemské Markrabství moravského z roku 1604*. Praha 2015, s. 282–288; TÁŽ: *Šlechtické spory o čest na raně novověké Moravě. Edice rokové knihy zemského hejtmána Václava z Ludanic z let 1541–1556. Prameny dějin moravských* 14, Brno 2007 (viz s. 235–244); RATAJOVÁ, Jana – STORCHOVÁ, Lucie (ed.): *Žena není příšera, ale nejmilejší stvoření boží. Diskursy manželství v české literatuře raného novověku*. Praha 2009 (viz s. 562–569); STERNECK, Tomáš (ed.): *Historica Třeboň 1526–1547. Listy, listiny a jiné prameny k politickým dějinám období zrodu habsburské monarchie. Díl I. Písemnosti z let 1526–1535. Documenta res gestas Bohemias saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Series A, Volumen II-1*, Praha 2010 (viz s. 33–42); nebo JANIŠ, Dalibor (ed.): *Moravský zemský sněm na prahu novověku. Edice památek sněmovních z let 1518–1570. 1. Památky sněmovní I. Documenta res gestas Bohemias saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Series A, Volumen I-1*, Praha 2010 (viz s. 51–56). S ohledem na geografické souvislosti si zmínku zaslouží rovněž práce KOZÁK, Petr (ed.): *Červená kniha Opavského knížectví. Edice registra komunikace opavských stavů z let 1614–1618 ve věci jejich sporu s Karlem z Lichtenštejna*. Opava 2015, s. 49–57.

s dnes závaznou pravopisnou normou byly dále uvedeny hranice slov, tzn., že byly oddělovány předložky od slov apod. (*nakolach* → *na kolách*; *dwu le-teho* → *dvúletého*). Bez dalšího upozornění rozepisujeme veškeré v prameni se objevující abreviatury, což platí rovněž pro konvenční zkratky měř a vah: *ßß* → *kopa*; *fft* → štvrtně.¹⁶ Ponecháváme pouze obecně srozumitelnou zkratku etc. (*et cetera*). Jakékoli autorské ingerence ze strany editora (zpravidla šlo o doplnění vynechaných předložek) jsou pak v textu edice vždy srozumitelně graficky odlišeny za pomoci hranatých závorek []. Přeskrtnutý text bývá v práci vyjádřen taktéž škrtem kombinovaným s kurzívou (např. v podobě *velký na oheň*). Ponecháváme římské číslice. Pouze znak pro polovinu, jenž měl ustálený tvar v podobě římského symbolu pro číslici jedna s dolů protaženým dříkem ukončeným smyčkou, je v edici kvůli zvýšení přehlednosti přepisován ½.

Kritický poznámkový aparát edice se s ohledem na charakter pramene, jenž je inventářem opavského zámku a jeho hospodářsko-provozního zázemí, omezuje na jazykové poznámky reflektující problematiku transkripce a to včetně dílčích komentářů, v nichž je upozorňováno na písařské chyby, škrty, vsuvky apod. Vysvětlujících poznámek zaměřených na identifikaci lokalit, osob nebo událostí bylo třeba minimum, neboť tyto se v prameni de facto nevyskytují, či je jejich určení nesporné (srov. opavský zámek, město Opava). Výjimkou je zde pouze čtveřice osob – členů komise, jež měla na starost vyhotovení inventáře – a zmínka o předchozím zástavním držiteli zámku a přílehlého zámeckého zboží Oldřichu Cetrysovi. Samostatná řada vysvětlujících poznámek proto nebyla založena, jména pěti zmíněných osob byla zahrnuta do stávajícího poznámkového aparátu.

Gemináty, pokud mají čistě grafickou funkci, zjednodušíme (*jttem* → *item*; *ffortenskem* → *fortenském*). Hojně se vyskytující digraf *cz* přepisujeme podle jeho fonetické platnosti *c* nebo *č* (*swietniczcy* → *světníci*; *beczky* → *bečky*). Hláska *č* byla v editovaném prameni graficky zachycena rovněž s využitím digrafu *tz*, dělo se tak ovšem sporadicky či spíše zcela výjimečně (*klesstze* → *klesče*). Grafiku *rz* přepisujeme vždy *ř*, neboť byla nositelem výlučně této zvukové platnosti (*trzety* → *třeti*). Měkkost konsonantů nebyla v rukopisu zpravidla nijak naznačována (typicky např. *zeleznych* → *železných*), pouze ojediněle se tak dělo kombinací s vokálem *i* (*swiniom* → *sviňom*). Digraf *ss*, resp. též v grafické podobě *sß*, *ff* apod. přepisujeme s ohledem na jeho nespornou fonetickou platnost takřka bez výjimky jako *š* (*sswyhownicze* → *švihovnice*).

Grafika *ie* se v editovaném prameni vyskytovala výlučně ve funkci zvukového zachycení vokálu *ě* (*diela* → *děla*). Ten ovšem nejednou nebyl graficky zachycen vůbec (*klesste* → *klesťe*; *nektera* → *některá*). V návaznosti na obecně přijímanou tezi, podle níž lze pro dané období považovat proces monoftongizace v podstatě za ukončený, rušíme dubletu *uo* ↔ *ů* (*pruoboge* → *průboje*). Ponecháváme dloužený vokál *ú*, nahrazuje-li dnešní diftongizovanou podobu *ou* (*sudku* → *súdků*). Kvantita vokálů ovšem nebyla nejčastěji zaznamenávána nijak (*tulczuw* → *túlcův*; *zamku* → *zámku* apod.). V případě diftongu *au*, navíc toliko jedinkrát užitého, se v editovaném prameni jednalo o čistě grafickou

16 Čtvrtně či štvrtně byla jednotkou suché duté míry (viz lexikografickou přílohu), pro kterou se v pozdější době ujal název šefl. Viz INDRA, Bohumír: *Míry a váhy ve Slezsku a jejich redukce. Slsb* 60, 1962, s. 324–350, 475–499 (zde zejména s. 325–327). Vzhledem ke grafické podobě zkratky, jež má v editovaném prameni vždy podobu „fft“, ale také ke slovu „štvrt“, které se v prameni opakovaně objevuje v nezkrácené podobě, se v edici uchylujeme k užití varianty „štvrtně“.

záležitost. Byl proto přepsán *ou*, jak to nejspíše odpovídalo české výslovnosti (*saudky* → *soudky*).

Ponecháváme psaní protetického *v* (*vopavském; vohnivých*). Naproti tomu aspirované *th* zjednodušíme (*letha* → *léta; wrath* → *vrat*). Konsonant *w* přepisujeme *v*, pokud vystupuje v této funkci (*welkych* → *velkých*). Analogicky bylo postupováno v případě souhlásky *v*, kterou upravujeme do podoby *u*, pokud se vyskytuje v této fonetické platnosti (*vdicze* → *udice*). Grafémy *g, y* či *i* transkribujeme *j*, pokud byly takto vyslovovány (*gedny* → *jedny; wozatayske* → *vozatajské; fyssmaistra* → *fišmajstra*). Pokud bylo písmene *j* použito ve fonetické platnosti *i*, přepisujeme ho tak (*jtem* → *item*). Odchylnou grafiku *i* ↔ *y* a *s* ↔ *z* upravujeme v návaznosti na aktuálně platnou ortografickou normu.

Item léta tisícého pětistého čtyřcátého štvrtého v pondělí den Matky boží počtí¹⁷ znamenají se svrškové při zámku vopavském.

V sklepe pod šnekem

Item prachu a sanetru V tun.

Item menších pólutunných súdků prachu VII.

Item prachu nedodělaného bečky I½.

Item kulí do švihovnic železných XVIII.

Item malých železných kulí okolo V kop.

Střelba při zámku

Item první kus velký děla jeden.

Item dvě švihovnice na kolách.

Item švihovnice v loži třetí bez kol.

Item moždíře na kolích II.

Item na zdech kozlíky, jeden mosazný a druhý železný, švihovnice jsou.

Item hákovnic velkých na holích XXVII.

Item hákovnic velkých černých XXI.

Item druhých bílých hákovnic XIII.

Item ručnic VIII.

Túlcův k hákovnicóm VI.

Hákovničných kulek pytlíkův neplných VII.

Sudlic železných VII.

V kapli šípův vohnivých hromada.

Item druhých šípův železných hromada.

V dvorské světnici mezi mosty

Item šínův železa XVII.

Item panta železná jedny.

Item húsle železná s řetězem v zámku.

¹⁷ Tj. 8. prosince 1544.

V kovárni

Měchy dvoje.

Nákovadlen veliký jeden.

Druhý nákovadlen menší.

Item perlík jeden.

Item kladivo veliké jedno.

Item průboje dva.

Item sekáč jeden.

Item klešče šestery.

Item struh jeden.

Kleště¹⁸ jedny [na] kování koní.

Item pilník jeden.

Item klešče veliké [ke] kolům kování je dvoje.

Item rohatina veliká jedna.

Item hřebovna jedna vysoká.

Item hřebovny k menším hřebům tři.

Item halfas¹⁹ co sekery spravují jedny.

Item kladiva hřebovní dvoje.

Item lžíce železná do výhně jedna.

V kuchyni

Item cínových mís V.

Item talířův cínových VI.

Item rožni železná IIII.

Item kotlův větších i menších X.

Item hrncův mosazných IIII.

Item moždíř velký I.

Item dršlák nedobrý I.

Item kosíře IIII.

Item pánvice mosazná I.

Item sekera k masu sekání I.

Item rošt I.

Item vany k masu solení III a pátá,²⁰ [v] které sůl.

Item kozy železná k vohni II.

Item k pečitému obracování kozy II.

Item řetězy dva [ke] kotlóm zavěšení II.

Item škoble II.

Item šufan I.

Item lžíce I.

Item udice II.

Item skředly mosazné II.

Item mísy mosazné III.

Item krumholce II.

Item železná lopata I.

Item kotel veliký na voheň zavěšení jeden.

¹⁸ Písař původně napsal „*Ittē*“, pak ale slovo upravil do podoby „*klesste*“.

¹⁹ V orig. má slovo grafickou podobu „*halffaz*“.

²⁰ V orig. „*pata*“, snad tedy ve významu „*pátá*“, což by ukazovalo na početní chybu písaře.

Vomastek

Item sádla I½ bečky aneboližto kbel.
Item másla bečky II½ neboližto ty kbely.
Item loje kameny III.
Item soli I vrtel.
Item poltův XX.
Item tíščenic XIII.

Item v předhradí od města tři zámky k mostu.
Item do zámku u předního mostu jeden.
Item [do] zámku dúce²¹ tři zámky.
Item u zadního mostu ke dvoru dva zámky.
Item u pivnice jeden.

V pekárni

Item kotel veliký jeden.
Item koryto [ke] kvasu zadělání jedno.
Item pirken k chlebóm X.
Item sekyra kladní I.
Item zámek na škoble I.

Nádoby rybničné u fišmajstra

Item nevody III.
Item voznic neboližto beček X.
Item žberův VI.
Item lovecké škorně V.
Item sekery k ledóm sekání II.
Item sekera tesařská I.
Item dvě pily železné II.
Item pila menší I.
Item travní kosa I.
Item dláto I.
Item nebozízy III.
Item koleček rybníkářských VIII.
Item kačičí tenátka II.
Item třetí polní síť s vobrubami.
Item hlásní na zámku mají sekeru kladní.
Item tíž mají klín železný.

21 Tj. ve významu „jdúce“ či „jdouce“.

Ve dvoře u šafářky

Item džberů X.
Item konví vodních IIII.
Item soudky mlíčné III.
Item masnice II.
Item tvořidlo I.
Item sítko I.
Item kotel měděný *veliký na oheň* I.
Item druhý malý k vohni přistavovat I.
Item dížky neboližto hrotky IIII.
Item kád' [k] dobytku paření I.
Item druhá kád' [k] sviňom paření I.
Item třetí v síni kád' stojí I.
Item košův ohrabných IIII.
Item děvečky *per* mají jednu svrchní peřinku o dvě cíhá[ch].
Item polštářík o jedné cíšce, plachtu jednu.

Ve dvoře pacholci při klisnách

Item háky hnojné III.
Item sekery kladní II.
Item lopaty okované II.
Item sedla vozatajské II.
Item truhly, co slámu řeží, i s kosami²² IIII.
Item šle VIII.

Ve dvoře

Item vozův všech okovaných VII.
Item vah okovaných VI.
Item brány s hřeby železnými III.
Item plouhové želez[n]í, co prvně k nim náleží, IIII.

Na zámku etc.

Item v pokojích²³ na všem zámku stolů XV.
Item lůžko vojenské před světličku v komoře I.
Item v tejš komoře pěkné lůžko I.
Item z veliké světlice nahoře ve sklepě nová almara I.
Item svícen mosazný k jedné svíce I.
Item druhý, cívka mosazná k jedné svíce do špalíku strčena.
Item konopí třených v svazcích XLVIII.

22 Text „y s kosamy“ dopsán za záznam sekundárně touž rukou.

23 Písař, zdá se, nejprve napsal slovo ve tvaru singuláru, tj. „pokogy“. Poté jej ovšem upravil do podoby plurálu a to pomocí přípisku písmene „ch“ formou horního indexu (v podobě „pokogy^{ch}“).

Dobytek veliký i malý i koně

Item v předhradí v maštali podlé kuchyně valaši III.
Item nábedrně IIII a k pluhu II.
Item sedlo I, řetěz k vozu I.
Item sekera kladní I.
Item vidly železné hnojné I.
Vidly senné I.
Item lopata okovaná dřevěná I.
Item truhla, co sekaninu²⁴ řeží, s kosú I.

V předhradí v druhé maštali

Item koní, vozníky, brůny sešlé IIII.
Item valachy dva v též maštali.
Item chomúty²⁵ čtyry, dva s nábedrněmi a dva zlá bez prostrankův holá etc.
Item dvoje šle na valachy s potřebami k zapřežení.
Item řetězy železná k vozům dva, sedlo I.
Item hnojné vidly železné a druhé senné.
Item kladní sekera I.
Item truhla k sekanině i s kosú jedna.

Ve dvoře koní i klisen

Item klisen tažných XXV.
Item valáškův i hřebcův, zjara k třetímu létu jim budú, XVII.
Item letoších hříbat VII.
Item krav dojných ve dvoře XLIIII.
Item ročních telat XI.
Item přísady letoší XV.
Item volův štyrletých V.
Item dvúletého jalového dobytka XVIII.
Item býk I tříletý a dva býky po dvú letech.²⁶
Item sviní plemenných VI.
Item při svině mladých prasat XXXIII.
Item ročních vepřkův i sviněk LII.
Item prasat polúletních XXVI.
Item husí XXVI.
Item kačic XXIII.
Item ovcí VII.
Item ve mlýně fortenském vepřů na krmnici postúpeno XXIIII.
Item též ve mlýně velikém vepřův postúpeno XXXVI.
Item ve mlýně fortenském V kol se všemi potřebami, ale mlýn jest mlynářův kúpený, dává jse z toho mlýna rži I^c XX štvrtní a pšenice XXIIII štvrtní.
Item kámen I zbytečný a krmí mlynář vepře k zámku do roka XXIIII.

24 Písař nejprve začal psát „rže...“, poté však úmysl změnil a slovo přepsal do podoby „gsekaniny“.

25 Písař nejprve začal psát „chomy...“, poté však úmysl změnil a slovo přepsal do podoby „chomuty“.

26 Text „trzylety a dwa byky po dwu letech“ dopsán touž rukou za původní stručný záznam.

[Ve] velkým mlýně nájemném

Item v tomž mlýně jest deset kol, kteříž bez přestání melí.
Item kámen nový zbytečný I.
Item oškrdův XIIII.
Item špice IIII.
Item železná kozí noha I.
Item železo k ledu sekání I.
Item sochor železný I.

Vobilí v stodolách a seno

Item v stodole nejzadnější, dúce²⁷ z ščepnice k ulici, jest rži v snopích nemláčeného obilí tři štvrti stodoly plné.
Item ve dvoře v stodole nejprvnější od vrat jest štvrť jedna plná pšenice v snopích a druhá štvrť jest plná pohanky v snopích a třetí půl štvrti jest rži v snopích.
Item sena půl stodoly plná a kolně²⁸ od zámku plná nakladená sena.
V třetí prostřední stodole proti domu, kdež šafářka bydlí, jest plná štvrť ječmeně dúce²⁹ po levé straně do stodoly od domu, kde šafářka jest, a v druhé štvrti v tej straně jest ječmene v snopích až po humence zarovnané až do druhého humna na dýlky obě štvrti, na dýl k druhému humnu nasrže a na pravé straně v tej stodole jest jedna štvrť plná ječmene v snopích.
Item v štvrté štvrti na pravé straně jest ova zarovnaného po rygel v snopích.
Item v štvrté stodole od vody jest svrchu plná štvrť nemláčeného a pohanky dvě vrstvě nakladeného.
Item konopí vymláčených z dvaceci vozův.
Item ve sklepě na zámku v kašni jest múky XX štvrtní.
Item pohanky na kaši VI štvrtní.

Vseto na zimu

Item rži vseto na zimu I^c XVII štvrtní.
Item pšenice vseto na zimu LIIII štvrtní.

Ve dvoře

Zelí sekaného II½ drelinku plné.
Item kád' jedna plná zelí.
Item řepy III vozy a mrkvi vůz jeden.
Item u stodol štyř zámky na škobli IIII.
Item u vrat zámek na skobu jeden.

27 Tj. ve významu „jdúce“ či „jdouce“.

28 Písař nejprve začal psát „kop...“, poté však slovo upravil do podoby „kolnie“.

29 Tj. ve významu „jdúce“ či „jdouce“.

U hradského na zámku v sklepe

- Item řetěz veliký železný jeden.
- Item šíny staré od vozu VI a kruhy železné.
- Item senné vidly po vodaři IIII.
- Item štáf veliký železný jeden.
- Item lopat dřevěných XII.
- Item pytlův obilných XII.
- Item nových ~~nových~~ prken k potřebám IIII.

Při chlebnici

- Item tři hantuchy a tři obrusy konopné.
- Item dřevěných konví V.
- Item lahvice dřevěné IIII.
- Item putna I.
- Item kaufův ku pivu lití XV.
- Item vrtelův VII.

Item v nových pokojích, kde dal stavěti pan Voldřich Cetrys,³⁰ ve třech světnicích při všech dveřích jsou dobré zámky západité i s klíči. Item ve štyrech světnicích sú kamna polívaná zelená kromě u veliké světnice panské s rozličnými barvami nákladně udělaná. Item v těch štyrech světnicích sú skla [ve] všeckněch³¹ vokních, než některá kolečka vybita skrze povětří, i v jiných komorách z každé světnice též skla sú všecka i na síni. Item [ve] veliký světnici panské jedno umyvadlo do stěny cínové vděláno dosti nákladně.

30 *Oldřich Cetrys z Kynšperka a Lorenzdorfu* († koncem roku 1542 či počátkem 1543). Člen rytířského stavu, dvořan králů Ludvíka Jagellonského a Ferdinanda I. Habsburského, u dvora obou monarchů zastával úřad kraječe. Zúčastnil se bitvy u Moháče, kde se stal očitým svědkem smrti krále Ludvíka. Od roku 1531 zástavní držitel opavského zámku a k němu příslušejícího zboží, zakoupil též severomoravské panství Fulnek. Jeho bratr Jiří získal na Opavsku zástavou panství Hradec a byl králem prosazen do úřadu zemského hejtmana. Viz FUKALA, Radek: *Cetrys z Kynšperka*, In: Biografický slovník Slezska a severní Moravy (dále BSSSM), Nová řada, Sešit 2 (14), Ostrava 2001, s. 22–28 (zejména hesla „*Oldřich z Lorenzdorfu*“ a „*Jiří*“ na s. 23–24); TUREK, A.: *Fulnecko*, s. 56–57.

31 Písař nejprve napsal „*wsseczky*“, poté závěr slova upravil do podoby „*wsseczknech*“.

Znamenají se rybníci

Item do rybníka velkého, který sedí dvě tepla a měl se na podzim *na* lovití, jest do něho vsazeno ~~HC XXXI...~~³² II^c XXXV kop. Item pod týmž velkým rybníkem do prostředního rybníka vsazeno na dvě tepla, též se měl lovití na podzim, LXXV kop. Item do třetího rybníka pod velkým rybníkem na dvě tepla vsazeno, a též se měl na podzim lovití, LXV kop. Item za Moravicí do rybníka prvního vsazeno na dvě tepla, a již jedno teplo sedí, plodu LXXVII kop. Item druhý rybník za Moravicí na dvě tepla vsazeno plodu XXX kop a též vyseděl jedno teplo a mají seděti ještě jedno teplo. Item nad městem vsazeno plodu, tak hádají, že jest jeho zůstalo více než I^{1/2}^c kop. Item pod městem do rybníčka vsazeno plodu na výtah okolo sto kop. Item do křížového rybníka vsazeno na dvě tepla, který se měl na podzim lovití, L kop. Item na trávnících tři rybníčky pusté, v kterých plod bývá, jsou mělké, vymrzá v nich voda, než na výtah vsázejí do nich na jedno teplo.

Vavřinec z Drahotu³³ ruků svú

Jan z Vrbna Bruntálský³⁴ ruků vlastní etc.

Volf z Drahotu³⁵ ruků vlastní

Od jeho milosti *vyslaného* královské vyslaného Jan Frujnar³⁶ manu propria

32 Závěr přeškrtnutého čísla je zcela nečitelný.

33 *Vavřinec z Drahotu na Benešově a Štěpánkovicích* († 1557). Člen panského stavu na Opavsku, v letech 1549–1554 zemský hejtman Opavského knížectví. Roku 1547 se účastnil zasedání královské komise, která vyšetřovala stavovské povstání v Čechách. Viz FUKALA, Radek: *Z Drahotu*. In: *BSSSM 11*, Ostrava 1998, s. 26–30 (zejména heslo „*Vavřinec*“ na s. 28).

34 *Jan starší Bruntálský z Vrbna* († 1559). Člen panského stavu na Opavsku, držel mimo jiné Bruntál, Velké Heraldice a Horní Životice. Od roku 1543 opavský zemský komorník, 1552 současně jakožto komorník zastupoval zemského hejtmana Vavřince z Drahotu, od roku 1554 opavský zemský hejtman. Viz STIBOR, Jiří: *Bruntálští z Vrbna*. In: *BSSSM 10*, Ostrava 1998, s. 23–50 (zejména heslo „*Jan st.*“ na s. 31–32).

35 *Volf z Drahotu na Boboluscích a Košetnicích*. Člen panského stavu na Opavsku, ve službách Hohenzollernů, např. v letech 1538–1540 byl jejich hejtmanem na hornoslezském Bytomsku. Viz FUKALA, Radek: *Z Drahotu*. In: *BSSSM 11*, Ostrava 1998, s. 26–30 (zejména heslo „*Volf*“ na s. 28).

36 *Jan Frejnar z Branova* († 1556). Erbovník, později přijat do rytířského stavu v Čechách, v letech 1538–1545 celní dozorce při královské české komoře. Viz STERNECK, Tomáš (ed.): *Historica Třeboň 1526–1547. Listy, listiny a jiné prameny k politickým dějinám období zrodu habsburské monarchie. Díl II. Písemnosti z let 1536–1540*. Documenta res gestas Bohemias saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Series A, Volumen II-2, Praha 2015, s. 401.

Lexikografická příloha

Editovaný inventář opavského zámku a opavského zámeckého zboží z roku 1544 je přirozeně rovněž památkou, v níž se zrcadlí minulost českého jazyka. Nejde přitom jen o oblast ryze gramatickou, tedy o morfologii a syntax, ale rovněž o sféru lexikologickou. Jednoduše řečeno, řada v prameni obsažených slov dnes buď neexistuje, nebo jsou taková slova sice známa, nabyta ovšem v průběhu času jiných významů a významových kontextů, často zcela odlišných od situace z poloviny 16. století. Snaha o co nejširší srozumitelnost, jež by usnadnila práci s pramenem rovněž laickému čtenáři, mě proto vedla k rozhodnutí doplnit předkládanou edici o slovníkovou přílohu, v níž jsou zevrubně osvětlena veškerá slova, jejichž správné pochopení znesnadňuje odstup téměř pěti set let. Lexikografická příloha byla vytvořena s využitím řady slovníků mediévalní a raně novověké češtiny, z nichž jmenujme klasické dílo Jaroslava Gebauera,³⁷ na něj navazující, po svazek číslo 26 dovedený *Staročeský slovník*,³⁸ dále *Slovníček staré češtiny* Františka Šimka,³⁹ a *Malý staročeský slovník*.⁴⁰ Obsah těchto lexikografických děl je aktuálně dostupný rovněž online v rámci specializované webové aplikace *Vokabulář webový*,⁴¹ která navíc nabízí přístup do *Elektronického slovníku staré češtiny*, jenž vzniká pod vedením Miloslavy Vajdové v Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, a také do elektronické verze *Hesláře listkového materiálu ke Staročeskému slovníku*. Vynikajícím zdrojem dat byla rovněž obsáhlá *Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny*,⁴² souběžně byl konzultován též barokní slovník Jana Václava Rosy, jehož elektronickou edici před časem připravili pracovníci ÚJČ AV ČR.⁴³ V případech v češtině zdomácnělých slov původem z německého jazykového prostoru došel využití nedávno vydaný *Glosář starší němčiny k českým pramenům*,⁴⁴ který vznikl v prostředí univerzitních a archivních pracovišť v Olomouci a Českých Budějovicích. Na jednotlivé výše citované slovníky není dále zvlášť odkazováno. Příslovečnou výjimku potvrzující pravidlo představuje dvojice specializovaných studií, využitých při výkladu obsahu hesel *hradský* a *švihovnice* a také převody soudobých metrologických systémů do aktuálně platné soustavy SI.

37 GEBAUER, Jan: *Slovník staročeský*. Díl I–II, Praha 1903–1904.

38 NĚMEC, Igor – PEČÍRKOVÁ, Jaroslava a kol.: *Staročeský slovník*. Sešit 1–26, Praha 1968–2008.

39 ŠIMEK, František: *Slovníček staré češtiny*. Praha 1947.

40 BĚLIČ, Jaromír – KAMIŠ, Adolf – KUČERA, Karel: *Malý staročeský slovník*. Praha 1979.

41 *Vokabulář webový*. *Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny* [online]. Verze 1.1.1., dostupný na <https://vokabular.ujc.cas.cz/> [citován stav z 21. 12. 2016].

42 NEJEDLÝ, Petr a kol.: *Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny* [online]. Praha 2010, dostupná na <https://madla.ujc.cas.cz> [citován stav z 21. 12. 2016].

43 ROSA, Václav Jan: *Thesaurus Linguae Bohemicae*. Knihovna Národního muzea, nová sign. IV D 81/1–7, dostupný na http://bara.ujc.cas.cz/slovníky/rosa/rosa_uvod.html [citován stav z 21. 12. 2016].

44 SPÁČILOVÁ, Libuše – SPÁČIL, Vladimír – BOK, Václav: *Glosář starší němčiny k českým pramenům*. Olomouc 2014.

almara – schrána, skříň

brúna – bílá nebo velmi světlá klisna, bělouš, bílý nebo velmi světlý kůň

cícha – povlak na peřinu nebo polštář, přehoz, látka pokrývající lůžko

dížka – malá díže, dřevěná nádoba na přípravu, přenos či uchovávání potravin

drelink – drejlink, dutá míra na měření tekutin, 1684,8 litrů⁴⁵

dršlák – cedník, kuchyňské náčiní na cezení potravin

džber – viz žber

fišmajstr – porybný

hákovnice – těžká palná zbraň s hákem sloužícím k jejímu zaklesnutí při střelbě

halfas – nejspíše kalfas, velká nádoba (v prameni sloužící k uložení seker)

hantuch – ručník, ubrousek, kus látky na utírání rukou

hlásný – strážný, osoba konající stráž

hmoždíř – též moždíř, třecí nádoba

hradský – osoba, jež dohlížela na technickou stránku každodenního zámeckého provozu⁴⁶

hřebovna – hřebovnice, nástroj užívaný při výrobě hřebíků

humno – mlat, udusané místo určené k mlácení obilí

chlebnice – místo k uchovávání chleba

kámen – váhová jednotka (v prameni kámen loje), 9,80 kilogramů⁴⁷

kašna – schrána, nádržka

kauf – sud, velká dřevěná nádoba

kbel – menší nádoba, zvláště na přenášení a uchovávání tekutin

kladní sekera – viz sekera kladní

kolečko – kolečko, trakař

kolně – kůlna, přístřešek zhotovený z kůlů

kopa – početní jednotka, 60 kusů

koryto – necky, díže podlouhlá dřevěná nádoba větších rozměrů na přípravu potravin

kosíř – zakřivený nůž

kozí noha – snad paklič či jiný nástroj k otevírání a zavírání zámků

krmník – chlív, chlívek, příbytek určený k chování a vykrmení vepřů

krumholc – zakřivený kus dřeva užívaný jako nástroj nebo náradí

kvas – látka působící kvašení nápojů nebo využívaná pro kynutí těsta

letoší – letošní, tento rok vyrostlý či vyrobený

lože – lafeta děla

masnice – masnice, otáčivá máselnice

moždíř – hrubé, krátké dělo

moždíř – viz hmoždíř

nábedrně – zadní zádržné řemení koňských postrojů

nákovadlen – kovadlina

nebozez – nebozez, vrták, náčiní na vrtání dřev

nevod – větší vlečná síť k lovení ryb

obrus – ubrus, pokrývka stolu

45 Uvedený objem byl tzv. vřatavským drajlinkem. Srov. INDRA, B.: *Míry a váhy ve Slezsku*, s. 482.

46 Srov. ŠTĚPÁN, Jan: *Dvůr olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského z Pavlovic v letech 1579–1598*. Olomouc 2009, s. 179.

47 Uvedená váha byla tzv. vřatavským kamenem. Srov. INDRA, B.: *Míry a váhy ve Slezsku*, s. 485.

ohrabky – zbytky obilí shrabané na sklizeném poli nebo na mlatě po vymláčení
oškrd – kovový nástroj k hrubému opracování kamene
pánvice – pánvička, menší pánev
pečitý – pečený, připravený pečením
perlík – těžké kladivo
pivnice – klep, chladná podzemní místnost sloužící hlavně k uchovávání nápojů
plachta – hrubá pokrývka, přehoz
podlé – blízko, nedaleko, prostorově (popř. časově) v dohledu
polivaný – v případě keramiky opatřený sklovitým povlakem (glazurou)
polní – žijící nebo rostoucí ve volné přírodě
polť – široký pruh (nasoleného či uzeného) hřbetního a bokového masa (popř. tuku) z půlky vepře, šrůtky slaniny
prostranek – postraněk, postranní provaz (popruh) tažného zvířete
průboj – kovářský zahrocený nástroj k prorážení (probíjení) dřer
putna – koš nebo ošatka, dřevěná nebo proutěná nádoba
rež – žito
rohatina – vidlice, mobiliář určený k zavěšování věcí
rygel – též rygl, závora
sanetr – ledek
seděti – přebývati
sekáč – majzlík
sekanina – řezanka, nakrátko nařezané suché či zelené krmivo pro dobytek
sekera kladní – tesařská sekera
skřídla – poklička na hrnec
sochor – tyč, bidlo, kůl
struh – brusidlo
střelba – to, co je užíváno k střelbě, střelivo, střely
sudlice – kopí se dvěma hroty, bodná zbraň s dvojítm nebo trojítm hrotem
svrsek – movitost, movitý majetek
šafář – správce, hospodář
ščeptionice – štěpnice, ovocný sad
šín – kus železa či jiného kovu (často plochého tvaru)
škobla – skoba, hák
škoble – škrabák, hoblík
škorně – střevíce, boty, obuv
šle – koňský postroj, chomout s postranky
šnek – točité schody
špice – ostří
štáf – kus, díl
štvrtně – dutá míra, čtvrtěň opavské míry obsahovala 153,72 litrů⁴⁸
šufan – naběračka, kuchyňský nástroj k nabírání jídla
švihovnice – druh menšího děla, úzké dlouhé dělo menšího kalibru⁴⁹
tenato – síť, tenata
teplo – v rybníkářství označení léta (údaj o počtu „tepel“ určuje dobu, po jejímž uplynutí měly být ryby vyloveny)

48 Tzv. opavská čtvrtěň (šefl). Srov. INDRA, B.: *Míry a váhy ve Slezsku*, s. 325–327, 477.

49 Srov. BRINDZA, Peter: Mestský kapitáni Trenčína v storočí stavovských povstaní. *Vojenská história 1*, 2014, s. 28–43 (zejména s. 35, pozn. č. 40 (zde i odkazy na další literaturu)).

tiščenice – mléčný výrobek vzniklý tlačeníím nebo lisováníím, sýr či snad tvaroh
tuna – bečka, sud
tvořidlo – nádoba na formování či obecněji děláání sýra
udice – hák
valach – kleštěný hřebec
vodař – ten, kdo má co do činění s vodou, např. nosič vody
voznice – kád' na převážení ryb nebo tekutin
vozník – tažný kůň, kůň určený k záprahu do vozu
vrťel – též věrtel, dutá míra, věrtel opavské míry obsahoval 38,43 litrů⁵⁰
vrťel – nádoba (sloužící např. i k odměřování objemu)
vsadití – dosadit, nasadit někam
vyseděti – setrvat, zůstat někde až do uplynutí stanoveného času
výtah – v kontextu rybníkářství výlov
zámek na skobu – snad visací zámek
zámek západitý – zapadací zámek
západitý zámek – viz zámek západitý
žber – džber, velká dřevěná nebo hliněná nádoba

50 Tzv. opavský věrtel. Srov. INDRA, B.: *Míry a váhy ve Slezsku*, s. 325–327, 477.

Drobnosti

Nejstarší opavská matrika

Pavel Solnický - Petr Tesař

V roce 2014 byla nalezena ve farním archivu Římskokatolické farnosti Panny Marie Opava nejstarší známá opavská matrika, od roku 1945 pokládána odbornou veřejností za ztracenou. Jedná se o protestantskou oddací matriku kostela sv. Jiří (dnes kostel sv. Vojtěcha) v Opavě, založenou v roce 1601, do které byly zapisovány sňatky (s přestávkami) až do roku 1627. Díky vstřícnosti faráře a děkana ThLic. Jana Czudka, ThD. byla matrika předána do Zemského archivu v Opavě a stala se součástí fondu Sběrka matrik bývalého Severomoravského kraje pod signaturou Op-I-97.

Navzdory své bezmála šedesátileté nevěstnosti byla matrika známa veřejnosti především díky studiím historika a středoškolského pedagoga Josefa Zukala.¹ Cenné jsou také Zukalovy četné výpisky z této matriky k tématům šlechtických a měšťanských rodin, místopisu a náboženských poměrů města na počátku 17. století, které po desetiletí suplovaly její absenci.²

Dalším, o kom víme, že matriku studoval, excerpoval a výsledky jeho práce jsou dostupné veřejnosti, byl amatérský genealog a heraldik August von Doerr. Podle manuscriptu z opavského okresního archivu, víme, že Doerr matriky z let 1601-1900 na „hlavní“ opavské faře excerpoval ve dnech 4. až 12. května 1904.³ Pravděpodobně omezený čas na práci se navzdory veškeré jeho snaze podepsal na výsledku a některé údaje v jeho soupise chybí.⁴ Doerr sám sice svá excerpta nepublikoval, ale později je využil archivář Franz Josef Häussler, přičemž jako znalec problematiky místní šlechty opravil chyby vzniklé špatným čtením.⁵ Tímto počinem vytěžení matriky kostela sv. Jiří

- 1 ZUKAL, Josef: Z nejstarších matrik opavských. *Věstník matice opavské* 7, 1897, s. 5-17 a Týž: Český kostel a česká škola ve Staré Opavě. *Věstník matice opavské* 15, 1907, s. 59-77.
- 2 Zemský archiv v Opavě (dále ZAO), fond: Zukal Josef, inv. č. 195-208 (šlechtické rody), inv. č. 213-221 (topografie města), inv. č. 222-240 (měšťanské rody) a inv. č. 211 (excerpta z opavských matrik).
- 3 SOKA Opava, fond: Farní úřad u Panny Marie Opava, inv. č. 238.
- 4 Např. sňatek Šebora Pražmy z Bílkova s Bohunkou Stošovovou z Kounic, vdovou po Janu Geraltovském, uvedený v matrice k 20. září 1621.
- 5 HÄUSSLER, Franz Joseph: *Ahnentafeln und Stammbäume*. Troppau 1929.

v literatuře skončilo. V rukou ji měl bezpečně také amatérský genealog ing. Josef Nirtl a snad také vlastivědný badatel dr. Otto Wenzelides. Ani Nirtl, ani Wenzelides ji ale ve své práci nevytěžili. Na svou obhajobu pak každý vlastním způsobem konstatovali špatnou čitelnost (zřejmě českých textů) – „...teilweise sehr schwer leserliche...“⁶ (Nirtl) a „...in vielen Teilen freilich schwer lesbare...“⁷ (Wenzelides).

Knih sestává z 99 folií o formátu 31x20, z toho pouze polovina je popsáných. Papír pochází, podle opakujících se filigránů v podobě opavského městského znaku, z opavské papírny Evy Glodové-Hebarmannové.⁸ Vazba je plátěná, na prvním foliu vročená do roku 1938 datem 18. November 1938. Datu je předsazen otisk gumového razítka „Probsteipfarramt Troppau“. Podobně vypadají další matriky proboštvství, které nechal kooperátor P. Eberhard Gerlich v roce 1938 opravit – jejich vazby totiž zřejmě neodolaly náporu žadatelů o genealogická data pro doložení árijského původu.⁹ U těchto matrik však navíc následuje zápis o nové vazbě signovaný P. Gerlichem, který u matriky od sv. Jiří chybí. Máme zde pouze tužkou narysované linky a několik nedbale načrtnutých slov, které lze číst asi takto: „Bücher, Matrik, hist an...1799“. Kooperátor Gerlich se k dokončení komentáře o zhotovení nové vazby nikdy nevrátil, byť do stejného dne je datován je takový zápis v matrice pod sign. Op-I-19.

Na předsádku je vlepen list papíru s německým textem s vročením 1799. Z něho se dovídáme, že původní (nám blíže neznámá) vazba této knihy byla opravena či přímo nahrazena v roce 1799 Matoušem Schuppem, zvoníkem farnosti Nanebevzetí Panny Marie.¹⁰ Autorem komentáře je podle komparace rukopisu s matrikou pod sign. Op-I-28 bezesporu kooperátor Johann Waschke. Ten také, vědom si faktu, že nejstarší dochovaná opavská matrika je protestantská, připojil poznámku o převážně katolické historii fary.

Jazyk zápisů v matrice je z valné části český. Pouze v letech 1610–1615 jsou české zápisy proloženy německými. Zdůvodnění můžeme hledat v přítomnosti německého kazatele při kostele pro německy mluvící evangelíky. Příležitostně zde nacházíme rovněž latinské poznámky. Povětšinou jde však o případy, kdy pisatelé záleží na tom, aby jeho text nebyl srozumitelný běžnému čitateli.¹¹

Josef Zukal rozpoznal v matrice patero písáckých rukou. Z valné části se zřejmě kryjí s osobami kazatelů. České zápisy z let 1601–1604 Tomáš Kristián,

6 NIRTLL, Josef: Adelige Familien in schlesischen Matriken. In: *Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gessellschaft Adler*, XI. Bd., s. 414.

7 WENZELIDES, Otto: Das älteste Troppauer Kirchenbuch. *Deutsche Post* (výstřižek z roku 1941).

8 Stejný filigrán je doložen v městské knize Bruntálu založené 1601. Viz INDRA Bohumír, Opavská papírna. In: GROBELNÝ, Andělín – SOBOTÍK, Bohumil (eds.): *Opava. Sborník k 10. výročí osvobození města*. Ostrava 1956, s. 172, 187 + Tab. I.

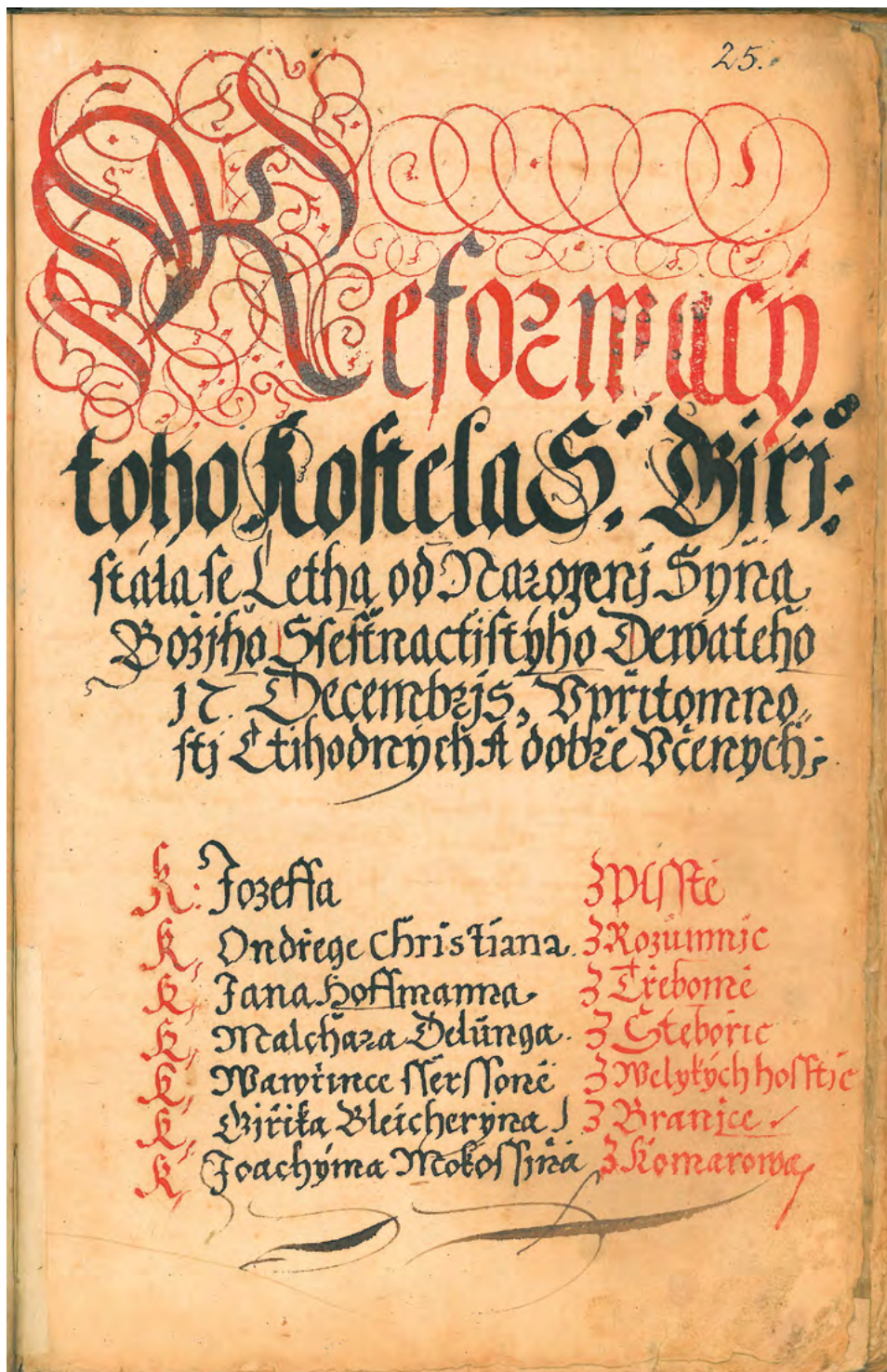
9 ZAO, fond: Sběrka matrik Severomoravského kraje (dále jen SbmSmk), sign. Op-I-3, Op-I-6, Op-I-12, Op-I-19, Op-I-28, Op-I-53.

10 Znění transliterovaného textu: N[ota]B[ene]. Von Anno 1300 hat der hohe deitsche Ritter Ordens das Jus Patronatus hiesiger Troppauer Hauptpfarr schon gehabt. Anno 1540 wegen Regierung Lutheri verlohren. Anno 1627 in Augusto an die Herrn Patres Jesuiten gethuen. Anno 1635 D:[ato] 31. Sept.[ember] ist von den Hochritterlichen deitschen Orden selbes von denen Wohlehrwürdigen H.[errn] P.[atres] P. Socieatis Jesu wiederum abgenommen worden. Mit dem wie folget. Tropp:[au] d:[ato] 13. July 1799. Renoviert von Matheus Schupp Gläckner der Hauptpfarr[e].

11 Komentáře kazatele Martina Paschoda. Blíže k nim Zukal, J.: *Z nejstarších matrik*, s. 12-13.

Titulní strana matriky (1601). ZAO, Sb. matrik, sign. Op-I-97

Zpráva o „reformaci“ (vysvěcení) kostela sv. Jiří (1609). ZAO, Sb. matrik, sign. Op-I-97

z let 1606–1607 Daniel Esdráš, z let 1609–1622 Martin Paschod, 1627 neškolená ruka, snad kostelník a německé zápisy z let 1610–1615 Kašpar Eisricht.¹² Po Zukalově studiu a excerptci matriky připojila neznámá osoba poznámky k matričním zápisům na straně 94 a 99. Není bez zajímavosti, že obě vychází (místo i doslovně) z výše uvedeného Zukalova článku. Zamyslíme-li se nad tím, kdo si vůbec mohl dovolit připojit své poznámky do matriky, nad podobou rukopisu, formulacemi textu a v neposlední řadě rovněž nad zjevnou jistotou při užívání německého jazyka oproti jazyku českému, jeví se jako pravděpodobné, že autorem je kněz německého původu se znalostí českého jazyka. Logicky jsme tedy obrátili pozornost na opavské kněze v letech 1897–1945. Neúspěšně. V matrikách, ani v agendě opavských far a klášterů se shodný rukopis nepodařilo identifikovat. Teprve při pořádání fondu Jezuité-rezidence Opava se mezi strojopisným materiálem z let 1945–1950 objevilo několik řádek psaných stejnou rukou. Jejich autorem je P. Josef Bittner, „obnovitel kostela sv. Jiří“ (sv. Vojtěcha), který v široce nastaveném sítem neuvízl. Superior opavské rezidence sice splňoval všechna výše uvedená kritéria, ale neměli jsme k dispozici jeho rukou psaný text. Ztotožnění Bittnera s autorem poznámek v matrice posouvá předpokládanou dobu jejich vzniku nejdříve do období války. Je totiž zřejmé, že matriku P. Bittner získal nejpozději v roce 1945. Své poznámky do knihy připojil bezesporu v souvislosti s přípravou popularizačních textů pro veřejnost o nutnosti záchrany kostela nazývaného barokní „Perlou Slezska“, který „...v době okupace v poněmčené Opavě byl střediskem a shromaždištěm českého života...“.¹³ Akcent na český charakter kostela a matriky, rezonující s veřejným míněním, byl evidentně klíčovým argumentem v Bittnerově kampani.

Na začátku 17. století nastoupil jako kazatel u kostela sv. Jiří v Opavě Tobiáš Kristian z Bílska. Ten brzy po svém nástupu založil evangelickou oddací matriku, která je cenným zdrojem informací pro počátek 17. století. Nápis na titulní straně informuje o okolnostech založení oddací matriky: „*Kniha tato za času ctihodného kněze Tobiáše Kristiana z Bílska, správce církevního a kazatele slova Božího jazykem českým při tomto kostele sv. Jiří v Opavě, slovně a vzáctně opatrnosti pana Pavla Nišmana, spoluradního a opatrovníka téhož chrámu a slovných Matouše Sekáče a Pavla Lobergota, nařízených kostelníkův etc. za 15 groší kostelních peněz koupena. Pán Bůh dej, aby ti lidé v ní, kteříž v stav manželský vstupují, šťastně poznamenáni byli.*“¹⁴ První zápis je datován v neděli po Třech králich (12. ledna 1601). Zápis Tobiáše Kristiána v oddací matrice končí krátce po 15. lednu 1604.¹⁵ Už o den dříve totiž císařská komise uzavřela farní kostel Panny Marie.¹⁶ Ještě 18. ledna kázal v kostele sv. Jiří kazatel z farního kostela Panny Marie. Téhož dne zde ještě kázal i český kazatel (pravděpodobně Tobiáš Kristián). Teprve na naléhání císařské komise souhlasila městská rada s tím, že kostely postoupí komisi a všechny kazatele z města „vybudou“. V souvislosti s tím asi nedlouho poté opustil Kristián Opavu.

¹² Tamtéž.

¹³ Archiv České provincie Tovaryšstva Ježíšova v Praze.

¹⁴ ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 1.

¹⁵ Po sňatku z 15. ledna zapsal Tobiáš Kristian ještě jeden sňatek bez uvedení data. Viz ZAO, SbmSmk, sign. Op I-97, f. 16.

¹⁶ ZUKAL, J.: *Z nejstarších matrik*, s. 5.

Ještě v roce 1604 nastoupil na místo evangelického kazatele u kostela sv. Jiří Samuel Winkelman, který nejpozději na přelomu let 1605 a 1606 zemřel. Na jeho místo na počátku roku 1606 přišel Daniel Esdráš.¹⁷ Brzy po svém nástupu se Esdráš v matrice kriticky vymezil proti svým předchůdcům, když v zápisech zdůraznil, že v roce 1604 Tobiáš Kristián přestal uvádět v zápisech v matrice den sňatku a kněz Samuel do matriky žádné sňatky nezapísal. Sám Esdráš začal do oddací matriky zapisovat až od poloviny masopustu roku 1606, kdy mu podle svědectví kostelníci matriku předali. Kromě dříve zmíněného svému předchůdci Samuelovi Winkelmanovi vytýkal, že „nemálo osob“ bez ohlášení oddával u sebe doma, a že také snoubence oddané v kostele sv. Barbory nikam nezapísal.¹⁸ Ani Esdráš dlouho v Opavě nepůsobil, protože když v srpnu roku 1607 Opavu oblehlo císařské vojsko, v přestrojení z města uprchl. A tak, jak se Esdráš kriticky vymezil vůči svým předchůdcům, tak se jemu samotnému po jeho útěku dostalo nelichotivého hodnocení od jeho nástupce Martina Paschoda: „*Tuto znamenání záleží, že toho času, jak město Opava obleženo bylo, kněz Daniel Esdráš boje se nebezpečnosti, církev první a své posluchače opustil, netrval tak, tak jako jiní němečtí kazatelé při církvích Boží, než jak zajíc při bubnu neb vemma [!] na sebe sedlské šaty z města jest vyvezl. Protož také několik mnoho párů oddaných skrz něho do knihy této zapsáno není.*“¹⁹ Poslední datum svatby uvedené v evangelické matrice před Esdrášovým útekem je čtvrtá neděle po sv. Trojici (8. července 1607). Poté ještě následuje několik zapsaných svateb bez uvedení data.²⁰ Lze předpokládat, že Esdráš opravdu ze strachu opustil město po začátku obléhání 23. srpna, ještě předtím, než se Opava 22. září vzdala. Výše zmíněnými německými kazateli, jejichž chování postavil Paschod do protikladu k Esdrášově útěku, byli Jiří Langer a Jan Eysing, kteří byli z Opavy vypovězeni 1. února 1608 a do šesti týdnů měli opustit Slezsko.

Po podepsání Rudolfova majestátu pro Slezsko souhlasil císař Rudolf II. s tím, aby opavský kostel sv. Jiří získali do užívání protestanti. Ti jej nechali 17. prosince 1609 znovu vysvětit a při té příležitosti bylo obnoveno zapísování do matriky. Svěcení se zúčastnili evangeličtí kněží z okolí města: Josef N. z Plšně,²¹ Ondřej Christian z Rozumic, Jan Hoffmann z Třebomi, Malchar (Melichar/Melchior) Delung ze Stěbořic,²² Vavřinec Šeršon z Velkých Hoštic, Jiřík Bleicheryn z Bránice a Jáchym Mokošín z Komárova.²³ Protože se v tu dobu jednalo o jediný evangelický kostel ve městě, byl zde ustanoven český i německý kazatel a působil zde česká i německá škola.²⁴ Na přelomu let 1613 a 1614 získal opavské knížectví Karel z Lichtenštejna. Poté, co mu opavští měšťané složili lenní hold, kníže jim obratem potvrdil všechna privilegia včetně svobody vyznání podle majestátu z roku 1609. Nádvkem jim do užívání předal

17 ZUKAL, J.: *Z nejstarších matrik*, s. 6.

18 ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 16-17.

19 ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 24.

20 Tamtéž.

21 ZUKAL, J.: *Z nejstarších matrik*, s. 5 uvádí jeho jméno jako Josef Lukner.

22 K osobě Melchiora Delunga viz též SOLNICKÝ, Pavel: *Historie Stěbořic, Březové, Jamic a Nového Dvora*. Stěbořice, 2008, s. 46.

23 ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 25.

24 MÜLLER, Karel a kol.: *Opava*. Praha, 2006, s. 164. Působení českého i německého kazatele se projevilo i v oddací matrice, kde se od počátku roku 1610 začínají objevovat kromě českých i německé zápisy svateb. Viz. ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 27.

i kostel sv. Barbory na Ratibořském předměstí.²⁵ Německá i česká evangelická obec oba kostely využívala alespoň po nějaký čas společně. Svědčí o tom zápis v matrice z roku 1615, kdy se na den sv. Markéty (13. července) vdávala Marie, dcera Kašpara Eisrichta, německého evangelického kazatele u sv. Jiří a u sv. Barbory.²⁶ Poslední německý zápis sňatku v matrice pochází ze dne 23. listopadu 1615.²⁷ Německá církevní obec se poté buď přesunula ke kostelu sv. Barbory nebo (jak předpokládá Josef Zukal) si pořídila vlastní matriku.²⁸ Paschod vedl matriku až do roku 1622, kdy v 7. neděli před Velikonocemi roku 1622 (Dominica quinquagesime) zaznamenal do knihy poslední sňatek.²⁹ Brzy poté zřejmě Opavu opustil.

Absence zápisů pro léta 1623-1626 naznačuje nepřítomnost evangelického kazatele při kostele sv. Jiří. Změna nastala teprve v polovině roku 1626, kdy 20. srpna obsadil Jan Arnošt Sasko-Výmarský v čele protestantského dánského vojska bez boje Opavu.³⁰ Brzy po obsazení města byl kostel sv. Jiří předán do správy protestantům.³¹ Několik měsíců poté jsou znovu obnoveny zápisy do matriky. Jedná se o celkem 32 zápisů sňatků psaných neškolenou rukou (snad kostelníka) česky i německy. První zápis pochází z 10. ledna 1627. Poslední čtyři sňatky jsou pak zapsány 27. června 1627. Po čtrnáctidenním obležení Opava 29. července 1627 kapitulovala a následujícího dne vstoupil spolu s Valdštejnovou armádou do města jezuita Baltazar Gulden, který převzal církevní správu ve městě.³² Mezi zápisy se objevují sňatky šlechtické³³ i vojenské.³⁴

Jezuité v evangelické oddací matrice dále nepokračovali, ale zavedli novou pro farní kostel Panny Marie. Matrika však byla zřejmě dříve či později převzata katolickou duchovní správou na faru při kostele Panny Marie, kde

25 MÜLLER, K.: *Opava*, s. 166.

26 ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 68.

27 ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 70. Zukal chybně udává poslední německý zápis 19. října 1615 viz ZUKAL, J.: *Z nejstarších matrik*, s. 8.

28 ZUKAL, J.: *Z nejstarších matrik*, s. 8.

29 ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 94.

30 K dánskému obsazení Opavy srov. např. ORLITA, Zdeněk: Dánský vpád na Opavsko a jeho odraz na městské politické scéně. In: *Opava : sborník k dějinám města 2*. Kravaře, 2000, s. 31-38; FUKALA, Radek: Dánský vpád do Slezska a rozklad opavské stavovské společnosti. *Slezský sborník* 99, 2001, s. 81-94; MIŠAGA, Vít: Dánský vpád do Slezska a na Moravu. Souvislosti a průběh roku 1626. *Časopis Národního muzea. Řada historická*. 177, 2008, s. 55-103. Asi nejpodrobněji ale dánské působení na Opavsku popsal ve své magisterské a disertační práci MIŠAGA, Vít: *Dánský vpád do Slezska a na Moravu v letech 1626-1627*. Diplomová práce na FF UK, Praha 2008 a Týž: *Kristián IV., Mansfeld a vpád do Slezska a na Moravu. Vybrané kapitoly z dějin dánské fáze třicetileté války*. Disertační práce na FF UK, Praha 2014.

31 Stalo se tak někdy mezi 20. srpnem, kdy Jan Arnošt Opavu obsadil a 26. srpnem, kdy Opavu opustil. Viz ZUKAL, Josef: *Paměti opavské*. Opava 1912, s. 62-68. TÝŽ: *Slezské konfiskace*, s. 65-68.

32 Moravský zemský archiv v Brně, fond: Sbirka rukopisů, i. č. 374, f. 1-2.

33 Sňatek Jindřicha Rotmberka z Ketře na Štáblovicích s Johanou z Drahotuše 8. února 1627, Václava Lichnovského z Voštic s Evou Skrbenskou z Hříštic (bez uvedení data) a Jiřího Pelky s Annou Borkovou z Roztropic 21. dubna 1627.

34 Celkem se jedná o sedm sňatků vojáků. Původ manželů nám podává zajímavý obrázek o složení „dánského“ vojska v Opavě, kdy zde nalezneme vojáky z Rigy z dnešního Lotyšska, Hertserberge v dnešní Belgii, Mezlesí v Kladsku, Štýrska (bez upřesnění konkrétní lokality), ale i Uherského Brodu. Ve dvou případech nejsou uvedeny místa původu ženichů. Viz ZAO, SbmSmk, sign. Op-I-97, f. 95-98.

se nacházela přinejmenším do roku 1938, pravděpodobně však až do roku 1945. Ve světle výše uvedeného poznání můžeme rekonstruovat osudy nejstarší opavské matriky v letech 1945–2014. Matriku si vypůjčil P. Bittner, a tak nebyla na faře při realizaci ustanovení zákona č. 268/1949 Sb. v následujícím roce. Nebyla tedy převzata Státním archivem v Opavě, ale sdílela osud valné části písemností rezidence po roce 1950, tj. transfer na oratoř kostela sv. Vojtěch a následné přesuny v zázemí kostela a později také fary.³⁵

35 Srov. TESAŘ, Petr: *Jezuité – rezidence Opava (1766) 1896–1950 (1980)*. Inventář. Opava 2016, s. 7-8.

První slezský zemský archivář Gottlieb Kürschner na dochovaných fotografiích

Jiří Peterka

Dlouholetý profesor opavského německého gymnázia Gottlieb Kürschner (1847–1928) je regionálním historikům znám zejména jako první slezský zemský archivář.¹ Jeho jmenování do této funkce dne 19. června 1901 je zároveň považováno za položení institucionálních základů současného Zemského archivu v Opavě. V mozaice informací o G. Kürschnerovi však po desetiletí chybělo jakékoliv fotografické či výtvarné zobrazení jeho podoby. Teprve v posledních letech se podařilo získat dvě fotografie této osobnosti opavské a slezské historiografie.

Rodina Kürschnerova pocházela z Moravské Třebové a do Opavy, kde Gottliebův otec Alois získal místo soudního rady, se přistěhovala v roce 1857. Aloisovi synové Franz, Conrad a Gottlieb studovali na vídeňské univerzitě a profesní dráhu zahájili jako gymnaziální učitelé. Nejstarší Franz (*1840) po studiích historie, geografie a germanistiky působil od roku 1869 ve vídeňském archivu ministerstva financí, jehož se stal později ředitelem. Zemřel v Opavě

1 Základní životopisné údaje Gottlieba Kürschnera publikovali: GEBAUER, Josef: *PhDr. Gottlieb Kürschner*. Naše Opavsko, 2, 1990, č. 32, 10. 8. 1990, s. 4; INDRA, Bohumír: *70 let Státního archivu v Opavě*. In: *Sborník Státního archivu v Opavě 1968-1971*. Opava 1971, s. 75-96; KRAVÁR, Zdeněk: *Gottlieb Kürschner - první slezský zemský archivář*. In: *100 let Zemského archivu v Opavě. Sborník příspěvků přednesených v rámci 9. konference archivářů ČR 23. - 25. května 2001*. Opava 2002, s. 21-36; Týž: *Gottlieb Kürschner 1847–1928*. In: *Historiografie Moravy a Slezska*. Svazek 2, Olomouc 2006, s. 51-62; MÜLLER, Karel: *Kürschner Gottlieb*. In: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*, sešit 5., Ostrava 1998, s. 68-69.

22. srpna 1882 na následky krváčení do mozku.² Mladší Conrad (*1844) vyučoval latinu a řečtinu na gymnáziích v Opavě, Uherském Hradišti a ve Vídni. Profesor a vládní rada Conrad Kürschner byl také zakládajícím členem vídeňského spolku mineralogů.³ Zemřel patrně ve Vídni dne 2. července 1924.⁴

Nejmladší a pro nás nejzajímavější z bratrů - Gottlieb, se narodil 10. března 1847 v obci Horní Bobrová, okr. Žďár nad Sázavou.⁵ Po maturitě na opavském gymnáziu a studiu historie a geografie na vídeňské univerzitě se vrátil do Opavy, kde nastoupil na místo profesora na německém gymnáziu, nejprve jako suplent a od roku 1871 jako řádný profesor. Během následujících 30 let zde vyučoval historii, geografii a němčinu v rozsahu 17-18 hodin týdně. Působení ve funkci zemského konzervátora pro Slezsko (od roku 1880), v rámci které měl možnost pečovat o dochované písemné památky, mu otevřelo cestu ke studiu a pořádání archivu slezských stavů. Na základě pozitivních ohlasů byl Gottlieb Kürschner, v té době již školní rada ve výslužbě, dne 19. června 1901 ustanoven zemským sněmem prvním zemským archivářem.⁶ Přestože se jmenování týkalo pouze jeho osoby a nešlo o systemizované místo v zemské správě, jedná se o významný moment v dějinách slezského archivnictví. Kromě pořádání zemského archivu se Kürschner v letech 1905–1912 věnoval také rodinnému archivu knížat Lichnovských.⁷ Koncem roku 1920 se rozhodl odejít na odpočinek a ve funkci zemského archiváře jej od 1. června 1921 vystřídal profesor českého gymnázia Václav Hauer. Gottlieb Kürschner zemřel svobodný a bezdětný ve svém opavském bytě na dnešní Tyršově ulici dne 11. září 1928 ve věku 81 let.⁸ Na rozdíl od jiných tehdejších historiků Kürschnerův odkaz nespočívá v sáhodlouhé vědecko-publikační činnosti. Jeho neocenitelnou zásluhou je v tomto případě prvotní záchrana a bezpečné uložení archivních pramenů, jejich uspořádání, katalogizace a ediční činnost, ze které badatelé mohou čerpat dodnes.⁹

Jak bylo v úvodu řečeno, v letech 2014–2015 se po mnoha desetiletích podařilo objevit dvě podobizny Gottlieba Kürschnera. Prvním obrazovým materiálem (obr. 1) je album fotografií z pozůstalosti historika Josefa Zuka-

2 Zemský archiv v Opavě (dále jen ZAO), fond: Sbirka matrik Severomoravského kraje, (dále jen SbmSmk) sign. Op II 34, fol. 221.

3 „*Einer, der sich besonders aktiv bei den Ausstellungen beteiligt, ist Regierungsrat Prof. Dr. Konrad Kürschner (1845[sic!]-1924), der, zunächst Gründungsmitglied, ab 1905 im Vorstand aufsteigt und hier bis zu seinem Tod 1924 der Gesellschaft mit Rat und Tat zur Verfügung steht. Er ist Angehöriger des Lehrerstandes, Gymnasialprofessor und klassischer Philologe. Die Mineralogie ist für ihn gewissermaßen ein Ausgleich zu seiner beruflichen Verpflichtung.*“ Niedermayr, Gerhard: Die Bedeutung privater Sammler in der Österreichischen Mineralogischen Gesellschaft (früher Wiener Mineralogische Gesellschaft). In: *Mitteilungen der Österreichischen Mineralogischen Gesellschaft*. Nr. 146, 2001, S. 429.

4 HAMMER, Vera M. F.: Sonderschau zum Thema „100 Jahre (Wiener) Österreichische Mineralogische Gesellschaft“. In: *Mitteilungen der Österreichischen Mineralogischen Gesellschaft*. Nr. 146, 2001, S. 400.

5 Moravský zemský archiv v Brně, fond: Sbirka matrik, sign. 15604, pag. 48.

6 *Stenographische Berichte der Landtags-Sitzungen, XXXVIII. Session, 17. 12. 1900 - 27. 7. 1901*. Troppau 1901, S. 81-82.

7 ZAO, fond: Rodinný archiv a ústřední správa Lichnovských, Chuchelná. Fondové oddělení I. – Rodinný archiv Lichnovských, inv.č. 961-964, 967-968.

8 ZAO, SbmSmk, sign. Op II 42, pag. 425.

9 Přehled prací G. Kürschnera publikoval: KRAVAR, Zdeněk: Gottlieb Kürschner 1847-1928. In: *Historiografie Moravy a Slezska*, s. 60-61.

Obr. 1. Fotografie Gottlieba Kürschnera kolem roku 1880. ZAO, Zukal Josef, inv. č. 262

Obr. 2. Fotografie Gottlieba Kürschnera kolem roku 1900. ZAO, Gottlieb Kürschner, nezpracováno

la, které zemskému archivu v květnu 2015 věnovala PhDr. Libuše Fiedlerová, archivářka Státního okresního archivu Bruntál.¹⁰ Po Zukalově smrti album, datované do let 1865–1888, připadlo jeho neteři Albertině, která se provdala za Antonína Juchelku, příbuzného dr. Fiedlerové. Jedná se o menší viktoriánské album nesoucí v titulu název „The Photographic Album“ o rozměrech 14,5 x 16,5 x 6 cm opatřené celokoženou vazbou s kovovou sponou a zlatou ořízkou. Disponuje 25 listy pro vložení 50 fotografií, obsahuje však pouze 33 černobílých fotografií (z toho 31 portrétních). Na portrétech jsou osobnosti blízké Josefu Zukalovi, včetně vlastní fotografie (Zukal v mládí, Zukalovi rodiče, J. Zaccal, R. Dundáček, F. Kříž, J. Wurm, E. Skála, V. Hrubý, J. Eichler, L. Rewig, aj.). V pořadí dvanáctá je umístěna fotografie Gottlieba Kürschnera nalepená na papírovém kartonu o rozměrech 6,5 x 10,5 cm. Profesor opavského německého gymnázia je na ní zachycen v mladém věku asi 30–40 let v bílé košili s tmavou kravatou a sakem. Fotografie byla pořízena v opavském ateliéru Leopold Munk na Ostrožné ulici přibližně mezi léty 1875–1885.

Druhým obrazovým dokumentem je černobílá fotografie (obr. 2) nalepená na papírovém kartonu se zlatým lemem o rozměrech 10,5 x 16 cm. Byla pořízena v opavském ateliéru fotografa Florianá Gödela na Hrnčířské ulici někdy těsně před rokem 1900. Gottlieb Kürschner je na ní zachycen ve věku kolem padesáti let v profilu zprava, oblečen v bílé košili se světlou kravatou, s tmavou na knoflíky zapnutou vestou a sakem. Na rubu fotografie je kromě informace o ateliéru dodatečně připsáno modrou propiskou „Professor dr. Kürschner“. Předmět byl pracovníky Zemského archivu v Opavě zakoupen na portálu eBay od sběratele fotografií Marca Röwera z německého Laatzen u Hannoveru v dubnu 2014.

¹⁰ Album bylo zařazeno do osobního fondu Josefa Zukala v Zemském archivu v Opavě. ZAO, fond: Zukal Josef, inv.č. 262.

SBORNÍK STÁTNÍHO ARCHIVU V OPAVĚ

1968-1971

OPAVA 1971

Nákladem Státního archivu v Opavě

Publikace Zemského archivu v Opavě za léta 2003–2017

Vanda Svobodová

Z přehledu byly vypuštěny kalendáře, dodatky k již dříve vydaným titulům, publikace vydané ve spolupráci s jinými institucemi bez přiděleného archivního ISBN a tištěné inventáře a katalogy k archivním fondům a sbírkám. Většinu uvedených publikací si lze ještě objednat v příslušném archivu.

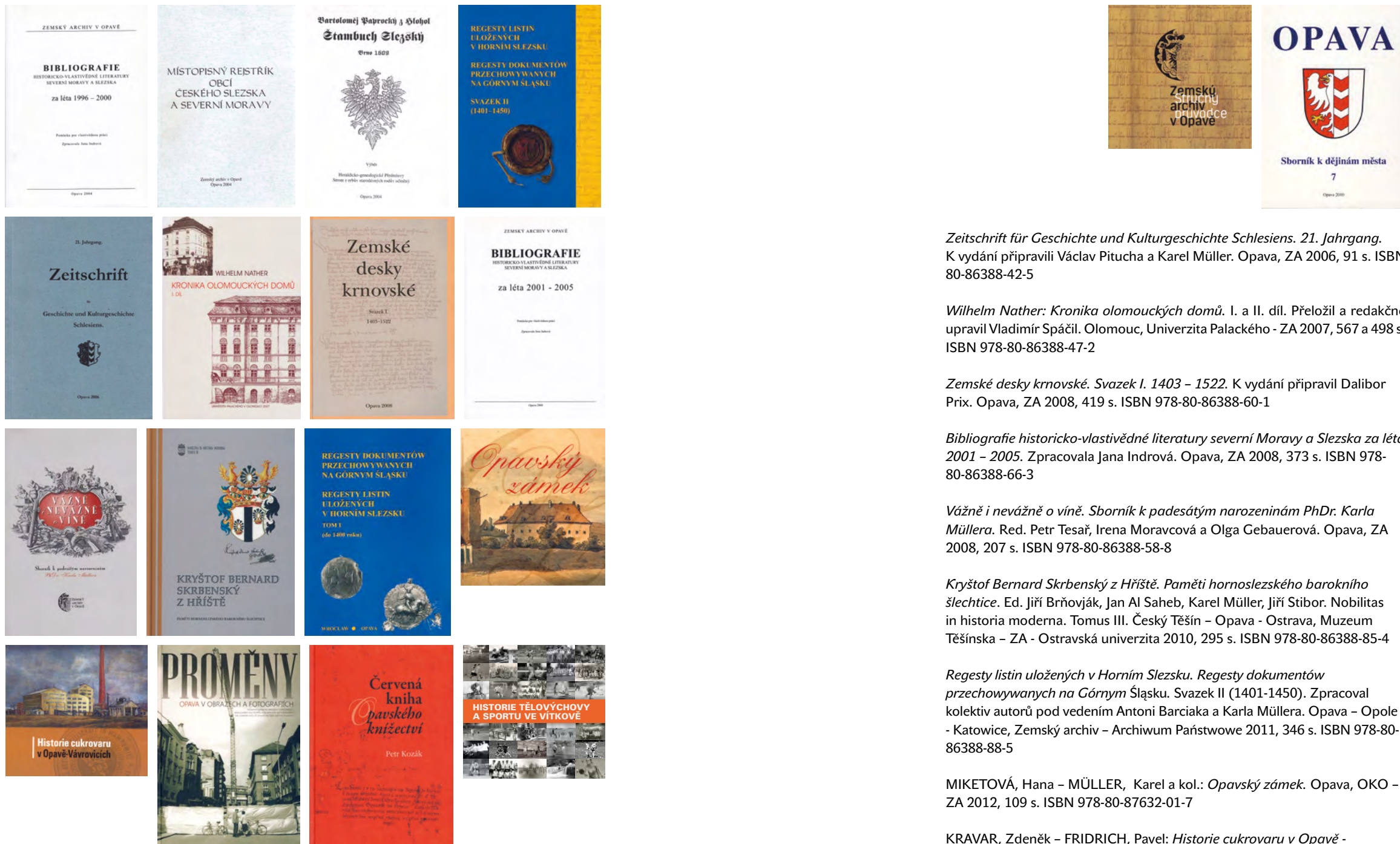
Zemský archiv v Opavě

Bibliografie historicko-vlastivědné literatury severní Moravy a Slezska za léta 1996 – 2000. Zpracovala Jana Indrová. Opava, ZA 2004, 294 s. ISBN 80-86388-18-2

TUREK, Adolf a kol.: *Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy.* Opravené a doplněné vydání připravil Zdeněk Kravar s kolektivem. Opava, ZA 2004, XVI + 979 s. ISBN 80-86388-23-9

Bartoloměj Paprocký z Hlohov: Štambuch Slezský. Brno 1609. Výběr. Heraldicko-genealogické Předmluvy. Strom z erbův starodávných rodův učiněný. K vydání připravil Karel Müller. Opava, ZA 2004, IV + 106 s. ISBN 80-86388-24-27

Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku. Regesty listin uložených v Horním Slezsku. Tom I (do 1400 roku). Zpracoval kolektiv pod redakcí Antoni Barciaka a Karla Müllera. Wrocław – Opava, Uniwersytet Wrocławski - ZA 2004, 158 s. ISBN 80-86388-17-4

Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Schlesiens. 21. Jahrgang.
 K vydání připravili Václav Pitucha a Karel Müller. Opava, ZA 2006, 91 s. ISBN 80-86388-42-5

Wilhelm Nather: Kronika olomouckých domů. I. a II. díl. Přeložil a redakčně upravil Vladimír Spáčil. Olomouc, Univerzita Palackého - ZA 2007, 567 a 498 s. ISBN 978-80-86388-47-2

Zemské desky krnovské. Svazek I. 1403 – 1522. K vydání připravil Dalibor Prix. Opava, ZA 2008, 419 s. ISBN 978-80-86388-60-1

Bibliografie historicko-vlastivědné literatury severní Moravy a Slezska za léta 2001 – 2005. Zpracovala Jana Indrová. Opava, ZA 2008, 373 s. ISBN 978-80-86388-66-3

Vážně i nevázně o víně. Sborník k padesátým narozeninám PhDr. Karla Müllera. Red. Petr Tesař, Irena Moravcová a Olga Gebauerová. Opava, ZA 2008, 207 s. ISBN 978-80-86388-58-8

Kryštof Bernard Skrbenský z Hřístě. Paměti hornoslezského barokního šlechtice. Ed. Jiří Brňovják, Jan Al Saheb, Karel Müller, Jiří Stibor. Nobilitas in historia moderna. Tomus III. Český Těšín – Opava - Ostrava, Muzeum Těšínska – ZA - Ostravská univerzita 2010, 295 s. ISBN 978-80-86388-85-4

Regesty listin uložených v Horním Slezsku. Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku. Svazek II (1401-1450). Zpracoval kolektiv autorů pod vedením Antoni Barciaka a Karla Müllera. Opava – Opole - Katowice, Zemský archiv – Archiwum Państwowe 2011, 346 s. ISBN 978-80-86388-88-5

MIKETOVÁ, Hana – MÜLLER, Karel a kol.: *Opavský zámek.* Opava, OKO – ZA 2012, 109 s. ISBN 978-80-87632-01-7

KRAVAR, Zdeněk – FRIDRICH, Pavel: *Historie cukrovary v Opavě - Vávrovicích.* Opava, Moravkoslezské cukrovary, a.s., odštěpný závod Opava – ZA 2013, 119 s. ISBN 978-80-87632-12-3

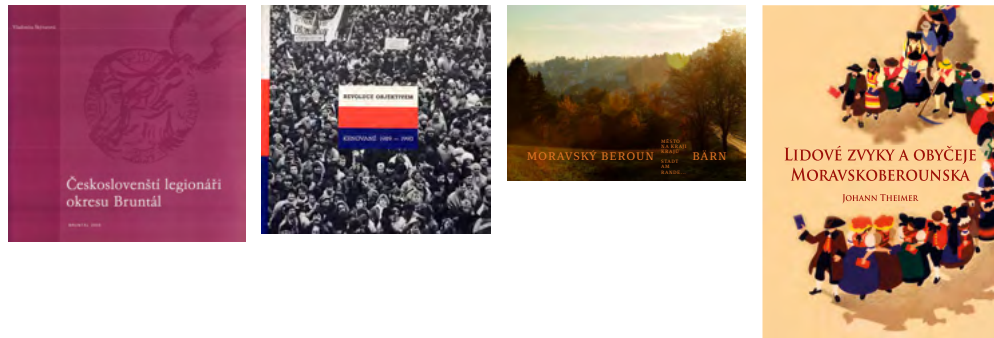
HALÁTEK, Dalibor – MÜLLER, Karel: *Proměny. Opava v obrazech a fotografiích*. Opava, Město – ZA 2014, 277 s. ISBN 978-80-87632-15-4

KOZÁK, Petr: *Červená kniha Opavského knížectví. Edice registra komunikace opavských stavů z let 1614-1618 ve věci jejich sporu s Karlem z Lichtenštejna*. Opava, ZA 2015, 276 s. ISBN 978-80-87632-31-4

DORKO, Branislav: *Historie tělovýchovy a sportu ve Vítkově*. Vítkov, Město – ZA 2015, 143 s. ISBN 978-80-87632-25-3

Zemský archiv v Opavě. *Stručný průvodce*. Opava, ZA 2017, nestr.

Opava. *Sborník k dějinám města*. Č. 3 - 7. Opava, ZA - Matice slezská 2003 – 2010.

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově

ŠKÝVAROVÁ, Vladimír: *Českoslovenští legionáři okresu Bruntál*. Bruntál, SOKA 2005, 44 s. ISBN 80-86388-27-1

STRNADEL, Petr – JENÍK, Zdeněk: *Revoluce objektivem. Krnované 1989–1990*. Bruntál, SOKA 2009, 91 s. ISBN 978-80-86388-77-9

DORKO, Branislav: *Moravský Beroun – město na kraji krajů. Bärn – Stadt am Rande der Regionen. Beroun Morawski – Miasto na pograniczu województw*. Moravský Beroun, Město – SOKA 2013, 220 s. ISBN 978-80-87632-08-6

THEIMER, Johann: *Lidové zvyky a obyčeje Moravskobrounska*. Překlad Branislav Dorko, Jakub Mamula, Miroslava Mamulová, Moravský Beroun, Město – SOKA 2014, 71 s. ISBN 978-80-87632-17-8

Státní okresní archiv Frýdek-Místek

ADAMEC, Tomáš: *Zesmutněl mi obzor. O životě a díle Dominika Drobiše*. Frýdek-Místek, SOKA 2004, 68 s. ISBN 80-86388-22-0

ADAMEC, Tomáš: *Let místeckého sokola. Tělocvičná jednota Sokol Místek 1887-1941*. Frýdek-Místek, SOKA 2007, 176 s. ISBN 978-80-86388-52-6

KLEGA, Milan: *Zapomenutý Frýdek-Místek. Katalog*. Frýdek-Místek, SOKA 2008, 30 s. ISBN 978-80-86388-57-1

MYŠKA, Milan: *Lnářský a bavlnářský průmysl na Frýdecku a Místecku do počátků tovární výroby. (Opožděná industrializace)*. Frýdek-Místek, SOKA 2013, 214 s. ISBN 978-80-87632-11-6

Sborník Státního okresního archivu ve Frýdku-Místku. ISSN 1214-6951 Č. 4 – 14. Frýdek-Místek, SOKA 2003 – 2017.

Státní okresní archiv Jeseník

GROWKA, Květoslav: *Českoslovenští legionáři okresu Jeseník*. Jeseník, SOkA 2003, 28 s. ISBN 80-86388-09-3

MÜLLER, Karel: *Pečetě a znaky obcí na Jesenicku*. Jeseník, SOkA 2003, 80 s. ISBN 80-86388-11-5

TINZOVÁ, Bohumila – ČEP, Marian : *Sochař Josef Obeth 1874-1961. Život a dílo*. Štítý - Jeseník, Veduta – SOkA 2008, 189 s. ISBN 978-80-86388-63-2

GROWKA, Květoslav: *Jan Krejčí, voják, malíř a politický vězeň*. Jeseník, SOkA 2012, 36 s. ISBN 978-80-86388-97-7

Jesenicko. Vlastivědný sborník. ISSN 1213-0192
Sv. 4 - 18. Jeseník, Vlastivědné muzeum Jesenicka – SOkA 2003 – 2017.

Svatováclavské setkání v Jeseníku. Sborník referátů.
IV. – XVII. Jeseník, Vlastivědné muzeum Jesenicka – SOkA 2004 – 2017.

Státní okresní archiv Karviná

MATROSOVÁ, Veronika: *Českoslovenští legionáři – rodáci a občané okresu Karviná*. Karviná, SOkA 2005, 79 s. ISBN 80-86388-32-8

HAJZLEROVÁ, Irena: *Dolní Lutyně 1305-2005*. Dolní Lutyně, Obec – SOkA 2005, 197 s. ISBN 80-86388-34-4

HAJZLEROVÁ, Irena: *Dětmarovice k sedmistému výročí první písemné zmínky o obci*. Dětmarovice, Obecní úřad – SOkA 2005, 119 s. ISBN 80-86388-30-1

HAJZLEROVÁ, Irena: *Petrovice u Karviné. 700 let od první písemné zmínky*. Petrovice, Obec – SOkA 2006, 158 s. ISBN 80-86-388-37-9

MATROSOVÁ, Veronika: *Albrechtice - Olbrachcice*. Albrechtice, Obec – SOkA 2006, 139 s. ISBN 80-86388-40-9

Státní okresní archiv Nový Jičín

CHOBOT, Karel: *700 let města Nového Jičína*. Katalog stejnojmenné výstavy. Nový Jičín, Muzeum Novojičínska – SOKA 2013, 98 s. ISBN 978-80-87359-12-9

CHOBOT, Karel Chobot – HANÁK, Jan – CHOBOTOVÁ, Lenka R.: *Místopis města Nového Jičína. I. Purkmistři a starostové do roku 1945*. Nový Jičín, Návštěvnícké centrum - SOKA 2013, 184 s. ISBN 978-80-87632-14-7

BUBENÍK, Václav – CHOBOTOVÁ, Lenka R. – CHOBOT, Karel: *Místopis města Nového Jičína. II. Procházky Novým Jičínem*. Nový Jičín, Klub rodáků a přátel města – SOKA 2014, 52 s. ISBN 978-80-87632-24-6

Vlastivědný sborník Novojičínska. ISSN 1214-8032
Sv. 56 – 67. Nový Jičín, Muzeum Novojičínska – SOKA 2007 – 2017.

Státní okresní archiv Olomouc

SEDLÁŘ, Tomáš: *Českoslovenští legionáři. Občané a rodáci města Olomouce*. Olomouc, SOKA 2003, 196 s. ISBN 80-86388-10-7

KALÁBKOVÁ, Pavlína – KOUDELA, Miroslav a kol.: *Nová Hradečná. Historie obce od nejstarších dob do současnosti*. Nová Hradečná - Olomouc, Obec – SOKA 2015, 192 s. ISBN 978-80-87632-23-9

Olomoucký archivní sborník. ISSN 1214-4711
Č. 1 – 15. Olomouc, SOKA 2003 – 2017.

Státní okresní archiv Opava

MEDKOVÁ, Marta: *50 let Státního okresního archivu Opava*. Opava, SOKA 2007, 99 s. ISBN 978-80-86388-50-2

Státní okresní archiv Prostějov

CYDLÍK, Tomáš: *Jaroslav Mathon, lékař a milovník umění*. Prostějov, SOkA 2003, s. 80 s. ISBN 80-86388-06-9

KARNÝ, Léon: *Historie prostějovských ulic*. 2. doplněné vydání. Prostějov, SOkA – Městská knihovna 2007, 62 s.

ROHÁČKOVÁ, Dagmar: *Prostějovské firemní veduty*. Prostějov, SOkA 2008, 14 s. + 35 listů. ISBN 978-80-86388-67-0

CYDLÍK, Tomáš – ROHÁČKOVÁ, Dagmar – VÁCLAVÍK, Oldřich: *Historie jednoho domu aneb od konfekce k archivu*. Prostějov, SOkA 2010, 62 s.

Státní okresní archiv Přerov

KÜTNER, Dušan: *Soupis pečeti ve Státním okresním archivu v Přerově*. Přerov, SOkA 2003, 92 s. ISBN 80-86388-08-5

Sborník Státního okresního archivu Přerov. ISSN 1214-4762
2003 – 2017. Přerov, SOkA 2003 – 2017.

Státní okresní archiv Šumperk

JARMAROVÁ, Hana: *Můj dědeček byl legionář – Českoslovenští legionáři okresu Šumperk 1914 – 1920*. Šumperk, SOkA 2003, 108 s. ISBN 80-86388-15-8

Sborník Státního okresního archivu Šumperk. ISSN 1802-8810
Č. 1 - 9. Šumperk, SOkA 2007 - 2017.

Zusammenfassungen

Aus der Tätigkeit des Archivs

Die Veröffentlichung der Hilfsmittel im Digitalarchiv des Landesarchivs in Opava

Veronika Matroszová

Das Landesarchiv in Opava macht seine erschlossenen Bestände in Form ihrer Hilfsmittel (Findbücher) in der üblichen gedruckten Form und seit dem Ende des 20. Jahrhunderts auch in der digitalen Form zugänglich. Die Zahl der digitalen archivalischen Findbücher wächst dank der Erschließung und Re-Inventarisierung der Bestände und auch dank der Abschreibung der alten Findbücher. Im Digitalarchiv sind gegenwärtig in der digitalen Form 67% aller archivalischen Hilfsmittel des Landesarchivs in Opava zugänglich.

Vom archivalischen Vademecum zum Digitalarchiv des Landesarchivs in Opava

Jiří Šil

Das Landesarchiv in Opava macht langfristig die digitalen Kopien seiner Archivalien im Digitalarchiv zugänglich. Dieses virtuelle Archiv umfasst gegenwärtig 14 spezifische Datenbestände – fotografische Dokumente (Bilder), Karteien, Chroniken, Urkunden, Karten und Pläne, Matrikeln, Petschaften, Siegel, Grundbücher, Volkszählungslisten, Verbände, Klassenbücher, Veduten und Video/Audio. Der Benutzer kann also die Informationen von einzelnen Archivbeständen und vom Inhalt ihrer Inventareinheiten finden. In der digitalen Bibliothek können dann die Angaben von den registrierten Publikationen gesucht werden. Im Beitrag ist auch die Geschichte der Entwicklung des Digitalarchivs des Landesarchivs in Opava in den Jahren 2007–2017 kurz gefasst, und die Schlüsselmomente der Online-Veröffentlichung der archivalischen Dokumente betont.

Die Konservierung und Restaurierung der Archivalien im Landesarchiv in Opava

Jarmila Štěrbová – Karel Müller – Jan Krásl

Im Beitrag ist die Entwicklung der Restaurierungswerkstatt des Landesarchivs in Opava seit dem Jahr 1945 bis zur Gegenwart rekapituliert. Die Autoren berichten von der Unterbringung der Werkstatt, ihrer materiellen Ausstattung, von der Innovation des Restaurierungsvorgehens und vor allem von ihrer Personalbesetzung. Im Rahmen des Landesarchivs in Opava arbeiten gegenwärtig zehn Mitarbeiter in vier Arbeitsplätzen, davon vier in der Werkstatt direkt in Opava.

Die Katalogisierung der Vereinsakten im Landesarchiv in Opava

Eva Hájková

Die Autorin beschäftigt sich in ihrem Text mit den Besonderheiten der Vereinsakten in den Archivbeständen des Landesarchivs in Opava. Sie selbst hat diese Akten seit den 1990er Jahren katalogisiert und legte die Katalogeinträge in den elektronischen Katalog ein. Sie betont im Beitrag vor allem Bildermaterial, das zu den Vereinsakten beigelegt wurde, wie zum Beispiel die Entwürfe der Vereinsuniformen, Fahnen und Abzeichen.

Studien, Verzeichnisse, Editionen

Der Entwurf der Regeln für die Erschließung und Katalogisierung der Auszeichnungen

Květoslav Growka

Der Beitrag vereinigt die Terminologie für die Inventarisierung und Katalogisierung der Auszeichnungen (Orden und Ehrenzeichen). Es handelt sich um die Artefakte, die für das Tragen bestimmt wurden. Mit dieser Thematik beschäftigt sich die historische Hilfswissenschaft Faleristik. Wir gliedern Auszeichnungen nach dem Provenienzprinzip zu den zuständigen Beständen, wo sie die selbständige Registriereinheit unter der Bezeichnung Anderes Material – Gegenstände der faleristischen Gattung bilden. Wenn Auszeichnungen mit Schriftstücken versehen sind (Dekrete und Statuten), die das Aktenmaterial bilden, können sie als Karton (Packet) registriert werden.

Das Verzeichnis der Gedenkbücher der Gendarmerieposten

Zdeněk Kravar

Im Katalog sind 88 Stück Gedenkbücher aus 87 Gendarmerieposten, bzw. Gendarmeriestationen und einigen Kommandos erfasst, die im Landesarchiv in Opava und in den ihm untergeordneten Kreisarchiven (und im Archiv der Stadt Ostrava) hinterlegt sind. In den Kreisarchiven in Jeseník und Nový Jičín befindet sich jedoch kein solches Gedenkbuch. In einigen Kreisen sind diese Archivalien ziemlich häufig vertreten (Karviná 20 Bücher, Prostějov 12 Bücher). Das Verzeichnis ist alphabetisch nach den Orten geordnet. Jedes Buch ist nach festgelegten Kriterien beschrieben.

Nansenische Reisepässe im Bestand Die Polizeidirektion in Mährisch Ostrau

Alena Kráslová

Die Agenda der sog. Nansenischen Reisepässe wurde in der Tschechoslowakei von den Polizeidirektionen erledigt, an die Antragsteller ihre Gesuche nach ihrem Wohnort gerichtet haben. Aus dem Bereich der Polizeidirektion in Mährisch Ostrau haben sich 215 Aktenstücke aus den Jahren 1930–1938 erhalten, die interessante Beweise von der russischen und ukrainischen Emigration im Ostrauer Land darstellen, darunter auch von den Gründen und von dem Zeitpunkt der Antragsteller um die Emigration, von ihrer Herkunft und ihrer späteren Eingliederung in die Gesellschaft.

Todtenschilder aus Papier in Beständen des Landesarchivs in Opava

Karel Müller

Todtenschilder spielten wichtige Rolle in Begräbnisritualen des Adels schon seit dem Mittelalter. Aufwendige hölzerne Artefakte wurden seit dem 17. Jahrhundert durch die Papiervariante ergänzt, auf der das Wappen des Verstorbenen, sein Namen und das Sterbedatum angegeben wurden. Diese Papier-todtenschilder wurden manchmal in den Familienarchiven des Adels erhalten, und der Beitrag registriert diejenigen Exemplare, die in den Beständen des Landesarchivs in Opava zu identifizieren gelang.

Josef Zeithammel – Künstler auf den Kampffeldern des I. Weltkriegs

Jaromíra Knapíková

Josef Zeithammel (seit November 1946 Zahořanský) studierte an der bildenden Akademie bei dem Professor Max Švabinský. Im Juli 1914 rückte er in die österreichische Armee ein. Die Fotografien und Zeichnungen im personenbezogenen Bestand Josef Zeithammel Zahořanský im Landesarchiv in Opava fassen das alltägliche Leben österreichischer (tschechischer) Soldaten auf den Kampffeldern des Ersten Weltkriegs in Galizien und in Italien.

Inventar des fürstlichen Schlosses in Opava aus dem Jahr 1544

Petr Kozák

Die Arbeit ist eine Standardquellenedition des ältesten erhaltenen Inventars des fürstlichen Schlosses in Opava und seines wirtschaftlichen Hinterlandes. Nach der Einleitungsstudie folgen die Vorstellung der benutzten Editions-methode und der eigene Text mit dem kritischen Apparat. Im Lexikon sind alt-böhmische Wörter erklärt, die in dieser Quelle vorkommen.

Kleinere Beiträge

Die älteste Matrikel der Stadt Troppau

Pavel Solnický – Petr Tesař

Die älteste Troppauer Matrikel aus den Jahren 1601–1627 wurde lange Jahre vermisst, und die Forscher wurden in der Bemühung um ihre Erschöpfung nur auf ältere Arbeiten der landeskundlichen Forscher a Genealogen angewiesen, vor allem Josef Zukal. Die Wiederaufindung dieser Matrikel im Jahr 2014 und ihre Deponierung im Landesarchiv in Opava ermöglicht ihre vollwertige Forschungsnutzung. Der Beitrag fasst den bisherigen Erkenntnisstand zusammen und ergänzt ihn um die neueren Feststellungen.

Der erste schlesische Landesarchivar Gottlieb Kürschner auf den erhaltenen Fotografien

Jiří Peterka

Der Beitrag stellt ein kurz gefasstes Biogramm des Professors des deutschen Gymnasiums in Troppau Gottlieb Kürschner (1847–1928) dar. Seine Ernennung zum Landesarchivar am 19. Juni 1901 ist für den Beginn des Bestehens des heutigen Landesarchivs in Opava gehalten. In dem Mosaik der Informationen über Kürschner mangelte es jahrzehntelang an seine fotografische oder künstlerische Darstellung. Erst in den vergangenen Jahren wurden sogar zwei Fotografien dieser bedeutsamen Persönlichkeiten der Troppauer und schlesischen Geschichtsforschung gewonnen, die im Rahmen dieses Beitrags zum ersten Mal publiziert werden.

nung zum Landesarchivar am 19. Juni 1901 ist für den Beginn des Bestehens des heutigen Landesarchivs in Opava gehalten. In dem Mosaik der Informationen über Kürschner mangelte es jahrzehntelang an seine fotografische oder künstlerische Darstellung. Erst in den vergangenen Jahren wurden sogar zwei Fotografien dieser bedeutsamen Persönlichkeiten der Troppauer und schlesischen Geschichtsforschung gewonnen, die im Rahmen dieses Beitrags zum ersten Mal publiziert werden.

Die Veröffentlichungen des Landesarchivs in Opava in den Jahren 2003–2017

Vanda Svobodová

Autoři

Mgr. Květoslav Growka, Státní okresní archiv Jeseník
k.growka@je.archives.cz

Bc. Eva Hájková, Zemský archiv v Opavě
e.hajkova@zao.archives.cz

PhDr. Jaromíra Knapíková, Zemský archiv v Opavě
j.knapikova@zao.archives.cz

Mgr. Petr Kozák, Ph.D., Zemský archiv v Opavě
p.kozak@zao.archives.cz

Jan Krásl, Zemský archiv v Opavě
konzervace@zao.archives.cz

Alena Kráslová, Zemský archiv v Opavě
a.kraslova@zao.archives.cz

Mgr. Zdeněk Kravar, Ph.D., Zemský archiv v Opavě
z.kravar@zao.archives.cz

Mgr. Veronika Matroszová, Zemský archiv v Opavě
v.matroszova@zao.archives.cz

PhDr. Karel Müller, Zemský archiv v Opavě
k.muller@zao.archives.cz

Mgr. Jiří Peterka, Zemský archiv v Opavě
j.peterka@zao.archives.cz

Bc. Pavel Solnický, Zemský archiv v Opavě
p.solnický@zao.archives.cz

Mgr. Jiří Šil, Ph.D., Zemský archiv v Opavě
j.sil@zao.archives.cz

PhDr. Jarmila Štěrbová, Opava

Mgr. Petr Tesař, Zemský archiv v Opavě
p.tesar@zao.archives.cz

Sborník

Zemského archivu v Opavě

2017

Vydal: Zemský archiv v Opavě
Sněmovní 1, 746 22 Opava

Odpovědný redaktor: Karel Müller

Výkonný redaktor: Petr Tesař

Překlad německého resumé: Zdeněk Kravar

Repro a fotografie: Kateřina Bilová (není-li uvedeno jinak)

Grafické zpracování: Martin Feikus

Tisk: Tiskárna GRAFICO, s.r.o.

Náklad: 300 ks

Opava 2017

ISBN: 978-80-87632-45-1